

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были отданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как минимум о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

WIDENER LIBRARY

HX 78GZ U

Proy - 3571.10

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

Р. 2
дупл. 1

ЕТНОГРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

ВИДАЄ ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСІЯ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

Т. XXIV.

ГАЛИЦЬКО-РУСЬКІ НАРОДНІ ПРИПОВІДКИ.

Зібрав, упорядкував і пояснив
ДР. ІВАН ФРАНКО.
Том II, випуск II. (Кравець—Пять).

136

У ЛЬВОВІ, 1908.
Накладом Товариства.
З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка
під вярдом К. Беднарського.

В КНИГАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

у Львові, ул. Театральна, ч. 1,

можна набути ось які видання, що доторкають ся етнографії:

Антонович В., Чари на Україні	0-45	к.
Бодяновський О., Українські казки	0-80	"
Верхратський Іван, Знадоба для пізнання угро-руських говорів, т. 1—2 по	2-00	"
Вовк Хведір, Кавказ і Карпати. Деякі проби етнологічних збілень	0-15	"
" " Українське рибальство у Добруджі	0-40	"
" " Антропометричні дослідн. укр. населени Галичини, Буковини й Угорщини	1-50	"
Гнатюк Володимир, Словацький опришок Яношік в народній поезії	0-50	"
" " Русаки Пришівської епархії і їх говори	0-70	"
" " Hungaro-Ruthenica	0-20	"
" " Хітарські легенди	0-35	"
" " Словаки чи Русаки	0-80	"
" " Пісенні повтори в укр. руській нар. словесности	0-50	"
" " Угроські духовні вірші	2-50	"
" " Народна пожива на Волищині	0-40	"
" " Весіле в Керестурі	1-00	"
" " Бойківське весіле в Мшанці	0-60	"
Грушевський М., Історія України-Руси т. I (містить огляд староруського побуту	7-50	"
" " Розвідки й матеріали до історії України-Руси, т. II. містить між иньшими пісні з поч. XVIII в.	2-00	"
" " Етнографічні категорії й культурно-археологічні типи в сучасних студіях східної Європи	0-80	"
" " Спірні питання староруської етнографії	0-50	"
Доманицький В., Піонер української етнографії (Зоряна Долишта-Ходковський)	0-80	"
Еган Е., Руські селяни на Угорщині	0-25	"
Етнографічний Збірник, т. I. Містить:		
М. Крамаренко, Різдвяні святки на Чорномор'ї		
О. Ровдольський й Галицькі народні казки в Бердичів. Бродського		
О. Шимченко, Українські людські вигадки		
Програма до збирання відомостей про українсько-руський край і наріч, уложена членами Наук. Тов. ім. Шевченка	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. II. Містить:		
В. Гнатюк, Лірика, ліричні пісні, молитви, слова і т. н. з пов. Буцацького		
Ю. Жаткович, Замітки етнографічні в Угорській Русі		
Митрофан Дикар'їв, Чорноморські народні казки й анекдоти	3-00	к.
Етнографічний Збірник, т. III і IV. Містить:		
В. Гнатюк, Етнограф. матеріали в Угорській Русі (Легенди, Новелі, Казки, Байки, Оповідання про історичні особи, Анекдоти), том по	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. V. Містить:		
М. Дикар'їв, Народні гутірка з поводу коронації. — М. Бидик, Із народньої пам'яті про пащину. Гуцульські примівки (ріжних записувачів). — Ф. Колесса, Людові вірування на Підгір'ю в с. Ходовичах, Стрийського пов. — І. Франко, Людові вірування на Підгір'ю (доповнене до попередньої статі). — Р. Кайндль, Фольклорні матеріали і інші дрібніші статі	4-00	к.
Етнографічний Збірник, т. VI. Містить:		
В. Гнатюк, Галицько-руські анекдоти	4-00	"

ind

ГАЛИЦЬКО-РУСЬКІ ПРИПОВІДКИ.

ЕТНОГРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

ВИДАЄ

ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА.

Том XXIV.

ГАЛИЦЬКО-РУСЬКІ НАРОДНІ ПРИПОВІДКИ.

Зібрав, упорядкував і пояснив

Др. ІВАН ФРАНКО.

у Transfer

DEC 4 1908

У ЛЬВОВІ, 1908.

Накладом Товариства.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Веднарського.

GALIZISCH-RUTHENISCHE VOLKSSPRICHWÖRTER.

Gesammelt, redigiert und erklärt

VON DR. IVAN FRANKO.

Bd. II, (Djity—Pjat').

ГАЛИЦЬКО-РУСЬКІ НАРОДНІ ПРИПОВІДКИ.

Зібрав упорядкував і пояснив

Др. ІВАН ФРАНКО.

2
Том другий.

[134 Т. 2]

(Діти—Пять).

У ЛЬВОВІ, 1908.

Накладом Товариства.

В друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Prov 205. 1.10 (2, pt. 2)

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
ELIZABETH S. F. FORD
DECEMBER 10, 1966

FRANKO

=

" HALYTS'KO - RUS'KI

PRYPOVIDKY

2, pt. 2, 11

10
11
12

11

Передмова до другого тому.

Отсей другий том збірки галицько-руських народніх приповідок виходить у троха більшим об'ємі від першого, бо хотіло ся докінчити букву П. Сей том оброблений тою самою методою, що й перший, а з того, що ввійшло ся в ньому, виясняеть ся надія, що решта матеріялу ввійстять ся в однім томі такого самого або троха більшого об'єму. Бажало ся б при кінці крім досить уже багато назбираних доповнень до першого і другого тому подати також доповнення варіантів і показчик бодай найважнійших слів, ужитих у приповідках, щоб показати, який багатий і важний скарб вносять приповідки в скарбівню нашої мови і який широкий та високий образ дають вони про духове жите, інтелігенцію, гумор, іронію і житву обсервацію нашого народа. Все те дасть матеріял до студії над нашими народніми приповідками і їх культурним та язиковим значінем, над їх мішаним, національним і інтернаціональним характером. Щоб мати як найавтентичнійший матеріял для такої студії, я обмежив ся і в сьому томі так як і в попередньому на сам устний матеріял, зібраний із уст народа, виключаючи принципіально книжні записанія з висемком деяких творів з виразно зазначеним етнографічним характером (два оповіданя Михаліна Рошкевичевої з Лолина, два оповіданя Давидака з Тухлі, збірка оповідань Юрія Кміта п. з. З гір, з турчанського повіту, одно оповіданє з лемківського життя і одно недруковане оповіданє, написане учителем з Великих Очий, яворівського повіту).

Із новоприсланих матеріялів піднесемо особливо багату збірку приповідок із жидачівського повіту (в тексті значено: Жидач.), зібрану панною Наталею Левицькою з Івановець. Дуже інтересні матеріяли достар-

чив д. Богдан Заклинський із різних сіл станіславівського, богородчанського, надвірнянського і товмацького повітів. Приповідки з Підгірок, калузького пов. списали Андрий і Тарас Франки. Цінні причинки дали д. М. Яцків, відомий письменник із неозначених ближше сіл станіславівського пов. і ученик руської гімназії у Львові Іван Сисак з Кукизова львівського повіту, а в остатній хвилі перед замкненем тому прийшла невеличка збірка приповідок, записаних у перших роках XIX віку в Коломиїщині М. Гомовським, автором невикористаного доси руського рукопису етнографічного змісту, перехованого в бібліотеці краківської Академії Наук під ч. 8 рукописної збірки. Виписки доконав при нагіднім звіданю тої бібліотеки др. Іларіон Святицький, який і крім того ніколи не забував про мою збірку приповідок і збогачував її принагідними записками, збірними з уст різних людей і в різних околицях краю, між иншими також від д. Бордуна. Із рукописних збірок дозволив я собі в сьому томі втягнути невеличку збірку приповідок із Бергомета на Буковині, списаву в початку 70-их років минулого віку пок. Купчанком. Се одинокий доси причинок із Буковини в моїй збірці. Дещо подано із V тому Гуцульщини д. В. Шухевича, а надто війшла сюди невеличка збірка приповідок, поміщена при кінці рукописних споминів Остермана, бувшого старости в Станіславі. Дві приповідки взято із рукопису бібл. Оссолінських ч. 2189. Подаємо на кінці реєстр місцевостей не названих у першій томі, з яких приповідки війшли до другого тому:

Бабух. — Бабухів, село рогатинського пов.

Ба. Вл. — Баниця, село горлицького пов. (Верхр. Лемк.)

Бела — місточко сокальського пов.

Бергом. — Бергомет, місточко на Буковині.

Берл. — Берлин, село брідського пов.

Берлоги — село калузького пов.

Бистре — село староміського пов.

Бережани — повітове місто.

Бірки Домініканські — село львівського пов.

Біла — село тернопільського пов.

Бітля — село турчанського пов.

Бон. — Бонарівка, село короснянського пов.

Боратин — село сокальського пов.

Борд. — Бордуляки, село брідського пов.

Борщ. — Борщів, місточко гусятинського пов.

Ботелка — село турчанського пов.

Броди — повітове місто.

Бронниця — село дрогобицького пов.

- Бродки — село львівського пов.
 Буда., Будаан. — Будзанів, містечко чортківського пов.
 Буськ — містечко камінецького пов.
 Буци. — Буцнів, село тернопільського пов.
 Буч. — Бучач, повітове місто.
 Вел. Очи — Великі Очи, містечко яворівського пов.
 Верхівня — село новосандецького пов.
 В. З. — Верхратський, Зацішанці.
 Вислоб. — Вислобоки, село львівського пов.
 Вихт. — Вихторів, село станіславівського пов.
 Вишків — село долиньського пов.
 ВН. ВЛ. — Воля Нижня, село сяніцького пов. (Верх. Лемк.)
 Вовків — село львівського пов.
 Вовч. — Вовчинець, село станіславівського пов.
 Волос. — Волосів, село надвірнянського пов.
 Ворона — село товмацького пов.
 Ворохта — село надвірнянського пов.
 Гвізд — село богородчанського пов.
 Гірне — село стрийського пов.
 Глещ. — Глещава, село теребовельського пов.
 Глібів — село скалатського пов.
 Голеш. — Голешів, село бобрецького пов.
 Голігради — село заліщицького пов.
 Голови — село косівського пов.
 Горожана — село рудецького пов.
 Горохолина — село богородчанського пов.
 Гощ. — Гощів, село ліського пов.
 Гр. ВЛ. — Граб, село короснянського пов. (Верхр. Лемк.)
 Грабівка — село калузького пов.
 Григ. — Григорів, село бучацького пов.
 Гринів — село бобрецького пов.
 Грушка — село товмацького пов.
 Губ. — Губичі, село дрогобицького пов.
 Гусне — село турчанського пов.
 Гусят. — Гусятин, повітове місто.
 Галівка — село староміського пов.
 Д. ВЛ. — Дарів, село сяніцького пов.
 Деліїв — село станіславівського пов.
 Джурин — село чортківського пов.
 Довге Стр. — село стрийського пов.
 Жег. ВЛ. — Жегестів, село новосандецького пов.

- Журавно — містечко жидачівського пов.
 Загоч. — Загочеве, село дівського пов.
 Залізці — містечко брідського пов.
 Замул. — Замулиці, село колошійського пов.
 Заплати — присілок коло Стрия.
 Звенигор. — Звенигород, село бобрецького пов.
 Зібол. — Зіболки, село жовківського пов.
 Золоч. — Золочів, повітове місто.
 Іван. — Іванків, село борщівського пов.
 І. ВЛ. — Ізби, село гривівського пов. (Верх. Лемк.)
 Кам. Струм. — Камінка Струмілова, повітове місто.
 Кам. к. Надв. — Камінне, село надвірнянського пов.
 КВ. ВЛ. — Королик Волоський, село сяніцького пов.
 Книгинин — село рудецького пов.
 Коз. — Козова, містечко бережанського пов.
 Коросно — повітове місто.
 Красне — село турчанського пов.
 Крив. — Кривча, село перемиського пов.
 Кропивник — село дрогобицького пов.
 Кукиз. — Кукизів, село львівського пов.
 Купи. — Купновичі, село рудецького пов.
 Купч. — Купчівці, село тернопільського пов.
 Лб. ВЛ. — Лабова, село новосандецького пов.
 Лавочне — село стрийського пов.
 Лагодів — село брідського пов.
 Лисець — село стаїславівського пов.
 Лисин. — Лисиничі, село львівського пов.
 Лівчиці — село жидачівського пов.
 Літиня — село дрогобицького пов.
 Лука — село самбірського пов.
 Люб. М. — Любін Малий, село рудецького пов.
 Люча — село колошійського пов.
 Ляхівці — село богородчанського пов.
 Малк. — Малківці, село перемиського пов.
 Манаст. — Манастирско, село косівського пов.
 Маріамп. — Маріямпіль, містечко стаїславівського пов.
 Медни. — Медничі, містечко дрогобицького пов.
 Мервичі — село жовківського пов.
 Миловане — село товшацького пов.
 Михн. † — Михновець, село турчанського пов.
 Млинки — село дрогобицького пов.

- Мости Великі — містечко жовківського пов.
 Нижнів — село товшацького пов.
 Новосел. — Новоселиця, село снітинського пов.
 Озеряни — село товшацького пов.
 Опака — село дрогобицького пов.
 Опарі — село дрогобицького пов.
 Пасіч. — Пасічна, село сталіславівського пов.
 Перевозець — село калузького пов.
 Перем. — Перемишль, повітове місто.
 Перерісль — село надвірнянського пов.
 Підбуж — містечко дрогобицького пов.
 Підгір. — Підгірки, село калузького пов.
 Підмихайлівці — село рогатинського пов.
 Підпеч. — Підпечари, село товшацького пов.
 Пісочна — село жидачівського пов.
 Поляниця — село надвірнянського пов.
 Помор. — Поморяни, містечко велочівського пов.
 Поручин — село бережанського пов.
 Пралк. — Пралківці, село перемиського пов.
 Прісе — село равського пов.
 Прошова — село тернопільського пов.
 Радоз. — Радовина, село горлицького пов.
 Раків — село долиньського пов.
 Раранче — село черновецького пов.
 Рибне — село ліського пов.
 Рибно — село сталіславівського пов.
 Ровділ — містечко жидачівського пов.
 Р. ВЗ. — Росток, село бжеського пов. (Верх. Запін.)
 Росток — село косівського пов.
 Русів — село снітинського пов.
 Сасів — містечко волочівського пов.
 Свар. — Сваричів, село долиньського пов.
 Сіхів — село львівського пов.
 Скинів — село львівського пов.
 Сколе — містечко стрийського пов.
 Сок. — Сокаль, повітове місто.
 Солець — село дрогобицького пов.
 Солуків — село долиньського пов.
 Соп. — Сопів, село коломиїського пов.
 Сороц. — Сороцко, село скалатського пов.
 Старий Самбір — місто староміського пов.

- Ст. Скалат — Старий Скалат, село скалатського пов.
 Страт. — Стратин, село рогатинського пов.
 Стрілків — село стрийського пов.
 Ступи. — Ступиця, село самбірського пов.
 Сянок — повітове місто.
 Терло — село станіславівського пов.
 Тих. ВЛ. — Тиханя, село грибівського пов. (Верхр. Лемк.)
 Тлум. — Тлумачик, село колошійського пов.
 Товм. — Товмач, повітове місто.
 Токи — село збараського пов.
 Тухолька — село стрийського пов.
 Убинє — село кашінецького пов.
 Ур. — Урове, село дрогибицького пов.
 У. ВЛ. — Устьє руське, місточко горлицького пов.
 Утіх. — Утіхів, село волочівського пов.
 Фереск. — Ферескуля, село косівського пов.
 Хотин — село калуського пов.
 Хрипл. — Хрипли, село станіславівського пов.
 Цуц. — Цуцилів, село надвірнянського пов.
 Черляни — село городецького пов.
 Черниця — село жидачівського пов.
 Чернів — село рогатинського пов.
 Черт. — Чертіж, село сянціцького пов.
 Чернол. — Чернолізці, село товмацького пов.
 Чр. ВЛ. — Чирна, село грибівського пов. (Верхр. Лемк.)
 Яблонів — село теребовельського пов.
 Яйк. — Яйківці, село жидачівського пов.
 Якичипці — село рудецького пов.
 Яниця — село станіславівського пов.
 Яремче — село надвірнянського пов.
 Ярмч. — Яричів, місточко львівського пов.
 Яс. З. — Ясениця Замкова, село турчанського пов.
 Яс. — Ясенів, село городенського пов.
 Ясенів гор. — Ясенів горішний, село косівського пов.

5. Ця кидиш, ці дороги цитаєш? (Наг.)

Відповідь на недорічне питання. Пор. Adalb. Krič 1; Нос. 45.

Кравець. 1. Деє від тебе кравець міру згубив. (Наг.)

Ушив йому або занадто велику, або занадто тісну одягу. Пор. Wand. IV, Schneider 78.

2. Кравець, але такій, що лиш міхи вмів шити. (Наг.)

Кепкують із нещасливого кравця.

3. Кравець попорений жупан носить. (Гнідк.)

Він не має ніколи часу дбати про свій власний костюм. Пор. Adalb. Krawiec 7; Wand. IV, Schneider 19; Čelak. 332.

4. Кравець по сукні крає. (Гнідк.)

Відповідь на жартливе питання: а по чім кравець крає?

5. Кравче, над тобов біда крапче! (Голоб.)

Кравцєви часто грозять безробітє, немов би ворона літала над його головою.

6. Так кравець крає, як му сукна стає. (Мінч., Петр.)

Статнійше або тіснійше убранє. Пор. Adalb. Krawiec 6.

7. Ший камізельку, коли я ни кравец. (Іванівці)

Коли когось заставляють до роботи, якої він не вмів.

Краденє. 1. Взяв краденєв річєв. (Наг.)

Украє.

2. За краденим добром голова не болит. (Снят.)

Того не болить, хто краде, він тої річи не цївить.

3. Краденє все ліпше. (Крєх.)

Говорив податковий злодій. Пор. Adalb. Kradzione 4.

4. Краденє не спірне. (Наг.)

Не тривкає, швидко минеть ся. Пор. Adalb. Kradzione 2.

5. Краденє ровслизне сї, ще й твоє власне забере. (Наг.)

Вірають у моральну кару за крадіж.

6. Краденим певне сї не доробиш. (Наг.)

Воно не виходить злодійєви на пожиток.

7. Що краденє, то зразу солодке, а потім гірке. (Дрог.)

Самому злодійєви прикрить ся дивити ся на крадену річ і він спїшиєть ся збути її з рук.

Край. 1. Від краю до краю. (Цєн.)

Від кінця до кінця, на широкім просторі.

2. В чужім краю звичаю не знаю. (Кол.)

Говорять чоловік, що зайшов у чужину і не вмів освоїти ся з нею

3. Де тому край! (Наг.)

Се ще далеко від кінця, діло заплутанє.

4. Дійшов до самого краю. (Наг.)

Дійшов до такого, що нема де далі, до кінця.

5. Доводи до краю! (Наг.)

Доходи з своїм ділом до кінця. виговори все, що маєш на душі.

6. До свого краю кожного чоловіка тьггне. (Жабс) ...всі гадки тьгнут.
(Наг.)
Говорив Гуцул, що довгі літа служив у війську в чужих краях.
7. За своїм краєм серце болит. (Наг.)
На чужині жаль робить ся при згадці про рідний край.
8. Ладний край, лиш люди кепські. (Наг.)
Говорав воляк, що був у Італії. Пор. Wand. II, Land 84.
9. Най уже на тім буде край! (Снят.)
Нехай ва тім скінчить ся, годі вже!
10. На-в край сьвіта йди, то такого не найдеш. (Яс. С.)
Такого дива чи скандалу.
11. На краю сьвіта ми став. (Наг.)
Хоче заступити мені весь сьвіт, вагнути мене під себе.
12. Нема краю без звичаю. (Цен.)
В кождім краю свої звичаї та порядки.
13. Та бо тому кінцьи-краю нема! (Наг.)
Се щось таке велике та довге, що годі роздавити ся в цілости.
14. Що край, то обичай. (Петр.)
У кождім краю свої обичаї. Пор. Симони 2625; Bebel 28; Wahl I, 169;
Brzoz. Kraj 1.
15. Я на краю пропасти. (Батят.)
Доведеть ся гинути, не бачу ратунку ані виходу.
16. Я тут з краю, нічого не знаю. (Наг.)
Сеї. не знаю, що діеть ся в селі. Вимовляеть ся чоловік, що з далека стоїть
від якогось діла.
- Крайний.** 1. Котра крайна, тота міві файна. (Наг.)
Парубок про дівку.
2. Крайне слово ти кажу. (Наг.)
Остатне, рішуче слово.
3. Крайного все бют. (Наг.)
Його першого попадуть, винен чи не винен.
- Крайчик.** 1. Такий крайчик, що би й пани любили. (Підгірки)
Окраець хліба, звичайно молоді люди вважають якимись ласощами.
- Краків.** 1. І в Кракові злидні однакові. (Крех.)
І там людям не гаразд.
2. Не від разу Краків збудували. (Городен.) Не разом... збудований.
(Красноіля) ...за день... (Наг.)
Не від рану доконаво великого діла. Пор. Adalb. Kraków 30.
3. Піди до Кракова, всюди біда однакова. (Ільк.) Піди і до... (Петр.)
Іли й до.. (Н.-г.)
Одно лихо скрізь. Пор. Adalb. Kraków 2.
4. Поїдемо до Кракова, і там біда еднакова. (Мшан.) Поїхав... (Комар.)
Пор. висше Кітв ч. 1.
- Крам.** 1. Де крам, і я там. (Ком.)
Або що вкраду, або зароблю.

2. Забирай сі з усім твоїм крамом! (Наг.)

З усім, що можеш забрати.

3. Нема такого краму, де би купив тата й маму. (Лучак.)

Все ньше можна купити в крамі.

4. Що ви тут за жидівський крам розложили? (Наг.)

Мова про всякі річі накидані без ладу.

Краплина. 1. Дайте хоть краплину, бо бігме що гину! (Наг.)

Просив паниця горівки.

2. Щем ні краплини в роті не мав. (Наг.)

Запевняє чоловік, що постить або голодний.

Крапля. 1. Добро паниці й крапля. (Ільк.)

Він хоч троха заспокоїть ся.

2. Мала крапля й великий камінь продовбає. (Гвідк.)

Мала сила, ділаючи помалу але постійно, доконує великого діла. Пор. Тимош. 90.

Краса. 1. Дав мені Бог красу від самого квасу. (Лучак.) ...Дав їй Герсподь.. (Тереб.)

Говорить бідна а вродлива дівчина.

2. За молоду красов, на старість мантов вабит. (Луч.)

Про стару дівку, що колись була красна, а постарівши ся ще дурить людей

3. Краса дре носа. (Гвідк.)

Доводить дівчину до гордоців.

4. Краса як майвова роса. (Кол.)

Вона швидко минає.

5. Краси на тарели не крають. (Ільк., Петр.)

Вона сама не нагодує; до красної жінки треба й маєтку. Пор. Adalb. Pięknosć 1.

6. Краси не будеш на тарели краяти. (Луч.)

Варіант попереднього.

7. Краси на стіл не подаси. (Вікно)

Краса не заступить страви. Пор. Adalb. Pięknosć 2.

8. Красою ситий не будеш. (Кукиз.)

До краси треба маєтку.

9. Нустила красу в блуд. (Лол.)

Про дівчину, що задля своєї краси пішла блудом.

10. Росте краса до пояса. (Лол.)

Про доростаючу дівчину.

Красіти. 1. Красіє як рак в окроні. (Наг.)

Жартують із чоловіка, якого припікає всяка біда.

2. Покрасіти не покрасіє, але подобріти подобріє. (Наг.)

Говорить батько про невродливу, але добру дочку, або муж про такуж жінку.

Красний, красно. 1. Буде час красно ходити, коби в чім. (Гвідк.)

Потішають себе бідні люди, що не мають звідки гарно вбирати ся.

2. Красна як з каменя вибита. (Наг.)

Як мармурова статуя.

3. Красна як чічка в городі. (Береа.)
Про дівчину-квітку.
  4. Красне як кармазиц. (Наг.)
Кольор кармазину хапає за очі, подобаєть ся.
  5. Красний як намальований. (Наг.)
Про гарубка, що цвіте молодою красою.
  6. Красний як тот під корчом. (Наг.)
Як гадина. Про обридлого чоловіка.
  7. Красное личко — серцю непокій. (Ільк.)
Родить часто грішні бажаня.
  8. Красное піре на вудвуді, але сам смердить. (Ільк.)
Буває й у людей фізична краса, що відтучує від себе задля поганої душі.
  9. Красному всьо яло сі. (Наг.) ...всьо до лиця. (Цен.)
Красна дівчина хоч убере ся неособливо, то про те все їй до лица.
  10. Красно сі поводит меже людьми. (Наг.)
Хвалять молоду жінку або чоловіка, що вміє чемно поводити ся з людьми.
  11. Ліпше краще, як поганче. (Кольб.)
Кожий вольт.
  12. Нема найкрасшого на вроду, як ясна зоря в погоду. (Гнідк.)
Подив для красоти зорі (Венери).
  13. Не пізно красно ходити, коби було в чім. (Наг.)
Можна й на старість красно ходити, коли є звідки. Пер. ч. 1.
  14. Не то красне, що красне, але то, що сі подобає. (Наг.)
Се залежить від особистого смаку. Пор. Adalb. Рієкны 3.
  15. Такий красний, хоть цілуй. (Замул.) ...малюй. (Замул.)
Говорять дівка про любого парубка. Пор. Adalb. Рієкны 6.
  16. Такий красний, що аж ригати ся хоче. (Кол.)
Насьміх над невродливим, поганим чоловіком.
  17. Такий красний, як би го з воску уляв. (Ільк.)
Воскові ляльки бувають іноді дуже гарні.
  18. То так не красно робити. (Наг.)
Нечемно, погано.
  19. Хоть не красне, але власне. (Ільк.)
Свое все наймилійше, говорить мати про дитину.
  20. Що краснійше, то смачнійше; що старое, то гидное. (Ільк.)
Говорять про різницю між молодими і старими.
  21. Що красне, то й добре. (Наг.)
Так нам звичайно здаєть ся. Пор. Adalb. Рієкны 1.
  22. Що красне, то не погане. (Наг.)
Не можна мішати.
- Красота.** 1. Люба моя красото, люблю тебе за того! (Лол.)
Парубок до дівчини.
- Крати.** 1. Бодай лиш тільки мав, що вкраде! (Наг.)
Бажають злодієви такого нещастя.

2. Вкрато би ті з меже миру хрещеного! (Наг.)
Вкинуть злодія, щоб його „вирвало“.
3. В наших селі нема злодіїв, самі люде крадут. (Косс.)
Шарливо про злодійкувате село.
4. Гаду-гаду: як не озьму, то вкраду. (Наг.)
В часі сусідської розмови злодій уже наважується вкрасти щось у господаря.
5. Гірше красти, як розбивати. (Рава Р.)
Бо розбійник важить житем, а злодій краде потайно.
6. Дай му Боже, аби мав що в мене красти! (Наг.)
Аби я був на стільки маючий.
7. Де всі крадут, там злодіїв нема. (Грабівка)
Нема різниці між чесними й нечесними. Пор. Wand. IV, Stehlen 117.
8. Добре красти, як в куди класти. (Наг.)
Як злодій має добру схованку. Пор. Wand. IV, Stehlen 22.
9. Книжку вкрасти не гріх. (Дрог.)
Загальна поговорка, яку аж надто часто сповняють добрі людиці.
10. Крав бис в під себе! (Наг.)
Прокляте: щоб ти крав те, що під себе зробиш.
11. Єлен краде, другий у шіх кладе. (Наг.)
Той украв, сей переховує і звичайно більше користає, як властивий злодій
Пор. Wand. IV, Stehlen 20.
12. Краде в живі очи, ще й чужими руками. (Борис.)
Про хитрого злодія, що краде зі спільниками.
13. Краде, кільки ся влізе. (Борис.)
Що може захопити.
14. Лекше вкрасти, як купити. (Кольб.)
Звичайне міркуванє злодія.
15. Маю красти, волю жебрати. (Наг.)
Говорив лівиний, хоч зовсім здоровий чоловік, що пустив ся на жебраний хліб.
Пор. Wand. IV, Stehlen 45.
16. Не вкрадеш там, де пічого нема. (Наг.)
Злодій звичайно туди не йде. Пор. Wand. IV, Stehlen 18.
17. Не кради, поацай тай назад покладн. (Ком.)
До злодія, що підозрено мацає якусь річ.
18. Ни на того крав, аби віддав, али на того, аби собі сховав. (Шужн.)
Говорять про злодія. Пор. Етн. Зб. VI, 118.
19. Семе не кради, а шестеро можеш. (Наг.)
Так злодії толкують сему заповідь божу.
20. То виднш аби на чіось гадина сиччила, він би й того вкрав. (Наг.)
Про відважного, завзятого злодія.
21. Тяжко там украсти, де газда сам злодій. (Ільк.)
Бо він знає злодійські способи і вмів устерегти ся їх. Пор. Wand. IV, Stehlen 19, 23.

22. Украв, бодай над ним ворони кракали! (Луч.)
Приказка основана на покрєвности звуків: красти і кракати.
23. Хто би мав сю книгу вкрасти, тому сім літ свині пасти. (Наг.)
Говорив старий дядь, що мав одну стару книгу.
24. Хто вкрав волокни, того з'їдуть сороки. (Наг.)
Жартує чоловік, шукаючи волоків, що десь поділи ся.
25. Хто вкрав, тому єден гріх, а у кого, тому десять. (Гнідк.)
Во окраденій підозріває невинно иньших.
26. Хто де вкрав, як ще там не був? (Зазул.)
Звиняв ся злодій, покликаючи ся на своє alibi.
27. Хто красти йде, той знає, що б'ють, але голод мусит. (Карл.)
То ще не страшний злодій, що йде красти в голову.
28. Хто раз украв, той до віку злодій. (Наг.)
Його підозрівають до смерті. Пор. Adalb. Kraśe 15, 16; Wand. IV, Stehlen 2, 62, 83.
29. Цвійки красти, то не гріх. (Грин)
„А то тому — пояснив Гуцул, — бо йик Жиди Христа мали розпинати, то їден милосерний украв цвійки, а то були би ще бірше повабивали в кіло.“
30. Що вкраде, то й має. (Наг.)
Про злодія.
31. Що в мене вкрадеш крім живої душі? (Наг.)
Говорив бідний чоловік до селового злодія.
32. Я вам, куме, не кажу, що-сте вкрали, але таки віддайте. (Луч.)
Добродушна промова до злодійкуватого кума. Пор. Adalb. Kraśe 22.
33. Як не вкраду, що забажну, то мі всю ніч пропасницї бє. (Наг.)
Говорив налоговый злодій.
- Краяти.** 1. Аби-с го на кусні краяв, то ані скикне. (Наг.) ...сі не признає. (Завад.)
Говорять про твердого чоловіка, що приймає побої мовчки.
2. Борони Боже краяти хліб над мискою з молоком, бо корові цинцькє попукають, та не буде молока давати. (Ком.)
Нар. віруване.
3. Крає, а на себе сі дивит. (Наг.)
То певно вкритої пальця.
4. Крає ми серце як на тарели. (Наг.)
Завдає мені болю. Пор. пісню:
Моя Гануся з иньшим розмовляє,
Мое серденько як на тарели крає. (Наг.)
5. Крає ми як ножом по серци. (Наг.)
Мучить мене, завдає гризоти.
6. Не край ми серця! (Крех.)
Не вражай мене, не муч.
- Кривий.** 1. Бодай ся наші кривні добре мали, а ми до них дороги не знали. (Наг.)

- Бо від них звичайно нема надії на поміч у потреби. Пор. Adalb. Krewny 1.
2. Кривні си: їх діди на одній печі гріли ся. (Гнідк.)
Жартують із далекого, фіктивного свояцтва.
  3. Ми собі кривні: мій дід з його бабов ходили на сорокопуди. (Наг.)
Сміють ся з далекого свояцтва. Пор. Adalb. Krewny 7.
  4. Такі ми собі кривні: мій отець в його вітцьи купив пацьи. (Мшан.)
Сміють ся з дуже далекого свояцтва.
  5. Хоць кривний, а непевний. (Яс. С.)
Не можна на нього спустити ся. У Поляків: Со krewny, to rewny. Adalb. Krewny 2.
- Крейцар** (пор. I, 498—502, **Грейцар**). 1. Грейцар не гроші, фрайтер не шаржі. (Колом.)
Привідають воляки, що не мають обовязку салютувати фрейтрам.
2. Грейцар кушка, а два галушка. (Пужн.)
Так дорого числив своїм робітникам галушки скупий господар. Пор. Етн. Зб. VI, 14.
  3. За грейцар би миш до Львова гнав. (Наг.)
Про скупаря, що трясеть ся над крейцаром.
  4. За грейцар би тридневну козу лупив. (Колом.)
Козу, що вже три дни як зарізана або здохла, дуже трудно лупити.
  5. За грейцар дав би сї повісити. (Наг.)
Такий захланний на гроші.
  6. За грейцар тепер тижко на сьвітї стало. (Наг.)
Загалом за гроші.
  7. Маш два грейцарі, іди до міста і купи смачного й красного. (Пужн.)
Смачне то сіль, а красне митла, пор. Етн. Зб. VI, 162.
- Кремінал**. 1. Вступи сї, бо тут креміналу наробю. (Наг.)
Кремінал у значіню влочину, вбійства.
2. Ми вже відай в креміналі коріне пустили. (Ценів)
Зітхаючи говорили арештантї.
- Кремінь**. 1. З кременю огню дуют. (Косс.)
З непожиточного видобувають користь, у твердій душі докопують ся чутя.
2. З кременю серце. (Наг.)
Тверде, неподатливе.
  3. Кремінь іскри дав. (Наг.)
Загально відоме спостереженє.
  4. С—в бис креміньом та шерляком! (Цен.)
Жартливе проклятє.
  5. То ще кремінь, не чоловік. (Наг.)
Твердий, довговічний, несумлінний.
- Кремянний**. 1. І на кремянїй горі доробит сї хліба. (Наг.)
На недоступнім, неплодучім ґрунтї. Говорять про енергічного, роботящого чоловіка.
- Крес**. 1. Узьев крес, заложив кресаню, закликав капове, пішов на гайтове, вийшов на ґруник і присів. (Кривор.)

Жартливе оповідає вложено в гуцульських вистовів: узня стрільбу, вложив капелюх, закликав гончі пси, пішов на лова, вайшов на вершок гори і присів.

Кресати 1. Аж огню креше. (Наг.)

Так цупко танцює.

2. Викрешу я тобі огню з сраки. (Наг.)

Погроза: вабо по задниці.

3. Вкрешу сі тобі на голову. (Наг.)

Всеру ся. Лайка.

4. Так буду кресати, аж буде срака огню давати. (Наг.)

Буду бити міцно.

Кривда. 1. Аби нікому кривди не було! (Наг.)

Побожне бажанє, що не швидко справдять ся.

2. А си би тебе божий тьжко покарав за мою кривду! (Наг.)

Модить ся сьривдженый чоловік.

3. За кривду Бог дубельт платит. (Дрог.)

Дубельт — подвійно. Платить очевидно в значіно: карав.

4. Коли ти кривда, йди до Папа Бога на скаргу. (Наг.)

Говорить пан або богач кривдячи бідного чоловіка. У Поляків: Komu krzywda, ustaj, Adalb. Krzywda 6.

5. Кривда людська боком вилазить. (Ільк.) ...вилізе. (Наг.)

Помстить ся на кривдянику. Пор. Adalb. Krzywda 8.

6. Куди ходжу, то плачу своєї кривди. (Наг.)

Говорила покривджена жінка.

7. Лучше кривду терпіти, як кривду чипити. (Ільк.)

Високо християнський, але не дуже практичний принцип. Пор. Гильф. 180; Brzoz. Krzywda 1; Adalb. Krzywda 11.

8. Людельков кривдов не доробиш сі. (Наг.)

Се віщованє в житю дуже часто не сповняють ся.

9. Ми ще на кривді, а він уже на правді. (Наг.)

Ми ще на землі, терені визиску, а він уже вмер.

10. Най ти моя кривда в горлі стане. (Наг.)

Провлять, зрештою нешкідливе.

11. Пан Віг сі моєї кривди вніме. (Наг.)

Віра в божу справедливість. Пор. Adalb. Krzywda 18.

12. Чня кривда, най того Бог скаре! (Наг.) ...того й гріх. (Наг.)

Жартує кривдяник із покривдженого. Пор. Adalb. Krzywda 3.

13. Я своєї кривди не дарую. (Наг.)

Говорять резолютний чоловік.

14. Я му кривди не зробю. (Наг.)

Буду його шанувати й доглядати.

Кривий. 1. Або то моя річ усе криве простувати? (Наг.)

Я не можу запобігти всякій вєправді.

2. Кривий кривого не простує. (Наг.)

Бо й сам кривий. Пор. Adalb. Krzywuy 1.

3. Кривий простого не догонит. (Наг.)

Кривим називають кульгавого або безногого.

4. Кривим оком ливит сі. (Наг.)

Завидуючий чоловік, дивить ся злобно.

5. Що криве вирсло, того не напростуєш. (Наг.)

Що лихе вирсло, того не ваправиш. Пор. Brzoz. Krzywe 1.

Кривити. 1. Він душев кривит. (Цец.)

Нещиро говорять, лукавять.

2. Кривит сі як сирітка. (Наг.)

Про несмілого, мелянколійного чоловіка.

3. Кривит ся як середа на п'ятницю. (Крех.) . на четвер. (Сор.)

Середа на п'ятницю не має чого кривити ся, бо обі пісні. Пор. Adalb. Krzywic się 3.

4. Покривило би ти руки й ноги! (Наг.)

Проклятьє, коли хтось щось зробив криво.

Кривоклубий. 1. Кривоклуба ще й рідкозуба. (Наг.)

Кешкують парубки з дівки.

2. Най буде й кривоклуба, аби була серцю люба. (Голоб.)

І невродлива дівка може полюбити ся парубкови.

3. Хоць кривоклуба, коли міві люба. (Наг.)

Оправдував ся парубок, що брав кривоклубу жінку.

Криворівня. 1. Криворівня тому так зве ся, що має криві ровні. (Кривор.)

Ровнями називають скісні кам'яні верстви, що виступають у високих берегах Черемоша.

Криж. 1. Буду крижом лежув у церкві за свою кривду. (Наг.)

Такий звичай, що покривджений маніфестує свою кривду тим, що простираєть ся в церкві перед райськими дверми і лежить так усю службу божу.

Крижало. 1. Тверде крижало шкіру би дерло і кров би ссало. (Залуче)

Що таке крижало — не знаю.

Крижі. 1. Аж ми в крижах хруснуло. (Наг.)

Говорять чоловік, що підіймав щось дуже тяжке.

2. В крижах ші коле. (Наг.)

Жалувала ся жінка зморена живном.

3. Крижій си не чую. (Наг.)

Від праці в зігневім стані, прии. при живвах.

Крижма. 1. В божу крижму вписати ся. (Гнідк.)

Чи охрестити ся, чи вмерти, чи вступити до монастиря?

Крик. 1. А ци не можна би то без крику та без галасу зробити? (Наг.)

Коли яєсь діло роблять з великим криком.

2. Більше крику, як зойку. (Замул.)

Більше кричать, ніж його справді болять.

3. Більше крику, як пожитку. (Ком.)

Кричать, а мало робить.

4. Більше крику, як чого. (Наг.)

Коли занізащо стинить ся криж. Пор. Wand. I, Geschrei 32, 50.

5. Великий крик за малий пшик. (Наг.)
Сварка за дрібницю. Пор. Wand. I, Geschrei 20. Viel Geschrei und vieļ Wollē.
6. Від крику лиш вуха больнт. (Наг.)
Зрештою не стане ся нічого злого.
7. Від крику ще ніхто не згіб. (Наг.) ...вмер. (Голоб.)
Можеш кричати кільки хочеш, сим нікому не зашкодиш. Пор. Wand. I, Geschrei 53.
8. Він до мене з криком та фуком, а його буком та буком! (Наг.)
Жаргував собі резолютний чоловік із сусіда, що зачепив ся до сварки з ним.
9. Він криком кричит. (Наг.)
Дуже кричить.
10. Де много крику, там мало правди. (Коб.)
В крику щезає спокій потрібний для доходження правди. Пор. Adalb. Krzyk 1; Wand. I, Geschrei 2, 9.
11. Криком дуба не зрубавш. (Цен.)
Треба вжити сили і сокири. Пор. Adalb. Krzyk 3.
12. Криком огню не вгасиш. (Наг.)
Треба води.
13. Крик як на ярмарку. (Наг.) ...у коршмі. (Кал.)
Про великий гармідер.
14. На крик сі люде збігают. (Наг.)
Де хтось кричить, там люди біжуть на поміч.
15. На твій крик я вже звик. (Наг.)
Ним мене не налякаєш ані не здикуєш.
16. По крику дурня пізнают. (Белз.)
Він за що будь верещить. Пор. Wand. IV, Schreien 1.
17. Такий був крик та зойк, щоби ся птах на даху не втримав (Коб.)
...всидів на стрісі. (Снат.)
Про бійку та сварку в хаті.
18. Ци ще ті від крику горло не болит? (Наг.)
Уговнюють надто крикливого чоловіка.
19. Хто би сі твого крику бояв? (Наг.)
Я не бою ся, бо маю бучок у руках.
- Крила.** 1. Взяв го під свої крила. (Наг.)
Взяв під свою ошіку, протекцію. Пор. Wand. I, Flügel 10.
2. Опустив крила, як обскубана гуска. (Наг.)
Скорчив ся, посумнів.
3. Притяли му крила. (Ільк.)
Спанили його смілі розмахи та пльни. Пор. Wand. I, Flügel 9.
4. Як би му крила вирости. (Наг.)
Такий ходить легкий, веселий. Пор. Wand. I, Flügel 15.
- Криска.** 1. Прийде криска й на Матиска. (Городек)
Мавурська приказка перенята Русинами, пор. Adalb. Matjasz 3.

Кресо. 1. Все в одно кресо беш. (Явор.)

Говорять до дзвонаря, що все в одно кресо дзвона бє, а також про такого чоловіка, що любить товати все одно й те саме

2. Дай жу по крисах! (Наг.)

Дословно: по капелясі, образиво: по голові.

3. До самих крис ми то доходить. (Наг.)

Маю того аж занадто досить.

4. Маю того по самі криса. (Наг.)

Маю аж по горло чи вище горла.

Кричати. 1. А кричыв бис си на зуб. (Наг.)

Прокляте на крикуна: щоб тебе зуб заболів. Пор. Wand. IV, Schreien 66.

2. Кричи, абис тріс, то ті не послухаю. (Наг.)

Говорять упертий крикливому.

3. Кричит, аж година свитає. (Наг.)

Аж маісно робить ся.

4. Кричит, аж до третої хати чути. (Наг.) ...на конець села. (Наг.) ...на все село... (Наг.) ...за десятьу межу. (Наг.)

Кричать дуже голосно. Пор. Wand. IV, Schreien 89.

5. Кричит, аж ми сі кризь вуха прохапує. (Наг.)

Разять у вухах.

6. Кричит, вередит сі, що мало не пукне. (Наг.)

З великої натуги підчас крику.

7. Кричит, мало сі не розідре. (Наг.)

Широко роззявляючи рота.

8. Кричать не своїм голосом, як би чорт з него лика дер. (Ілк.)

Про проразливий, болючий крик.

9. Кричит ріжними голосами. (Наг.)

Про дуже звучний, лютий крик.

10. Кричит си на голову, на черевний зуб. (Наг.)

Немов би його голова боліла або зуб.

11. Кричит, як би го хто во скири дер. (Наг.) ...як би з нього скиру дерли. (Наг.)

Обдирати когось живцем зі шкіри — страшенний біль. Пор. Wand. IV, Schreien 39.

12. Кричит як наймлений. (Наг.)

Як би його хто навив кричати.

13. Кричит як шалений. (Збар.)

Без ніякої причини. Пор. Wand. IV, Schreien 52.

14. Кричи, хоть там розсядь ся! (Кол.)

Хоч трісня, міні не жаль тебе.

15. Не кричи, не варве ті там. (Наг.)

Утишують дятину, що не хоче сама сидіти в хаті і кричить при відході старших.

16. Про мене кричи, хоть на хату вилізъ. (Наг.)

- Виліши на хату крик далі чути, ніж із середини хати.
17. Якого лідька лаботого кричиш? (Наг.)
Сердате уговкуване: не кричи, бо чорта прикличеш.
18. Як крикнеш у ліс, так ти єї відкрикне. (Наг.)
Як промовиш до кого, так він тобі й відповідь. Пор. Wand. IV, Schreien 15, 20.
19. Якої галузи кричиш? (Наг.)
Чи бажавш галузи, на якій би тебе повісити?
- Кришити.** 1. Викришило би вас до лаби! (Наг.)
Прокляте. Щоб зайшла пошесть і вигубила весь ваш рід.
- Криштал.** 1. То чоловік як криштал. (Наг.)
Ясний, щирий, без хиби.
2. Чесний як криштал. (Наг.)
Про чисту, блискучу річ і про чесного, непідкупного чоловіка.
- Кришталювий.** 1. Будь кришталювий, не уйдеш обнови. (Гнідк.)
Власне найліпших людей обнова найшвидше чіпляєть ся.
- Крій.** 1. Який крій, такий стрій. (Ком.)
Від крою залежить, чи оджа прикрашає чоловіка, чи ні.
- Кріль.** 1. Виїдь, виїдь крілью на червоній кови! Твої сини порубані, по під мости пометані. (Наг.)
Дитяча прислівка. Стебелце зложено в двох, так що між обома раменами повстає невеличке подовгасте очко; те очко запускають слиною так що на ньому робить ся тоненька плівка і на сю плівку пускають краплю соку з рослини „песеє молоко“, при чім на плівці виступає червоний колір. Отсе ніби то кров королівських синів порубаних і покиданих по під мости. Ремініценція якоїсь вазки, якої одначе в тій формі міні не довело са чути.
- Кріпити ся** 1. Кріпит ся як гарбуз на морозі. (Сяніцке)
Мучить ся, пропадає, псуєть ся. Пор. Brzoz. Krzepić się 1.
- Кров.** 1. Абиє мі різав, то би з мене кров не потекла. (Наг.)
Я такий марний, малокровний. Пор. Brzoz. Krew 4.
2. Біла кров му з носа йде. (Дрог.)
Смиють ся з засмарканого. Пор. Brzoz. Krew 1.
3. Жива, різана кров з мене йшла. (Наг.)
Від якоїсь рани або в часі дизентерії.
4. Кров би ті залльила! (Наг.)
Прокляте: щоб ти вмер від вибуху крови.
5. Кров випити чию. (Гнідк.)
Висати, визискати, зубожити когось.
6. Кров за кров. (Наг.)
Убийство за вбийство, старий принцип пімсти. Пор. Wand. I, Blut 3.
7. Кров з молоком. (Наг.)
Говорять про молоде, румяне лице.
8. Кровиночки в лиці не має. (Берез.)
Такий блідий та анемічний.

9. Крови собі дармо не псує. (Льв.)
Не сердь ся, не крича без підстави. Пор. Wand. I, Blut 63.
10. Кровйов підплив. (Наг.)
З рая у нього ллеть ся кров, так що він увес і мокрий.
11. Кров мою пеш! (Наг.)
Гривеш, лоточив мене.
12. Молода кров кицит. (Наг.)
Молодой чоловік пристрасний, легко сердить ся. Пор. Wand. I, Blut 32, 38.
13. Кров не вода, розливати шкода. (Мінч., Ільк.)
Стара приказка, осторога розбійникам та забійкам. Пор. Adalb. Krew 2; Wand. I, Blut 5.
14. Кров у мні закипіла. (Наг.)
Я сплахнув, мене піввала злість. Пор. Wand. I, Blut 40.
15. Кров у мні застигла. (Наг.)
З страху.
16. Лиш змної крови! (Цен.)
Остерігають горичого, сердитого чоловіка. Пор. Wand. I, Blut 68.
17. Людська кровця не водиця, розливати не годить ся. (Ільк.)
Пор. висше ч. 13.
18. Невинна кров до неба кричит. (Наг.) ...волає. (Бірки)
Говорять про вбійство. Пор. Wand. I, Blut 13, 44.
19. Срав би-є кровйов! (Наг.)
Прокляте.
20. Тече му з носа кров, але біла. (Кольб.)
Жаргують із засмарканого, пор. висше ч. 2.
21. Що кров, то не вода. (Наг.)
Пор. висше ч. 13; Wand. I, Blut 5.
22. Тож моя рідна кров! (Кол.)
Говорить батько про свою дитину.
23. То ще пся кров собача! (Наг.)
Лайка.
24. Треба з тебе тоту погану кров випустити. (Наг.)
Треба набить, аби кров потекла. Пор. Adalb. Krew 5.
25. У мене би-є сі кирви не дорівав. (Наг.)
Я такій ослаблений, марний і малокровний. Пор. висше ч. 1; Adalb. Krew 7.
26. Ще в він кров грає. (Наг.)
Ще чує себе сильним, палить ся до жінок. Пор. Wand. I, Blut 26.
27. Що своя кров, то не чужа. (Наг.)
Своє, рідне близьше, любійше від чужого. Пор. Wand. I, Blut 19.
- Крoвaвий.** 1. Будеш ти ще керваві сліди за собов лишити. (Наг.)
Грозять, що буде битий.
2. З кервавої праці живу. (Наг.) З кервавици... (Наг.)
Говорить чоловік про своє гірке гароване.

3. Керваве моє житє. (Наг.)
Жадуєть ся чоловік, що дуже бідує.
4. Ще ти кервавини сльозами заплачеш. (Наг.)
Говорять про тяжкий, ревний плач. Пор. Wand. I, Blut 58. Тимон 227.
5. Я-ж на то керваво робила. (Наг.)
Жалувала ся жінка, яку скривдили на заробітній платі.
- Крон.** 1. Аби вам на кождім кроці, на кождім постуні добро було!
(Любша)
Уривок із дідівської молитви.
2. Анї кроку не зробиш наперед. (Наг.) ...ми не смій робити! (Наг.)
Догоряють лїнивому, заскорузалому чоловікови.
3. Анї на крок далї! (Наг.)
Стій тут, не смій іти далї.
4. Анї на крок з дороги не схоць! (Наг.)
Не збочуй, держи ся дороги.
5. Анї на крок му не уступит. (Наг.)
Про впертого.
6. Анї руш кроку зробити не хоче. (Наг.)
Про лїнивого.
7. Він широкий у кроці. (Наг.)
Стунає широкими кроками.
8. Він ще лиш перші кроки робить. (Токи)
Починає се діло
9. Два кроки, то недалека дорога. (Наг.)
Заохочують чоловіка до ходу.
10. Держит крок із ним. (Збар.)
Іде рівно з ним, вони приятелї або конкуренти.
11. Дотримати кроку кому. (Наг.)
Іти з ним у одній лінії, дорівняти йому.
12. Дрібним кроком іде. (Наг.)
Ходить підтюццем. Пор. Wand. IV, Schritt 37.
13. Крок в крок за ним ходит. (Наг.)
Слідом, невідступно.
14. Крок наперед, а два взад. (Цен.)
Бєпкують із нерішучого.
15. Кроком сї не поступит. (Наг.)
Не зробиць кроку, не рушать ся.
16. На кождім кроці чоловіка біда пасє. (Наг.)
Йому гровить небезпека.
17. На крок би го від себе не пустила. (Наг.)
Про матір, що скрізь куди йшла, брала з собою свого сина.
18. На сто кроків го обминаю. (Наг.)
Говорять чоловік про ворога.

19. Не додержиш ти шіві кроку. (Наг.)
Не зриваєш ся зо мною.
20. Перший крок до пекла, то вже пів дороги. (Наг.)
Найтяжше почати зле діло, а там піде швидко. Пор. Wand. IV, Schritt 25.
21. Першого кроку стережи сї. (Наг.)
Треба обережно починати всяке діло. Пор. Wand. Schritt 22.
22. Перші кроки найтяжші. (Крех.)
Початок усякого діла не легкий. Пор. Wand. IV, Schritt 4, 16.
23. Широкими кроками довгу дорогу перейдеш. (Кал.)
Швидко зайдеш до ціли. Пор. Wand. IV, Schritt 12.
24. Ще крок тай смерть. (Помор.) ...тай аус! (Снят.) ... тай нема ті!
(Наг.)
Говорять про чоловіка близького смерти або про небезпечу, що ось-ось грозить чоловікови. Пор. Wand. IV, Schritt 35.
25. Що крок, то ближше до ціли. (Кэл.) ...до смерти. (Наг.) ...до гробу.
(Крех.)
Мелянхолічне спостережене про те, як минає наше житє. Пор. Wand. IV, Schritt 10.

Кроква. 1. Сховав за крокву в капустянім листку. (Нмг.)

Сьміяли ся зі скупаря, що сховав паперові гроші, завинені в капустянім листку, за кровву своєї хати, де вони й згоріли.

2. Яка кроква, така й лата; яка робота, так й заплата. (Ільк.)

Перша половина додана очевидно для риму, бо порівнає між обома половинами не дуже то складне.

Кропива. 1. Бодай бим тя була радше на кропиви висцяла, віж малам тя на своє нещастє породити! (Город.)

Говорять мати до невдалого, непослушного сина.

2. Часом і межи кропивою росте кійло (лілія). (Ільк.)

І між лхкими людьми виросте добра, гарна людина.

Кропивник. 1. З Кропивника родом, з Головського ходом, у мене робив, що заробив, то пронив, украсти не вкрав нич — ретейний чоловік. (Мшан.)

Так рекомендував мшанецький Бойко кропивницького наймита.

Кропля. 1. Часта кропля дощу і камінь подіравить. (Ільк.)

Усильною працею перебореш і найбільшу трудність. Пор. лат. *Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo.*

Крохмаль. 1. Мінї сї й крохмалю з надшивки не хоче. (Наг.)

Крохмаль із надшивки (долішня, надшита часть жіночої сорочки) був для якогось маминого сина очевидно дуже апетитною стравою. Крохмаль у селї виварюють звичайно з ячмінних або пшеничних зерен.

Круг. 1. Зібрав сї на круаї. (Косс.)

Зібрав ся, був готов швидко.

2. З круга світа би ті вігнало! (Наг.)

Щоб тобі на світї місця не було.

3. Круг вимітують перед хату, як дуже гримит, аби в хату ірім не вдарив. (Наг.)

Кругом називають велику лопату, на якій саджають у піч паску. Такий круг — одна з роданних святощів, що уживається лише раз до року, а зрештою весь рік лежить застромлений за кровю на поділ. В часі великих громів його як охоронний талісман владуть перед хатою для відвернення громів.

4. Кругом дурак. (Збар.)

Властиво московська приказка, занесена до нас.

5. На крузі то зробив. (Косс.)

Не гаючись, як стій.

- Круглий.** 1. Круглий як ковбичка. (Кор.)

Про пузатого а невисокого чоловіка.

2. Круглий як яблочко. (Наг.)

Про круглолицого, рум'яного хлопчика.

3. То ще круглий дурень. (Кал.)

З якого боку глян на нього, все дурень.

- Крук.** 1. Злітають сї, як круки на стерво. (Наг.)

Збігають ся люди захланні на якусь поживу.

2. Крук, ворона, воробець — під один стрихулець. (Гнідк.)

Все се дармоїди, шкідливі птахи.

3. Круки на стерво летять, а пани на людську біду. (Наг.)

Вислов неаважти до панів.

4. Крук крукови очий не вибере. (Наг.) ...видяюбле. (Завал.)

Свій свого не скривдять. Пор. Leutsch 21; Сimoni 405; Osm. 338; Wahl I, 148; Wahl II, 39; Дикар. 996; E. Rot 505, 730; Тимощ 243; Wand. IV Rabe 446.

5. Крукови і мило не поможе. (Ільк., Петр.)

Він усе буде чорний. Пор. Мука 3306.

6. Літав, літав крук, тай о лайпо — пук! (Гнідк.)

Очевидно в зимі, коли його притис голод.

7. На те він крук, щоб не пустив з рук. (Дар.)

Крук тут у значіню злодійкуватого, захланного чоловіка. Пор. Нос. 478.

8. Не дурний крук дати з рук. (Бар.)

Не дурний скупар або злодій віддати те, що загарбав.

9. Не поможе крукови мило. (Цен.)

Хоч як його мий, усе він буде чорний. Пор. Мука 3306.

10. То білий крук! (Дрог.)

То рідкість. Пор. Wand. II, Krähe 117.

11. Як крук закравив. (Наг.)

Озвав ся лихим словом.

- Крупа.** 1. Крупа крупу донавіть. (Наг.)

Про рідку юшку ніби з крупами. Пор. Нос. 334.

2. Про одну крупу горнець круп буде. (Мшан.)

Одна крупа — невелика страта.

- Крутити.** 1. Бода-с сї скрутив! (Дрог.)

Щоб ти збив ся з пантелику, стратив духову рівновагу.

2. **Викрутив** ся батько, без чуприхи до дому пішов. (Дар.)
Викрутив ся в дословнім значіню: крутив ся, поки чуприну не обірвали.
3. **Закруті-голова**. (Наг.)
Про такого, що робить багато крутаняни та клопоту.
4. **І ти крутиш і я кручу, уступи сі, бо ті тручу**. (Наг.)
Власиво прислівка; ширше знач.: два круті, один на перекір другому бреше.
5. **Колесо си крути, чорт жиди дупи; колесо си докручеє, чорт жиди долуцеє**. (Голови)
Приспівуючи дразнять жидів.
6. **Крути, верти, треба вмерти**. (Лев., Петр.)
Хоч так, хоч ся спекулюй, усе таки смерть не мине тебе. Пор. Дикар. 946.
7. **Крути не верти, треба вмерти**. (Тереб.)
Смерть — річ немінуча. Пор. Гильф. 1600.
8. **Крути не верти, царом не будеш**. (Незаб.)
На се вже зовсім не рахуй.
9. **Крутят, вертат**. (Гнідк.)
Про крутія та брехуна. Пор. Wand. I, Drehen 9, 10.
10. **Крутят вода колесом, але ти мнов гірше крутиш**. (Наг.)
Говорять до брехуна та ошуланця.
11. **Крутят на всі боки, а все діров на п'яту**. (Мшан.)
Про крутія, якому все рветь ся його брехня.
12. **Крутят сьвітом**. (Гнілк.) ...своїм ... (Лучак.)
Радше: крутить ся по світї міркуючи, як би прожити.
13. **Крутят своїм сьвітом, як Циган совцьом**. (Наг.)
Спекулює, як би прожити. бреше й вибріхуєть ся.
14. **Крутят сі як баба а тїмбалом**. (Кольб.) ...з тїжбором. (Лоя.)
Що таке тїмбал чи тїжбір, не знаю.
15. **Крутят сі, як тота вівцьи, що крутець має**. (Наг.)
Крутець — відома овеча хороба, при якій вівця починає крутити ся довкола, поки не згине.
16. **Крутит ся, гей той сворень**. (Ком.)
Сворень у возі звичайно не крутить ся. Про чоловіка, що стоїть безрадний.
17. **Крутить ся мені на язичі**. (Ільк.)
Ось-ось пригадати, тай не можна. Пор. Дикар. 945.
18. **Крутят ся, як жирне порося**. (Ільк.)
Яке крутят на ріжні над огнем.
19. **Крутит ся, як лайно в прорубі**. (Гнідк.) ...гівно в пролубі. (Наг.)
Говорять про такого, що занадто довго гаеть ся на однім місці, обзираєть ся довкола.
20. **Крутить ся, як муха в окропі**. (Ільк.) ...в мази. (Дрог.)
Муха попавши в окріп один момент закрутить ся дуже живо, а в другім моменті гине. Пор. Wand. I, Drehen 4.
21. **Крутець ся, як посолений вон**. (Ільк.) ...пискір посолений. (Наг.)
Посолені вюни пищать і крутят ся дуже живо, поки не погануть.

22. Крутить ся, як сам не свій. (Бібрка)
Мов би з ума зійшов.
23. Крутит ся, як швець по ринку, коли купує свиняку. (Гнідьк.)
Бігає та нюхає довкола.
24. Крутит як ввр водю. (Лучак.)
Валамутить, пробує різних способів.
25. Крутит як фірман батогом. (Наг.)
І твердить щось і зараз відпираєть ся.
26. Крутит, як Циган сонцем. (Гнідьк.)
Циган крутив сонцем твердячи, що воно отут сходять, а зараз потім: отам сходять.
27. Крутит, як швець шкірою. (Ільк.)
Швець крутить і мве шкіру, щоб була м'ягка.
28. От крутит як на верклюзі. (Кольб.)
Верклюг — прилад, на яким укріплений дишель волового вова, на яким повертаєть ся передня часть вова.
29. Куд крути, крути, а все голим на п'яту. (Ц.н.)
Відний, хоч і як мудрує, а все частійше йому виходять на шкоду, ніж на зиск.
30. Куд крути, туд верти, таки треба вмерти. (Ільк.)
Варіант приказок ч. 7, 8.
31. Не крути, бо перекрутиш. (Ільк., Петр.)
Таку деліватну річ, як брехню, дуже легко пересолити.
32. Покрутив носом тай пішов. (Наг.)
Виявив своє невдоволенє.
33. Прікрутило го, що ані пікнує. (Наг.)
Попав у прияре положєнє.
34. Скрутив сі як обарінок. (Наг.)
Зігнув ся в дугу, в колісцє, про такого, що низько кланяєть ся.
35. Сьвіт ми сі кр т.т. (Наг.)
Не знаю, що робити, в очах морочить ся.
36. Щоб ти ще скрутив вивви! (Наг.)
Прокляте: щоб зломав варк.
- Крутий.** 1. Кр та нат ра. (Ком.)
Лихий, твердосердий і самовладний чоловік.
2. Крутий, як криве дерево. (Ільк.)
Незвичайної вдачі чоловік, якого думок годі зміркувати.
3. Крутиами дорогами ходиш. (Наг.)
До ошуканця.
4. Крутої голови чоловік. (Цен.)
Думає якось ненормально.
5. На круте дерево кр тий клин. (Наг.)
На лихого чоловіка знайдець ся лихий противник.
- Крутий.** 1. Крутий від сьвіта. (Наг.)
Якому не легко знайти рівного.

2. То світовий крутій. (Бор.)

Бувалий, направлений брехун та ошуканець.

Круто. 1. Круто коло него, (Гвілк.) ...му прийшло, (Наг.)

Його діла стоять погано.

Круть. 1. Круть верть, таки буде смерть. (Наг.)

Первісно загадка про рибу, що зловлена крутять ся в сіті; потім думка про неминучу смерть усього живого.

Ксенька. 1. Ксенька, що в неї п — ка лисенька. (Дрог.)

К шкують із імени Ксенька.

Ксьондз 1. Ксьондз вreau, бери херек, бо весьй захід пішов на під. (Наг.)

Приказка взята з якоїсь невідомої анекдоти, значіне неясне.

2. Ксьон із два рази казань не каже. (Сор.)

Відповідають звичайно, коли хтось не дочувши якоїсь промови просить повторити собі її другий раз. Бєть і у Поляків, та у Adalb. і Brzoz. нема.

3. Ксьондз і дяк, вобя вовчі горла. (Крех.)

Одн і другий ніколи не наситить ся.

4. Ксьондз каже: подай Господи, що високо, а що низько, то я си й сам озьму. (Іван.)

Жартують із відомої церковної приспівки „Подай Господи“, хоча її виголошує звичайно не священник, а дяк.

5. Як ксьондз правит Службу Божу, мусит мати вино. (Льв.)

Без вина не може прачити. Одн піи запитував у консисторії, чи можна правити на борщи? Не веліли.

Куба. 1. Питав ся Куба Куби, ци встанова єдна всюди? А не, не єдна: в добра, є й зла. (Шужн.)

Пор. Етн. Зб. VI, 183.

Кудкудакати. 1. Кудкудакат коло неї, як коло писаного яйця. (Богородч.)

Коли чоловік дуже припадає коло своєї жінки.

Куди. 1. А де куди! (Наг.)

Кричать завертаючи свиню.

Кужівка. 1. Свищи тепер в кужівку, коли-с стратив жінку. (Мінч.)

Свистати в кужівку діло дуже важке.

Кужіль. 1. На весну кужіль кропивою смердит. (Збар.)

Тому жінки покидають його і цурають ся все літо.

Кукіль. 1. Як в житі кукіль, то хлібови покій, а як звонець, то му конець. (Ільк.)

Кукіль росте в житі рідко, а дзвонець зовсім приглушує його.

2. То ще кукіль невиконаний! (Наг.)

Про лїнивого дармоїда.

Кукуріку. 1. Кукуріку, когутіку, в печи хліб погорів. Не жури ся когутіку, не будеш ти його їв. (Кукін.)

Поїмо ми самі.

2. Кукуріку — пандаріку! (Ільц.)

Передразнюють піане когутя.

Кулак. 1. Будеш ти ще в кулак трубитц. (Наг.)

Будеш гірко плакати. Пор. пісню:

Ой музика дрібно грає, я слухати люблю,

Як ні мати рано будит, я в кулаки трублю. (Наг.)

2. Він до мене з кулаком лізе. (Наг.)

Коли хто від погрози сіпає ся до бійки.

3. В мене й свій кулак. (Наг.)

Потрафлю віддати заціпку.

4. В мене сила не в язичці, а в кулаці. (Наг.)

Говорять маломовний, а завзятий до бійки чоловік.

5. І кулаком не еден замок створиш. (Кал.)

Сей. не одну перешкоду побореш.

6. На кулак нима зводечки. (Кольб.) м. б. уздечки.

Кулак куди хоче гуляє.

7. На кулак треба кулака. (Тисьм.)

На насильство відповідають насильством.

8. Що кулак, то ще не право. (Наг.)

Кулаком не слід собі справу робити.

Кулеша. 1. Букатка кулеші тай огірок, то гуцульська їда. (Жабе)

Так характеризував Гуцул свою улюблену їду.

Куля. 1. Кулі го сі не їмит. (Наг.)

Він твердий на жите, непроникливий для кулі; говорять у значію: ніяке лихо не поборе його, нічого злого йому не буде.

2. Не кожда кулі в війні трафльне. (Наг.)

Богато стріляють на дурно. Пор. Adalb. Kula 1; Wand. II, Kugel 17, 18.

Кульбака. 1. Скривив сі як кульбака. (Наг.)

Про горбатого, зігненого чоловіка.

2. Зсадив го з Старої кульбаки. (Наг.)

Стара Кульбака, село, з якого пан вигнав чоловіка, а сей жалував ся перед цесарем. Єсть про се казка.

3. Кульбака кождому коневі до лица. (Вікно)

Відповідна до всякого коня. Пор. Adalb. Kulbaka 1.

4. Добре, що є кульбака, ківь ся вже найде. (Беріом.)

Потішає себе недбалый господар, що „відпас“ коні.

5. Що ми по кульбаці, коли коня нема? (Гнідк.)

Жалував ся чоловік, якому вкрали коня.

Кум, кума. 1. А що там кумочку? — Та нічо. А у вас що? — Та нічо. Або що? — Та нічо, нічо. (Цен.)

Благодушна розмова двох кумів, що не мають один одному нічого сказати.

2. Годі куме їсти, бо не буде на пироги місця. (Ільк.)

Жартливе остережене лакомого чоловіка.

3. Годі, куме, чести! (Ільк.) ...тої чести! (Луч.)

До непочесного чоловіка, якому доси віддавали честь, а він її не варт. Пор. Вгзоz. Кум 3.

4. Годі, кумо, чести! (Петр.)
Говорять непочесній кумі.
5. Де кум, де коровай! (Ільк., Петр.)
Одно від другого далеко, як хрестини від весіля. Пор. Вгзоз. Кум 2.
6. Де кум, де коровай а де солошьяна гора. (Мяк. н. Дн.)
Варіант до ч. 5.
7. Де кум, де коровай, де зелені сьвята! (Луч.)
Говорять, коли хтось у розмові без ладу мішає різні річи не належні до себе.
8. Дідько кума приніс, бо му дижки не стало. (Лучак.)
Кум не в пору прийшов. Пор. Wand. I, Gevatter 2.
9. Доглував сі на потемки до кума в комору. (Кол.)
Будім то не хочачи. Говорять про злодія змовленого в чужій коморі.
10. До кума треба розуша. (Ільк., Петр.) І до... (Лучак.)
І кумом бути не може дурний чоловік, хоч се зовсім не велика штука подержати дитину до хресту. Пор. Вгзоз. Кум1.
11. „Дякую вам, кумо, що-сте ми хліб замисили!“ — „А я вам дякую, що ся мої руки в вашім хлібі обмили“. (Луч.)
Сердечна розмова двох господинь.
12. Знає кума, знає пів села. (Залісє)
Про сплетницю.
13. Їкте, куме, пійте, куме, на що Бог сьвїята дав. (Гриб.)
Свята будім то на те, щоб гостити ся.
14. Коби було знатѣ, що в кума питѣ, то був би і сам пішов і діти забрав. (Берез.)
Говорять чоловік ласий на даремне угощенє.
15. Коб знатѣ, що в кума питѣ, тоб і діти забрала. (Ільк.)
Говорила кума, що попала до кума на пїятику.
16. Коби знатѣ, що в кума буде їдло й питѣ, то би був і діти забрав. (Петр.)
Варіант попер.
17. Коли ся кумá з кумою зїйде, то ся грошем не обїйде. (Гнідк.)
Напють на більшу суму балакаючи з собою.
18. Куди кумови до короваю. (Мінч., Ільк.)
Куди неждарі до якогось порядного діла.
19. Кума від нової кучі. (Наг.)
Кума від свиний, згїрдий вислов.
20. Кума з кумов тиририри, свинї шорков перерили. (Ільк.)
Дві куми забалакали ся, напустили свиний у огород і не бачуть. Пор. Вгзоз. Кума 1.
21. Кума не бити, горілки не пїти. (Ільк., Мінч.)
Зразу побили ся, а потім перепросили ся при горівці. Пор. Adalb. Кум 1.
22. Кумá не свиньї, аби ціле яйце зїла. (Наг.)
Дасть іще й дитині.

23. „Куме Андрею, не будьте свинею!“ — „Як же мені не бути, коли мене люде знають“. (Ільк.)
Забавна розмова між двома кумами.
24. „Куме Грицьку, до нас люде ходят“. — „А хто?“ — „Ти до мене, я до тебе.“ (Явор.)
Велике товариство!
25. Куме, куме, солома сі суне! (Рибно)
Жартують із кумової небезпеки.
26. Кум красно говорить, але кривий ппсок має. (Ільк.)
Про облесного а брехливого чоловіка.
27. Кум не ківь, аби ціле яйце з'їв. (Печен.)
Інсіпуація скупої жінки, що хотіла погостити кума яйцем, а тут її дитина попросила в неї також яйця. Характеризують жіночу скупість.
28. Кум не кум, не лівь у горох. (Ільк., Петр.)
Своєк чи не своєк, а не роби шкоди.
29. Кум не свиня, аби яйце в борщи з'їв. (Ільк.) ...всього не з'їсть.
(Жуків)
Припускаєть ся, що він як знайде яйце в борщи, то віддаєть назад.
30. Кум не свиня ціле єйце ззісти. (Кольб.)
Пор. висше ч. 29; Вгзоz. Кум б.
31. „Кумо, кумо, що варили?“ — „Борщ, борщ, борщ, бұрака-ки-ки-ки!“
(Дрог.)
Так передразнюють кумкане жаб.
32. „Кумонько, а що там ваша Катерина?“ — „Ого!“ — „Ого?“ — „Ого!“ — „А з ким?“ — „З поповим вайнитом.“ (Цен.)
Сєі. роздівочила ся, зайшла в тяж.
33. Мудра кума коло повного мішка ппона; а зглупів і Марися, як нічого не варит ся. (Мпан.)
При достатку й кума обід зварить, а як нема нічого, то й господиня не потрафять.
34. Не знаю, чи будут у кума гроші, хіба хто підкине. (Дар.)
Про бідного кума, яким не допоможеш ся.
35. Питай сі в кума розума. (Мінч.)
Коли свого обмалъ.
36. Пишипт ся, як пова кума. (Петр.)
Вона вважає собі се за велику честь, що стала кумою. Пор. Вгзоz. Кума 2.
37. Полюбив кум куму, бо не було кому. (Лім.)
Во нікто инший не хотів її любити. Любов між кумами вважаєть ся гріхом, бо кумство — до певної міри посвоячене.
38. Пригодит чорт кума, та му ложки не стане. (Гнідк.)
Про непрошеного гостя, якому нема що дати.
39. Прийде кумець на обідець, а ложки не буде. (Ільк.)
Не вважає чести ані задоволеня.

40. Сів як нова кума. (Наг.)
З церемоніями, запишавши ся.
41. Хто кумі свашиг, з хати випашиг. (Ком.)
Мусить доложити свого.
42. „Чого, куме, понад волю ходиш?“ — „Жінка ми втонула“. — „Ба, та горі ріков шукавш?“ — „Ой, куме, тотя певно долі водов не поплила.“ (Цен.)
Відома анекдота для характеристики перекірної і упертої жінки.
43. Шасть, прасть, кума дасть того меду, що з переду, тої ласки з під запаски, тго духа з під фартуха. (Цен.)
Мабуть пісенька, але уживають як приказку, коли трафило сь якесь несподіване щастє.
44. Що кум, то пес. (Луч.)
Говорять у сварці, коли один покликаєть ся на те, що він кум противника.
45. Як кума з кумою зійде ся, без кватерки не обійде ся. (Кукиз.)
При почагунку йде охитнійша розмова. Пор. ч. 17.
- Кумити.** 1. Хто кумит і свашиг, до дому не пташиг. (Гнідк.)
Се пустий гонор без пожитку.
2. Хто кумит і свашиг, свою працю пташиг. (Голешів)
Розтратить, змарнує.
- Кумпанія.** 1. При кумпанії добра смерть. (Город.)
В товаристві лекше і вмирати.
- Кундосити.** 1. Котра непробшена, піде кундошена. (Наг.)
Проженуть її торгаючи та шарпаючи.
- Кунькати.** 1. Кунькают як жьби в болоті. (Наг.)
Перекидають ся лїниво короткими словами.
- Кумство.** 1. Насрати на кумство, коли дитина вмерла. (Луч.)
Коли дитина вмерла, то й кум не кум.
- Купа.** 1. Мала купа, мала! Більша би ся здала. (Гнідк.)
Відома дитяча гра в „велику купу“: діти падають на одну купу, а посторонні пхають на таку купу ще й тих, що стоять довкола.
2. Ми в купі не гупі. (Наг.)
У нас збірний розум.
3. Тримайте сі купи, як яйці дупи. (Явор.)
Жартливий поклик до згоди.
- Купець.** 1. Бог дає кунця, а дїдько розгудця. (Уриче.) ... розгудця.
(Наг.) Дасть Бог... (Тереб.)
Говорять про такого, що мішаєть ся не в свій торг зі своїми порадами. Пор. Adalb. Кирієс 5.
2. Дасть Бог кунця, а дїдько розгудця. (Наг.)
Нарікають на такого, що комусь перебиває торг.
3. Знає то купець та продавець. (Дар.)
Знають оба, знач. не здурить один одного.

4. **Кожний купець свій товар хвалит.** (Наг.)
Се його інтерес. Пор. Adalb. Kupiec 4.
5. **Купець мусит два мішки мати: єден для зиску, другий для страги.**
(Пост.)
Людвий вислов для подвійної бухгалтерії.
6. **Найде ся купець і на діравий горнець.** (Ільк.)
Комуś і се сподобасть ся. Пор. польське: Przyjdzie głupi, co to kupi. Adalb. Kupic 19.
7. **Пан Біг дав купця, а чорт розгудця.** (Ільк.)
Про чоловіка, що мішасть ся не в свій торг. Пор. ч. 1, 2, 6.
8. **Першого купця віколи не понускай сі.** (Наг.) ...покидай ся. (Кунив)
Правило для продавця. Пор. Adalb. Kupiec 11; Wand. II, Käufer 3.
9. **Тайий в вас купець!** (Наг.)
Мало даєтє, за малу суму хотїли б купити.
10. **Той не купець, той не давець.** (Лучак.)
Коли два не можуть за щось погодити ся.
11. **Трафив сі купец на діравий горнец.** (Кольб.)
Справді незвичайний купець. Пор. ч. 6.
12. **Як Бог дасть купця, то чорт розвідця.** (Лучак.)
Говорять про людей, які люблять мішати ся до чужого торгу, пор. ч. 1, 2, 7.
13. **Який купець, такий крам.** (Дрог.)
Говорять про недбалого купця, що продає лихий товар. Пор. Adalb. Kupiec 1; Bzoz. Kupiec 1; Wand. Käufer 19, 20
- Купецтво.** 1. В купецтві або зпек або втрата. (Пост.)
Загальне спостереженє.
- Купний.** 1. Купне — щунне. (Ільк., Петр.) Що... то... (Луч.)
Що купованє, того мало. тим дорожать і вживають скупо. Пор. Bzoz. Kupno 1; Adalb. Kupno 2.
- Купувати.** 1. Аби Бог дав, аби-є остатний раз та послїдний купував!
(Печен.)
Клицуть твердого та неуступчивого покупця.
2. **Видїли очи, що купувати, тепер і повилазьте!** (Красносїльці.)
Купивши щось даремно жалувати.
3. **Всю купиш, лиш тата і маму ні.** (Мінч., Ільк.)
Загальна обсервація.
4. **Докупив би ся біди тяжкої, як би ще кропива купував.** (Лім.)
Кропива — лихий бурян, якого ніхто й за дармо не хоче.
5. **Дорого не кунуй, дармо не давай.** (Дрог.)
Купецьє правило. Пор. Adalb. Kupic 2.
6. **Кота в мішку не купуют.** (Наг.)
Не оглянувши річи годї купувати. Пор. Adalb. Kupic 5.
7. **За два кушив, а за Грейцар продав, аби гиндель не стаяв.** (Кнігинин)
Про лихого купця.

8. Купив собі біду на голову. (Наг.)
Замість користі знайшов собі влопіт за свої гроші.
9. Купив собі Отинію. (Кол.)
Напнтав собі влопіт та біду.
10. Купив тай без грошей. (Наг.)
Знач. украв. Пор. Adalb. Kupić 12.
11. Купити не купити, поторгувати можна. (Ільк.) ...торгувати... (Кобр.)
Не кождий торг кінчать ся купівлею.
12. Купит, як пса облупит. (Мінч.) Купю, як пса влупю. (Кіндр.)
Купив би, а не має чим заплатити. Пор. Adalb. Kupić 10.
13. Купиш, не купиш, торгувати вільно. (Луч.) Купив не купив... (Цен.)
Загально розповсюджена основа торгівлі, пор. ч. 11.
14. Купиш, як пса влупиш. (Мшан.)
Сьміють ся, коли хто не має грошей, а впевняє, що щось купить. Пор. ч. 12.
15. Не кождий купит, хто торгує. (Коб.)
Вільно торгувати й не купити. Пор. Wand. II, Kaufen 20.
16. Не купив батько шапки, нехай вуха мерзнут! (Дар.)
Scil. батькови на перекір.
17. Не купуй хати, а доброго сусіла. (Наг.)
Зле сусідство збридаєть і хату. Пор. Bebel 75; Сим. 1744.
18. Таке купив, ліпше би був гроші в болото верг. (Наг.)
Про невдачну, непотрібно куплену річ.
19. Тано купи, дорого жадай, то будеш добрий купець. (Дрог.)
Кепують ремесники а купців, що багатіють із того, що не заробили. Пор. Adalb. Kupies 21; Bzoz. Kupies 4.
20. Треба купити рикаль і мотику, аби заробити на хліба партику. (Рибне)
Говорить зарібний чоловік.
21. Того не купити у нього. (Гнілк.) Того в нього не купити. (Наг.)
Се у него за дармо, прим. він за що будь вилає або наба.
22. Трафіт ся глуний, що й тото купит. (Сор.)
Про якусь непотрібну річ. Пор. Купець 6
23. У мене того не купити. (Ільк.)
Сего у мене багато, я до такого діла скорий. Пор. Bzoz. Kupić 5.
24. Чи купити, чи не купити, а могоричу треба ся напвити. (Ільк.)
Се вже такий обряд, що без нього ніякий торг не обходить ся.
25. Чого не купити, того й не жалувати. (Ільк.) Що... то не... (Тисьм.)
Ніби то свого, некупованого не жаль.
26. Ще не купив, а вже продає. (Дрог.)
Сміють ся з легкомисного покупця, що купує щось непотрібне йому і зараз готов продати.
27. Що куповане, то не дароване. (Наг.)
Ліпше купити, як брати дармо, пор. Wand. II, Kaufen 23.
28. Що я купила, то пролаю. (Льв.)
В значіню, що мені казали, те й я кажу. Пор. Adalb. Kupić 4.

- Курва.** 1. Курва і злодій однов дорогов хольи. (Сор.)
Блявкі собі. Пор. Wand. II, Nure 106, 124, 125.
2. Курві плюй в очи, вона каже, що дощ іде. (Ільк.) ...плюют.. (Петр.)
Вона безсоромна, не почуває стиду.
2. Курва ти мати була! (Льв.)
Вудична лайка.
- Курець.** 1. Добрий курець, коли є люлька і тютюнець. (Ільк.)
Тоді можна закурити.
2. Добрий курець усе має люльку, кресило і газанець. (Доброс.)
Мая своє і держить у порядку.
3. Коли-с курець, май кресило і крзмінець. (Луч.)
Не повичай у иньших, дбай сам про себе.
4. Курче, а не закурив бис-си кітці з під фоста? (Наг.)
Жартують із хлопців, що уперве беруть ся курити.
5. Хто курит, той смердит як свиня; хто нюхає, той виглядає як свиня;
а хто аві курит, аві нюхає, той живе як свиня. (Каж. Струм.)
Приповідають курці, коли їм хто докоряє, по що вони курять.
6. Хто курит, той ся не курит. (Крех.)
Потішають себе курці.
- Кури.** 1. Ауш кури на сідало, бо завтра великдень! (Кол.)
Щоб не було з вами клопоту.
2. Біда тій курці жити, на котрій ястреба вчат ловити. (Гнідк.)
Вона ніколи непевна свого жити. Пор. Adalb. Kura 1.
3. Біда тій курці, що на ній сокола заправляють на лови. (Ільк.)
Пор. попереднє число.
4. Бігне, бігне тай присьистобоже: вловив когут курці ногу, ходити не
може. (Бабух.)
Приспівують, коли когут скаче на курку, а вона кричить.
5. Вдало му сі, як сліпий курці аерно. (Явор.)
Пощастило надзвичайно. Пор. Wand. II, Nuhn 55, 57.
6. Вже нима тої курочки, що дві яєчка несла на день. (Будзашів)
Жаль за колишніми добрими часами. Пор. Wand. I, Nuhn 199.
7. Грає си, як курка в попелі. (Карл.)
Забавляєть ся чимось пустим та маловажним.
8. Дай курці гряди, а вона летить на банти. (Ільк.)
Дай комусь щось, а він хоче чогось иншого. Пор. Adalb. Kur 4.
9. Де кури чубаті, там діти пискаті. (Кобил.)
Авальогія дуже далека.
10. За родом кури чубаті. (Наг.)
Відповідно до своєї породи.
11. Десь у людей і курка піє, а в мене і когут не хоче. (Кол.)
Жалував ся чоловік, у якого ніщо не йшло на лад.
12. Загорів, як курка. (Гнідк.)
Зачадив ся димом, сам не при собі.

13. З курки пйирьби до подушка не дають, бо буде голова боліти. (Наг.)
Загальне вірування.
14. З курки спати злигай і з курки вставай. (Наг.)
Найпрактичнішай розклад часу в сільськйім хозяйстві. Пор. Wand. I, Nuhn 199.
15. І сліпа курка деколи найде зерня. (Ільк.)
І недотепі иноді щастить.
16. І чорна курка білі яйця несе. (Уриче)
Се в її природі. Пор. Wand. I, Nuhn 9.
17. Його вже й кури заціяли. (Наг.)
Він зацізвив ся, мав устати перед півнем когутів.
18. Коли курка піє, буде якесь нещіє в хаті. (Наг.)
Радять в такім разі зловити курку і переіряти неку від стола до порога, за кожним разом обертаючи то головою то хвостом наперед. Випадає на поріє голова — втіти голову, а випаде хвіст, то втіти хвіст. Пор. Wand. I, Nuhn 166.
19. Не всі кури чубаті. (Наг.)
Як до породи. Пор. Adalb. Kura 32.
20. Курка збіже розгрібає, а в сьвітю зерна шукає. (Ільк.)
Старе господарське спостереженє, про чоловіка, що нехтує поважним ділом, а гонить за пуствмя фантазіями.
21. Курки до гусел. (Гнілк.) ... осел до скрипки. (Цен.)
Хто до чого не здібний.
22. Курка каже: кудкудак! вислам яйце як ходак. (Наг.)
Наслідують крик курки.
23. Курка сі там несе, де вже вйце лежить. (Наг.)
Без яйця нести ся не любить. Пор. Wand. I, Nuhn 23.
24. Курочко, знеси Мошкови яйце, а Іванови гівенце. (Вікно)
Кепкують з якогось бідного хлопця, що допрошуєть ся яйця.
25. Курці все просо на голові. (Лучак.)
Те, що їй найлюбійше, про те вона й думає.
26. Курці просо снить сн. (Гнілк., Сіл. Б.)
Хто що любить, про те й сні бачить.
27. Лучило ся сійпій куці зерно, таї то порожне. (Ільк.)
Коли сновненє якогось бажаня приносить розчарованє.
28. На те курка гребе, аби шо вигребла. (Ільк., Петр.)
На те чоловік працює, щоб заробив на житє. Пор. Adalb. Kura 25; Wand. I, Nuhn 121.
29. Не годуйте так кури, най не здиhaють. (Квіг.)
Іронічно, коли господиня не дбає про свої кури.
30. Нема вже тої курочки, що по дві вйці вараз несла. (Наг.)
Нема якогось опікуна на добродія, за яким жило ся в достатку. Пор. ч. 6.
31. Випає як курка. (Наг.)
Шукає чогось сюди й туди.

32. Носит її як курка з сійсьом. (Наг.)
Коли хтось задля маловажного діла хвалить себе та величаєтє ся.
33. Перебирає, як курка в отрубях. (Наг.)
Про такого, що перебирає в такім, у чім нема що й перебирати.
34. Разом з курки спати йде. (Наг.)
Про такого, що лягає спати дуже вчасно.
35. Снит ї сї, як сїні курці зерно. (Наг.)
Щось таке, чого не має. Пор. ч. 24, 25.
36. Графило му сї, як сїні курці зерно. (Наг.)
Графило ся щось несподіване. Пор. Adalb. Kuga 46, висше ч. 27.
37. Собі гребет курка в ґребет. (Гвідк.)
Сама землю гребе, яка паде їй на хребет.
38. Уже кури піют, а я в дівчини сиджу. (Цен.)
Засидїв ся дуже довго.
39. Ще перші кури не піяли. (Наг.)
Ще дуже вчасно, сама північ.
40. Що курці снить ся? Просо. А що дівці? Молодець. (Ільк.)
Що кому любе, те й снить ся.
41. Як курка ніє, треба їй голову до порога втївити, бо комусь у хатї смерть буде. (Голоб.)
Народне віруванє. Пор. висше. ч. 18.
42. Я тобі покажу, куди курка щит! (Наг.)
Покажу щось таке, чого ти ще не бачив. Пор. Wand. II, Huhn 248.
- Курити.** 1. Курив, аж очи зажмуриє. (Дрог.)
Його зібрало на сон. Про невинного курця.
2. Бодай сї лиш закурило за тобов, ле підеш! (Наг.)
Проклятє: щоб ти пішов і за тобою лишила ся лише курява.
3. Де сї курит, там і горит. (Наг.)
По димі огонь півнають, прим. у лісі. Пор. Wand. III, Rauchen 7, 8.
4. Зі сракл му ся курит. (Будє.)
Бєдить.
5. Курит му під сам ніє. (Наг.)
Насміхаєтє ся з нього в живі очи, лестить ся, підхїбляє йому.
6. Курит так, що й фїйки в рота не випушьє. (Наг.)
Про завязятого курця.
7. Курит у печи, як дика баба в дебри. (Дол.)
Коли в печи дуже курять ся і дим іде в хату.
8. Не кури, Куба, хвайки в хатчинї, бо викуриш очи дівчинї. (Крех.)
Остерігають завязятого курця парубка.
9. Покуру люльки, най ся жінка дова не журит. (Луч.)
Говорять чоловік, що десь довго засидїв ся в гостинї.
10. Хто курит, той в димом гроші пушьє. (Наг.) ...переводит. (Лука)
Дожоряють курцям.
- Курманина.** 1. Курманина, лахманина, а в зимі в великі пригодї стане. (Наг.)
Як захист від морозу.

- Курта.** 1. Курти ну скроїли висше колін, а низше пояса. (Наг.)
Набили, висікли його.
2. Як курту годують, так курта бреше. (Дар.)
Курта — назва пса.
- Куруз.** 1. Котрий куруз не запряв до Ідлі, той не буде в шливні. (Бергом.)
Говорять про пізні кукурузи.
2. Як ся кукураза на Ідлі не пряде, то нічого і в шливні не буде. (Заставці)
Галицький варіант.
- Куря.** 1. І курята ранні ліпші. (Гнілк.)
Всяке діло чим вчасніше зроблене, ліпше від запізненого
2. Марцьові курята найліпші. (Берез.)
Саджені в марті.
- Курячий.** 1. В курьичі льйгоми спати йдемо. (Цен.)
Значіня те саме, що й Кури ч. 14.
2. Куряча мама не загине. (Луч.)
Кури не перестають множити ся.
- Курячна.** 1. „Що їш?“ — „Курьичкй“. — „Дай шіші!“ — „Йди си під сідалом назбирай“. (Наг.)
Кепкують із чоловіка, що рад би знати, хто що їсть.
- Кусати.** 1. Ані мя кусай, ні цілуй; ані мя стирай, ні смаруй. (Гнілк.)
Не роби ніякі ані добра, ані зла, не хочу з тобою мати ніякого діла.
2. А кусав би ти кремінь! (Будь.)
Прокляте.
3. Вкуси сі в язык, як маєш то сказати. (Наг.)
Вкушене в язык запобіжить непотрібній балаканині.
4. Закуси землев! (Наг.)
Прокляте: щоб ти пішов землю їсти.
5. Кусай тільки, абие міг пролигнути. (Наг.)
Осторога лакомому.
6. Кусати собі з ким горіхи. (Гірне)
Сварити ся, дрозити ся.
7. Кусь мене, бабонько, хоць зубів не маєш. (Дар.)
Старої, беззубої баби він не боїть ся. Пор. Wand. I, Beissen 28.
8. Менше вкушу, борше ликну. (Горог.) ...вкусиш ...лигнеш. (Наг.)
Менші плани уложу, борше їх виконаю.
9. Не бій сі мене, я не кусаю. (Наг.)
Говорять такому, що боїть ся приступити. Пор. Wand. I, Beissen 31, 34.
10. Не кождий той кусає, що вусом рушає. (Горол.)
Може лише грозить або зовсім що инше думає. Пор. Wand. I, Beissen 8.
11. Не кусай куца, бо не ликнеш. (Сор.)
Не набирай на себе багато діл, бо не доконаєш усіх.
12. Не кусай, не стрижи, не лужи. (Мінч.)
Варіант приповідки ч. 1.
13. Тільки вкуси, що можеш ликнути. (Луч.)
Роби діло в міру своєї сили.

Кусок. 1. Як добрий кус к, то найде ся куток. (Стара С.)

Що добре, те всякий прийме.

Кут. 1. Ні в кут ні в дврі. (Мик. н. Дн.)

Безвихідне положене, безрадість.

Кутати. 1. Чей толі був би гаразд, аби ніхто нікому ни кутав. (Грин.)

Не зичив, не вигоджував.

Кухар. 1. Два кухарі, лихий борщ. (Наг.)

Говорять про незгідних або невмілих кухарів. Пор. Wand. II, Koch 70, 74.

2. Добрий кухар і з кропиви борщ яварт. (Дрог.)

Се й не велика штука, бо з кропиви борщ зовсім не поганий.

3. Кухар з голоду не згине. (Тисьм.)

Вся його праця на приготуванняю страв. Пор. Adalb. Kucharz 9; Wand. II, Koch 22, 60.

4. Кухаря, що вмере з голоду, годит ся поховати під сухою вербою. (Цен.)

...не годить ся ховати на цвинтари. (Збар.)

Такий кухар то або дурень, або самовбійця. У Польків: nie chowają na stęparzu Пор. Adalb. Kucharz 26; Wand. II, Koch 11; Śelak 333.

5. Лихий кухар або не досолит, або пересолит. (Голобутів)

Ніколи не має міри ані смаку.

6. На то він кухар, аби в пальці хухав. (Кол.)

Во їх часто попече або попарить окропом. Пор. Wand. II, Koch 79.

7. Не кухар варит, а огнь. (Наг.)

Оправдують ся кухар, коли страва недоварена або переварена. У Поляків Nie warzy miarka, ale dobra kucharka, пор. Adalb. Kucharz 13.

8. Так нам їсть, як кухар звар т. (Вікно)

Щап залежний від нього. Пор. Adalb. Kucharz 14; Wand. II, Koch 4.

9. Як би ти був добрий кухар, то бис добре в огонь хухав. (Ярич.)

Умів би добре розпалювати огонь.

10. Який кухар, такий борщ. (Кал.)

Злий кухар і борщу недоброго наварить.

Кухарка. 1. Де багато кухарк, там їсти нима що. (Голови)

Жядна не береть ся до вареня.

2. Кухарка дасть мінї шкварка. (Наг.)

Говорили діти заскакуючи коло кухарки, щоб їм дала щось ласяньке.

3. Кухарка самою парюю сита. (Городок)

Жартують із кухарки що вимонляють ся їсти при обіді разом з иньшими. Пор. Adalb. Kucharz 11; Wand. II, Koch 23.

4. Недосіл на столі, пересіл кухарці на чолі. (Дрог.)

Коли страва пересолена, то кухарці сором.

5. Пр сімо кухарку, аби нам дала по шкварку. (Яс. С.)

Говорять діти зібрані біля печі, в якій варять ся і смажить ся щось.

Кухта. 1. Куди кухті до патини! (Дрог.)

Із кухти не буде поща.

Куций. 1. Єден к ций усіх помучив. (Красне)

Про кудого пса, що не дав ся цілий сворі, а також про моторного чоловіка.

2. Кули кущому до заяцьи! (Наг.)

Кущому псу, він заяця не зловить. Куций тут: безхвостий.

3. Куца би ти година була! (Наг.)

Прокляте: щоб ти швидко вмер.

4. Куцо скроїли тай куце вшили. (Голоб.)

Про коротку, тісну одєжу.

Куць. 1. Куць вирав, куць програв. (Дрог.)

Хто чи що таке „куць“, не знати. Вживають у значіню „або—або“.

Куча. 1. Або тоту кучу тручу, або і розваю. (Наг.)

Говорять про обдерту, занедбану хату, або про дійсну свинську кучу.

2. Аса до кучі, свине! (Наг.)

Кричать на пияного, свиноватого чоловіка.

3. Розваю тоту кучу, най сі в ній не мучу! (Наг.)

Бричав чоловік доведений до розпуки і кинув ся рубати стіни своєї хати.

4. Тихо будь, бо до кучі підеш! (Наг.)

Грозять мати розплаканий дитині. Давнійше досить часто лучали ся по селах випадки, що виродні матері с-дили своїх дітей до кучі, де їх з'їдали свині.

Кучки. 1. Аби кучки, то дождж буде. (Цен.)

Жиди дуже люблять, коли в їх святя звані кучками напад їм крізь насте-лену на такій кучці хвою рясний дощ.

Кучма. 1. Кучма на завісах. (Дрог.)

Кучмою називають високу баранкоу шапку; коли вона складана, так що од-ним боком у подовж розрізана і заціпаєть ся барвистими стяжками, то називаєть ся кучма на завісах. Уживають сього звороту також загально для ха-рактеристики чоловіка, що держить ся старої моди і старях звичаїв.

Кучмей. 1. Що кучмей, то богач. (Наг.)

Такий, що носить велику кучму.

Л.

Лаба. 1. Лаба як у медведьи. (Наг.)

Про велику, неугарну руку або ногу. Пор. Adalb. Łaba 1.

2. Лаба як у старого ділька. (Наг.)

Погана, покорчена рука.

3. Лаба як у старого ялодія. (Наг.)

Довга рука, з довгими пальцями.

4. Чорні лаби в твої баби. (Яс. С.)

Дравнять діти одні одних.

Лав. 1. Бував на лаві й під лавою. (Крех.)

Зазнавав чести й нечести. Пор. Adalb. Ława 1; Wand. I, Bank 12.

1. Хто під лавов лежить, того ногами копають. (Завал.)

Хто сам себе не шанує, того й інші понижують. Пор. Adalb. Ława 2.

Лавка. 1. Лавкою стелити ся. (Гвідк.)

Про покірного, підданого чоловіка, готового всякому служити.

2. Як на лавці лижав, тогди жаль прибував; а як за лавки ввєли, тогди жалі відійшли. (Пужн.)

Як били, то йому було жалко себе, а як перестали, то забуло ся. Пор. Етн.-Збір. VI, 67.

3. Я під лавку, вно ся питат: „Ци ти ту, Абрамку?“ (Мшан.)

Анекдота про пияццю в коршмі.

Лад. 1. Аби ладом, аби миром. (Довгоп.)

Бажанє, щоб усе було в порядку.

2. Ані ладу ані складу. (Ільк.)

Про все безладне, заплутанє. Adalb. Ład 1.

3. Буде ту лад! (Будзанів)

Не буде порядку.

4. Дай ти Боже лад, аби ти випав цілий зад. (Дрог.)

Жартливе проклятє.

5. Коли мое не в лад, то я з своїм назад. (Ільк.) ...з моім... (Петр.)

Коли чоловік вишав си в щось таке, куди його не прийняли.

6. Най іде своїм ладом. (Ільк.)

Най іде, як звикло йти таке діло, відповідно до своєї вдачі.

7. Коли я з моім не в лад, то я зі своїм назад. (Лев.)

Вар. до ч. 4.

8. Лад міні замняв ся. (Краснос.)

Щось поплутало ся, хтось збаламутив чоловіка.

9. На лад міні пішло. (Наг.)

Діло пішло гладко.

10. Не в лад вам мої слова, то не скажу нічого більше. (Наг.)

Говорить чоловік чуючи, що слухач не радо слухає його бєсєди.

11. Не до ладу сказати, лїпше змовчати. (Ярич.)

Остерігають балакучого.

12. Не знає сьвітови ладу. (Луч.) ...сьвіту... (Наг.)

Про нетямущого, що не знає сьвітових порядків і звичаїв.

13. Там нема ладу й за їрейцар. (Мідгірки)

Там вічне безладє.

14. Я до ладу кажу. (Кол.)

Говорю льогічно, до річи.

15. Як до ладú, то і вкраду. (Наг.)

Як траплять ся добра нагода.

Ладний. 1. Зверху ладне, а в середнї хробачливе. (Сор.)

Про яблуко, та про погану вдачу чоловіка, що на зверху виглядає симпатично.

2. Ладна жона а бистрий кїв рівняють ся смерти. (Гвідк.)

Бо задля них легко наскочити на злу пригодо.

3. Ладна птиця лучше золотой клітк. (Гвілк.)
Гарна павна ліпша від вистроеної ляльки.
4. Ладна-сь, як пропасниця. (Гвілк.)
Про погану, сварливу жінку. Пор. Wand. IV, Schön 92 (Schön wie die Sünde).
5. Ладна як з воску вилльята. (Наг.)
Про гарну дівчину або молодницю.
6. Ладний, бо нас ніс може очина. (Цен.)
Ніби то не кождий? Пор. Schlei. 173.
7. Ладному все на лад іде. (Наг.) ...ялб ся. (Наг.)
Ладний тут у значіно зручний. Пор. Wand. IV, Schön 73; Нос. 411.
8. Ладно пише, як маком сіє. (Наг.)
Про писаря, що гарно пише.
9. Най буде не ладна, коли серцю мила. (Наг.)
Оправдує ся парубок, якому дорікають, що женить ся з негарною дівкою. Пор. Adalb. Ładny 9; Wand. IV, Schön 35.
10. Така ладна, аж за очі хапле. (Наг.)
Про вродливу жінку.
11. Така ладна, аж сі ригати хоче. (Цен.)
Про надзвичайно погану жінку. Пор. Wand. IV, Schön 93.
12. Така ладна, що як на двір вийде, то всі пси брешут. (Войн.)
Дуже погана. Пор. Тимош. ч. 284.
13. Така-с ладна, як свиньї в дождж. (Наг.)
Про погану, некарапутну жінку.
14. Таке ладне, як каші в маком. (Сор.)
Особливої краси в каші з маком пема.
15. Хоч на два-дни, аби ладне. (Тереб.)
Зітхає чоловік, що бажає мати гарну жінку.
16. Що ладне, то й до всього складне. (Наг.)
Про гарного, звинного чоловіка. Пор. Wand. IV, Schön 67.
- Лазити.** 1. А лазив бис по чужих коморах! (Наг.)
Прокляте: щоб ти зробив ся коморовим злодієм.
2. Вже сі в тебе не влазит більше? (Наг.)
Говорять такому, що наситивши ся не хоче більше їсти.
3. Він уже ледво лазит, лиш ногами суває. (Наг.)
Про хорого, немічного чоловіка.
4. Лазив бис на штирох ногах! (Наг.)
Прокляте.
5. Лазит до мене, як жибрак. (Наг.)
Про впертого а нелюбого гостя, що налазить день у день.
6. Лазит як сновида. (Печен.)
Ходять як сам не свій.
7. Хто лазит по ночі, шукає собі немочи. (Лімна)
Волоцюга в ночі найлегше паскакує на таких, що його побють.
- Лайка.** 1. Лайка — байка, битва — молитва. (Мінч., Петр.)
Лайка то ще не біда, а от як бють, се вже горе. Пор. Wand. IV, Schimpf 23.

Лайно. 1. Власне лайно пі смердить пі пахне. (Ільк.)

Власні хибки для чоловіка байдужі, він їх і не завважує. Пор. Wand. I, Dreck 28.

2. І лайно своє не вовит. (Гнідк.)

Вар. попер. з натиском на „своє“.

Лайдацтво. 1. Без лайдацтва нема богацтва. (Льв.)

Певність, що богацтво здобувають ся нечистими способами. Пор. Adalb. Łajdaństwo 1.

Лайцом-пуцом. 1. Бодай ти було лайцом-пуцом! (Дрог.)

Якесь жартливе прокляте.

Лакітки. 1. А їв бис лакітки? — Які! — Ті, що кури насрали. (Наг.)

Лакітки — ласощі. Говорять хлопцю, що забагає чогось дуже смачного.

Лакомий. 1. Лакома душа з'їла би лоша. (Явор.)

Про ненажеру. Пор. Adalb. Łakomy 15; Wand. II, Leckermaul 3.

2. Лакомий не наїст си, їнк із дзеру бриндзі не зібет си. (Грин.)

Гуцульська приказка. Дзер се жентяца, що лишають ся по видушеню сира.

3. Лакомий як кіт. (Яс. С.)

Порівнане дуже влучне.

4. Лакому все за мало. (Наг.)

Йому ніколи не досить. Пор. Adalb. Łakomy 3.

5. Лакому ніколи нема годі. (Залісе)

Він усе бажає чогось більше. Пор. Adalb. Łakomy 25.

Ланц. 1. Бодай ти ланц був! (Лім.)

У турчанськім пов., а бодай у Лімній та Дидьові дуже часто клинуть і ляють ся ланцом.

2. З ланца би сї вірвав. (Наг.)

Про неспокійного, непосидючого чоловіка.

3. Іди до ланца! (Лімна)

Прокляте: іди, щоб тебе заували в ланцюхи.

4. Ланц би на тя вшав! (Дидь.)

Прокляте.

5. Ланц би тя побив! (Дидь.)

Прокляте.

6. Ланц мамі твоїй! (Лім.)

Немиле бажане.

7. Ланцом би тя тягли! (Лім.)

Прокляте. Пор. Wand. II, Kette 23.

8. На ланц би тя взяли! (Лім.)

Щоб тебе прикували ланцухом як собаку. Пор. Wand. II, Kette 23.

9. Сам на себе ланц куєш. (Наг.)

Сам собі робиш лихо. Пор. Wand. II, Kette 20.

10. Якого ланца хочеш? (Лім.)

Якої біди, якого клопоту?

Ланцуховий. 1. То ще ланцуховий пес! (Наг.)

Говорять про дуже влого чоловіка. Пор. Wand. II, Kettenhund 5.

Ланчин. 1. Погди, прїїдеш ти міні до Ланчина. (Колом.)

Там я тобі догоду, набю.

Ланя. 1. Яка панська ланя, така й попова свиня. (Луч.)

На основі оповідання про те, що пан за вкрадену ланку взяв у мужика свиню.

Ласий. 1. Ласий як лис на кури. (Наг.)

Про всякого хапка.

2. На ласий кусок найде ся куток. (Ільк.)

Що смачне, то всякий радо в'їсть; що добре, гарне, то всякий рад би мати.

Пор. Wand. II, Leckerbissen 1; Нос. 428.

3. Ото ласа їда, в чосникѡм лобода. (Крех.)

Сміють ся з такого, що їсть худобячий харч лободу. Пор. Нос. 418.

4. Ото ласий на ковбаси! (Голеш.)

Про ласуна, в новіших часах про виборців, що за ковбаси продавали голоси.

Ласиця. 1. Кожда ласиця свій хвостик хвалит. (Мінч.)

Своє все наймиліше.

Ласка. 1. Без такої ласки я обійду ся. (Луч.)

Значить: невелика ласка, а хіба лихо.

2. Боже, Боже, най нас твоя ласка зможе! (Наг.)

Зітхав побожний чоловік.

3. Бодай ви од Бога ласку мали! (Любша)

Із жебрацької молитви.

4. В ласці божій зоставайте сі здорові! (Наг.)

Формула прощання при відході.

5. Є тиш того ласка божа. (Наг.)

Багато, подостатком. Пор. Wand. II, Gnade 56; Дикар. 546.

6. Запобігає панської ласки. (Наг.)

Про панського прислужника і шідхлібника.

7. Здав сі на його ласку. (Наг.)

Піддав ся йому зовсім. Пор. Wand. I, Gnade 6, 55.

8. З ласки на потіху. (Пасічне) ...та на втіху. (Залісе)

Коли хтось зробить иньшому якусь прикрість, якийсь грубий жарт, а сей питає: за щож ти міні се робиш, то перший відповідає отсею приказкою.

Теж і у Поляків, Adalb. Łaska 20.

9. Зробіт тото з ласки своєї, з просьби моєї. (Наг.)

Просять дуже чемно. Пор. Wand. I, Gnade 65.

10. Коби ласка ваша! (Кол.)

Щоб ви захотіли вислухати нас або допомогти нам.

11. Коли ласка ваші, а нам аби каші. (Наг.)

Говорили слуги до господаря допоминаючи ся каші до борщу.

12. Ласка слабіє борзо. (Гвідк.)

Вона продукт хвилевого настрою.

13. Ласки пасти. (Гвідк.) ...запобігати. (Наг.)

Старати ся о чиюсь прихильність.

14. Ліпше в ласці, як у гніву. (Наг.)

Ліпше зробити щось у згоді з иншим, ніж на перекір

15. Має го в свої ласці. (Наг.)

Любить, запомагає його. Пор. Wand. I, Gnade 57.

16. Не стою нікому о ласку. (Тиссьм.)
Я сам собі пан і не потребую нічної ласки. Пор. Wand. I, Gnade 63.
17. Не стою поне о твою ласку, як єс посъветав мні ласку. (Мик. над Дн.)
По заспокоюнню потреби вже байдуже до того, хто заспокоює її. Пор. Bev. 24.
18. Ні в ласці ні в гніву живемо. (Наг.)
Мовлять сусіди, що не водять із собою приязни, але також не сварять ся.
19. Панська ласка до порога. (Ільк.)
Дуже коротка і змінлива. Пор. Wand. I, Gnade 1, 14.
20. Панська ласка на бистрім кони їде. (Гнілк.) ...їздить. (Наг.)
Прудко зміняєть ся. Пор. Wand. I, Gnade 1.
21. Такої ласки найду і в Парашки. (Ільк.) ...дістане й у... (Лучак.)
...Параски. (Кол.)
Се міні хто будь зробить, на се не треба ласки. Пор. Adalb. Łaska 16.
22. То не за ласку тато в мамов спав, тільки мусит християни справляти. (Мик. н. Дн.)
Не в ласки, а в обовязку.
23. У Бога ласки много. (Лім.)
Бог ласкавий. Пор. Wand. I, Gnade 36.
24. У пана ласка на пеньку. (Наг.)
З ласки велить простягти на пеньку і вибити.
25. Що за ласка в нашого Яська! (Наг.)
Іронізують над гордяком, що ніби комусь робить ласку.
26. Що чия ласка. (Наг.)
Scil. дати. Просять датку прим. на якийсь громадське діло.

Ласкавий. 1. На ласкавим хлібу́ жив. (Наг.)

З дарунків або з пенсії. Пор. Adalb. Łaskawy 2; Wand. I, Gnadenbrot I.

2. Хиба би Бог не ласкав, аби батіг на пуджалі не траскав. (Завул.)
...аби блч... (Пустом.)
Се така проста, елементарна річ.

Ластівка. 1. Єдна ластівка не робить весни. (Ільк., Петр.) Одна... (Залісє)

Ластівки появляють ся іноді на кілька тижнів перед справжньою весною, отже з їх появи не можна твердити, що вже весна. Пор. Adalb. Jaskółka 2; Schlei. 17; Тим. 30; Leutsch. 189; Krumb. 83; Wahl. II, 47; Wand. IV, Schwalbe 2, 12, 15; Če'ak. 290.

2. Коли ластівка перелетит по під корову, то корова стратит молоко. (Пашір.) ...в корови буде молоко в кровю. (Береа.)
Нар. віруванє.
3. Ластівка весну приносить. (Наг.)
Коли їх налетить багато. Пор. E. Rot. 554; Wand. IV, Schwalbe 1.
4. Ластівки влітають, погоду обіцяють. (Ільк.)
Народне віщованє в лету ластівок.
5. Ластівонька пралітє, а ластівкою відлітє. (Гнілк.)
Зрину вона всім люба, а потім збайдужіє. Пор. Wand. IV, Schwalbe 17.

6. Як ластівка влетит до хати, то в хаті хтось умре. (Наг.)
Загальне віруване.
7. Як ластівки нязко літають, то буде дощ. (Наг.)
Се такий прогностик, Пор. Adalb. Jaskółka 3; Muka 842; Wand. IV, Schwalbe 28, 33.
- Ласун.** 1. Ласун лиш баки сьвітит. (Заул.)
Підхлібляєть ся, щоб дістати смачно попоїсти.
- Лата.** 1. Хоць у нього на латі лата, а він з паном за пані брата. (Яс. С.)
Загоновий чи ходачковий шляхтич, що колись рівняв ся з панами.
- Латати.** 1. Латаний будеш, як відти не підеш. (Стрий)
Латати в значіню бити.
2. Латати кому скиру. (Наг.)
Бити.
3. Ліпше латане, аби но не хватане. (Заул.)
Ліпше хоч мізерне, аби не крадене. Пор. Adalb. Łatane 3.
4. Ліпше своє латане, як чуже хватане. (Гнідк.)
Ліпше ходити в убогім одязі, ніж красти чужий. Пор. Adalb. Łatać 2.
5. Сяк-так полатавши. (Наг.)
Відповідь на питанє, як вам поводить ся. Пор. Adalb. Łatać 1.
- Латинник.** 1. Латинник — лапєвинник. (Дрог.)
Сміяли ся колись із учеників гімназії.
- Латка.** 1. Де діра, там латку пришивай. (Наг.)
А не обіж діри. Пор. Wand. I, Fleck 2.
2. Кожухова латка в зимі як рідна матка. (Наг.)
Амбіція кожного гавди велить мати хоч один кожух у домі.
3. Латка все більша від діри. (Жидач.)
Бо інакше її ні до чого пришити. Пор. Wand. I, Fleck 3.
4. Латка — рідна матка. (Кол.)
Бо закриває діру. Пор. Adalb. Łata 1.
5. Латку кому причепити. (Гнідк.)
Обмовити, докорити когось. Пор. Adalb. Łata 6.
6. Ліпша латка як діра. (Наг.)
Ліпше штукване, як драве. Пор. Wand. I, Fleck 1.
7. Нове з старими латками. (Наг.)
Сміють ся з такого, що своє полатане убрале видає за нове. Пор. Wand. I, Fleck 12, 13.
8. Як загрів вівча латка, не загрів так і рідна матка. (Мшанець)
Про кожух, хоч би й кудий.
- Лакман.** 1. Хоть я собі у лакмані, то я собі мосці паві. (Наг.)
Говорила бідна, згоновна шляхтянка.
- Лацио.** 1. Лацио говорити наперед, як ніхто не видит. (Наг.)
Легко нахвалити ся, але тяжше виконати свої похвали.
- Лашок.** 1. Бери лашки на опашки тай іди. (Льв.)
Говорять влізливому гостеві або слугі, якого раді збути ся з хати.
- Лая.** 1. Куди панська лая, туди й сучка моя. (Скнидлів.)
Куди панська псарня біжить, туди й сучка.

Лаяти. 1. Де ся двох лая, третій користає. (Кюб.)

Загальна поговорка. Пор. Wand. IV, Streiten 9.

2. Лай не лай, але гроші віддай. (Лучак.)

Про лайку байдуже, аби я своє дістав. Пор. Wand. IV, Streiten 22.

3. Не лай і не перепрошуй! (Наг.)

Говорять такому, що зразу вилаяв ся, а потім перепрашає.

Лев. 1. Дома лев, а війні тхірь. (Льк.)

Про хвалька, що старшує над слабшими, а з бою тікає. Пор. Гильф. 1293.

2. Написано в градї Льва: не ждуть на єдного два. (Гнідк.)

Жартлива ампліфікація відомої приказки, що два одного не чекають.

3. Хочь я й не лев, але й не вівця. (Лімна)

Не зачіпаю нікого, але зумію постояти за себе.

Легкі. 1. Дай ти Боже легкі! (Наг.)

Гра слів, зам. легко.

Легкий, Легко. 1. А то легко бреше! (Лол.)

Дивують ся зручному брехунові.

2. Вже му лекше нині, як вчєра було, бо нині плює вже на бороду,
а вчєра плював ще на груди. (Кольб.)

Іронізують над хорим чоловіком.

3. Він би легкого хліба хотів. (Наг.)

Хотів би їсти а не робити.

4. Він собі то в легці має. (Лімна)

Йому до того байдуже, не цїпить того.

5. Дай ти Боже легко на души. (Дрог.) ...серця. (Наг.)

Бажають добра.

6. З легкої руки давайте. (Наг.)

Щасливою рукою, з ласкою. Вірять, що лиш такий диток приносить пожиток.

7. Кому легко на серци, до того весь сьвіт сьміє ся. (Заватів)

В кого спокійне сумління, не має гризот, тому й жите веселе.

8. Кому легко, той си тяжкого шукає. (Уриче)

Ніколи нічим не задоволений.

9. Легкий як вітер. (Замул.) ...як перо. (Наг.)

Швидкий до бігу. У Німців: як корож, Wand. III, Leicht 19.

10. Легко би ти сі гикнуло! (Наг.) Най ти сі легко гикне. (Наг.)

Вірять, що гикаєть ся тоді, коли когось згадують добрим, або лихим словом, отже легко або тяжко

11. Легко впасти, тьжше встати. (Наг.)

Бо впавши можна дуже вдарити си і стратити силу.

12. Легко втратити, тьжко заробити. (Наг.)

Загальний досвід.

13. Легко збрехати, як хліба з маслом ізвісти. (Наг.)

Брехні віщо не стоїть на заваді. Пор. Adalb. Łatwo 1.

14. Легко казати, але зробити годї. (Лучак.)

Язык лопоче що будь.

15. Легко камінь у воду веречи, а тьжко дістати. (Яс. С.)

Легко пошкодити, тяжко направити. Пор. Гильф. 1211.

16. Легко ми сі то впало. (Наг.)
Янесь діло зробяв без трудности.
17. Легко не легко, коли далєко. (Наг.)
І найменший тягар далеко нести, то втомиш ся. Пор. Wand. III, Leicht 16.
18. Легко прийшло, легко й пішло. (Ільк., Петр.)
Про легко здобуте добро. Пор. Нос. 255, 337; Wand. III, Leicht 15.
19. Легко сі обувш, легко ти буде ходати. (Наг.) ...дальше зайдеш. (Підбуж)
Бо менше на ногах двигати. Говорять про постולי.
20. Легко ся дістало, легко й пропало. (Замул.)
Про незароблене, вкрадене або знайдене добро.
21. Лєкше льгати, як вставати. (Наг.)
Говорять особливо в літі в часі тяжкої роботи.
22. Лєкше говорити, ніж зробити. (Ільк., Петр.) ...ніжли робити. (Мінч.)
Щоб зробити, треба натужити руки, а не язик. Пор. Schlei. 152.
23. Лєкше на груди, як сі чоловік випчихав. (Наг.)
Говорить той, що пчихнув від нежиту.
24. Лєкше стадо ааяців пасти, як одної жінки домильнувати. (Кал.)
Песімістичний погляд на жіночу вірність. Пор. Wand. III, Leicht 4.
25. Що лєкше від пера? — Хуй, бо сама думка го підносит. (Снят.)
Так поясняють відому ерекцію.
26. Не легка то справа! (Наг.)
Там будуть трудности.
27. Пустив сі на легкий хліб. (Наг.)
На жєбранину.
28. Таке легке, що би з вітром полетіло. (Наг.)
Про гуску або курку приморену голодом, а також про мізерну людину.
29. Таке легке, як пюрце. (Наг.)
Перо легка річ. Пор. Wand. III, Leicht 23, 25; Adalb. Lekki 1.
30. То легкий дух. (Наг.)
Пустий, легкодушний чоловік.
31. То не легка річ. (Наг.)
Се діло трудне.
32. Що легке, то не тьижке. (Наг.)
То зараз можна відчути. Пор. Wand. III, Leicht 13.
33. Що лєкко прийде, то лєкко піде. (Ільк.)
Вар. до ч. 18, 20.
34. Як міні легко жити, так аби тобі легко було конати! (Мшан.)
Провляте; „легко“ тут у значівю: тяжко, гірко.
- Легун.** 1. Легун спить, а йому Бог нарть держить. (Бергом.)
Хто в Бога щасливий, тому щастять, хоть нічого не робить. Пор далі
Лежень.
- Ледар.** 1. Ледар від сьвіта. (Наг.)
Лїнвивий, недбалый чоловік.
2. Ти ледаре охаблений! (Березів)
Лайка.

- Ледачий.** 1. Ледачому всюда зле. (Тер.)
Лихому, ведбалоу.
- Ледашо.** 1. То від сьвіта ледашо. (Наг.)
Страшенне ледашо.
2. Хто ледашо, тому їсти неша що. (Коб.)
За дармо його не годують.
- Ледво.** 1. Ледво-не-ледво. (Гнідк.)
З трудом.
- Лежа.** 1. За лежу не дают одѣжу. (Гнідк.)
За лежане будеш голий. Пор. Мука 1890.
2. З лежі не буде одѣжі, а з спаня коня. (Стоян.) ...не купиш... (Явор.)
Просторійший варіант до ч. 1.
- Лежанське.** 1. Треба сї забирати до Лежанська. (Наг.)
Лежанське по поль. Leżajsk, місточко, тут гра слів з лежанем.
- Лежати.** 1. Бодай се лежѣв сїм рік на сден бік. (Наг.)
Проклятьє, щоб ти лежав хоруючи.
2. Волю полежати, як у поле жати. (Цен.)
Жартують із вероби.
3. Допоки лежи, а раз встати треба. (Луч.)
Хоч лежане й приємнійше. Пор. Wand. III, Liegen 22.
4. Лежаний хлїб грїх їсти. (Ільк.)
Лежаний тут у значїню незароблений працею.
5. Лежаного хлїба неша. (Гнідк.)
Хто не заробив, тому й хлїба не дадуть.
6. Лежати — на печінки здорово. (Крех.)
Стара прѣказка, пор. Wand. III, Liegen 26.
7. Лежати на паси-конї. (Котуз.)
Лежати на животї підперши голову руками.
8. Лежачи думай, а вставши ділай. (Гнідк.)
В часї лежаня будять ся думки.
9. Лежачи і камїнь мохнатїв. (Ільк., Кобр.)
Поростає мохом. Пор. Adalb. Kamień 22.
10. Лежачи і вовк не тив. (Лім.)
Мусять бігати та шукати харчів. Пор. Adalb. Leżeć 2; Wand. III, Liegen 13.
11. Лежачи й сокира ржавїє. (Крех.)
І чоловік ледачїє. Пор. Wand. III, Liegen 36.
12. Лежачого не бють. (Ільк.)
Хто повалить ся в бїйці, того вже не бють. Пор. Wand. III, Liegen 58.
13. Лежи, аби ти бік відгнив! (Наг.)
Лихословлять тькому, що любить вилежувати ся.
14. Лежи, дурню, в ямі, та ни клини ноїй шавї. (Пужн.)
Погроза, пор. Етн. Зб. VI, 68.
15. Лежит як свиньї в баюрі. (Наг.)
Про лїнвого лежня. Пор. Adalb. Leżeć 12.
16. Лежу як на терню. (Наг.)
Невигідно, боляче.

17. Лежу як у подушках! (Наг.)
Мовив хлопець упавши в дуба на мох.
18. Лежбит за покотом, як снопи на тоці. (Наг.)
Про сонну компанію.
19. Най лежить, їсти не просит. (Наг.)
Пор. латинське: *Quieta non movere*; Нос. 376.
20. Най лежить, місця не залежит. (Крех.)
Не руш того, що лежить і не шкодить. Пор. Нос. 376.
21. Не маю за ким лежати. (Збар.)
Нема такого, щоб за мене діло робив.
22. Хто лежить, через того кожний біжит. (Кал.)
Кожний його зневажав. Пор. Wand. III, *Liegen* 36, 47.
23. Хто лежить, той не впаде. (Наг.)
Не має вже страху. Пор. Wand. III, *Liegen* 51, 57; Гильф. 1839.
24. Чим довше лежи, тим довше сі хоче. (Наг.)
Про лінного. Пор. Wand. III, *Liegen* 22.
- Лежень.** 1. Лежень лежить, а йому Бог долю держит. (Цен.)
І леженеві вноді пощастить. Пор. Нос. 338.
25. Що лежить, того не руш. (Наг.) ...най собі лежить. (Лім.)
Пор. Wand. III, *Liegen* 23, 24, 25, 40.
2. Лежні не болезні, але любезні. (Ярич.)
Розуміть ся, лінюхови.
3. На лежні не буду робити. (Наг.)
Каже чоловік, що має ліниву та веробитищу сімю.
4. Поки лежень валежитсі, то встайко наїсть сі. (Наг.)
Лінний лежить, а той що встав, снідає.
- Лежух.** 1. Лежух лежить, а Віг му долю держить. (Ільк.) ...хліб... (Сор.)
Про лінного чоловіка, якому про те щастить. Пор. Легун 1, Лежень 1.
- Лежухів.** 1. Іду до Лежухова. (Наг.)
Лежухів — це село, а місце, де лежить ся.
- Лейба.** 1. Ходит як Лейба. (Гнідк.) ...розлейбаний. (Наг.)
Хитаючись і опустивши руки, недбалий та повільний.
- Лельом.** 1. Лельом-Полельом. (Гнідк.)
В значіно помалу йти, пиняво та недбало щось робити. Наг: Віч ту собі лельом-пóдельом на ниві — докоряв господар лінним косарям, що мало вкосили. Adalb. *Leium-Poleium*, 1, стоїть на тім, що Лельом і Полельом два славянські боги, яких значіно в мітології ще не вияснено. Значіно польської приказки такеж як у нас (стор. 261).
- Леміш.** 1. Заміняв леміш за швайку. (Гнідк.)
Пожиточну річ за пусту.
2. Леміш та чересло — найліпше ремесло. (Луч.)
Приналежність плуга, найстаршого земледільного знарядю.
3. Треба заміліти леміш, аби мівче йшов. (Котуз.)
Підняти його при помочи клинка або плішки.
- Лемішка.** 1. Він такий, як непріла лемішка. (Наг.)
Не придатний, неохайний, незадоволений.

- Лемки.** 1. Лемки — там уже що друге слово, то сем-лем. (Наг.)
Характеризують лемківський діалект.
2. **Лéмки**—свiчкарі. (Тор.)
Так прозивають Лемків за те, що на своїх чугах носить целярини з навислими білими тороками, немов кноти до свiчок.
3. **Лемки** чухонці, бо в чугах ходять. (Наг.)
Поговір до характеристики Лемків із їх одержі.
- Ленько.** 1. Паптруй Леньку і в потемку. (Коб.)
Ленько=Лесько=Олекса.
- Летіти.** 1. Летит як петлі до свiчки. (Наг.)
Добровільно йде в небезпеку. Пор. Adalb. Lecieś 19.
2. Летит як пчола до меду. (Наг.)
Надiючи ся якоїсь приємности. Пор. Adalb. Lecieś 25.
3. Летит як стріла. (Наг.)
Швидко, що духу. Пор. Adalb. Lecieś 27.
4. Летіла — гуділа, впала тай устала. Загуділа — полетіла. (Доброс.)
Мб. про гарматню кулю на артилерійських виправах.
5. Летіли гуси. Та най си летят. (Гнідк.)
Справа зовсім натуральна і байдужна.
6. Летіти добре, але падати кепсько. (Наг.)
Говорив такий, що вивав з дуба. Пор. Wand. I, Fliegen 1, 2.
7. То би, видiши, з вітром полетіло. (Наг.)
Про щось легке, марне, прим. про вигодождіну дитину.
8. Летіт голубці з гвiздом! (Дрог.)
Оповідали про якогось шваба, що не знав такої страви, а коли його запитали, чи буде їсти голубці, то він уважаючи, що се печені голуби, радо виявив охоту до них. Коли-ж почав їсти і не засмакувала йому страва, то викинув миску з голубцями через вікно і крикнув: Летіть голубці з гвiздом! І з сего пішла ся приказка.
9. Летів, аж сі засапав. (Жидач.)
Про швидкий біг.
10. Полетів на стрім-голов та на зловане карку. (Луц'ак.)
Побіг, поїхав невідомо куди.
- Лесь.** 1. Де піде Лесь, то всюди весь. (Мінч.) Куда... (Петр.)
Чим був, тим буде, не вважаючи на нове місце.
2. Лесю, Лесю, диви ся на зелений ліс! (Бітля)
Такому, що задивив ся на щось далеке, а не вважає на те, що робить.
3. Пішов Лесь та вже весь. (Залісе)
Не лишив по собі нічого.
4. Пішов Лесь та не весь, не взяв нічого, бо не було що. (Зауул.)
Шарша форма попер. ч. 3.
5. Про Лесьи обійде сль. (Сор.)
Про нього байдуже.
- Лижка, ложка.** 1. Дні лижки, анї миски, треба буде ще коливки. (Наг.)
Про зовсім немаюче подружжє, ще надіється дитини. Пор. Adalb. Łyżka 2.

2. Відпала му ложка від рота. (Наг.)
Він умер ілячи. Пор. Wand. III, Löffel 76.
  3. Дали ложку, як страви не стало. (Ярич.)
Се вже за пізно. Пор. Wand. III, Löffel 78.
  4. Вія сі не бойит великої ложки. (Наг.)
Швидше буде ситий. Пор. Wand. III, Löffel 70.
  5. Втопив би инї в лижці води. (Наг.)
Про лихого ворога. Пор. Wand. III, Löffel 23.
  6. Далеко ложка від рота. (Крех.)
Між задумом а виконанем усе далеко. Пор. Adalb. Łyżka 5; Wand. III, Löffel 8, 15, 66.
  7. І ложки страви бідному жылує. (Наг.)
Жалуєть ся бідний чоловік, що його не погостили.
  8. Лижков по чолї дістанеш. (Наг.)
Говорять такому, що їсть і розливає. Пор. Wand. III, Löffel 82.
  9. Лижкою не вичерпаєш води із моря. (Гнідк.)
Про всяку неможливу річ. Пор. Wand. III, Löffel 16, 39.
  10. Не далеко ложку до рота нести. (Наг.)
Се дуже мала робота.
  11. Не їв, то й ложок не буду мяти. (Крех.)
Не мое діло. Пор. Wand. III, Löffel 86.
  12. Не пхай свою ложку в чужу миску. (Наг.)
Не мішай ся не в своє діло. Пор. Wand. III, Löffel 4
  13. Нова ложка губу дре. (Петр.) ...рот... (Наг.) ...рота дере. (Крех.)
Вона ще не зовсім гладка, якою робить ся від умиваня.
  14. Прийти ложки облизати. (Гнідк.)
Прийти по обідї. Пор. Wand. III, Löffel 69.
  15. Суха ложка губу дре. (Ільк.) ...рот дере. (Ільк.) ...лижка... (Петр.)
Ложка без страви. Пор. Adalb. Łyżka 10; Wand. III, Löffel 81; Bev. 2127.
  16. Усхла ложка. (Гнідк.)
Не їсть нічого.
  17. Що з ложки по обідї? (Крех.)
Вона лиш тоді потрібна, як є що їсти. Пор. Adalb. Łyżka 7; Wand. III, Löffel 47.
  18. Я тото великою ложкою їв. (Крех.)
Дознав того, напрактикований. Пор. Wand. III, Löffel 105, 115.
- Лизати.** 1. Аж пальці оближеш, таке то смачне. (Цен.)
Говорять про мід або добру страву. Пор. Wand. II, Lecken 19.
2. І не лижи, і не стрижи. (Гнідк.)
Не лести ся і не жди від мене користи. Пор. Wand. II, Lecken 6, 41.
  3. Лижут сі як пси, що сі вперед покусали. (Наг.)
Про вчорашніх ворогів, що сьогодні помшрили ся.
  4. Полизав письмя. (Наг.)
Навчив ся читати, ходив до школи.
  5. Полизати ся з кми. (Гнідк.)
Стоваришувати ся, полюбити ся.

6. Полизати чого. (Гвідк.)
Покоштувати чогось. Пор. Wand. II, Lecken 17.
7. Спершу сі оплювали, а потім сі полизали. (Наг.)
Посварили ся й перепросили ся.
8. Тоді міні лижи губи, як міні гірко; солодкі я й сам собі обліжу. (Луч.)
Тоді мене потіш, коли в мене гризота.
- Лизанс.** 1. Лизаньом ситий не будеш. (Наг.)
До такого, що любить лизати посудину, з якої інші вийли страгу. Пор. Wand. II, Lecken 19.
- Лико.** 1. Все то лико. (Льв.)
Все те ні дочого, пусте.
2. Дери лико, поки дають, вірік не дадут. (Богор.)
Дерть лико сполучене з тим, чи буде дозволений доступ до ліса, де ріжуть ся липове пруте, з якого кождай для себе дре лико.
3. За чуже личко дай свій ременьць. (Ільк.)
За чуже маловарте даси своє вартне. Пор. Нос. 306; Сям. 411; Schlei. 157.
4. Лика з кого дерти. (Гвідк.)
Обдирати, зубожити його.
5. Ликом пастернаку не викопаеш. (Ільк.)
Що не до чого, невідповідний знаряд. Под. Adalb. Łuko 6.
6. Лучше своє личко, як чужий ременьць. (Петр.)
Своє ліше, хочби й гірше.
7. Пожалуеш лика, згубиш ременьць. (Белз.)
Пожалуеш дешевшого матеріялу, то поспеши дорожший. Под. Krumb. 52.
8. Так лико друт, як дає дерти сі. (Явор.)
Вдовж, а на попереk дерева.
9. Тоді дри лика, як можна. (Луч.)
На весні. Пор. Adalb. Łuko 3; Schlei. 157.
10. Тоді дри лико, як дерут; тоді йди за муж, як берут. (Сор.)
Говорять дівчині, що перебирає женихів.
11. Тоді лика дри, коли ся друт; тоді дівку дай, коли берут. (Петр.)
Варіант попереднього.
12. Тоді лико дри, коли відстає. (Наг.)
На весні, коли прутки м'які, підійшли соком.
- Лилик.** 1. А що, лилики, проїли мої бики? — Коби ми здорови, проїмо й корови. (Бар.)
Варіант української приказки: Москалики-соколики і т. д. У нас лишили ся лише остатні склади в слова „Москалики“ перероблені на „лилики“.
2. Вже лилики літають. (Дрог.)
Уже вечір, уже вурви по вулицях ходять. Пор. Wand. I, Fledermaus 4.
3. Лилик ми сі в волосє вченит! (Дрог.)
Кричать дівчата вечером у літї, коли літають лилики, і держать ся за волосє. Вірять, що як би лилик вчепив ся в дівоче волосє, то вже б його ніхто не відпував, треба би косу втнати.
4. Лилик робит сі в миши, що на Великдень паски покушьяла. (Наг.)
Народне віруванє.

- Липкий.** 1. Чи не має він липких пальців? (Наг.)
Чи не злодійкуватий?
- Липнути.** 1. Липнут до него, як мухи до меду. (Бор.)
Бо солодкий, усім милий.
2. На що сі подивит, то до нього липне. (Наг.)
Про злодія.
3. Прили до нього, як п'явк. (Збар.) ...як кліщ до сраки. (Наг.)
Про немилгого друга, що набиваєть ся зі своїми обіймами.
- Лис.** 1. Аби лис і як фіст ховав, то все го видно. (Наг.)
Хитрун не сховаєть ся зі своїми хитрощами. Пор. Wand. I, Fuchs 69.
2. Адже лис навик м'ясо їсти, то не хоче траву настл. (Карл.)
Лиса до трави не тягне.
3. А диви, як лис хвіст присів. (Дар.)
Про чоловіка, що хитрив, поки не піймав ся на брехні.
4. Бідний той лис, що лиш одну діру має. (Наг.)
Немудрий чоловік, що знає лиш один спосіб до життя. Пор. Wand. I, Fuchs 155, 158.
5. Вже почорніли лиси на вікнах. (Богор.)
Замерзли вікна.
6. Де піде лис, то всюди увис. (Ільк.)
Усюди його ловлять.
7. Дома лиси пришити. (Гнідк.)
Значіне немале, може: лисом прикинути ся дома, одурити когось. Пор. Wand. I, Fuchs 393, 394.
8. З лиса лиш кожух добрий. (Наг.)
Решта ні до чого. Пор. Wand. I, Fuchs 15.
9. І хитрого лиса можна зловити. (Завад.)
На хитруна є також спосіб.
10. З лисами й сам лисом будеш. (Жидач.)
З хитрим мусиш хитрувати. Пор. Wand. I, Fuchs 236.
11. Лиса за кожух б'єт. (Уриче)
Будім то не за те, що кури ловить. Пор. Wand. I, Fuchs 33, 97, 209.
12. Знаю я сі на фарбованих лисах. (Орт.)
Умію відрізнити добрий товар від фальшованого. Пор. Adalb. Lis 6.
13. Кождий лис свою пору любить. (Кал.) ...хвалит. (Наг.)
А чоловік свою хату. Пор. Wand. I, Fuchs 189, 194.
14. Колп-сь лис, чолом не борись. (Гнідк.)
Лис бореть ся кігтями та зубами.
15. Лиса вбили, куром радість. (Наг.)
Бо то їх ворог. Пор. Wand. I, Fuchs 98.
16. Лиса зловити. (Ільк.)
Хитрого чоловіка показати брехуном. Пор. Wand. I, Fuchs 390.
17. Лис кушніра не любить. (Дрог.)
Бо сей крає його шкіру. Пор. Wand. Fuchs 17.
18. Лис за горою, гуси до дому! (Жидач.)
Пуджають гусий лисом. Пор. Wand. I, Fuchs 51.

19. Лис лиса шукає. (Наг.) ...знайде. (Завад.) ...занюхає. (Кал.)
Лихі люди все порозуміють ся і зійдуть ся. Пор. Wand. I, Fuchs 128, 140.
20. Лис лиса не кусає. (Наг.)
Злий злому не шкодить. Пор. Wand. I, Fuchs 198.
21. Лисови не вір, бо ті адурут. (Наг.)
Про облесного і брехливого чоловіка. Пор. Wand. I, Fuchs 316.
22. Лисом підшитий, лисом підбитий. (Ільк.)
Хитрий і лютий чоловік. Пор. Adalb. Lis 12.
23. Лис старіє, але не добріє. (Ком.)
Вік не зміняє його. Пор. Wand. I, Fuchs 95.
24. Лис рад готовій дірі, а чоловік готовій хаті. (Тереб.)
Всякий рад готовому. Пор. Wand. I, Fuchs 77.
25. Лис сі лінит, але натури не змінит. (Наг.)
Все лис лисом. Пор. Wand. I, Fuchs 9, 92, 45, 60, 68, 82, 87, 88.
26. Не їсть лис грушок, лиш курок. (Тисьм.)
Їсть лиш те, що йому до смаку. Пор. Wand. I, Fuchs 100.
27. Ні лис, ні заяць. (Наг.)
Не знати що, ледащо. Пор. Wand. I, Fuchs 401.
28. Пізнати лиса по фості. (Наг.)
Лихого чоловіка по його славі. Пор. Adalb. Lis 10; Wand. I, Fuchs 148.
29. Попав як лис у лапку. (Наг.)
Спіймав ся на злім ділі. Пор. Wand. I, Fuchs 153.
30. Старий лис много дір до ями має. (Гнідк.)
Забезпечав собі вихід від псів-явників. Пор. Wand. I, Fuchs 54, 89, 117.
31. Старий лис старими слідами ходит. (Наг.)
Він обережний. Пор. Wand. I, Fuchs 10.
32. Старого лиса не вивабиш з ліса. (Коб.) ...не виведеш... (Залісє)
Він не дасть вивести себе туди, де б його могли легко побачити. Пор. Wand. I, Fuchs, 1, 4; Гильф. 2544, 1416; Osm. 354; Leutsch. 21.
33. Старого лиса тяжко зловити. (Ільк.)
Він дуже обережний. Пор. Adalb. Lis 34; Wand. I, Fuchs 3, 121.
34. Тебе би лиш за лиса до курят приставити. (Кукиз.)
Про збиточного, шкідливого чоловіка. Пор. Wand. I, Fuchs 364.
35. Ховає, як лис фіст. (Наг.)
Коли хтось криє ся зі своїм лихим наміром. Пор. Wand. I, Fuchs 83.
36. Як лис дорогою перебіжит, то буде щістю. (Наг.)
Народне віруванє.
37. Як лис спит, то курки не зловит. (Крех.)
У сні нікто нічого не зробить. Пор. Wand. I, Fuchs 145.
- Лисак.** 1. Почкай лисаку, дам тобі у сраку. (Жидач.)
Лисак — лисий чоловік.
- Лисий.** 1. Гов, лисий, діра в мості! (Жабє)
Ослик до коня, щоб зупинив ся. Лисий пан, що їжав тим возом, дуже образив ся, ніби се візник натягнув на його лисяну. Пор. Adalb. Lysu 12.
2. Лиса біда вродила ся, тай лиса ізгниє. (Гнідк.)
Лиса дитина. Пор. Нос. 339.

3. Іди на лису гору! (Наг.)

Де чарівниці сходять ся. Пор. Adalb. Łysa góra 1—9.

4. Лисе теля вродило ся, лисе й згине. (Ільк., Петр.)

Лисе теля, що має білу лажку на чолі.

5. Лисий як коліно. (Наг.)

Загально вживане порівнянє. Пор. Adalb. Łusy 3.

6. Лисому не тра гребінь, глухому музика, а сліпому зеркала. (Жидач.)

Просторійший варіант до ч. 8, пор. Adalb. Łusy 1, 2.

7. Ни буде лисий в раю. (Кольб.)

Чому? Може тому, що його лису голову приймуть за задницю?

8. То му так потрібно, як лисому гребінь. (Ільк.) Придало му ся... (Гнідк.)

Лисому гребеня не треба. Пор. Adalb. Łusy 7.

9. Яке сї лисе вродило, таке лисе й згине. (Наг.)

Жартують із лисого. Діти родять ся звичайно лисі.

Лисиця. 1. Знати лисицю по хвості. (Гнідк.)

Хвіст — найхарактерніша прикмета лиса.

2. Кожда лисиця свій хвостик хвалить. (Ільк., Петр.)

Про самохвальва. Пор. Adalb. Lis 8; Мука 1673.

Лисівці. 1. Лисівці, то таке село, що на рік двое хрестин: одні в поля, а другі в селі. (Кривор.)

Малолюдне село.

Лисячий. 1. Все му лисячий фіст видно. (Наг.)

Про хитрого, підлесного чоловіка, що пестячи ся мимоволі вкрадує свої ліхи наміри. Пор. Wand. I, Fuchs 62.

2. Лисяча хитрість, заяче серце. (Крех.)

Хитрий, але боягуз. Пор. Wand. I, Fuchs 203.

Литка. 1. Аж му в литках застигло. (Ільк.)

З великого страху.

2. Така литка, як калитка. (Рибпо)

Порожня, без мяса, прим. у старої баби.

Лифа, лихва. 1. Як би борше довг віддав, то би лифи вломив. (Городок)

Знач. не мусів би платити процентів. Говорять про лїнивого довжника, що не квапить ся сплачувати свій довг.

Лихо, лихий. 1. Аби лиха не знати, треба своїм плугом та на своїй ниві орати. (Ільк.)

Власною працею і на власній землі доробляти ся.

2. Аби лихо тихо! (Гар.)

В таким разі й лихо щезне, втихомирить ся. Пор. Adalb. Licho 4.

3. Більше копи лиха не буде. (Цен.)

А все таки буде дуже лихо. Пор. Adalb. Licho 6.

4. Бодай ті все лихо трастувало та торóпило! (Дрог.)

Проляньтє. Пор. Adalb. Licho 9.

5. Бодай тільки лиха! (Будз.)

Знач. се ще мале лихо.

6. Вам лихо, і в мене не тихо. (Залісе)

І я в клопотах та гризотах.

7. Від лиха нема кордонів. (Залісе) ...не втечеш. (Наг.)
Зле йде від краю до краю.
8. Від лихого довжника і цолову берш. (Ільк.)
Лихий, бо неоплатний. Пор. Снм. 207; Тнм. 267.
9. Від лихого поли ріж, а втікай. (Наг.)
Від злого чоловіка.
10. Він лихий, бо лівов ногов з ліжка встав. (Квігши.)
Лихий тут знач. сердитий, маркітний.
11. Він так, як лихе на шкоду. (Орел.)
Шкідливий, напасливий чоловік.
12. За всео лихо, Василюху! (Гнідк.)
Scil. Випиймо!
13. З лиха тай в коршму. (Дар.)
Пояснене, чому люди в коршму йдуть і пють.
14. Зробити лихо вніш, але відповісти не хочеш. (Наг.)
Відповісти тут значить: нести одвічальність або жару.
15. Іди без лиха! (Наг.)
Іди по добрій волі.
16. Іди з лихом до біди! (Наг.)
Лихословлять злого чоловіка.
17. Кождому лиху конець буде. (Наг.)
Воно минуше.*Пор. Wand. IV, Uebel 3.
18. Коцнув би сї тебе лихий! (Наг.)
Коцнути ся, старе коснути ся; лихий в знач. злого духа
19. Куди піде лихий, усе буде такий. (Гнідк.)
Він не подобріє.
20. Лиха не купити. (Гнідк.)
Само приходить. Пор. Wand. I, Böses 29.
21. Лиха сорочка з плота не згине. (Гнідк.)
На неї ніхто не полакомить ся.
22. Лихе видіти. (Гнідк.) Лихо... (Гнідк.)
Видіти чиюсь нужду, або не видіти нічого.
23. Лихе доброго не любить. (Ільк.)
Злий доброго не любить.
24. Лихе не згине. (Луч.)
Зло ніколи не переведець ся на світї. Пор. Wahl. II, 31; Leutsch. 198.
25. Лихе швидко приходить, а поволи відходять. (Ільк.)
Лихе — зла пригода, нещастє любить тягти ся довго.
26. Лихий год на тебе! (Сокаль)
Проклятьє: щоб тобі сеї рік погано вело ся.
27. Лихий замок, до котрого кожний ключ придасть ся. (Гнідк.)
Так само пустий чоловік, що слушає всякого підшепту. Пор. Wand. IV Schloss 27.
28. Лихий лихом погибає. (Ільк., Гнідк.)
Погано кіпчить жите, його відступають усі люди.
29. Лихий набуток не дійде третїх рук. (Ільк.)
У Поляків: Maleparta idą do czarta, Adalb. Czart 9.

28. Лихий набуток не спірний. (Ільк.)
Не виходить на пожиток.
29. Лихий шелюг не загубит ся. (Гнілк.)
Все держить ся чоловіка і вертає до нього.
30. Лихий як кітвий вовк. (Красноіля) (певно кітна вовчиця).
Про сердитого, недотягого чоловіка.
31. Лихого всюди повно. (Замул.)
Лихих людей і поганих пригод.
32. Лихого гроша і в купли не пострадаєш. (Гнілк.)
Ним не заплаатиш, бо ніхто не бере.
33. Лихого не вхопит. (Корч.)
Навіть зла сила не візьме, бо вона й плодить лихо.
34. Лихо литвинка нападе, як не зякне. (Ільк.)
Сміють ся з литовського, властиво білоруського виговору в частин „зяканем“.
35. Лихо мене вкрило йик веремя. (Грин.)
З усіх боків лихо.
36. Лихом о землю вдарити. (Ільк.)
Не гравти ся ним, відкинути його.
37. Лихому нічого доброго ся не стане. (Корч.)
Він усе поверне на лихо.
38. Лихому чоловікови і в гостині не догодиш. (Пост.)
Усе він незадоволений.
39. Лихо не козацка, нема хліба аві пляцка. (Ільк.)
Клюпіт козакови.
40. Лихо не мовчит. (Коб.)
Викликає зітхання та наріканя.
41. Лихо не спит. (Луч.)
А все по людях ходить, і в день і в ночи.
42. Лихо ним товче. (Луч.)
Він товчить ся, приходить там, де його не треба.
43. Лихо по людях ходит, не по лісі. (Явор.)
Бо воно явище людське, громадське, а не природне.
44. Лихо ті там знає! (Наг.)
Я тебе не знаю.
45. Лихо тот ділає, хто тверді горіхи на кінець складає. (Гнілк.)
Образово: але той робить, що найтяжшу роботу лишає на кінець.
46. Мене нічо лихе не мине. (Жид.)
Всяка напасть мене ціпляєть ся.
47. Мине лихо, добро буде. (Наг.)
По клопотах гаразд. Пор. Wand. I, Böses 58, 67.
48. Мине лихо, буде тихо. (Дид.)
По клопоті та гармідрі.
49. Мовчи, менче лиха буде. (Наг.)
Богато лиха робить собі чоловік через балагучий язик.

50. Най лихо спит, не тре го будити. (Наг.)
Про сонного ворога. Пор. Adalb. Licho 1.
51. На яке лихо ми ті треба? (Наг.)
Такому, що приходить не в пору.
52. Нема лиха без добра. (Наг.)
Всяке зло в людському житю має й якийсь добрий наслідок. Пор. Wand. I, Bøse 39, 40; IV, 1443 Unglück 112, 184, 115; до нашого близьке особливе італійське Non c'è male senza bene.
53. Не мала ні де лиха година спіткати, та в гостьох. (Наг.)
Якась немила пригода.
54. Такий си лихий, що аж ні ділько бере. (Наг.)
Серджу ся.
55. Ци лихе тобов темлює? (Наг.)
Кидася тобою біс, носить тебе в місця на місце.
56. Чи ті лихо напало, чи лиха година? (Сор.)
Мабуть одно й друге.
- Лице.** 1. Аж лице лубом стало зі стиду. (Грушка)
З сорому.
2. Аж ми сі лице лунає во встиду. (Наг.)
Вар. шопер.
3. Бліді лица не чарують Гриця. (Гнідк.)
Для Гриця треба здорової, румяної дівчини, щоб йому подобала ся.
4. Бодай му влице (?) було. (Бар.)
Якийсь клопіт чи насміх.
5. Витерте лице мати. (Гнідк.)
Не тільки оголене, але безсоромне.
6. В лице му то скажу. (Наг.)
Говорить такий, що хоче свідчити против когось.
7. Гарне личко, погана душа. (Збар.)
З лица про душу не можна судити. Пор. Wand. I, Angesicht 17.
8. Гарне личко товар продає. (Збараж.)
Для гарного лица купчихи приймають її товар за добрий. Пор. Wand. I, Angesicht 14.
9. Гаснути на лиці. (Гнідк.)
Коли лице блідне і морщить ся.
10. Гет з лиця знав. (Наг.)
Змівив са на лиці, змарнів.
11. Де нема лица, то нема встида. (Ільк.)
Хто поступає безлично та підло, той уже не почуває сорому.
12. До лиця му, як свини в коральох. (Наг.)
Зовсім не до лица. Пор. Adalb. Twarz 7.
13. Дре ми лице. (Наг.)
Приступає до мене з якоюсь просьбою чи жабраннюю.
14. Єдно на-лице, друге на-руби. (Наг.)

- Говорять про полотно, та вживають свої приказки також про те, коли показують якусь річ із кращого і з лихого боку.
15. З лиця їй лиш води напнти сі. (Наг.)
Про гарну дівчину з ясним, оживленим лицем.
  16. З лиця му видно. (Щен.)
Що злодій або сміхун.
  17. Змарніла на лиці. (Наг.)
З голоду або з гризоти.
  18. Лицем до лица смо стояли. (Крех.)
Говорив засуджений про своїх свідків.
  19. Лице ми згоріло, як єм то вчув. (Наг.)
Спалахнув на лиці, облив ся румянцем.
  20. Лице як сонце, очі як звізди. (Голоб.)
Говорять про гарну дівчину.
  21. Лиця не мати. (Гнідк.)
Бути безсоромним.
  22. Лиця удерти кому. (Гнідк.)
Мучити його неможливими просьбами.
  23. Лицья не має, що сі до нас навертає. (Наг.)
Не соромить ся, наробивши нам якоїсь халепи. Пор. Wand. I, Angesicht 19.
  24. Лицьом свічу перед людьми. (Наг.)
Ходжу, хоч соромлю ся.
  25. Лице не бреше. (Наг.)
По лиці видно, що в душі кипить. Пор. Wand. I, Angesicht 2, 8. 10
  26. Луб лице, очі тріска. (Ільк.)
Про твердого, завидючого чоловіка.
  27. Мав бись лице, чоловіче! (Будь.)
В знач. мав бись сором.
  28. Має вона лице з носом? (Будз.)
Немає сорому.
  29. Має лице всюди. (Гнідк.)
Всюди його раді бачити.
  30. Май лице! (Кос.)
Застидой ся!
  31. Мінят сі на лиці. (Наг.)
Зо страху або з радости, то блідне, то червоніє.
  32. На тобі лицья нема. (Наг.)
Коли хто входить до хати в страшнім переполосі або нагло занедужавши.
  33. Не знаю, який віє на лице. (Наг.)
Не знаю його особисто.
  34. Не має лицья до мене. (Яйк.)
Не сміє пристунити до мене. Пор. Wand. I, Angesicht 19.
  35. По лицу му то знати. (Наг.)
Напр. що щось украв або збрехав.

36. Плюнь му в лице, а він обітре сі тай нічо. (Наг.)
Говорять про чоловіка, що не почував своєї чести.
37. По лицу чоловіка пізнають. (Наг.)
Інакше його ні по чім не пізнати.
38. То без лиця чоловік (Наг.)
Безсоромний, безличний.
39. То йому на лиці не написано, що він злодій. (Наг.)
Як би було написано, то би кожний зараз пізнав.
40. Тут усе на лице. (Наг.)
Принесено до суду всі докази сповненого злочину; вони так і звуться лице.
41. Яким лицюм ти міні то говориш? (Наг.)
Не соромишся се міні казати?
42. Я тепер лиця перед людьми показати не сьмію. (Наг.)
Його оббрехано, або зробив таке, що йому соромно в громаді.
- Личище, личко.** 1. А бодай ті личище заболіло! (Жураки)
Проклятьє.
2. Личко два рази продає. (Лучак.)
Гарній купчисі за її красу в двох платять. Пор. Лице 8.
3. Личко дівку віддає. (Залісе)
По лиці цінують її красу.
4. Личко товар проїдає. (Луч.)
Через красу жінки не один заможний може збідніти, бо жінка для своєї краси потребує дорогих strojів і одяб.
5. Личко як пампух. (Наг.)
Кругле, пухке.
6. Личко як совічко. (Заліш.)
Про всяке гарне, ласкаве лице.
7. Погане му личище! (Наг.)
Про безсоромного, брехливого чоловіка.
8. Там то личко, там то стан, не за дурно любив пан. (Голг.)
Говорять про гарну дівчину, що стала пансьмою любовницею.
- Личко (лико).** 1. Від личка до ремичка. (Гвідк.)
Перекладена тай то не зовсім добре польська приказка: od łyczka do rzemuszka, до ремівця. Пор. Adalb. Łyko 8.
2. За чуже личко дай свій ременець. (Ільк.) ...давш... (Петр.)
Коли його вкрав або згубив. Пор. Adalb. Łyko 4.
3. З разу личко, а потім ремичко. (Ільк.)
Інша форма приповідки ч. 1.
4. Кріпше своє личко, як чужий ременець. (Гнітк.)
Тривкйше, бо ременець відберуть.
5. Лучше своє личко, як чужий ременець. (Ільк., Петр.) ...моє личко...
Загалом: краще своє хоч і шліхше, ніж чуже, хоч добре.
6. Тогди ся лича дре, коли відстає. (Гвідк.)
Пор. вар. під лико ч. 12.

- Лиш.** 1. Лиш — вхопив за фостик миш. (Яс. С.)
Сміють ся з такого, хто говорить „лиш“ замість „лишень“.
- Лишень.** 1. Лишень — наїв сі вишень. (Наг.)
Сміють ся з такого, що говорить лишень зам. лиш. У Ясениці говорять сярізь „лиш“, а в Унятичах і Нагуєвчачах уживають „лишень“.
- Лишати.** 1. Лишайте сі, газдоньку, з Богом, а я йду зо сьвятими.
(Довге Стр.)
Прощав си зебрак з господарем, що погостив його.
2. Лишив го, як голого серед терня. (Поет.)
Лишив на муку, між ворогами.
3. Лишив го як на леду. (Наг.)
В нещевности.
4. Лишив пняти ся за сливками, бо недостиглі. (Гнідк.)
Теж, що відомий квасний виноград.
5. Лишив сі як сирота. (Наг.)
Сам без батька, без опіки.
6. Лиши того на неділю. (Наг.)
Якусь зайву роботу; коли прим. кому владе запороха в око, а він загаїть ся і хоче виняти її.
7. Лишила ся як та гуска на воді. (Збар.)
Лишила ся самотна, без потіхи.
8. Най сі го може нами лишит. (Гнідк.)
Нехай лишить ся нашою тайною, не говорімо про се.
9. Тое ни лишив, гей на серед води. (Голешів)
Покинув не в пору, серед прикрих обставин.
- Личман.** 1. Лічмане якийсь ходиш. (Наг.)
Личман — бляшка в виді монети, уживана при грі в карти до числави грошій, тут значить невмітого, нехарного чоловіка.
- Лівий.** 1. Кождий має свій лівий бік. (Гнідк.)
Свою слабу сторону, сердечний бік.
- Лівкут.** 1. То ще лівкут, що лівов руков робит. (Наг.)
Говорять про лівкута.
- Лікти.** 1. Аби-с не дочекав пі на кого лікти! (Печен.)
Щоб ти не мав жінки, образово: щоб ти перестав вивисшати ся над людьми.
2. Вліз межи молот і ковало. (Ільк.)
Попав у прикрі обставини, з обох боків погано.
3. Лізе на мене як плінь погана. (Борис.)
Сікаєть ся до бійки, чіпаєть ся мене.
4. Лізе, як би три дни не їв. (Наг.)
Про повільний, млявий хід.
5. Лізе як жаба по болоті. (Замул.)
Помалу, лінливо йде.
6. Лізе як рак з дріжджіма. (Наг.)
Йде довго, лінливо.

7. Лізе як слимак. (Наг.) ...як повх. (Наг.)

Помагу.

8. Лізь під стіл, будеш мудрий! (Крех) ...мудрим ті назвут. (Наг.)

Говорять дурневи.

8. Не лізе, не тече, само ся волоче. (Ільк.) Ні... ні... (Наг.)

Про безладну, ліниву роботу, з якої нема пожитку.

9. Не лізе ми то в горло. (Наг.)

Про несмачну страву, а загально про погане діло, якому противить ся душа.

10. Не лізь ми з ходаками в душу! (Наг.)

Коли хтось намовляє когось на погане діло допускаючи, що він на се здібний, або взагалі підозріває його за щось погане.

11. Не лізь у горох, то не скажеш: ох! (Дар.)

Не рушай чужого, бо бити муть.

12. Ні ліздо, ні теко, само ся волікло. (Залісе)

Про запарене, запущене діло, яким ніхто не хоче зайняти ся.

13. Про мене лізь на мене, але що мати скаже? (Рогат.)

Боронить ся дівка жартуючи від цинічного залицяня парубка, якому в душі зовсім не противна.

Лій. 1. Іди до покою, возьми собі лою. (Чорт.)

Говорять такому, що понабігали міхури на долонях.

2. Ні лій ні масло. (Печен.)

Незнати що, недбало зроблена річ.

Лік. 1. Кому на вік, тому на лік. (Льв.)

Хто має жити, той і лік знайде на свою слабість.

2. Кому на лік, тому на льик. (Ільк.)

Хто зміє лічати ся, тому не біда й від переляку захорувати.

3. Я знаю, що мені не на лік, а на тамтой бік. (Мшан.)

Чоловік почуває, що від сеї хвороби мусить умерти.

4. Як трафит на лік, то трафит на вік. (Кольб.)

Як попаде на відповідні ліки, то одужає.

Лікар. 1. Лікар дав лік, а Бог вік. (Гнідк.)

Лікар не ручять за життя хорого.

2. Не той лікар, що очи заразив, але той, що отворив. (Карс.)

Говорять про всякого шарлатана та попсуймайстра.

3. То такий лікар, що робит рани на здоровім тілі. (Карл.)

Кепкують із такого, що береть ся лікарувати без ніякого понятя.

Лілько. (Ілько.) 1. З'їв би Лілько, аби й кілько. (Ком.)

Про чоловіка з добрим апетитом, ненажеру.

Лінивий. 1. В лінивого на поли кропива росте. (Наг.)

Бо не виполе. Пор. Wand. I, Faule 32.

2. Лінивий більше робят, бо довше. (Гнідк.)

Для нього всяка праця довга і важка. Пор. Adalb. Leniwu 22.

3. Лінивому днина сі кучит. (Солец.)

Не роблячи він вудять ся. Пор. Wand. I, Faule 46.

4. Лінивий гірше ніж слабій. (Наг.)
 Бо слабій не може робити, а лінивий не хоче. Пор. Osm. 148; Adalb. Leniwy 6.
5. Лінивий все ночи чекає. (Наг.)
 Рад спати. Пор. Wand. I, Faule 16; Adalb. Leniwy 20.
6. Лінивий волит три дни не їсти, як з печи злізти. (Крех.)
 Волить голодувати, як робити. Пор. Wand. I, Faule 40; Adalb. Leniwy 29.
7. Лінивий два рази робит. (Наг.)
 Бо звичайно раз кепсько зробить. Пор. Нос. 1390.
8. Лінивий два рази ходит, а скупий два рази платит. (Гнідк.) ...двичи...
 (Ільк.) ...більше... (Наг.)
 Бо перший раз певно запізнять. Пор. Гильф. 1280; Wand. I, Faule 35, 36.
9. Лінивий і в своїй хаті зможе. (Ільк.)
 Бо її не направить задалегідь. Пор. Adalb. Leniwy 23.
10. Лінивому все ніколи. (Наг.)
 Ніколи не має часу на діло. Пор. Adalb. Leniwy 31, тут одначе: gldny.
11. Лінивий усе бідний. (Наг.)
 Бо лінує ся заробити. Пор. Wand. I, 15, 39.
12. Лінивому аби лиш спати. (Наг.)
 Се його найлюбійше занятє. Пор. Wand. I, Faule 9.
13. Лінивому горб на животі, а скорому на плечох. (Жидач.)
 Лінивий лиш їсть і напасає живіт, а скорий гає крижі при роботі. Пор. Adalb. Leniwy 26; Wand. I, Faule 13; Wurzb. I, 242.
14. Лінивому і на печи зинно. (Ур.)
 Бо лінуєть ся натоштити піч.
15. Лінивому кождий день сьвято. (Гнідк.)
 Бо нічого не робить. Пор. Adalb. Leniwy 5, 36; Osm. 186; Wand. I, Faule 33, 45, лат. Ignavis semper feriae.
16. Лінивому на плечах, а скорому на череві горб. (Гнідк.)
 Лінивий усе корчять ся і гнеть ся мов під тяжким тягаром, а скорий наїсть ся і випинає живіт.
17. Лінивому так сї хоче робити, як псу орати. (Наг.)
 Зовсім не хочеть ся. Пор. Wand. I, Faule 21.
18. Нелінивому як не цюр, то кап. (Зауул.)
 Все таки щось заробить і скористає.
20. Там ся ліново працює, де ся пожитку не чує. (Ільк.)
 Оправдували люди свою лінову роботу на панщині.
19. У лінивого все сьвято. (Ільк., Лучак.)
 Бо й так не робить нічого. Пор. Мука 1892; Гильф. 1216; Wand. I, Faule.
- Лінувати ся.** 1. Не лінуй ся рано встати, а пізно лечи. (Лім.)
 Робити весь день до ночи.
2. Ни лінуй сї рано встати, а молодо навчити сї (Кольб.) ...оженити сї. (Наг.)
 Поучена батька синові.

- Ліпше.** 1. Ліпше з мудрим згубити, ніж з дурним знайти. (Кол.)
З дурним знайдеш та не поділиш ся.
2. Ліпше не доісти, ніж не їсти. (Замул.)
Від переїду можна занедужати, а від недоїду ніколи.
3. Ліпше недосолити, ніж пересолити. (Наг.)
Пересада все шкідлива. Пор. Мука 1924.
4. Ліпше пізно, як ніколи. (Наг.)
Сіє. дати, зробити, прийти. Пор. Гильф. 138, 200.
5. Ліпше щось, як нічо. (Наг.)
Все таки добро. Пор. Гильф. 170.
6. Ліпший розум, як готові гроші. (Ільк.)
Без розуму гроші розтратиш. Пор. Гильф. 178.
- Лід.** 1. Лишив си си йик на леду. (Кривор.)
В непевнім положеню.
2. На леду дурний хату ставить. (Ільк.)
Спекулює на щось зовсім непевне.
3. Піду як по леду. (Замул.)
Піду гладко, без перешкоди.
4. Як дасть Бог леду, то напе се коваль меду. (Пуж.)
На ожеледу треба коні тай чоботи кувати, то для ковали заробок. Пор. Етн. 36. VI, 91.
- Ліс.** 1. Вирубай еден ліс, я буду еден біс. (Наг.)
Характеризують упертого, нешотрібного чоловіка.
2. Він такий, гий би у лісі виріс. (Жид.)
Дикий, неотесаний.
3. В лісі був, а дров не видів. (Мінч., Петр., Ільк.)
Про роззяву, неважного, забудька.
4. В лісі дрива рубають, а до села тріски падають. (Ільк.)
Де що дієть ся, а до нас пльотки та поговори доходять.
5. Єдин до ліса, другий до біса. (Ільк.)
Про безладє і незгоду.
6. Ліса — хоть бий ся, води — хоть мий ся, а хліба — хоть плач. (Луч.)
Говорять чоловік із бідного, лісового села, де земля не родить хліба.
7. Ліс божий та людський, а не панський, бо пан його не садив. (Наг.)
Звичайна поговорка лісокрадів.
8. Ліс не горит інакше, іно своїми дровами. (Луч.)
Так і чоловіка судять по його вчинках.
9. Най ті Бог наверне на ліси та на дебрі! (Наг.)
Прокляте: щоб ти втікав від людей у пустиню.
10. Нема ліса без вовка, а села без злодія. (Петр.)
Поговорка з давнійших часів, коли в лісах було багато вовків.
11. Ні до ліса, ні до біса. (Наг.)
Нідочого нездалий. Пор. Нос. 383.

12. Ні до ліса, ні до хати — біжи, біжи, бісноватий! (Лучак.)
Говорять такому, що бігає без ціли, робить сам не знає що.
13. Пішов до ліса, надібав біса. (Замул.)
Щось опутало його, зсунув ся з глузду.
14. Поїдемо в ліс, нарубаємо беріз. (Наг.)
Звісно, в березовім лісі.
15. Хоть вивози цілий ліс, то все буде олен біс. (Ільк.)
Говорять мабуть про панів, що повирубували всі ліси в краю, а проте банкрутують.
16. Ци ти в лісів, ци ти в дебрів? (Воїн.)
Коли хтось не знає чогось такого, що всі в селі знають.
17. Чим дальше в ліс, тим більше дров (Ільк.) ...далі... (Мінч.. Петр.)
Чим більше говорить ся, тим ближе до сварки.
18. Я до ліса, ти до біса. (Залісе)
Я одного хочу, а ти дбаєш про всякі пакости.
19. Якого дерева в лісі найбільше? Кривого. (Наг.)
Загальна обсервація.
- Лісничий.** 1. Був лісничим, а тепер ничим. (Унят.)
Про такого, що щось мав і втратив. Пор. Adalb. Leśniczy 1.
2. Лісничому теля, а лісному корову, вози хоть і цілу дуброву. (Мшан.)
Говорять про безсовісних лісових сторожів, які за хабарі дозволяють нищити ліс повіреним їх доглядом.
- Літа.** 1. В менших літах, в менших гріхах. (Гнідк.)
Молодий чоловік ще не встиг стільки нагрішити, що старший.
2. Дійде до літ, то дійде й до розуму. (Наг.)
Постаріє — помудріє.
3. З літами все перестане. (Наг.)
І добро і зло мине ся. Пор. Adalb. Rok 26.
4. З літами й розуму прибуває. (Наг.)
Збільшує ся досвід чоловіка.
5. З літами чоловік росте, з літами й маліє. (Наг.)
Довгі літа зменшують людське тіло. Пор. Мука 3379.
6. Літа йдуть, як вода плине, а коби так добро йшло, як літа. (Сор.)
З літами чоловік старіє, але не конче багатіє.
7. Літа плывут тай не вертают ся. (Гнідк.)
Про минущість людського життя. Пор. Adalb. 16.
8. Літа упливають як вода. (Ільк.)
Про минущість життя.
9. На дітиньчі літа входить. (Наг.)
Дуріє, бавить ся як дитина. Пор. Adalb. Rok 6.
10. Ідуть літа без роскошів. (Цен.)
Говорять бідні люди. Пор. Adalb. Rok 11.
11. Молоді літа, старий розум. (Наг.)
Про молодого а розумного чоловіка. Пор. Adalb. Rok 14.

12. Не в тих літах то було! (Наг.)

Се було колись давно, ми сего не тямимо.

13. Пішли літа як в батога тріс. (Наг.)

Минуло ся жите марно, що чоловік і не зчув ся.

14. Які літа, такий розум. (Цен.)

З літами й розуму прибуває. Пор. Мука 2595.

Літати. 1. А що ти вчив сі троха літати? (Наг.)

Жартують, коли хтось упаде.

2. Літав би, та крил не має. (Наг.)

Про такого, що не має сил для якогось діла.

3. Не штука літати, а штука палати. (Наг.)

Кажуть такому, що вправ дуже незручно.

4. Не літай високо! (Стан.)

Не роби великих плянів.

5. Не літай, коли крил не маєш. (Наг.)

Вар. до ч. 2, пор. Мука 2580.

6. Скільки не літай, а все прийде ся на землю внасти. (Явор.)

Скільки не дурн себе думками, не фантазуй, дійсність усе своє каже.

7. Хто високо літає, той низко сідає. (Ільк., Петр.)

Хто робить собі великі плани й надії, той звичайно осідає на думс малім.

Літо. 1. В літі кожда качка прачка, а в зимі і жінка неборачка. (Луч.)

Літом прати легко і приємно, а в зимі біда, стоячи в студеній воді.

2. В літі підкинь ногою, а в зимі вольмеш рукою. (Доброс.)

Те, чим чоловік у літі гордує, в зимі рад би знайти, та не може.

3. Кому в літі холод, тому в зимі голод. (Жураки)

Хто літом любить сидіти в холодку, прим. у часі жнива та косовиці, той у зимі терпітиме голод.

4. Літо два рази не буває. (Гнідк.)

По ньому йде осінь і зима.

5. Літо збирає, а зима ззідає. (Гнідк.)

Се вже така економія природи.

6. Літо зробит, зима з'їсть. (Коб.)

Варіант попереднього.

7. Люде раді літу, а пчоли цвіту. (Луч.)

Літом усі тішать ся.

8. Літо родит, не ріля. (Коб.)

І найліпша ріля в зимі не вродить нічого.

9. Нім буде літо, то ще буде розмаїто. (Луч.) ...ще заліпит. (Наг.)

Говорять в часі слотавої весни.

10. Прийде літо, то є розмаїто; прийде зима, то хліба нема, і чоботи.

ледащо і робити нема що. (Ільк.)

Говорить про свою долю бідолашний зарібник.

11. Раз літо родит. (Луч.)

Запізнаєш пору, то вже не вродить ся тобі нічого

12. Хто в літі співав, буде в зимі танцював. (Кол.)
Хто бив у літі байдики, той у зимі мусить добре бігати, щоб щось заробити.
13. Хто літі в холоді, тот зимі в голоді. (Кольб.)
Варіант до ч. 3.
14. Що літі підпрячеш ногою, то найдеш зимі рукою. (Гнігк.)
Вар. до ч. 2.
15. Я на то, як на боже літо. (Залісе)
Я тому рад.
- Літувати.** 1. Де-с літував, там і зимуй. (Коб.) Де хто... там і зимує. (Ільк.)
Не робив у мене в літі, то на зиму тебе не потребує.
- Лічити ся.** 1. Хто ся лічить, того біда цьвічить. (Ільк., Петр., Мик., Дрог.)
Лічене звязане звичайно з масою клопотів та турбот.
- Ляяти.** 1. Аж ми сі горлом лє, так ем сі напив. (Наг.)
Говорять чоловік обпивши ся чи то води чи иньшого напою.
2. Ляяти порожну воду. (Крех.)
Балакати пусте та непотрібне.
3. Льий му за ковнїр, як пити не хоче! (Наг.)
Силують чоловіка пити горівку.
4. Там лє ся, де рідке. (Гнідк.)
Густе не полєть ся.
5. Там сі лє, де повно. (Наг.)
З порожного не виляш.
- Лоб.** 1. Вступи сі, бо по лобі дістанеш. (Цен.)
Ударю по чолі.
2. На лоб, на шию! (Наг.)
Сїл. біжи, щоб лоб розбив і шию скрутив.
3. Ні з сього, ні з того берь за лоб оден другого. (Ільк.)
Про бійку з благої причини.
4. У нього лоб на три пїйди. (Наг.)
Говорять про мудрого чоловіка.
5. Хоць лобом о стїну бий, то з того нічого не буде. (Ц-н.)
Лиху не зарадиш.
- Ловити.** 1. Зловив ся як миш на лапку. (Замул.)
Хитрощами, підступом попав у безвихідне положене.
- Логоза.** 1. Від логози сери на день три рази. (Цен.)
Логоза — заопихані в ступі зерна ячменю або голомші, дуже сита страва.
2. Зразу давали логозу, а на востанку ледви пісний борш. (Жидач.)
Жалуєть ся бідний наймит.
3. Зразу їли логозу, а як сі запомогли, то без вечері лїгли. (Мик. н. Д.)
...запомогли сі, то й без вечері обїйшли сі. (Наг.) ...би: вичері спати... (Будв.) ...то й без... (Ільк.)
Іронізують таких, що зразу жили в достатку, поки не дожили до бідности.
4. Зразу логозау, далі йгли, а врешті не ївши спати лїгли. (Городі)
Сходили все на менше.

- Логин.** 1. Логине, встань но, бо сї в тобі гївна запечут. (Наг.)
Говорять лїнивому, що раз-у-раз лежать.
- Лоза.** 1. Пішов у лози пасти кози. (Ільк.)
Пішов шукаючи якогось зарїбку або на ровбїй.
2. Гне сї як лоза в повїнь. (Наг.)
Про покірного, всякому підлеглого чоловіка.
- Локоть.** 1. Абис си по лікті руки зробив, то сї не доробиш. (Наг.)
Говорять бїдний, хоть роботящий чоловік.
2. Близький локоть, а не вкусиш. (Вїкно)
Фїзично неможливо.
3. Тра знати, по чому локоть. (Мїнч.)
Кїлько що коштує.
4. Хлопа на лікті не віряют. (Кукня.)
Його вартість не в фїзичнім ростї.
- Лолин.** 1. Лолип-голиц, бо нема нічого, голо скрізь. (Лол.)
Приказка про село Лолин, долиньського пов.
- Лопата.** 1. Анї лопата, анї мотика їх не розлучить. (Ільк.)
Про нерозлучних приятелїв, що готовї вмерти один без другого.
2. Лопата — твоя мама горбата. (Яс. С.)
Мудроває.
- Лопатка.** 1. Почув лопатки в горосї. (Гвїлк.)
Лопатки в горосї — молодї стручки. Обахморив щось ласниє.
- Лопїт.** 1. Надїйшли, як Лопотова вїйна. (Наг.)
Злопетїли надходячи.
- Лопнути.** 1. Як те лопну, аж упрїєш. (Жидач.)
Лопнути — вдарити.
- Лоск.** 1. Лоском положити. (Наг.)
Кинути на землю, витолочити збїжє.
2. Усе лоском пішло. (Наг.)
Пропало, знівоціло.
- Лоточити.** 1. Не лоточ ти собї тим своїє голови! (Кол.)
Не клопочи своїє голови.
- Лоханя.** 1. Всї на мене лоханєю. (Грин.)
Всї на мене сварять та сердять ся.
- Лоша.** 1. Лоша — вовкови паска. (Гвїцк.)
Вовк дуже ласий на лошата.
2. Лоша — вовчий підпалок. (Ільк.)
Для вовка лоша вїсти, так як для чоловіка палиницю.
- Луб.** 1. Аж ва мві лубом скира стала. (Наг.)
Говорить чоловік перелякавши ся чогось.
2. Луб не лико, дївка не Парашка. (Наг.)
Жартують, коли хто помиляє ся називаючи дївку Парашкою.
3. Що луб, то не лико. (Наг.)
Луб твердий, а лико м'яке.

- Лук.** 1. Лука ставати. (Наг.) Луком... (Наг.)
Про коний, що напинають ся тягучи великий тягар.
- Лука** (свято). 1. До Лук не годят ся прясти. (Мшан.)
Луки св. д. 31. жовтня.
2. Дочекались Луки: ні хліба ні муки. (Дар.)
Бідні люди вже з лінцем осени з'їли все, що їм уродило ся.
3. На святаго Луки нема хліба ані муки. (Ільк.)
Вар. до попер ч.
4. У нас сьогодні Луки: ані хліба ані муки. (Ільк.)
Жартливо виправдують ся бідні люди.
5. Як прийде святий Луки, не буде ні хліба ні муки. (Наг.)
Варіант до ч. 2—4.
- Лукавий.** 1. Лукаве та непоцтиве: як би могло, то би нікому на світі жити не дало. (Наг.)
Про злого, завидного чоловіка.
2. Лукавий як понівське око. (Тисьм.)
Злий, завидющий чоловік.
3. Лукавому й того жбиль, що й чуже поле дождж покропит, а не лиш його. (Наг.)
Про завороженого чоловіка.
- Лукавцун.** 1. А, лукавцуне ти якийсь! (Наг.)
Лайка: лукавий чоловіче.
- Лупесати.** 1. Лупесати го, як липове лико. (Наг.)
Лупесати — обдирати липове лико з кори.
- Луципер.** 1. Луципер го знає, що він гадає. (Наг.)
Зам. дідько, чорт.
2. Якого Луципера кричиш? (Наг.)
Лайка на крикливого.
- Лучше.** 1. Лучше лень, як найко. (Гнідк.)
Кращий лінивий, як недбалый.
2. Нема лучше, як попови і котови. (Кукиз.)
Один і другий нічого не роблять, а живуть вигідно і в достатку.
- Луцिति.** 1. Луцила би ти сї скира від живого тіла! (Наг.)
Проклятьє.
2. Як ті влущу, то ані ногов не дригнеш. (Наг.)
Погроза міцним ударом.
- Люба.** 1. Гірша люба від болю, як не дає спокою. (Лол.)
Про незадоволену любов, без взаємности.
2. Не на довго там люба, де одно троха має, а друге нічо. (Грин.)
Матеркова нерівність остуджує любов.
- Любасувати.** 1. Не всі пібрали ся, що любасували ся, а котрі пібрали ся, дітий ни діждали ся. (Грин.)
Про нещасливі подружжя.

- Любити.** 1. Або мене люби, збо мене лиши. (Цен.)
Говорить дівка парубкови.
2. А тож то я того не люблю, як хто мою жінку ббе. (Кол.)
Чухаючись мовив селянин, бачуи в своїй хаті пана на своїй жінці.
3. Біда вікном, а любов дверима. (Колом.)
Про любощі бідних людей.
4. Де люблять — не часті, де не люблять, не ходи. (Ільк.)
Правило — не докучати нікому своєю присутністю.
5. Де тя люблят, не вчашай; де не люблят, не бувай. (Тер.)
Варіант попер. ч.
6. Єден любить попа, другий попадаю, а третій попову дочку. (Гол.)
Хто що любить.
7. Коли любиш, люби дуже, а не любиш, не жартуйже. (Ільк.)
З любови не слід робити собі жарту.
8. Люби, ни люби Пилипе Настю. (Кольб.)
А все таки бери.
9. Любит брат сестру богату, а жінку здорову. (Дар.)
Від багатой сестри жде запомоги, а здорова жінка поміч у домі.
10. Любіти люби, але руки при собі держи. (Наг.)
Говорять такому, що піби то з любови бе або термосать другого.
11. Любити люби, тільки язикови волі не давай. (Вікно)
Не балакай багато.
12. Любит, як вовк вівцю. (Наг.)
Так любить, що зараз готов ізаїсти. Пор. Гильф. 1211.
13. Любиш губи як солодкі, люби як і гирькі. (Мшав.)
Любиш у гарнім строю, то люби і в поганім.
14. Любиш мене, любиж і моє. (Кольб.)
Люби і всі мої прикмети та привички, добрі й лихі.
15. Люби як душу, тряси як грушу. (Луч.)
Говорить чоловік про жінку, яку буцім то все треба держати під загрозою.
16. Любімо сі як братя, а рахуймо сі як жида. (Наг.)
Не використовуємо один одного.
17. Люблю тя, кохам тя, до слюбю не дам ти. (Мшав.)
Говорить чесна дівка милому парубкови.
18. Любийт сі як пес в котом. (Наг.)
Не люблять ся. Пор. Гильф. 2249.
19. Най ті той любить, що по трістю трубит. (Вишки)
Проклять: нехай тебе чорт любить.
20. Оден любить гребінь, а другий то що на гребеню. (Льв.)
Значіне не зовсім ясне: любить бруд, нечистоту, воши?
21. От так тобі, як Бог дав: любив дівку, чорта взяв. (Дар.)
Говорить чоловік оженивши ся і бачучи, що його кохана непокірна, неробуча та марнотратниця.
22. Серцем люби, а руками тряси. (Ільк.)
Муж повинен мати в хаті повагу, любячи одначе всіх хатних. Пор. виспе ч. 15.

23. Та бо мене любя́т за мої гроші. (Будз.)
Говорила невродлива богацька дівка.
24. Так го любит, як сіль в оці, а тернину в боці. (Дрог.)
Не любить, ненавидить.
25. Так го люблять, як пси діда. (Ільк.)
Пси звичайно дуже люто гавкають на жебрака та напастують його.
26. Так мене хлопці любля́т, що як піду на музики, то за кулаками сьвіта божого не бачу. (Коб.) ...за синаками... (Сор.)
Величала ся бідна дівчина, яку хлопці поштуркували на доказ свої любові.
27. Так ся любя́, як пси через пліт. (Бергом.)
Вони раз-у-раз гаркають на себе.
28. Так ті люблю, що як ті не виджу, то в день спати не можу. (Кнігми.)
Жартує парубок із дівчини байдужної для нього.
29. Так ті люблю, як ті виджу. (Нижнів)
Не дошукую ся за тобою інших причин до любови.
30. Тебе діду не люблю, а твою торбу люблю. (Мик. н. Д.)
Не чоловіка, а дохід його праці.
31. Тоди любить і сват, коли ся добре має брат, а коли бідний, то забуде і брат рідний. (Ільк.)
Вплив маєтку на братерську любов.
32. Хто любить гарбуз, а я диню. (Наг.)
Річ смаку, хоча ріжниця невелика.
33. Хто любить попа, а хто попадю. (Наг.)
Певно перших менше ніж других.
34. Хто любить ревне, жаліє певне. (Ільк.)
Основою любови — милосерде і м'якість у відносинах до інших.
35. Хто любить сьвіт, той любить правду. (Ільк.)
О стільки суперечність, що в світі багато неправди.
36. Чого не люблю, того не згубю. (Лол.)
Мовив чоловік про нелюбу жінку.
37. Що любиш, того не згубиш. (Завул.)
Знач. того пильнуєш і бережеш.
38. Я его так люблю як сіль в оці а кольку в боці. (Будз.)
Не люблю, ненавиджу. Пор. ч. 24.
39. Я его так люблю, як пси діда в вузкій вулиці злюбют. (Будз.) ...на перелаві. (Жидач.)
Повніший варіант до ч. 25.
40. Як не полюбит брудно, то на чисто трудно. (Тор.)
Варіант до ч. 13.
- Любий.** 1. Що грубе, те любе. (Льв.)
Мабуть про родильний член любий жінкам.
- Любка.** 1. Любку шій солодкий, бодай ти вік короткий! (Цен.)
Жартує дівка з нелюбого парубка, що підлабузнюєть ся до неї.
- Любов.** 1. Велика любов, песчи розбіговиско. (Жидач.)
Про песа „весіле“.

2. Любов неженатого, як весною лід. (Гвідк.)
Тут єсть, а тут і нема.
3. Хто з любови звичьив ся, в гараздї нажив си. (Грив.)
Його жите минає щасливо.
- Люд. 1. Богато люда, богато чуда. (Лучак.)
Між людьми всякі чудасії трапляють св.
- Люди. 1. Або і з таких люде не бувають? (Голг.)
Про невизначного, неосвітного чоловіка.
2. Аби люде, то піп буде. (Луч.)
Піп для людей, не люди для попа.
3. Аби ти так з дітьми, йик я з людьми! (Грин.)
Жив у ладі та спокою.
4. Бідним людьом далеко до дому. (Наг.)
Бо його не мають, коморують. Пор. Wand. III, Leute 154.
5. Більше люда, більше чуда. (Гвідк.)
Чим більше людей, тим частійші і різнороднійші між нами пригоди.
6. Бодай сі до тебе люде так задани обертали, як в змиї до пеця! (Дрог.)
Жартливе прокляте. В змиї кожний гріє ся обернувши ся задом до печі.
7. Буде па всі люде. (Карл.)
Вистарчить погостити їх.
8. Взьили го люди в зуби. (Наг.)
Обмовляють, брешуть на нього.
9. Взьили го люде на язики. (Наг.)
Брешуть, судять його.
10. Всім людьом пите на пожитє, а нам дай Боже здорове! (Цен.)
Жартливе приказка при чарці.
11. Всякі люде бувають. (Гусят.)
Добрі й злі. Пор. Wand. III, Leute 515, 516.
12. Гет си мнов люде писки полочут. (Наг.)
Складають на мене свої брудн.
13. Двоякі люде бувають: такі що мают гроші і такі, що не мают. (Уриче)
Ріжниця дуже основна. Пор. Wand. III, Leute 521.
14. Де люде ходять, там трава не росте. (Ільк.)
Бо витопчуть.
15. Є люде, є й людищі. (Наг.)
Люди добрі і злі. Пор. Osm. 26.
16. Жиют люде, як би Бога дома не було. (Цен.)
Забули про нього, живуть у пиянстві та сварах та бійках. Пор. Wand. III, Leute 419.
17. Жмівка людвй. (Наг.)
Мало їх зібрало ся.
18. З людьми але, без людвй ще гірше. (Ком.)
На самоті годі жити.
19. Зновили люде на мене, а міні того ані при гадці. (Наг.)
Спели, вдумали таке, про що я й не думав.

20. З тими людьми треба св'ятої терпливості і кінського здоров'я.
(Воробл.)
Щоб витримати зносина з ними.
21. І ми люде, не бобри, наші мати не синиця. (Мінч., Ільк., Петр.)
Маємо людські права, не вільно нас трактувати як інші сотворіня.
22. І малі люде ввостають. (Наг.)
І бідні багатіють. Пор. Wand. III, Leute 5.
23. І старі люде всього не знають. (Наг.)
Звичайно дуже мало що знають, пор. польську львівську приказку: Najstarsi ludzie nic nie ramiętają. Пор. Čelak. 217; Wand. III, Leute 66; Schl. 170.
24. Кілько люда, тільки чуда. (Стежн.)
Серед маси людей усе не брак усяких дивних пригод. Гильф. 905.
25. Кого люде за люде мають, з тим ся кумають. (Ільк.)
Кого вважають чесним, статочним чоловіком.
26. Купа людей з роскоші, а купа з нужди йде з того св'їта. (Добрес.)
Вмирають і багаті й бідні.
27. Люде — божі собаки. (Дар.)
Бо обдаровані добрим нюхом.
28. Люде божі, але їх душі дідьчі. (Цен.)
Живуть неправедно. Пор. Wand. III, Leute 465, 466.
29. Люде варкають. (Мшав.)
Відмазують, сердять ся, „нагваряють ся“. (М. Зубр.)
30. Люде людьми. (Наг.)
Все однакові.
31. Люде варкають, що їм слина на язик принесе. (Мшав.)
Балакають усячину.
32. Люде не ангели. (Наг.)
Одн другого кривдять.
33. Люде не мруть від голоду, але від хліба. (Ільк.)
Вез хліба.
34. Людей ся радь, а св'їй розум най. (Ільк., Петр.) ...а завжм... (Стара Сіль)
Добра чужа порада, та св'їй розум рішає.
35. Люде не Татари. (Гвїдк.)
Не беруть у ясир, не вбивають.
36. Люде о людьох говорят. (Мінч.)
Про що инше й говорити їм? Хйба ще про погоду.
37. Люде платят людьом як не грішми, то язком. (Ур.)
Масними словами, сплетнями і т. н.
38. Люде сї сбут аж село пахне, а на мене ніхто й не моргне. (Рогат.)
Жалувала ся незамужна дівна.
39. Ти вже до людей хоч би й сьогодні. (Ростоки)
До дівчини, що вже доросла для подружжя.

40. Людей много, землі мало, деж тут гараздови бути? (Залуче)
Нарікає новочасного селянина.
41. Меже людьми треба бути людьми. (Ільк.)
Поводити ся як інші.
42. Ми о людех, а люде о нас говорят. (Петр.)
Цілий безконечник поговорів.
43. Мрут люде, і нам то буде. (Лев., Ільк.)
Се неминуче.
44. Най буде хоть при людех, коли не на люде. (Ільк.)
Значіне не зовсім ясне: нехай се стане ся хоч при свідках.
45. Найгірші люди то облесні. (Мик. п. Д.)
Вони псують і найчеснійших.
46. На кого люде, на того й Бог. (Петр.)
Кого ненавидять люди, на того й Бог по нар. віруваню насилас всяке лихо.
47. Наших людей ще Пан Біг лиш через тверді пости утримує. (Дид.)
Думка висловлена ще Іваном Вишенським.
48. Не на перед людей, тільки поперед люде. (Ільк.)
Ріжниця: не виханувати ся поперед людей, але випереджувати їх розумом.
49. Нема такої новини, аби люде не зновили. (Наг.) ...не пересолили.
(Завал.)
Усе вдумують і з малого зроблять велике. Пор. Wand. III, Leute 426;
Čelak. 107.
50. Не так люде, як сусіди. (Наг.)
Сусіди бувають гірші, як пересічні люди.
51. Не так нас люде судят, як ми себе. (Крех.)
Судять нас певно острійше. Пор. Čelak 288; Wand. III, Leute 454
52. Ни кілко людей, шо в наших селі. (Кольб.)
Не стілько, а далеко більше.
53. Ніхто людьом писка не заткає. (Наг.)
Мусить кождий говорити. Пор. Schlei. 170.
54. Окаянні люде: коршма горит, а вони плечі гріют. (Гнідк.)
Нарікає любителя „святої коршми.“
55. При людях і смерть красна. (Наг.)
При людях якось неселійше.
56. Против людей не підеш. (Наг.)
Мусиш держати ся куни.
57. Ріжних людей пан Біг на щось держит. (Наг.)
Є між нами й такі, шо краще б і не родились.
58. Старі люде про старе говорять. (Крех.)
Все згадують то, шо колись було. Пор. Wand. III, Leute 31.
59. Сюда-туда, сюда-туда, куда стоїт зрідка люда! (Коб.)
Ідучи в густім людськім стиску. Цяган так жомедедуває свого сина, шо ві-
дїрав ся від шибениці і пустив ся на втеки, пор. Етн. Зб. VI, ч. 573.

60. Та всі люди безроги! Може котрий роги має? (Ворохта)
Безрога в двоякім значіню: буквальнім і моральнім.
61. Так люде йдуть, як по свйичену воду. (Наг.)
Гуртами в усіх кінціє.
62. Так люде повістукть. (Голг.)
Оповідать.
63. Так старі люде приповідають. (Наг.)
Інтродукція до приповідки.
64. Так уже люде причиньют. (Кутуз.)
З малої річи роблять велику.
65. То таких людей, що ще ся не вродит, а вже ходит. (Ком.)
Якийсь небувалий тип.
66. Хоть не так як люде, аби попрі люде. (Підгірки)
Хоч не до ладу, аби все таки щось робило ся.
67. Хотыт люде, аби з мене були люде, та не дочекают. (Корч.)
Зарікаєть ся розволочений чоловік.
68. Хто жив з людьми, тому люде не дадут загинути. (Стрий)
Може бути певний підмоги в тяжкім разі.
69. Чого люде не плещут! (Наг.) ...вгадают. (Жидач.)
Говорять найбільше пустих вигадок.
70. Що люде говорят, то й виговорят. (Крех.)
Те й збудеть ся. Пор. Wand. III, Leute 448.
71. Що людям, то й нам. (Наг.)
Як біда, то біда всім.
72. Я людям — Пан Біг мені. (Льв.)
Scil. роблю якесь добро.
73. Як би люде не шерли, то би небо шідперли. (Тери.)
Булоб їх на землі завадто богато.
74. Як би люде все знали, то би ся Бога не бояли. (Замул.)
Надмір знаня шкідливий для віри.
75. Як ми людьом, так люде нам. (Мінч., Ільк.) ...до людей, так люде до нас. (Наг.)
Віддячують ся. Пор. Wand. III, Leute 141.
76. Я на то людей поведу. (Лім.)
Сьвідків або знавців для процесу. Пор. Wand. III, Leute 140.
77. Як нема людей, то й піч чоловік. (Сороц.)
А як є люди, то хіба піч не чоловік?
78. Як йду мижи люди, то зичью в свиї чести. (Жид.)
Пильную свої чести, щоб її не нарушено.
79. Як ми о людьох, так люде о нас говорят. (Мінч.) ...о нас. (Цстр.)
На наші пльотки відповідають своїми.
- Людський. 1. Бери людське в зуби! (Наг.)**
Вчи ся людських звичаїв і поведінок.

2. Людський голос — божий голос. (Петр.)
Передача відомого латинського: Vox populi vox Dei.
3. Най буде як хоче, аби не по людськи. (Наг.)
Говорить недбалий, нехарний чоловік.
4. На людським свідомі то робю. (Лім.)
Всі люди про се знають.
- Люлька.** 1. Трафила ми сі люлька, то си покуру туйка. (Наг.)
Говорить чоловік, рад що трафила ся нагода покурити.
- Люстро.** 1. Люстро як двері, цілого себе видши. (Наг.)
Люстро — зеркало.
- Лютій.** 1. В лютім пераз літом пахне. (Наг.)
Бувають гарні дні.
2. Йой, нема мнї, такий ем лютій! (Наг.)
Відходжу від себе, мало не сяжу ся з лютою.
3. Лютій — казидорога. (Наг.) ...казибрід. (Завал.)
В лютім звичайно буває відталь і псують ся дороги.
4. Лютій остро кутій. (Жидач.)
Про морозний місяць Лютій.
5. Лютій такий, що аж му искри з очий скажут. (Наг.)
Про сердитого чоловіка, що не панує над собою.
6. Лютій, що й не приступай! (Наг.)
Страшно до нього приступити.
7. Лютій як гадина. (Наг.)
Гадина вважається ся символом лютою і злоби.
8. Лютит сі, аж волосьм на собі рве. (Наг.)
В пападі лютою, не можучи вибрати її на иншого, сам себе мучить.
- Лягати.** 1. Лягаю не сита, встаю не бита. (Стоянв.) Ляжу... (Луч.)
Бідва, але ні від кого незалежна жінка.
2. Ляжу не ївши, встаю не пивши. (Луч.)
І байдуже міні.
3. Не знаю, що чинити: ци лігати, ци стелити. (Мшан.)
Жартує чоловік, що мусить спати на голім.
- Ляк.** 1. Ляк льиченний! (Наг.)
Зам. страх страшенний.
2. Ляк ні вхопив. (Наг.)
Перелякав ся.
3. Від ляку нема ліку. (Наг.)
Переляк, то слабість, від якої нема ліку. Нар. вірвання.
- Ляпати.** 1. Ляпає язиком як постолом. (Кольб.)
Про пустомелю.
- Ляромт.** 1. Вробили ляромт, як при смерти. (Кос.)
Ляромт — лемент і плач.
- Лярум.** 1. Лярум зубами давонит. (Наг.)
Цокотять зубами зо страху або від морозу.

2. Там такий ляруж у хаті, що би єї птах на кізляню не веїдїв. (Наг.)
Такий галас і криж.
- Лях. 1. А бродиш, Ляше? Броди дальше! (Луч.)
Я тебе не спляню.
2. Вистарчит, Ляше, за наше. (Кукиз.)
Досить тебе покарано за нашу кривду.
3. Відкладав справу, як Ляхи съвято. (Гнідк.)
Польські свята супроти руських повідкладані, пізнійші.
4. Де двох Ляхів іде, там стежка порожня, а де поріг, там переправа.
(Лучак.)
Кождий з надмірної чемности іде попри стежку і стає біля порога та просить
другого, аби йшов перший.
5. Диви Ляше, по Прут наше! (Дар.)
Границя між давною Польщею і Буковиною.
6. Доти Лях нудив, доки не наїв ся. (Скриг.)
Нудив, бо був голодний.
7. З Ляхом говори, а камінь за пазухою держи. (Гол.)
Він зрадливий і готов напасти з ненацька. Пор. Schlei. 180.
8. Коровами орати а Ляхами робити — еден чорт. (Луч.)
До роботи вони лїниві.
9. Ляха бий і ще другому подавай, бо він лише печений добрий. (Гол.)
Вислов нелюбоби до Ляхів.
10. Ляха грїє чорт в уха, хлопа в груди, а Жида в пяти. (Гол.)
Бо Лях у зимі носить невириті вуха, Русин груди, а Жид пяти в патинках.
11. Лях а чорт, то еден сорт. (Гол.)
Оба побігущі.
12. Лях — девятьденник. (Гол.)
Кажуть, що Ляхи родять ся слїпі як котята і тільки девятого дня пролуплюють
ся їм очи.
13. Ляхів гудьмо, а з Ляхами будьмо. (Наг.)
Вигнати за Сян їх не можна.
14. Ляхів усіх бий буком. (Шідпеч.)
За що, не сказано.
15. Лях і кобила, то собі братя. (Стоян.)
Обое воровисті та напруєні.
16. Лях на споді, тай „вабю!“ грозит. (Гнідк.)
Не тратьє духа ніколи.
17. Ляхови на перед сахар, а на заді затоки. (Гол.)
Значїє неясне.
18. „Ляше, ти блудиш!“ „Єднаково їздити.“ (Міпч., Петр.) „От, аби ся
їхало“. (Гнідк.)
Йому байдуже, жуди їхати.
19. Ляшки ся бунтуют, бо короля в Шовьщи не чуют. (Луч.)
Про польські повстаня.

20. Мамо, закрий мені очи, най ся на вражого Ляха не дивлю. (Гол.)
Не любить Ляхів.
21. Мудрий Лях по невчасї, коли не стало в запасї. (Гол.)
Як усе вичерпав, тоді догадав ся, що треба було щадити.
22. Мудрий Лях по шкоді, а Русин по часї. (Город.) ...і то ньи. (Наг.)
Оба немудрі. Пор. Wand. V, Weise 15; Adalb. Polak 35.
23. Мудрий Лях по шкоді: як коня вкрали, він стайню замок. (Петр.)
...ражкнув. (Гол.)
Experientia doctus.
24. На тое Лях Ляхом, аби бив, а хлоп хлопом, аби терпів. (Гол.)
Лях тут у значіно пана і його посіпав.
25. Не бери Ляха на віз. (Гол.)
Бо він ще й тебе зкине з твого воза.
26. Не рад Лях, що вбит, та ще гудит. (Гуїлк.) ...забили... (Петр.)
Умираючи кричить.
27. Не рад Лях, що го забили, та ще ногами дригає. (Мінч.) ...вергає. (Лев.)
Про недобитого Ляха.
28. Не рад Лях, що дістав по зубах, ще й ногами дригає. (Луч.)
З болю.
29. Погане 'му імя: Лях. (Гол.)
Вислов ненависти до самої назви.
30. Посунь ся Ляше, бо то все наше. (Петр.)
На наших і сидиш.
31. Посунь ся Ляше, най Русин сяде. (Гол.)
Русин перед Ляхом мусів стояти.
32. Тим Ляхів чорт бере, що поединци ходят. (Луч.)
Не можуть погодити ся ні на яке спільне діло.
33. Тікай Ляше, що на тобі, то наше. (Льв.)
Ти надер чи накрив.
34. То, Ляше, не за наше. (Тереб.)
Коли хто дає чогось менше, як був повинен.
35. Як поганий Лях спровадив Жида, то Жида стали панами, а ми пішли з торбами. (Дрог.)
Нарікане на Ляхів, пор. Етн. 36. VI, 27.
- Львів.** 1. Від Львова до Кракова скрізь біда еднакова. (Явор.)
Віди всюди повво.
2. І у Львові не всі ядорові. (Жидач.)
Хоч багато лікарів.
3. Львів не кождому здорів. (Наг.)
Не всякий зробить там кар'єру, а є й такі, що бідують. Пор. Adalb. Lwów 5.
4. Не відразу Львів вбудовано. (Лучак.)
Великі діла доконують ся помалу й довго. Пор. Клів, Краків.

М.

Масток. 1. А з чого збив мастки, як не з чужої кривди? (Наг.)

Кривдою людською заборгатів.

2. Масток по убоци, а біда поперед очн. (Стеж.)

Масток, якому грозить руїна.

3. Масток, то птах: пустиш го, полетит. (Ільк.)

Не доглянеш, то й розійдеться ся.

4. Що по мастку, як нема газдині в дому. (Бергом.) ...як має білу в дому. (Цен.)

Тоді й масток немилый.

Мазур. 1. Казали: Мазура забито, а Мазур ся умкнув під свиньцьке корито. (Доброс.)

Кепкують із Мазура завязтого до бійки, та при тім тхірем підшитою.

2. Мазур сліпий ся родит, а дурний умирає. (Бар.)

Злобна приказка про мазурів.

3. Питав сі Мазур Русина: А ци то правда, ве се Русінек съльни родя? — Та правда, — каже Русин, — бо завше Мазури наймають, аби му дев'ять день у сраку дув, поки не провидит. (Дрог.)

Приповідав кравець-Русин Гувич.

4. Що Мазур, то Бартко. (Дрог.)

Мазури люблять уживати се імя, як Русини Іван або Микола.

Мазь. 1. Я кличу: мазь, мазь! а йому око вилазит. Я кличу: лою, лою! а його око на гною. (Дрог.)

З діточої забави.

Май. 1. Коли прийде май, то за себе дбай. (Наг.) Хоть май... (Кол.)

Господарське правило.

2. Май — за себе дбай. (Зазул.)

Про місяць май, та те саме можна би сказати про кожний місяць у році

3. Май — коням їсти дай, сам на пец тікай. (Збар.)

Бо ще буває холодно, роботи нема.

4. Почкай маю, я ще й тобі заграю. (Наг.)

Говорив марець до мая, тоб то насиплю тобі свігу.

5. Як прийде май, то кожний о собі дбай. (Мшан.)

Вар. до ч. 1, 2.

6. Як у маю дождж не паде, то й золотий плуг нічого не ввор. (Ком.)

Без маявого дощу нічого не виросте на полі.

Майстер. 1. Пане майстер, влізьте в даху, не псуйте гонтя! (Луч.)

Видно, що злий майстер, який не вмів навіть гонт прибавати.

2. Пане майстер, то смола, не кляйстер. (Льв.)

Майстер не вмів відрізнити смоли від кляйстру.

3. Писуй-майстер. (Наг.) Псуйка-майстер. (Бібр.)
Такий, що вмів лише псувати.
4. Такий майстер, що зробит з руками і з погани. (Журави)
Се всякий потрапиш.
5. То майстер Теличка. (Гнідк.)
Що за Теличка? не відомо.
5. Я вчений майстер: три неділі на прахтиці був, тром вітам кожухи робив, тринацять гатунків холошень робити вмю. (Котуа.)
Хвалить ся самоук вравець.
6. Я ще з тих старих майстрів, що то не вмют направити, ино зопсувати. (Мат.)
Хвалить ся писуй-майстер.
- Мак.** 1. Вилетіло як мак, учинило ся як шпак. (Мінч., Ільк., Петр.)
Щось мале, а в людських переказах виросо до великого розміру.
2. Мак зьиркач, має дьрки в головці. (Калущ.)
Про дикий польовий мак.
3. На городів мак го посікли. (Наг.)
Чому той мак городів? Що таке городь? Посікли дрібно.
4. На дворі мак сій. (Гнідк.) ...тихо, хоч мак сій. (Наг.)
Коли в ночи видно ся.
5. Маком уродило ся, а пічнівє як біб. (Гнідк.)
Що воно таке, не знати.
6. Мак сім рік не вродив, а голоду не зробив. (Орєл.)
Без нього легко обійти ся.
7. Пише як маком сїс. (Наг.)
Пише дрібно та рівно.
8. Споминий мак та їж так. (Дар.)
Споминай смачну приправу.
9. Щоби било як мак, а люде зроблять як сак. (Явор.)
З дрібниці велику річ.
- Маківна.** 1. Тебе певно мати маківков поїида. (Наг.)
Що ти такий дурний. Натяк на звичай бесовісних жінок, що поягь маленькі діти виваром із зелених маківков, аби довго спали і не кричали, і роблять із них ідіотів.
- Макогін.** 1. Там макогін блудить, де макітра рядить. (Ільк.)
Очевидно образово про чоловіка, якого водить за ніс жінка.
- Макоїди.** 1. Ей, лістанеш по макоїдах! (Наг.)
По дзьобу, по морді набу.
- Макотерт.** 1. Голова як пустий макотерт. (Наг.)
Про пусту, безглузду голову.
2. Дренчит му голова, як порожний макотерт. (Яс. С.)
Про чоловіка з міцною головою, що вдарить ся нею о щось.
- Максим.** 1. Казав Максим: сховай ся з тим. (Печен.)
Сего не треба, з тим не сунь ся.

- Малженство.** 1. Малженство як упряг: обоє рівно тягнут. (Косс.)
Муж і жінка — супруги, тягнуть в одні гуж.
- Малий.** 1. Мала ріка береги лонит. (Гнілк.)
Мала річ буває часом причиною великої шкоди.
2. Мала ріка круті береги має. (Гнілк.)
Бо їх довго мулила.
3. Мале дідвцтво — велике каліцтво. (Луч.)
Бідуване або процеси та бійки за спадок.
4. Маленьке, але важненьке. (Ільк.)
Про нещодавню але важну річ.
5. Малий з него спасибіг. (Ільк.)
Мало добра.
6. Малий сивок: з тата штани на него за короткі. (Коб.)
Іронія про сина, що більший від батька.
7. Малий як гудз, як бульба, як кокорудза. (Наг.)
Про малого чоловіка, карлика.
8. Малим сі кунтентуй. (Наг.)
Будь задоволений і малим, як нема більшого.
9. Мали діти їст хліб, а великі серце. (Мик. п. Д.)
Малі матеріальний тягар, а великі гризота.
10. Таке мале, а таке розумне. (Підгірки)
Про дитину.
11. Такий малий, що би го в кішеню сховав. (Наг.)
В кишенью можна сховати щось дуже дрібне.
12. Такий малий, що би го добрий хлоп на долони підойнив. (Наг.)
Зовсім не малий, а хіба легкий.
13. Такий малий, накрив би го решетом. (Луч.)
Як курку.
14. Такий малий, що й не видно. (Наг.) ...ледво від землі відріс. (Наг.)
Про недолітка.
15. Хто на малім не пристає, тот і великого не дістає. (Кобр.)
Наука — задовольти ся малим.
16. Яке мале, а вже ся по руках дре. (Замул.)
Про малого котика.
17. Я малий до малої, не треба ми великої, не треба ми драбниччини приставляти до дівчини. (Цен.)
Жартлива поговорка і також нар. співання.
18. Малик, се тлий кінь, що як ся трафит у котрім обійсгю, то там за ним мусит одинацять коней здохнути. (Матв.)
Є таке віруване.
- Мало.** 1. Мало ми ті на сден палець. (Наг.)
Ти супроти мене зовсім безсилий.
2. Мало ми ті на оден пчих. (Завад.)
Як чихну, то ти звалиш ся з ніг.

3. Ліпше мало, як нічого. (Сор.)

Бодай якась невеличка користь ліпша від жадної. Пор. Adalb. Mało 3.

4. Ліпше мало а доброго, ніж багато а лихого. (Вікно)

Розуміть ся само собою. Пор. Adalb. Mało 2.

5. Малом не тріс во сміху. (Наг.)

Троха не тріс.

6. Мало писне, много тисне. (Гнідка.)

Про попа, що троха поспіває, і за те бере гроші і дарунки.

7. Натє вам малий дарунок, най вам стане за великий. (Наг.)

Звичай давання дарунків у наших селян загально розповсюдженый разом з метою видавати свій дарунок за щось дуже мале.

8. Про мало не стало. (Наг.)

Без тої дрібниці обійдемо ся.

Маяр. 1. Шоки маяр воробця намалює, то вола вість. (Буськ.)

Кепський заробок.

Мама. 1. Гонив би-с си маму до води! (Печ.)

Жартливе прокляте.

2. Гошили би ти пси маму! (Наг.)

Щоб парували ся з нею як із сухою.

3. Дякую ти мамо за твою науку; колисала-с мене, колиши онуку! (Луч.)

Говорить замужна дочка до матери.

4. Ђбав би-с си маму! (Наг.)

Прокляте.

5. Ђби маму і пий воду, будеш мати охолоду. (Губ.)

Жартували між собою парубки.

6. Кождїй мамі своя дитина мила. (Ком.)

Звичайно так буває, та іноді матери не люблять своїх дітей.

7. Кождої мамі дитина краща. (Кольб.)

Вона вважає своє найкращим.

8. Коли мамуня дурненька? Як дитина маленька. (Дар.)

Вар. до приказки Мама ч. 21.

9. Мамала, пірала! — Гаджала, синоньку, гаджала. (Наг.)

Прийшла до хати Циганка з дитиною за плечима тай стала ео самої печи. Дитина побачила пироги на печи в місці тай каже мамі: Мамо, пироги, перекрутивши на циганське. А мати відповіла: бери, синку, бери. Поки стояла та балакала з хатними, а Циганча вибрало з миски всі пироги до мішка, в яким сиділо. Аж як Циганка пішла геть, люди хопили ся до парогів — ого, й місце застигло. Тоді й зрозуміли Циганчину розмову з дитиною.

10. Мама просила муки — аби не чули парубки. (Явор.)

Шептала дїчинна, що дуже соромила ся парубків.

11. Маму насти медом, а мама гівном воньєв. (Кольб.)

Облакала дитина.

12. Мамуненько моя сороката, мене рідний пес укусив! (Явор.)

Плаче дїчинна вкншена псом, баламутячи слова зам. мамуненько рідна, мене сорокатый пес укусив.

13. Наші мамуні проз дурницю пирогів не варили: вода була, лиш муки-й сира не було. (Кос.)
Говорить хлопець бідної матери.
14. Ни кожда мама для своїх дітей однака. (Кольс.)
І мати не всіх дітей однаково любить.
15. Не та мама, що вродит, а та, що виховає. (Сор.)
Іноді й мачуха або чужа людина стане за матір.
16. Пішла мама по масло, а у пацу погасло. (Коб.)
Се й про всяку господилю кажуть, пор. далі Масло.
17. Пожену я тебе, мамо, на торг, але як за тебе заціню, то ті сі й ділько не імт. (Наг.) ...й ділько не купит. (Завад.)
Говорив син до матери, що хотіла з ним їхати на торг.
18. Серу твої мамі! — Я твої не серу, бо твоя би звила. (Снят.)
Відповідь, коли хтось каже: серу матери твоїй.
19. Сколов його маму! (Берл.)
Прокляте: щоб щось кололо його маму.
20. Скоро нема мамі, то нема й добро, сарачі, нема! (Береа.)
Жалували дрібних сиріт.
21. Так мама казала. (Мінч., Ільк.)
Коли хто держить ся старого звичаю.
22. Твоя мама — тобі мама, а моя мама — мнїї мама, то ми си рідні. (Пужи.)
Далече свояцтво. Пор. Етн. Зб. VI, ч. 7.
23. Ти міві не мама, тільки мамка. (Яс. Сіль.)
Я не твоя дитина, ти лише давала міві сестя.
24. Тогди мама біду знає, коли малу дитину має. (Ільк.)
Бо мусять пильнувати й годувати її день і ніч.
25. Тогди мама дурна, коли дитина мала. (Ільк.)
Їй крутить ся голова від надміру діла та від дитячого крику.
26. То мамин сенок. (Наг.)
Пестій, улюблений мамі.
27. Цабаянт, як за рілну маму. (Наг.) Цїнит... (Наг.)
Коли хтось жадає за щось дуже дорогої ціни.
28. Ци велика в тій печи яма, ци влізе сі мої невістки мама? (Дрог.)
Ворожила теща на смерть матери своєї невістки, коли вийшла по шлюбі до її хати.
29. Ци 6-ба-на мама дома? (Наг.)
Жартливе запитанє до малих дітей зам. ци є мама дома?
30. Чого не дала мама, не купиш і в пана. (Залісе)
Прим. розуму, доброї вдачі.
31. Що мама роблять? — Пообідали тай хліб їдят. (Тереб.)
Видно, скуний був обід і для мамі не стало.
32. Що мама роблять? — Хліб печуть. — А ти чого прийшла? —
Вогню позичити. (Тереб.)
Кепкують із дурноватої дівки.

33. Яка мама, така й дама. (Лім.)
Сміють си з селянки, що видає себе великою дамою. Пор. Гальф. 978.
34. Яка мама, така ляля. (Наг.)
Тама її дитина.
35. Яка мама, така сама. (Ільк.)
Тоб то дочка.
36. Яка мамуня, така й доуня. (Кукиз.)
Варіант до Мама ч. 32.
37. Як хто хоче, так із свойов мамов скаче. (Цен.)
Про такого, що в танці плуваєть ся і не держить кроку.
38. Як хто хоче, так по своїй мамі плаче. (Луч.)
Тут вільна всяка форма плачу та заводівня. Пор. Сямони 1282.
- Мамати.** 1. Не мамай, не мамай, сідти та гамай! (Наг.)
Говорить дитині, що плачучи кличе: мамо та мамо!
- Мамка.** 1. За мамку служит. (Наг.)
Своїм молоком кормить чужу дитину.
2. Дві мамки, дві пнянки, дитина без ока. (Наг.)
Великі порядки, а ладу нема. Пор. Adalb. Mamka 1; Нос. 281.
3. Мамки не розправічш. (Кал.)
Бо вона вже мала дитину.
4. Мамко моя, мамко, серце ми сі замкло. (Наг.)
Жалуєть ся парубок, що полюбив дівчину, а вона ним гордує.
5. Не варта мамка за маму. (Дрог.)
Мамка звичайно не любить дитини, що ссе її. Пор. Wand. I, 3
6. То ще жидівська мамка! (Наг.)
Се великий сором для дівчини.
7. Яка мамка, така лялька. (Кольб.)
Вар. до Мама ч. 31; Нос. 477.
- Манá.** 1. Ану, ану, напускай ману! (Цен.)
Говорять брехунови.
- Манастир.** 1. Дівочького манастирú нема вігде. (Косс.)
Дівчатам слід виходити заміж, а не сидіти як у манастирі.
2. З малого манастира мала милостяня. (Дар.)
Хто біднійший, той менше може дати.
3. На дівки манастира нема. (Гвідк.)
Вар. до ч. 1.
- Мандатор.** 1. Кождий мандатор злодій, кождий адвокат крутій. (Луч.)
Дуже песимістичний, але болячою практикою оправданий осуд.
- Мандибурка.** 1. Мандибурка добра річ: попоїсти тай на піч. (Кол.)
Приповідають про картоплю.
2. У мандибурці — повзав бис сі по здохлі куриці. (Яс. С.)
Мудрованє, коли хто скаже: в мандибурці замись: у бульбі.
- Мандзя.** 1. Мандзя завивати. (Наг.)
Говорять про пущанє

- Мандрик.** 1. Який ми мандрик з кропу! (Голг.)
Мандрик — колач, плячок. З кропу його не опечеш. Про непотріба.
- Мандригуля.** 1. Мандригулі паїв ся, та голій гонки тие. (Красне)
Мандригуля, мандрагора, отруйне зілля, що відбирає чоловікові розум.
- Манівці.** 1. Хто ходит на манівці, той падає в рівці. (Замул.)
Має нерівну дорогу, мусить лавити або падати в низ або дрипати ся в гору.
- Манійник.** 1. Ти манійнику! (Наг.)
Опанований злим духом.
- Манія.** 1. Манія якась мене сі вчепила. (Наг.)
Вірять в істнуванє якогось демона Манії, що чіпає ся до людей і осліплює їх, мішає їх розум.
2. Ти манію якась! (Наг.)
До гарної жінки, що баламутить чоловіка.
- Манта.** 1. Чи ти жиєш, цигане? — Мантов. (Пужн.)
Циган циганить, бреше і тим жие. Пор. Етн. Зб. VI. 584.
- Мантіло.** 1. Обійде ся мантіло без циганського весіля. (Ком.)
Яксь неясна приказка про Цигана.
2. Десь сі мантіло дома лишило. (Наг.)
Мовив Циган, що гадаючи вирости папські коні сказав, що має таке мантіло, за яке можна кушити кожного коня. Пан дав йому свого коня, і циган поїхав тай не вернув уже з конем. Пор. Етн. Зб. VI, ч. 207.
- Мантити.** 1. Мантит сьвітом тай людьми. (Наг.)
Тумнять, циганить.
- Маншестер.** 1. Взяв го за маншестер. (Гнідк.)
Взяв за ковпир, викинув за двері.
- Мара.** 1. Аби-сь днесь з'їв м'яру, завтра треба в'яру. (Стежи.)
З'їсти м'яру — наїсти си понад м'яру.
2. Бодай сі тобов мара́ вдавिला! (Наг.)
Мара — злий демон, дідько.
3. Мара бери мясо, коли ся шпик лишив. (Гнідк.)
Дарма, що пропало мясо.
4. Мара би тя взяла! (Гнідк.) ...ті бери! (Наг.)
Прокляте: щоб тебе щось лихе опанувало.
5. Мара біду не возьме. (Гнідк.)
Лихе лихому не противить ся.
6. Пек ти маро, осина би ти було! (Наг.)
Відшальовують якусь нечисту силу.
7. Сери, сери, мара ті бери! (Наг.)
Говорять такому, що його застануть, як сере.
- Маренник.** 1. Маренник з тебе якийсь кричит. (Наг.)
Говорять до крикливої дитини.
- Марець, Март, Марот.** 1. Казала баба: „Я на марець виставлю палець“
— тай у марті замерзла. (Наг.)
Про бабу ніби то тверду на мороз. Пор. I, Баба 11.

2. Марець тьйгне за палець. (Доброс.)

Тай не за один палець, а докучає всім моровами та метелицями.

3. Марот не вийшов з пущиня, а береаєнь з паски. (Мшан.)

Пущінає все припадає на март, а паска на цвітень.

4. На марець вистав палец. (Жидач.)

Коротший вар. до ч. 1.

5. Оцес місьниц март мусит сі поскоронити, хоть бодай тиж, що в коршімі почус. (Жабб)

В марті початок великого посту, іноді в самім початку місяця, та все тажи він захопить хоч пущана.

6. Сухий марець, мокрий май, буде жито, коби гай. (Ільк.)

Ворожать на добрий урожай.

Маржина (скотина). 1. Гірше без маржини, як без дітини. (Кривор.)

Бо дитина й сама потребує корови.

2. Не клини маржинку на Никколи, то ї довга не втне. (Грин.)

То її гадюка не вкусить.

3. Маржинка — сьита річ. (Ясенів)

Тішать ся худібкою.

Мари. 1. На марах би ті винесли! (Гвідк.)

Проклите, щоб ти вмєр і тебе несли до гробу.

Марикувати. 1. Марикує собі з того, що сі наїв хліба мого. (Наг.)

Наїв ся, ще й кривдує собі.

Марина. **Мария,** **Маруся.** 1. „Вінчую тобі, Мариню, нової сорочки!“ „Та то міні мамун з старого віншочка перешили.“ (Ст. Скалат.)

Скромна і щира відповідь.

2. Марина мьгка як глина, а Явдоха твердша троха. (Жидач.)

Про двох дівчат різної вдачі.

3. Мариська, викинь кіт на гора тай сьиль си! (Будь.)

Мовив жид до клужвиці. Пор. Іван 7.

4. Ти Маруся, я Матвій, ти не моя, я не твій. (Жидач.)

Ровстають ся такі, що вперед кожали ся.

Марія. 1. Марія Єгипецька упала з припічка, а Андрій Кринький хопив ї за цицьки. (Пірошова)

Так приповідала стара попадя.

2. Шлете з Марії Терези. (Збар.)

Понторяє стару історію.

Маркїтний. 1. Не будьте маркїтні, що не все так було, як мало бути. (Наг.)

Перешрашає господар гостя, якому щось негодножено.

Маркїтно. 1. Маркїтно ми сі зробило. (Наг.)

Прикро стало, не мило мене се доторкнуло.

Марко. 1. Божевільний Марку, ходиш по ярмарку: ні купуєш, ні торгуєш, тільки робиш сварку. (Ільк.)

Окликать сварливого чоловіка, форма коломийки.

2. За всі голови, тай за Маркові діти. (Наг.)
Коли щось пропаде або згубить ся.
3. Здоров Марку! Випий чарку! — Я не можу. — Я ти поможу. (Терн.)
Розмова двох товаришів.
4. Лізь Марку хоть у тісну шпарку. (Кол.)
Сховай ся, бо будуть бити.
5. Товче сі як Марко по цеклі. (Наг.)
Шкабає собою, де його не треба. Пор. Нос. 419.
- Марний.** 1. Марна твоя робота. (Наг.)
Даремна, пуста.
2. Марний як тінь. (Тисья.)
Про збідженого, схорованого чоловіка.
- Марно.** 1. Марно ми вік зійшов. (Наг.)
Напрацював ся, а добра не завнав ніякого.
- Марнувати.** 1. Марнує добро, як би не його було. (Наг.)
Про марнотратника.
- Марта.** 1. Знає й Марта, по чому круп кварта. (Замул.)
Се знає всяка, що буває на торзі.
2. Марта дідька варта. (Наг.)
Згідний вислов про ледачу дівчину.
- Мартин.** 1. Дурний Мартин узяв мило за сир. (Крех.)
Про дурня, що заїв мило замість сира.
2. Лигай, як Мартин мило. (Гол.)
Їж на силу, хоч не смакує.
- Маруна.** 1. Маруна виросте, як у городі кришки зо сьвйиченої паски посієщ. (Наг.)
Маруна — пахуче зіле, розмарин.
- Маруся.** 1. Марусю, душо, мий ся, чеши ся. (Ільк.) ...замуж бери ся.
(Наг.)
Приповідка взята з відомої веснянкової пісні: Чорнушко-душко і т. д.
- Маршалок.** 1. Гей, гей, що ту маршалків! (Підгірки)
Зам. хлопців, парубків.
- Маря.** 1. Розумна Маря, як є варя; але вона глупа, коли одна крупа.
(Лім.)
Розумна жінка, коли має що варити, а дуріє, коли нема що. Пор. Жона ч. 1.
- Масло.** 1. Пішла по масло, а їй у печи погасло. (Ільк.)
Про непорядну господиню. Пор. Мама 16.
2. Поки дали масло, всьо в печи погасло. (Явор.)
Обід не зварив ся.
3. Своім маслом сам сі виماشу. (Яс. С.)
Своім добром сам допоможу ся.
4. Хочеш масла? Ще сі корова не папаста. (Наг.)
Говорять дитині, що в зимі просять масла.

Масний. 1. Масної бесіди чоловік. (Ільк.)

Облесний, солодкомовний.

2. Хто масний, той квасний. (Наг.)

Облесний чоловік завжди окаяється си нестаточним.

Масниця. 1. Минула ся коту масниця. (Тереб.)

Тоді він уживав разом з людьми всякі ласощі. Минули добрі дні.

Мастити. 1. Масти хлопа лойом, а він смердит гнојом. (Наг.) Смаруй...

(Ільк.)

Хлопа все чути стайнею.

2. Не мастивши, не поїдеи. (Завал.)

При всякім ділі треба дбати про запевненя йому успіха.

3. Помастив му боки буковни салом. (Голоб.)

Образово: набив бучком.

4. Помастив му медом під ніс. (Ільк.) ...по губах. (Наг.)

Скавав щось приємне, солодке.

5. Так го помастив, як би салом. (Луч.)

Догодив йому чимось, зробив добро.

6. Хто мастит, той їде. (Наг.)

Хто підкунить урядника, той награв справу. Пор. Schl. 176; Гильф. 911.

Мати. 1. А воліла твоя мати гарбуз уродити, ніж тебе! Була би хоть свиня мала що їсти. (Підпечари)

2. Ёбу му псом матір! (Лім.)

Безсоромний окрик роздратованого чоловіка.

3. „Ёбу твою матір!“ — „Я твою не хочу, твою най пси ёбут!“ (Снят.)

Відповідь, воли хтось скаже: „Ё— твою матір.“

4. Ёбав би-с си маттерище! (Наг.)

Погана лайка, часом і в зовсім ласкавім настрою, назіть і в устах дівчинк.

5. Ёднакі, як би їх една мати родила. (Луч.)

Про двох нерідних а подібних до себе людей.

6. Заробила ся наша мати: їде до дому таї плаче. (Лут.)

Щось схвибила на панщині, та її вибила.

7. Ёго мати за губу не прядла. (Гнідк.)

Навіть ще тоді; коли для панів мусїли прядти за панщину.

8. Кому є, тому є, а матери все. (Стежн.)

Відповідь селянини другому, що вилаяв ёго словами: насеру матери твоїй

9. Кроть ёго рїзав мать! (Крех.)

Прокляте. Щоб чорт мордував ёго матір.

10. Кроть твою мать за ногу! (Наг.) ...за лабу! (Яс. С.)

Прокляте: щоб чорт ухопив її за ногу і потяг до пекла.

11. Лелвевькї зайшла мати до доньки. (Наг.)

Була дуже ослаблена.

12. Мати Васишлишна! (Наг.)

Жартливий окрик, зам. мати божа.

13. Матір'я ні купити, ні заслужити. (Доброс.)
Її не заміниш ніким иншим. Пор. Adalb. Matka 6, 25.
14. Мать би ти дідько мучив! (Наг.)
Прокляте.
15. Мать би ти пси єбали! (Наг.)
Погана лайка.
16. Мать твою за вухо! (Наг.)
Лають ся в матір'я.
17. Мене також мати редила. (Граб.)
Я не чий будь син.
18. Насеру матери твоїй. (Ком.)
Погана лайка.
19. На того мати, аби ся не в уганяти. (Стежн.)
Заставляти її робити всяку роботу. Гірка іронія над себелюбними дітьми.
20. Песя ти та погавська мати! (Гнідк.) ...була. (Наг.)
Лають недобрю чоловіка.
21. Пока мати зацпали, а отець Богу душу єно фуркнули. (Мшан.)
Заплутаний звяз, переставка слів. Пор. Етн. Зб. VI, ч. 276.
22. Раз мати родила, раз гинути треба. (Ільк.)
Говорить чоловік ваучи ся на якесь небезпечне діло. Пор. Слав. I, 185;
Wand. III, Mutter 165.
23. Рідна мати не поможе. (Луч.) І рідна... (Наг.) Навіть рідна...
(Жидач.)
Така на мене скрута найшла.
24. Серу матери твоїй! — Моя мати в гробі, та насере тобі, а ти вилізеш на гріб тай подзьобаш як біб. (Воробл.)
Влучна відповідь на безсоромну пропозицію. Пор. Wand. III, Mutter 187.
25. Сот його лупило мать! (Берл.)
Вар. до ч. 7.
26. Що мати, то не мачоха. (Наг.)
Ся рідна, а та верідна. Пор. Adalb. Matka 1; Wand. III, Mutter 147.
27. Яка мати, така дочка, їли кашу з черепочка. (Жидач.)
Обі однакові й одно їдять. Пор. Adalb. Matka 12; Wand. III, Mutter 198.
28. Як мати пропаща, то й діти зволят сї ні на що. (Залісе)
Коли мати розледаціє. Пор. Adalb. Matka 14; Wand. III, Mutter 152.
29. Як мати рідненька, то й сорочка біленька. (Доброс.)
Рідна мати дбає про чистоту і гарний одяг своїх дітей. Пор. Adalb. Matka 8.
30. Як ты мати від огню стерегла, так стережи ся моїх рук. (Луч.)
Остерігають нерозважного чоловіка, що за що будь гровять бійкою.

Мати (дієсл.) 1. А мав пес хату? (Наг.)

- Говорять про чоловіка, що не має своєї хати.
2. Бог їх знає, що він до неї має. (Наг.)
Говорять про якісь таємні відносини між двома людьми. Пор. Adalb. Мієс 3.
3. Будеш тогда мати, як будеш хати пильнувати. (Замул.)
Инакше все розтратиш. Пор. Adalb. Мієс 1.

4. Він має в чубку. (Наг.)
Напитий.
5. Все має, хіба ще пташого молока забагає. (Ільк.)
Про чоловіка, що має достатком усього, а ще бажає чогось фантастичного.
6. Все маю, лиш маю не маю. (Пасічна)
Жартлива приказка. Май, про який тут сказано, се зіле до маєня хати на Зелені свята.
7. Доки я сі маю, доти мене кожний в куми брав, а як я підупав, то мене сі рід відцурав. (Голеш.)
Варіант до ч. 8.
8. Доки-и ся маю, кожний мя знаю. (Гнідк.)
А тепер збіднів, то давні приятелі не пізнають його.
9. Єден так має, аж му сі горлом пхає, а другий лиш сливку пролигає. (Наг.)
Нерівність масткова між людьми. Пор. Adalb. Мієс 20.
10. Зле мати, зле й не мати. (Наг.)
І так зле, і так не добре. Пор. Adalb. Мієс 91.
11. Знаю, що маю, але не знаю, що вграчу. (Наг.)
Будуще непевне. Пор. Adalb. Мієс 88.
13. Маємо сі в ласки божеї і в вашого стараня. (Мшан.)
Відповідають гості на питанє господаря: як ся маєте?
14. Маєш за своє. (Наг.)
Маєш кару або заплату. Пор. Adalb. Мієс 21.
15. Має го в кишени. (Наг.)
Він у нього задовжений. Пор. Adalb. Мієс 60.
16. Має ся, як горох при дорозі. (Краспоїля)
Хто хоче, то рве.
17. Має ся як голий у терню. (Наг.)
Про чоловіка, якого їсть біда.
18. Має ся, як земля сьвятої неділі. (Гнілк.)
Щасливий, задоволений, здоровий чоловік.
19. Май не май, а з рук не пускай. (Наг.)
Держи своє в руках. Пор. Adalb. Мієс 6.
20. Май сі гаразд, чого не маєш, ніхто ти не дає! (Наг.)
Сам за себе дбай.
21. Мати ся в пірю. (Гнідк.)
Бути багатим.
22. Маю ся, як голий у терню. (Наг.) ...у кропиві. (Ільк., Кобр.)
Живу погано, докучає міні всяка погань. Пор. вмше ч. 17.
23. Маю ся, як горох при дорозі: хто йде, то скубе. (Ільк.)
Просторійший варіант до ч. 7.
24. На що маємо, на то просимо. (Лучак.)
Запрошують гостей до свого дому. Пор. Wand. II, Haben 99.

25. Не має більше, як то, що за консьєром. (Лучак.)
Богатий на воші. Пор. Adalb. Мієс 14.
26. Не маю де раз голови притулити. (Наг.)
Не маю своєї хати. Пор. Adalb. Мієс 71.
27. Не маю чим раз палець завипутя. (Наг.)
Такий голий. Пор. Adalb. Мієс 64.
28. Не питай, як ся маєш, погляди, тай пізнаєш. (Крех.)
Відповідають на питає: як ся маєш. Пор. Schlei 120.
29. От поти того маю! (Наг.)
Маю по горло (показують жестом, поводячи пальцем по горлі), маю аж за багато, надоїло вже.
30. Так маюсь, як горох при дорозі. (Лев.) ...хто схоче, то урве. (Жидач.)
Варіант до ч. 22.
31. Так ся маю, як свята земля в грудни. (Жидач.) Аби сї так мала...
(тажже)
Земля в грудні мертва, під снігом. Пор. ч. 18.
32. Тільки має, що на собі. (Наг.) ...на хребті. (Стрий)
Про пролетарія, що не має нічого крім одєжі на тілі. Пор. Wand. II, Haben 73.
33. Тодж маю, як в руці тримаю. (Наг.)
Обіцаням не вірю. Пор. Adalb. Мієс 89; Wand. II, Haben 112.
34. Хочеш мати, мусиш дбати. (Наг.)
Не подбавши, не будеш мати. Пор. Adalb. Мієс 4.
35. Хто багато має, той ще жадіє. (Горолен.)
Людська пожадливість не знає межі. Пор. Adalb. Мієс 27; Wand. II, Haben 33.
36. Хто має, той не дбає. (Луч.)
Не боїть ся недостатку. Пор. Adalb. Мієс 26; Нос. 458.
37. Хто має, тот бурчить, хто не має, тот мовчить. (Мінч., Петр.)
Богач голосний, хвалить ся багатством, а бідний сидить тихо.
38. Хто має, про те не дбає. (Сквар.)
Має, тай байдуже йому. Пор. Adalb. Мієс 7; Wand. II, Haben 73, 123; Šelak 182.
39. Хто нічого не має, в того нічого не вкрадут. (Крех.)
Може чути себе безпечним. Пор. Adalb. Мієс 8; Wand. II, Haben 21.
40. Хто не має, той не згубит. (Наг.) ...не стратит. (Завад.) ...не програє. (Цен.)
Не боїть ся страти. Пор. Wand. II, Haben 93.
41. Чим більше має сї, тим більше хоче сї. (Кольб.)
Варіант до ч. 35. Пор. Adalb. Мієс 11; Wand. II, Haben 28.
42. Що мав, то дав. (Наг.)
Щедрий був. Пор. Adalb. Мієс 10.
43. Що маю, то обіймаю. (Яс. С.)
Держу в своїм посіданю, про жінку. Пор. Wand. II, Haben 109.
44. Що маю, то ти дам. (Наг.) ...має ...лав. (Наг.) ...то боже. (Наг.)
Дам, що маю. Пор. Adalb. Мієс 11; Wand. II, Haben 11, 111.
45. Що маю, тото шмаю. (Кол.)
З тим живу, на тім задоволюю ся. Пор. Wand. II, Haben 102.

46. Що мають, то разом, а що не мають, то також разом. (Наг.)
Чудова спілка. Пор. Adalb. Місє 5.
47. Яйці маєш? (Наг.)
Жартливо зам. як сі маєш.
48. Як биш так мав, як не маю! (Наг.)
Зітхає немаючий чоловік. Пор. Adalb. Місє 9.
49. Як єм си мав, кождий мене знав, а як єм підупав, ніхто мене не пізнав. (Луч.)
Жалуєть ся зубожілий чоловік. Пор. Веб. 381 і ч. 7.
50. „Як сі маєте?“ — „От, по старому“. (Наг.)
Як звичайно.
51. „Як ся маєте? — „По середині: як учора, так нині“. (Ільк.)
Маю ся, живу як звичайно.
52. Як ся маєш? — Полатавши. (Гвілк.)
Живу раз гірше, другий раз ліше.
53. Яку хто має, таку обіймає. (Наг.)
Мова про жінку, яку чоловік любить не дивлячи ся, чи вона гарна, чи ні.
54. Як си добре мав, мене кождий знав; як я пропав, кождий мене за-
нехав. (Орел.) ...а як побила мене лиха година, відрекла ся мене
моя родина. (Якимчиці)
Варіант до ч. 7, 8, 49.
55. Як єм ся мав, кождий мене знав; як єм підупав, ніхто мене не пі-
знав. (Луч.)
Вар. до ч. 8, 36, 45.
56. Як я ся добре мав, то мене кождий знав, а як прийшла лиха го-
дина, то відцурала ся і своя родина. (Тереб.) ...як мене побили...
(Якимчиці)
Просторійший варіант до ч. 49, 55.
- Матінка.** 1. Матінко моя витріскоока! (Кол.)
Жартливий оклик в роді „Мати Василичина“, Мати ч. 12.
2. Матінко хрещова! (Наг.)
Жартливий оклик при якімось здивованю, зам. Хрестова.
- Матіркувати.** 1. Наматіркував му, що сі влізло. (Наг.)
Налаав його в матір.
- Матка.** 1. Матко боска, руська, польська! (Ждач.)
Жартливий оклик.
2. Матко на цвѣчках! Будзан.)
Жартливо зам. Matko najświętsza.
3. Меже Матками се було. (Наг.)
Між Успенієм і різдвом Богородиці, початок осени.
4. У кого матка, у того голова гладка. (Дар.)
Мати змиє і вичеше.
5. Яка матка, така Катка. (Гвілк.)

Катка — Катерина, звичайніше з польська Каська, Кася. Пор. Adalb. Matka 11.

Матуся. 1. Ой матусю побожна, дай кусень хліба, бо торба порожна. (Дрог.)

Тяг „до прикладу“ співучим голосом благав жебрак милостині.

Мах. 1. Дібрав си маху. (Наг.)

Розмажав ся.

2. За єдним махом сто душ забіяхом. (Наг.)

Хвалив ся шевчик, що за одним разом убив сто мух. Про се є популярна і по всім світі відома казка.

3. Кули мах, туди мах, а все біду по зубах. (Мінч., Петр.)

Про нещасливого чоловіка, на якого всі удари долі сиплють ся.

Махати. 1. Махай єден з другим, куди-с сі пустив! (Наг.)

Иди, біжи, куди намірив ся!

2. Махай по за хрест! (Наг.)

Не туди, куді хрещені люди ходять.

Маханє. 1. Маханє за вдаренє не рахуют. (Косс, Ільк.)

Намір не стає за діло. Пор. Симона 1028.

Мачуха. 1. Іще мачоха не забила ся пасербятами о голову. (Гнідк.) ...не забила ся в голову. (Ільк.)

Мачуха звичайно мало дбає за свої пасербята. Пор. Adalb. Masocha 14.

2. Ніхто собі не мачоха. (Яс. С.)

Не дасть собі кривди зробити.

3. Тай я не мачошин син. (Збар.)

І я не чужениця, не вирід. Пор. Adalb. Masocha 1.

4. Ой ти мачушина дитино! (Кольб.)

Не моя, якась відміна. Лав мати неслухняну дитину. Пор. Adalb. Masocha 7.

Маць. 1. Маць, маць, а то сліпий Яць. (Сор.)

Коли хтось мацає довкола себе немов у потемках.

Мацати. 1. Мацвали би ті кольки по під боки! (Наг.)

Щоб тебе закололо в обох боках.

Мацько. 1. Мацько робит, Мацько їсть. (Гнідк.) Мацько не робит мас піст. (Тисьм.)

Мацько — Матвій. Говорять про бідного чоловіка, що заробляє лише на саму страву.

2. Тивди-ринди Мацьку грай. (Наг.)

Тивди-ринди говорять, коли виходять до танцю, або й загально про танцюр.

Мед, мід. 1. Говорят, як медом мастит. (Наг.)

Говорить солодко, приємно.

2. Голі в медом і язик з'їсти. (Гнідк.)

Хоч дуже смачний.

3. І медом го не звабиш. (Наг.)

Мід звичайно принадна річ.

4. І мід мас ід. (Гнідк.)

Вадить, коли його наїси ся. Пор. Adalb. Miod 2.

5. І на меду знайдеш біду. (Топільн.)
Приходить до сварки та бійки.
6. Коли мід, то й ложкою. (Ільк.) ...то я... (Кобр.)
Як що миле, то й багато. Пор. Adalb. Miód 3.
7. Меди-медовичі! (Наг.)
Про дуже солодкий мід.
8. Медок солодок, а язичок дере. (Кобр.) І медок... (Гвідк.)
Хто їсть багато прісного меду, у того здираєть ся шкіра з язика.
9. Медок солодок, тяжко го ликнути. (Луч.)
Чому тяжко?'
10. Меду найш сі, то ти пупцьом витече. (Наг.)
Загальне віруванє, хоч мабуть ніхто ще того не бачив.
11. Меду ніхто нині не лиже. (Луч.)
Нікому не поводять ся зовсім добре.
12. Мід солодкий, але язик тяжко з ним з'їсти. (Яс. С.)
Варіант до ч. 2.
13. На меду знайшов собі біду. (Наг.)
На меду в шиночку сподобав собі дівку і оженивши ся з нею побачив, що вона пінча.
14. На мід, не на жовч люде мух ловлять. (Ільк.)
Солодке на приману ліпше як гірке.
15. На язиді мід, а під язиком їдь. (Ільк.)
Про масного чоловіка, що гарно говорить, а затроює людську душу
16. Не всьо медок, що солодке. (Гвідк.)
Буває й цукрене, або буває таке, що гіркий смак по собі лишає.
17. Не до меду йому тепер. (Наг.)
Йому так гірко на душі, що ніяким медом не :аолодиш.
18. Не з медом му сесе. (Гвідк.)
Не солодко приходить ся жити.
19. Там йому не з медом буде. (Наг.)
Не солодко, погано буде йому.
20. Тобі як мід, то зараз і лижка. (Наг.)
Пор. Adalb. Miód 3.
21. Хто став ся медом, того мухи з'їлять. (Ільк.) ...її чинит... (Наг.)
Надто солодкі слова будять обридженє.
22. Щоб мід їсти, треба пчолу переморити. (Залісе)
Давнійше не знали иншого способу. Пор. Adalb. Miód 11.
- Медвежа** (село). 1. Я йду на Медвежу, а до того не належу. (Наг.)
Се не мое діло.
- Медвідь**. 1. Або старий медвідь, або молода куропатва.. (Луч.)
На питанє: що там зашелестіло?
2. Бурчит як медвідь. (Наг.)
Про нелюдяного, бурчливого чоловіка. Пор. Adalb. Niedźwiedz 3.
3. Дай ми спокій, ти медведю! (Наг.)
Говорять дівка до міцного парубка, що став з нею боріти ся.

4. Жне як медвідь у гаврі. (Наг.)
Нікуди не виходить із хати, величний чоловік.
5. Звиває ся як медвідь в тапці. (Гнідк.)
Вертить ся та крутить ся неграбно.
6. Коли на медведя мала галузь унаде, то бурчить, а як велика, то мовчать. (Ільк.) ...галузка... ціла галузь. (Город.) ...мала гильця... (Петр.)
Коли кому мала прикрість стане ся, то сердить ся дуже, а в великій прикрости не може сказати ані слова. Пор. Adalb. Niedźwiedz 6; Schlei 152; Wisl. 178.
7. Колись і на моїм подвірю медвідь спорожнить ся. (Гнідк.)
Велика благодать буде!
8. Медведьови до меду вуха, а від меду хвіст уривали. (Мінч.) ...вуха урвали... фіст. (Петр.)
Не хотів іти до меду, а потім не хотів іти від меду. Пор. Adalb. Niedźwiedz 4.
9. Медведя коли вчать танцювати, то му на сопілку грають. (Іль.)
Але при тім учать його танцювати на помаленьку розпалюваній блясі.
10. Медведя пасичником зробили. (Гнідк.)
Зробили нездару хазяїном.
11. Медвідь гуляє, а циган гроші збирає. (Лучак.)
Звичайна ярмаркова картина.
12. Медвідь дужий, хоть ся не вмиває. (Гнідк.) Аво, медвідь який моцний, а не мие сї ніколи. (Наг.)
Говорять діти, що не хотять мити ся.
13. Міцний як медвідь. (Наг.)
Про дуже сильного чоловіка.
14. На переді два медведі. (Лол.)
Не йди туди, там ти непевний свого життя.
15. На переді медвідь, а по заді вовк. (Гнідк.)
Страшна небезпека.
16. Погладив го як медвідь лабов. (Наг.)
Подрявав сильно, скалічив.
17. Покірний як медвідь. (Коз.)
Він зовсім не покірний, а дуже капризний.
18. Рикнув як медвідь. (Лол.)
Про голосний, наглий окрик.
19. Спас ся, як медвіць. (Мінч.)
Медвіць в осені дуже грубий і жирний, бо набирає поживи на зиму.
20. Ссає бис лабу як медвіць. (Наг.)
Щоб ти в зимі не мав що їсти Вірять, що медвіць ссе свою лапу в зимі. Пор. Adalb. Niedźwiedz 13.
21. Тобі би сї лише з медведьом бороти. (Наг.)
Говорять чоловікови дуже охочому до бійки.

22. Тягли медведя до меду, та урвали вуха; тягли медведя від меду, та урвали фіст. (Ільк.)
Вар. до ч. 8.
23. Як на медведьї мала галузка летит, то він страх ричит; а як велика, то лиш мовчки змикат. (Корч.) ...гіля впаде — бурчит. (Жидач.)
Варіант до ч. 6.
- Медова.** 1. Звідки йдеш? — З Медови. — Що везеш? — Пирогн. — Дай міві. — А дивн! (Кобил.)
Медова — село.
- Межа.** 1. На межн не лежн, бо гаднн вкуснт. (Наг.)
На межах, часто засадженн терном, найбільше виводять ся гадюкн.
2. Не переходн чужої межн! (Замул.)
Не виходн за свою компетенцію, не робн того, що до тебе не належнт.
3. Переореш межн, грїху сї допустнш. (Наг.)
Нарушнш чужу власність.
4. Пересрав ну межн. (Наг.)
Страшний злочнн.
5. Хто межн огороднт, того Бог охороннт. (Ком.)
Надгороднт його за те, що бережн чужої і своєї землі.
- Мейло.** 1. Мейло мейлом, мнтка мнтков. (Наг.)
Про невгомовного балагуна.
- Мельник.** 1. Мельннка господинї втопила. (Сор.)
Зваряла багато юшки а мало круп або галушок.
2. Мельннкн до готової муки. (Луч.)
Такї не прироблять, а з'їдять готове.
3. Мельннк над шурами пан. (Залїщ.)
Вірять в те, що мельннкн мають силу командувати шурам або проганяти їх, пор. Житє і Слово.
4. Мельннк віколн сї не мнє, а все білїй. (Жидач.)
Бо принав мукою.
5. Мельннк шумом богатїй. (Гвідк.)
Шум лотоків годує його.
6. На мельннка вода робнть. (Ільк.)
Говорять зазднр инші ремесннкн, що мусять заробляти руками.
7. Якїй мельннк, такїй млин; якїй отець, такїй снн. (Ільк.)
Влучна паралеля.
- Мельнчка.** 1. Мельнчка невелнчка, випнає як телнчка. (Кол.)
Кепнують із мельннкової жннкн.
- Ментрога.** 1. То ментрога не дорога. (Наг.)
Про погану, болотянну або камїясту дорогу, якою їхати правднва мука.
- Менше.** 1. Менше вкуснш, скорше лнкнеш. (Явор.)
Менше замїрнш, скорше осягнеш.
2. Менче нас, менчїй глас. (Кольб.)
Менше людїй, то менше й гамору.

3. Най би було менше, коби більше. (Жидач.)

Неможливе бажанє.

4. Хто менше говорить, той довше живє. (Цепів)

Говорять балакучому.

Мерза, мерзити. 1. Ані мя мерзи, ані мя лажи. (Гнідк.)

Не погань і не хвали.

2. Змерзвив єш си, то й їсти не можу. (Наг.)

З'їв щось обридливе, прим. муху.

3. Змерзїв ми, ливити сї на нього не можу. (Наг.)

Остогид, надокучив.

4. Іди до мерзи! (Наг.)

До зараженої курви.

5. Мерзена би ти пам'ять була. (Наг.)

Щоб усі навіть згадки про тебе цурали ся.

6. Мерзене в мерзенім люблює ся. (Крех.)

Погань до погані тудить ся.

7. Мерзене ти личище. (Наг.)

Про погане, вісповате лице.

8. Мерзит го на чім світ стоїт. (Наг.)

Паплюжить, лає, клине.

9. То ще мерза на весь сьвіт. (Наг.)

Про скандальне жите якоїсь жінки і загалом про всяку погань.

Мерлий. 1. Без дозволу мерлий по сьвіті не ходит. (Папір.)

Віра в те, що мертвяки в божого дозволу можуть виходити з гробів і ходити нічю коло своїх хат, загально розповсюджена серед нашого народа.

2. Мерлого клясти — тяжкий гріх. (Папірня)

А живого можна? Пор. Adalb. Umaru 5.

3. Як є мерлець в селі, то киселиці не вдасть сї; аби вдала сї, треба треба веречи (вкинути) в яку страву вуголь. (Наг.)

Народне віруванє.

Мертвий. 1. Вони мї в мертвов кістков обійшли. (Наг.)

Віраєт, що коли хто обїде когось з мертвою кісткою, то обїденому нічого не пощастить.

2. Мертві по сьвіті не ходьи. (Кольб.)

Як раз закопаний чоловік, то вже не встане.

3. Мертвов руков ми дав. (Наг.)

Конаючи при самій смерти.

4. Мертвого з церкви не вертают. (Лучак.)

Хоронять біля церкви.

5. Мертвого на свідка не кличут. (Наг.)

А до виборів наші пани частенько водять мерців.

6. На мертвім місци стало. (Крех.)

На таким, що не можна ані наперед ані назад.

7. Тисне мї, як мертза рука. (Наг.)

Тиснене пускаючи. Оповідають, що устиск свіжо помершого чоловіка буває часом дуже болючий.

Метати ся. 1. Мече ся як посолений. (Гнідк.)

Кидасть ся як посолений вюн.

2. Метали ся ягоди. (Мшан.)

Один молодий газда пив на весілю чарку за чаркою, а другий говорив: Ото мече ягоди! (М. Зубр.) В Наг. метали си ягоди в знач. перекидали ся солодкими, любими словами.

3. Острижене волосє зле метати на вільне місце, бо як ворона знайде і візьме до гнізда, то в чоловіка буде страшенно голова боліти. (Наг.)

Народне віруванє.

Мести. 1. Мете, аж сі курит. (Наг.)

Про змітанє порохів, але також про вихланне їдіне.

2. Мете, мете, але своє, не твоє. (Бібр.)

Дівка підглядала крізь двері кавалера, що прислав до неї сватів. А на дворі була снігова метіль, а парубок дожидаючи поки його покличуть до хати, харчував ся похвально. Дізнана, щоб дати про себе знати, сказала: Ой то мете мете! — про світ, а парубок думаючи, що вона говорить про його їдіне, сердито відповів словами, що війшли в приказку.

Меч. 1. Не тогди меча шукати, коли ся треба потякати. (Льк.) ...як добою ставати. (Наг.)

Треба мати оруже завчасу готове до бою. Пор. Adalb. Miecz 1.

2. Нема меча острійшого над хлопа сильнійшого, (Гнідк.)

Він не пощадить слабшого.

3. Хто мечем воює, від меча гине. (Гнідк.)

Євангельські слова. Пор. Adalb. Miecz 4.

Мешкати. 1. Ти де мешкавш? — Ніде. А ти де? — зараз напротив тебе. (Льв.)

Розмова двох безхатних вуличників.

Мешти. 1. Мешти, я сі всеру, а ти будеш нести. (Булз.)

Мешти — патиння, вапці.

Микати. 1. Мама тикала, а я микала. (Лучак.)

Мама садила прим. горох, моряву, а я рвала.

Микита. 1. А то Микита, не Василь. (Київин.)

Побачив помилку.

2. Микита на ялинї, Микитиха пасє свинї. (Наг.)

Приповідають, коли бачуть ягесь безладе.

3. Микита поїв котьята. (Наг.)

Замість пирогів. Дивував ся, що пироги волохаті іще й драпають ся.

4. Микита — срака протьята. (Снят.)

Прозивають, дразнять Микиту.

5. Микитиха тісто місит, а Микита діти тішт. (Наг.)

Про доладне, згідливе подружє.

6. Микито, чи ти то? — Не я то, ній тато. (Наг.)
Про недоладну розмову.
7. Моцний Микито! (Бібр.)
Замість: Моцний Боже!
8. Не кпяти в Микети, бо й Микета вніє кпяти. (Кол.)
Не дасть собі зробити кривди.
9. Не кпяти в Микети, бо Микета свій пан. (Явор.)
Він потрафить сам боронити себе від кпани.
10. Не кпяти в Микети, бо Микета й сам кеп. (Колом.)
З дурного гріх кепкувати, хоч його поводжине аж напрошуєть ся на кпани.
11. Пустив Біг Микету на волокиту. (Лев., Ільк.)
Розволочив ся, не держить ся хати.
- Микитити.** 1. Микетиш ти щось небоже! (Наг.)
Крутиш, брешеш.
- Микола.** 1. Від Миколи тай ніколи. (Залісв.)
Не ясно.
2. Микола обісрав хату довкола, казали му лизати, а він втік до хати.
(Підгірки)
Дразнить Мяколу.
3. На Миколи, або ніколи. (Наг.)
Присягає ся такий, що бере помшу, що віддасть її.
4. Святий Миколай Богом буде, як Бог умре. (Бар.)
Вірував, а може лише жарт наших селян.
5. Святий Миколай на білих кони їде. (Наг.) ...і дітям дарунки везе.
(Дрог.)
По селах нема звичаю обдаровувати чимось малих дітей на правник св. Миколая, а по містах сей звичай мабуть запесений німецькими кольоністами здавна й доси держить ся. Ті дарунки кладуть сонним дітям під подушки. Коли котрому дістанеть ся замість миколайського медяника березова різьба, то така дитина дуже плаче, поки мати не задобрать її таким самим або й ще більшим медяником.
6. Як не на Николи, то хибя ніколи. (Наг.)
Обідює неплатний довжник віддати гроші. Празник Миколи, се найзвичайніший реченець, до якого наймають ся слуги.
- Миленіє.** 1. Просивши го під миленіє, і ни хтів ми вигодати. (Була.)
Просив умильно.
- Милій.** 1. Гол, моя мила, що по плечех леном била! (Пол.)
Танечна приказка. Парубок танцює з дівкою, що колись набила його. Пор. Етн. Зб. VI, 4.
2. З милого зсісти купити їсти. (Ільк.)
Значіне яєсь веселе. Милій везе милу на коркошах до міста. Основанє мабуть на якійсь невідомій анекдоті.
3. Мила і рана від свого пана. (Гнідк.) Милая... (Лучак.)
Коли любий чоловік жінку побє, то вона ще хвалить ся.

4. Милій мій мені немилий, а при мні його не вдар! (Зібол.)
Пор. вар. ч. 8.
5. Милій му, як сіль у оці. (Гнідк.)
Не любий, прикрий.
6. Просит го під милий Біг. (Наг.)
Богом закликає, просит умильно. Пор. Миленіє ч. 1.
7. Там іди, мила, звідки-сь біла. (Явор.)
Відправляє чоловік нелюбю жінку.
8. Хоть він мні не милий, не бий його при мні. (Наг.) Мій милий... не вдар. (Зібол.)
Не люблю бійки. Пор. Сим. 2470.
9. Хоть кому зогнила, але мні мила. (Лучак.)
Хоч хора жінка, але любя.
10. Хоть не Василій, а мні милий. (Лучак.)
Про імя байдуже, аби був любий.
- Милити ся.** 1. Незай не милить ся, бо не буде голитись. (Дар.)
Дармо тратять мило.
2. Пішов як з милом. (Гнідк.)
Хтось безнадійний, стратив щось, вилаяли.
- Мило.** 1. Де мило, там очі, де болить, там руки. (Іль.)
До милого звертають ся очі, за болюче сягають руки.
2. Мило тому давати, хто не хоче брати. (Гнідк.)
Приємно, що віддає дарунок.
3. Що кому мило, хоч би й половина зогнило. (Ільк.) ...хоть на пів...
(Петр., Гнідк.) ...хоть би і... (Мінч.)
У милого не добачуєш хиб.
4. Що мило, ще й снит ся. (Гнідк.)
Приємні сні.
- Милосерде.** 1. Милосердя в нїм, як у ковчїм кожуху загрітку. (Гнідк.)
Про немилосердного чоловіка.
- Милостиня.** 1. Який монастир, така й милостиня. (Крипчуки)
Який господар, такий його дар.
- Милость.** 1. Милость о голоді не сити. (Ільк.)
Голодному відпочуєть ся й любви.
2. Нема милости без справедливости. (Залісе) ...без заздности. (Наг.)
Хто любить несправедливого з його неправдою, тому гріх.
- Милувати.** 1. Милує як вовк барана. (Залісе)
Готов з'їсти.
- Милуванє.** 1. До милуваня нема силованя. (Ільк.) На милуванє... (Петр.)
Се справа добровільна.
- Мила.** 1. Вїо штири милї за пец! (Наг.) ...за два дни. (Підпечари)
Говорять дітям, яких везуть на колїні мов на конї.
- Минати.** 1. Все сі минає, лиш біда не минає ніколи. (Наг.)
Все пова приходить.

2. Є, то мене ся, а нема, то обійде ся. (Ільк.) Як є... (Наг.)
Говорить легкодухий чоловік.
3. Коби йно минуло три по п'ять, буде трава на п'ядь, вже в худобу на чім прип'ять. (Мшан.)
Три по п'ять пор. далі ч. 6 і 7.
4. Минали би ті люде як заповіреного. (Наг.)
Прокляте. Заповіреногих треба було оминати з далека; перед заповіреногими селами стояли сторожі і не пускали до тих сіл нікого.
5. Минули тіі роки, що розпирали ся боки. (Ільк.)
Коли всі наїдали ся та напивали ся до сита.
6. Поки не мине три рази по п'ять, то си ще сядь. (Мшан.)
Ще зима, можеш спочивати без роботи.
7. Поки не мине три п'ять, не буде благодать. (Гнідк.)
Поки не мине від Різдва три рази по п'ять неділь, доти не буде тепла.
8. Сім літ минуло, як музика грала, а він ще тепер скаче. (Хиринка)
Про дурня або пам'ятливого, що не може забути того, що давно минуло.
9. Так ся минуло, як у Біличч. (Мшан.)
В Біличч, пов. Старий Самбір, було колись багато лірників і через те всіх Біличчан підіймали на сьміх, сідали при них на почіпки і на коліні крутили рукою мов корбою від ліни. Біличчани прогнали від се всіх лірників і ще й доси сердять ся: коли хто переложить ногу на ногу або покрутить вінським хвостом, то бють. (М. Зубр.)
10. Хто кого мине, най ногу вивине! (Ільк.) ...звихне! (Наг.)
Прокляте на такого, що минає хату свого друга.
11. Чому бути, тому не минути. (Лучак.)
Що має бути, те й буде.
12. Що минуло, то ся забуло. (Ільк.) ...то вже не верне. (Льв.) ...тому вже не бути. (Сор.)
І памяти не стало.
13. Як эле мине, буде добре; як зима мине, буде літо. (Луч.)
Вічна зміна і часу і людей.
- Мир.** 1. Боже святий, який мир проклятий! (Жидач.)
Зігхає побожний чоловік.
2. З добра миру. (Гнідк.)
Значіне пелсне.
3. З миру по нитці, голому сорочка. (Городен.)
Коли зложать ся люди, то й найбільшійшого запоможуть.
4. Ліпший мир на гумні, як слава на війні. (Гнідк.)
Ліпше спокійне, господарське жите від вояцької слави.
5. Мирі незмирєнні. (Кос.)
Богато вароду.
6. Миром, Грицьку! — Миром, ек ви собою? — А шо-с, дужий? — Дужий, декувать за питанє. — А ек гостили? — Миром, слава Богу. (Жабє)
Гудульська формула привитаня при стрічі.

7. Мир усі люблять, а один другого гублять. (Гвідк.)
Не люблять сварити, а сварити ся раз-у-раз.
8. Хто в мирі, з тим і Бог. (Збар.)
Хто тихий та добрий для всіх.
- Миска.** 1. До готової миски ладно поглядати лишки. (Стрільб.)
Не до самої миски, але до страви. Пор. Adalb. Misa 2.
2. До миски треба лишки. (Наг.)
Без ложки до обіду не сїдай.
3. З миски до рота близька дорога. (Наг.)
Кожний одною рукою досягне.
4. Коломийська миска, коло коломийської стояла. (Наг.)
Коломийські миски колись мали дуже добру славу.
5. Мій миску, давай борщ. (Гвідк.) ...сєя... (Цен.)
Нема по що мяти, бож вона від борщу.
6. Миску вивету, хати не вивету. (Наг.)
Про лїнєву, але їстовиту дївку. Вмєсти миску — виїєти з неї все до чиста.
7. Порожня миска не вабит пєска. (Гвідк.)
Від неї кожний відвертаєть ся. Пор. Misa 10.
- Мисль, МИСЛИТИ.** 1. Авїм не мислив за того! (Наг.)
Не сподївав ся, застало його непраготованого.
2. Ані через мисель ми то не шибнуло. (Лїм.)
Говорить чоловік при якійсь несподїванці.
3. Без мисли, без тїни я то зробив. (Наг.)
Оправдував ся чоловік перед судом за злочин у п'янім стані
4. Буль доброї мисли, нічого ти сї не стане. (Наг.)
Потїшають зажуреного чоловіка.
5. Викинь ся то з мисли! (Кукня.)
Перестань про се й думати, се неможливе.
6. До мисли треба голови, а в мене така голова, як розбитий горнєць:
що виплине, то зараз виплине. (Наг.)
Жалував ся забудьковатий чоловік.
7. За мисли не позивають до війта. (Гвідк.)
Можна думати, що хто хоче. Пор. Adalb. Myśl 7.
8. З мисли ми то не сходит. (Наг.)
Не можу відірвати ся від тих думок.
9. З мисли ми то зїшло. (Наг.)
Забуло ся. Пор. Adalb. Myśl 2.
10. З мислями бю ся: що ви за єден? (Наг.)
Не могу догадати ся.
11. Мислив, мислив дурень тай умер. (Чрєх.)
Не вдував нічого тай не робив нічого. Пор. Adalb, Myśl 2.
12. Мисли в небі, а ноги в постели. (Ільк.)
Лежачи на постели чоловік думає всячину. Пор. Adalb. Myśl 10, 11.

13. Мисли до суду не позивають. (Ільк.)
Варіант до ч. 7. Пор. Adalb. Myśl 9.
14. Мислиж ної мисли, чого ви ту прийшли? (Наг.)
Мунуть ся чоловік, коли обсядуть його чорні думки.
15. Мисли за вчинки не ступут. (Наг.)
Треба зробити. Пор. Adalb. Myśl 12.
16. Мисли ні не зносять. (Цен.)
Ані думки про се не маю.
17. Мисли пова Висли, а смерть за плечина. (Гнідк.)
Думки блукають далеко, а смерть уже близька.
18. Мислиця — звільниця. (Мшан.)
Думка ошукує чоловіка.
19. Мисль не мисль, буде ністо Переминшль. (Наг.)
Так сказала якась баба людям, які крепко думали над тим, як має називати ся збудоване ними місто.
20. Мислями по небі, а загом у болоті. (Гнідк.)
Чоловік хоч у найтяжших обставинах буяє думками в небесах.
21. На мисль ви прийшло. (Наг.)
Пригадав собі щось.
22. Хоць би раз помислив, на що му ся то здасть! (Уриче)
Говорив чоловік про злодія, який украв у нього ступу і не знав, що з нею робити, бо не мав своєї хати.
23. Через пусу мисель зломав би си дишель. (Лімна)
Чоловік їдучи дорогою в задумі, а може задрімавши на спуску з гори не здержав коний і перевернув ся, а в возі зломав ся дишель. То й сиздавав свою вину на ту „пусу мисель“, що так засліпила його.
24. Чоловік мислит, а Бог керує. (Дмит.)
Чоловік строїть плани, а їх сповненє не залежить від нього.
25. Що на мисля, то й на явиці. (Ільк.)
Що придумав, те й говорить. Пор. Adalb. Myśl 1.
- Митер (Дмитро).** 1. Два Митри, хоч ними сраку витри. (Цен.)
Оба ледащо, непотрібні.
2. Митер, сраку биш ими витер. (Наг.)
Дразнить хлопця Дмитра.
3. Почкай Митре, най сї витре. (Черлянки)
Пожди, аж пора настане.
- Мити.** 1. Він до того не влив сї. (Комар.)
Нездібний, негоден.
2. Мий ні — не мочи ні! Чешь ні — не крач ні! (Завад.)
Забагає неможливого. Крач очевидно німецьке Kratzen.
3. Мий, чешь, стрій і ховай, а потім заплаати кому, щоб узаяв біду з до-
ну. (Ільк.)
Говорять про дівчину, що строїть ся замуж.
- Митка.** 1. Ой ти митко! (Наг.)
До брехуна, що ровносить пльотки.

Михавко. 1. Михавку, льбгай на лавку. (Наг.)

Казади гайдуки ладячи ся бити Михавга.

Михайло. 1. Бодай ті сьвйитвій Михайло поразив! (Наг.)

Св. Михайло — патрон громів.

2. Виглядає, як Михайлове чудо. (Коб.)

Михайлове чудо, сьвято, припадає на день 19. вересня. Говорять про поганого або переляканого чоловіка.

3. Михайло всім людьом попихайло. (Наг.)

Несамостійний, потульний чоловік.

4. Михайло розпухайло, хтів ся женити, одну жінку печи, а другу варити. (Лол.)

Про жорстокого, немилосерного чоловіка.

5. Михайло, їв би-с борщу? — Ни файно. — А пирога? — Хоть би й два. — А дівчина? — Ба, ба, ба. (Кольб.)

Приговорюють парубкови, що рад би оженити ся.

6. Міхал на свини їхав, свиня зверещыла, Міхала вбісцьыла. (Джурип)

Дразнять хлопця Михайла.

7. Як би не Михайло, то бим сї не вбирала файно. (Наг.)

Говорить дівчина, що подобала собі якогось Михайла. Слово „файна“ занесено до Галичини Німцями колоністами і прийало ся сирізь у народніх масах.

8. „Як ся звеш?“ — „Михайло“. — „А робити хочеш?“ — „Нехай но!“ — „А борщу?“ — „Не хочу“. — „А пирога?“ — „Хоть би й два“. (Ільк.)

Говорять про лїнивого до праці, а ласого на добру їду, пор. ч. 5.

Миш. 1. Дай миши сьвйиченої паски, то в пергачы вийде. (Наг.)

Загальне віруванє, що з миши, яка покоштує свяченої паски, вийде лидак.

2. І миш господинї, як є що в судинї. (Ком.)

В повнім усяка жінка потрафить собі дати раду.

3. І миш у стовї не згине. (Явор.) Не згиве миш у стовї. (Наг.)

Сеж для неї магазин поживи.

4. Коли миши ката не чують, то собі безпечно герцюють. (Ільк.)

Без начальства люди розбрились би всюди.

5. Миш в голову зайшла, ваким верно знайшла. (Ільк.)

Журила ся і трудилася в пустїй стодолї.

6. Миш і на віттар скаче, коли наламар не баче. (Кол.)

Позволяє собі бривати.

7. Мишко, мишко, на тобі кістьиний зубок, а мїші дай зелїзний! (Наг.)

Примовляють діти, коли у них випадають молочні зуби, кидаючи їх через ґряди „для мишки.“

8. Миш не одну має діру до ями. (Ільк.)

Робить собі кількя дїр на всяку небезпеку.

9. Миш сама котови видає ся. (Гвїлк.)

Зо страху иноді біжать до нього замїсь до дїря.

10. Не спускає ся миш на одну діру. (Днїдк.)

Варїнт до ч. 8.

11. Пішов десь на миши. (Наг.)
Говорять про парубка, що любить блукати по селу ночами.
12. Почули миши короля в землі. (Гнідк.) ...крільї в Польщі. (Наг.)
Почули люди владу над собою.
13. Хрупає як миш верно. (Наг.)
Коли хто не їсть, а хрупає передніми зубами.
14. Худа то миш, що лиш єдну діру до ями має. (Гнідк.)
На ховяйку, що гарять лиш одну страву.
15. Чують миши, що ката нема дома. (Наг.)
І вибігають гуляти по хаті. Пор. Adalb. Mysz 5, 21.

Мишачки (мишачий помет). 1. Без мишечок пшениці й на проскурї не-
вдала. (Наг.)
Таке віруванє, що в пшениці мусять бути мишачки. Оповідать про якогось
монаха, що купував пшеницю і коли мужик не хотів йому продати зерно за-
начищено мишачками, він сказав, „Люди божі, ми не сміємо навіть брати на
проскурї пшениці без мишачок“.

Мишкувати. 1. Мишкує як лис на весї. (Наг.)
Йде за тропом, шукає чогось бігаючи сюди й туди.

Мій. 1. Мій не мій, а ти його не бий. (Ценів)
Говорить милосердий чоловік забіяці.

Міна. 1. Міна єдному плятує. (Наг.) ...панит. (Цен.)
Виходить на користь.

Мінити. 1. Ти вже щось міниш бесїду. (Косс.)
Зачинаєш брехати.

Міняти. 1. Заміняв перстинець за ременець. (Луч.)
Щось цїнне за дешево.

2. Міняй кріцу за лошїцу. (Косс.)
Циганська пропозиція. Кріца — сталь. Пор. Adalb. Mieniac 3.

3. Міняй свату слїпу кобилу на носату. (Ільк.)
Одна й друга нічого не варта.

4. Ни замінїв би я свою біду за чужий гаразд. (Кольб.)
Бідний чоловік задоволений своїм і не бажає чужого.

5. Проміняв гаювицю за дурницю. (Бор.)
Щось важне за пuste. Пор. Adalb. Mieniac 1.

6. Як тото міняти гі-гі-гі за ге-ге-ге? (Ярич.)
Коня за гуску.

Мівьба. 1. Мівьба єдному панує. (Мінч, Петр.)
Виходить на користь Пор. Міна.

Міра. 1. Без міри нема віри. (Ільк.)
Аж змівривши можна повірити, що річ має таку величність.

2. В його мівьрі. (Наг.)
В його зрості.

3. В міру все добре. (Наг.)
Мірне житє найкраще. Пор. Adalb. Miara 17.

46. Що мають, то разом, а що не мають, то також разом. (Наг.)
Чудова спілка. Пор. Adalb. Місє 5.
47. Яйці маєш? (Наг.)
Жартливо зам. як сі маєш.
48. Як би так мав, як не маю! (Наг.)
Зітхав немаючий чоловік. Пор. Adalb. Місє 9.
49. Як єм си мав, кождий мене знав, а як єм підупав, ніхто мене не пізнав. (Луч.)
Жалуєть ся зубожілий чоловік. Пор. Verb. 381 і ч. 7.
50. „Як сі маєте?“ — „От, по старому“. (Наг.)
Як звичайно.
51. „Як ся маєте? — „По середині: як учора, так нині“. (Ільк.)
Маю ся, живу як звичайно.
52. Як ся маєш? — Полатавши. (Гвілк.)
Живу раз гірше, другий раз ліше.
53. Яку хто має, таку обіймає. (Наг.)
Мова про жінку, яку чоловік любить не дивлячи ся, чи вона гарна, чи ні.
54. Як си добре мав, мене кождий знав; як я пропав, кождий мене за-
нехав. (Орел.) ...а як побила мене лиха година, відрекла ся мене
моя родина. (Якимчиці)
Варіант до ч. 7, 8, 49.
55. Як єм ся мав, кождий мене знав; як єм підупав, ніхто мене не пі-
знав. (Луч.)
Вар. до ч. 8, 36, 45.
56. Як я ся добре мав, то мене кождий знав, а як прийшла лиха го-
дина, то відцурала ся і своя родина. (Тереб.) ...як мене побили...
(Якимчиці)
Просторійший варіант до ч. 49, 55.

Матінка. 1. Матінко моя витріскоока! (Кол.)

Жартливий оклик в роді „Мати Васишина“, Мати ч. 12.

2. Матінко хрещова! (Наг.)

Жартливий оклик при якійсь здивованю, зам. Хрестова.

Матіркувати. 1. Наматіркував му, що сі влізло. (Наг.)

Налазяв його в матір.

Матка. 1. Матко боска, руська, польська! (Жадач.)

Жартливий оклик.

2. Матко на пьвичках! Будзан.)

Жартливо зам. Matko najświętsza.

3. Меже Матками се було. (Наг.)

Між Успенієм і різдвом Богородиці, початок осені.

4. У кого матка, у того голова гладка. (Дар.)

Мати змиє і вичеше.

5. Яка матка, така Катка. (Гнідь.)

Катка — Катерина, звичайніше з польська Касья, Кася. Пор. Adalb. Matka 11.

Матуся. 1. Ой матусю побожна, дай кусень хліба, бо торба порожна.
(Дрог.)

Так „до прикладу“ співучим голосом благав жебрак милостині.

Мах. 1. Дібрав си маху. (Наг.)

Розмахав ся.

2. За єдним махом сто душ забіяхом. (Наг.)

Хвалив ся шевчик, що за одним разом убив сто мух. Про се є популярна і по-всім-світі відома казка.

3. Куди мах, туди мах, а все біду по зубах. (Мінч., Петр.)

Про нещасливого чоловіка, на якого всі удари долі сиплють ся.

Махати. 1. Махай єден з другим, куди-с сї пустив! (Наг.)

Іди, біжи, куди намірив ся!

2. Махай по за хрест! (Наг.)

Не туди, кудї хрещені люди ходять.

Маханє. 1. Маханє за вдаренє не рахуют. (Косє, Ільк.)

Намір не стає за діло. Пор. Сimoni 1028.

Мачуха. 1. Іще мачоха не забила ся пасербятами о голову. (Гнідк) ...не забила ся в голову. (Ільк.)

Мачуха звичайно мало дбає за свої пасербята. Пор. Adalb. Masocha 14.

2. Ніхто собі не мачоха. (Яс. С.)

Не дасть собі кривди зробити.

3. Тай я не мачошин син. (Збар.)

І я не чужениця, не вирід. Пор. Adalb. Masocha 1.

4. Ой ти мачушина дитино! (Кольб.)

Не мой, янась відміна. Лає мати неслужняну дитину. Пор. Adalb. Masocha 7.

Маць. 1. Маць, маць, а то сліпий Яць. (Сор.)

Коли хтось мацає довкола себе немов у потемках.

Мацати. 1. Мацьили би ті кольки по під боки! (Наг.)

Щоб тебе завололо в обох боках.

Мацько. 1. Мацько робит, Мацько їсть. (Гнідк.) Мацько не робит нав піст. (Тисєл.)

Мацько — Матвій. Говорять про бідного чоловіка, що заробляє лише на саму страну.

2. Тинди-ринди Мацьку грай. (Наг.)

Тинди-ринди говорять, коли виходять до танцю, або й загально про танцюр.

Мед, мід. 1. Говорит, як медом мастит. (Наг.)

Говорить солодко, приємно.

2. Голі в медом і язык з'їсти. (Гнідк.)

Хоч дуже смачний.

3. І медом го не звабиш. (Наг.)

Мід звичайно правдає річ.

4. І мід нав ід. (Гнідк.)

Бадать, коли його наїси ся. Пор. Adalb. Miód 2.

5. І на меду знайдеш біду. (Топільн.)
Приходять до сварки та бійки.
6. Коли мід, то й ложкою. (Ільк.) ...то я... (Кобр.)
Як що миле, то й багато. Пор. Adalb. Miód 3.
7. Меди-медовичі! (Наг.)
Про дуже солодкий мід.
8. Мелок солодок, а язичок дере. (Кобр.) І медок... (Гвілк.)
Хто їсть багато прісного меду, у того здираєть ся шкура з язика.
9. Медок солодок, тяжко го ликнути. (Луч.)
Чому тяжко?'
10. Меду найш'єї, то ти пупцьом витече. (Наг.)
Загальне віруване, хоч мабуть віхто ще того не бачив.
11. Меду шіхто нині не лиже. (Луч.)
Нікому не поводять ся зовсім добре.
12. Мід солодкий, але язик тяжко з ним з'їсти. (Яс: С.)
Варіант до ч. 2.
13. На меду знайшов собі біду. (Наг.)
На меду в шиночку сподобав собі дівку і оженивши ся з нею побачив, що вона пінча.
14. На мід, не на жовч люде мух ловлять. (Ільк.)
Солодке на приману ліпше як гірке.
15. На язичі мід, а під язиком їль. (Ільк.)
Про масного чоловіка, що гарно говорить, а затроює людську душу.
16. Не всьо медок, що солодке. (Гвілк.)
Буває й цукрене, або буває таке, що гіркий смак по собі лишає.
17. Не до меду йому тепер. (Наг.)
Йому так гірко на душі, що ніяким медом не засолодиш.
18. Не з медом му сесе. (Гвілк.)
Не солодко приходить ся жити.
19. Там йому не з медом буде. (Наг.)
Не солодко, погано буде йому.
20. Тобі як мід, то зараз і ложка. (Наг.)
Пор. Adalb. Miód 3.
21. Хто стіє ся медом, того мухи з'їдять. (Ільк.) ...єї чинит... (Наг.)
Надто солодкі слова будять обриджене.
22. Щоб мід їсти, треба пчолы перекорити. (Залісе)
Давнійше не знали иншого способу. Пор. Adalb. Miód 11.
- Медвежа** (село). 1. Я йду на Медвежу, а до того не належу. (Наг.)
Се не мое діло.
- Медвідь**. 1. Або старий медвідь, або молода куропатва. (Луч.)
На питанє: що там зашелестіло?
2. Бурчить як медвідь. (Наг.)
Про нелюдяного, бурчливого чоловіка. Пор. Adalb. Niedźwiedz. 3.
3. Дай ми спокій, ти медведю! (Наг.)
Говорять дівка до міцного парубка, що став з нею боріти ся.

4. Жне як медвідь у гаврі. (Наг.)
Нікуди не виходить із хати, нелюдяний чоловік.
5. Звиває ся як медвідь в танці. (Гнідк.)
Вертить ся та крутить ся неграбно.
6. Коли на медведя мала галузь упаде, то бурчить, а як велика, то мовчить. (Ільк.) ...галузка... ціла галузь. (Город.) ...мала гильця... (Петр.)
Коли кому мала прикрість стане ся, то сердить ся дуже, а в великій прикрості не може сказати ані слова. Пор. Adalb. Niedźwiedz 6; Schlei 152; Wisl. 178.
7. Колись і на моїм подвірю медвідь спорожнить ся. (Гнідк.)
Велика благодать буде!
8. Медведьови до меду вуха, а від меду хвіст уривали. (Мінч.) ...вуха урвали... фіст. (Петр.)
Не хотів іти до меду, а потім не хотів іти від меду. Пор. Adalb. Niedźwiedz 4.
9. Медведя коли вчать танцювати, то му на сопілку грають. (Іль.)
Але при тім учать його танцювати на помаленьку розпалюваній блясі.
10. Медведя пасічником зробили. (Гнідк.)
Зробили нещадно хованом.
11. Медвідь гуляє, а циган гроші збирає. (Лучак.)
Звичайна ярмаркова картина.
12. Медвідь лужий, хоть ся не ввиває. (Гнідк.) Аво, медвідь який моцний, а не мис сі ніколи. (Наг.)
Говорять діти, що не хотять мити ся.
13. Міцний як медвідь. (Наг.)
Про дуже сильного чоловіка.
14. На переді два медведі. (Лол.)
Не йди туди, там ти непевний свого життя.
15. На переді медвідь, а по заду вовк. (Гнідк.)
Страшна небезпека.
16. Поглалив го як медвідь лабов. (Наг.)
Подряпав сильно, скалічив.
17. Пікрий як медвідь. (Коз.)
Він зовсім не покійний, а дуже напружений.
18. Рикнув як медвідь. (Лол.)
Про голосний, наглий окрик.
19. Спас ся, як медвідь. (Мінч.)
Медвідь в осени дуже грубий і жирний, бо набирає доживи на зиму.
20. Ссав бис лабу як медвідь. (Наг.)
Щоб ти в зимі не мав що їсти Вірять, що медвідь ссе свою лапу в зимі. Пор. Adalb. Niedźwiedz 13.
21. Тобі би сі лише з медведьом бороти. (Наг.)
Говорять чоловікови дуже охочому до бійки.

22. Тягли медведя до меду, та урвали вуха; тягли медведя від меду, та урвали фіст. (Ільк.)

Вар. до ч. 8.

23. Як на медведьї мала галузка летит, то він страх ричит; а як велика, то лиш мовчки змикат. (Корч.) ...гіля впаде — бурчат. (Жидач.)

Варіант до ч. 6.

Медова. 1. Звідки йдеш? — З Медови. — Що везеш? — Пирого. — Дай шіві. — А диви! (Кобил.)

Медова — село.

Межа. 1. На межі не лежи, бо гадина вкусит. (Наг.)

На межах, часто засаджених терном, найбільше виводять ся гадюки.

2. Не переходи чужої межі! (Замул.)

Не виходи за свою компетенцію, не роби того, що до тебе не належить.

3. Переореш межу, гріху сі допустити. (Наг.)

Нарушиш чужу власність.

4. Пересрав му межу. (Наг.)

Страшний злочин.

5. Хто межу огородит, того Бог охоронит. (Ком.)

Надгородить його за те, що береже чужої і своєї землі.

Мейло. 1. Мейло мейлом, нитка нитков. (Наг.)

Про невгомного балагуна.

Мельник. 1. Мельника господарі втопила. (Сор.)

Зварила багато юшки а мало круп або галушок.

2. Мельники до готової муки. (Луч.)

Такі не прироблять, а з'їдять готове.

3. Мельник над щурами пан. (Заліщ.)

Вірять в те, що мельники мають силу командувати щурам або проганяти їх, пор. Житя і Слово.

4. Мельник ніколи сі не мнє, а все білий. (Жидач.)

Бо припав мукою.

5. Мельник шумом багатий. (Гвідк.)

Шум лотоків годув його.

6. На мельника вода робить. (Ільк.)

Говорять заздро інші ремесники, що мусять заробляти руками.

7. Який мельник, такий млин; який отець, такий син. (Ільк.)

Влучна паралеля.

Мельничка. 1. Мельничка невеличка, випинає як теличка. (Кол.)

Кепкують із мельникової жінки.

Ментрога. 1. То ментрога не дорога. (Наг.)

Про погану, болотяну або камінясту дорогу, якою їхати правдива мука.

Менше. 1. Менше вкусиш, скорше лкнеш. (Явор.)

Менше заміриш, скорше осягнеш.

2. Менче нас, мєнчий глас. (Кольб.)

Менше людей, то менше й гамору.

3. Най би було менше, коби більше. (Жидач.)

Неможливе бажанє.

4. Хто менше говорить, той довше живе. (Цепів)

Говорять балакучому.

Мерза, мерзити. 1. Ані мя мерза, ані мя лижи. (Гвидк.)

Не погань і не хвали.

2. Змерзав єм ся, то й їсти не можу. (Наг.)

З'їв щось обридливе, прим. муху.

3. Змерзав ми, ливити сі на нього не можу. (Наг.)

Остогид, надокучив.

4. Іди до мерзи! (Наг.)

До зараженої курви.

5. Мерзена би ти пам'ять була. (Наг.)

Щоб усі навіть згадки про тебе цурали ся.

6. Мерзене в мерзенім люблюв ся. (Крех.)

Погань до погані тулить ся.

7. Мерзене ти личище. (Наг.)

Про погане, вісповате лице.

8. Мерзит го на чім світ стоїт. (Наг.)

Палюжить, лає, клине.

9. То ще мерза на весь сьвіт. (Наг.)

Про скандальне жите якоїсь жінки і загалом про всяку погань.

Мерлий. 1. Без дозволу мерлий по сьвіті не ходит. (Папір.)

Віра в те, що мертвяки з божого дозволу можуть виходити з гробів і ходити пічу коло своїх хат, загально розповсюджена серед нашого народа.

2. Мерлого клясти — тяжкий гріх. (Папірня)

А живого можна? Пор. Adalb. Umarly 5.

3. Як є мерлець в селі, то киселиці не вдасть сі; аби вдала сі, треба треба веречи (вкинути) в яку страву вуголь. (Наг.)

Народне віруванє.

Мертвий. 1. Вони мі з мертвов кістков обійшли. (Наг.)

Вірять, що коли хто обійде когось з мертвою кісткою, то обійденому нічого не пощастить.

2. Мертві по сьвіті не ходьи. (Кольб.)

Як раз закопаний чоловік, то вже не встане.

3. Мертвов руков ми дав. (Наг.)

Конаючи при самій смерти.

4. Мертвого з ц-ркви не вертают. (Лучак.)

Хоронять біля церкви.

5. Мертвого на свідка не кличут. (Наг.)

А до виборів наші пани частенько водять мерців.

6. На мертвім місци стало. (Крех.)

На таким, що не можна ані наперед ані назад.

7. Тисне мі, як мертза рука. (Наг.)

Тиснене пускаючи. Оповідать, що устися свіжо помершого чоловіка буває часом дуже болючий.

Метати ся. 1. Мече ся як посолений. (Гнідк.)

Кидаєть ся як посолений виш.

2. Метали си ягоди. (Мшан.)

Один молодий гавда пив на весілю чарку за чаркою, а другий говорив: Ото мече ягоди! (М. Зубр.) В Наг. метали си ягоди в знач. перекидали ся солодкими, любими словами.

3. Острижене волосє вде метати на вільне місце, бо як ворона знайде і візьме до гнізда, то в чоловіка буде страшенно голова боліти. (Наг.)

Народне віруване.

Мести. 1. Мете, аж сї курит. (Наг.)

Про змітанє порохів, але також про зяхданне їдінє.

2. Мете, мете, але своє, не твоє. (Бібр.)

Дівка підглядала крізь двері кавалера, що прислав до неї сватів. А на дворі була снігова метіль, а парубок дожидаючи поки його помилчуть до хати, харчував ся повапно. Дізчина, щоб дати про себе знати, сказала: Ой то мете мете! — про сніг, а парубок думаючи, що вона говорить про його їдінє, сердито відповів словами, що війшли в приказку.

Меч. 1. Не тогди меча шукати, коли ся треба потыкати. (Льк.) ...як до бою ставати. (Наг.)

Треба мати оружє завчасу готове до бою. Пор. Adalb. Miesz 1.

2. Нема меча острійшого над хлопа сильнійшого, (Гнідк.)

Він не пощадять слабшого.

3. Хто мечем воює, від меча гине. (Гвілк.)

Бваггельські слова. Пор. Adalb. Miesz 4.

Мешкати. 1. Ти де мешкаєш? — Ніде. А ти де? — зараз напротив тебе. (Льв.)

Розмова двох безхатних вуличників.

Мешти. 1. Мешти, я сї всеру, а ти будеш нести. (Будь.)

Мешти — патняк, шаці.

Микати. 1. Мама тикала, а я микала. (Лучак.)

Мама садила прим. горох, моркву, а я рвала.

Микита. 1. А то Микита, не Василь. (Квігин.)

Побачив помилку.

2. Микита на ялині, Микитиха пасє свині. (Наг.)

Приповідать, коли бачуть якесь безладє.

3. Микита поїв котьята. (Наг.)

Замість пирогів. Давував ся, що пироги волохаті іще й драпають ся.

4. Микита — срака протьята. (Снят.)

Прозивають, дразнять Микиту.

5. Микитиха тісто місит, а Микита діти тішит. (Наг.)

Про доладне, згідливе подружє.

6. Микито, чи ти то? — Не я то, мій тато. (Наг.)
Про неолоадну розмову.
7. Моцний Микито! (Бібр.)
Замість: Моцний Боже!
8. Не кпяти в Микети, бо й Микита вміє кпяти. (Кол.)
Не дасть собі зробити кривди.
9. Не кпяти в Микети, бо Микита свій пан. (Явор.)
Він потрафить сам боронити себе від кпни.
10. Не кпяти в Микети, бо Микита й сам кеп. (Колом.)
З дурного гріх кепкувати, хоч його поводитиме аж напрошуєть ся на кпни.
11. Пустив Біг Микиту на волокиту. (Лев., Ільк.)
Розволочив ся, не держить ся хати.
- Микитити.** 1. Микетиш ти щось небоже! (Наг.)
Круташ, брешеш.
- Микола.** 1. Від Миколи тай ніколи. (Заліса)
Не ясно.
2. Микола обісрав хату довкола, казали му лизати, а він втік до хати.
(Підгірки)
Дразнять Миколу.
3. На Миколи, або ніколи. (Наг.)
Присягає ся такий, що бере позикку, що віддасть її.
4. Святій Миколай Богом буде, як Бог умре. (Бар.)
Віруване, а може лише жарт наших селян.
5. Святій Миколай на білих кони їде. (Наг.) ...і дітям дарунки везе.
(Дрог.)
По селах нема звичаю обдаровувати чимось малих дітей на празник св. Миколая, а по містах сей звичай мабуть запесений німецькими кольоністами здавна й доси держить ся. Ті дарунки кладуть сонним дітям під подушки. Коли потрому дістанеть ся замість миколаївського медяника березова різьба, то така дитина дуже плаче, поки мати не задобризь її таким самим або й ще більшим медяником.
6. Як не на Николи, то хіба ніколи. (Наг.)
Обіцнює неплатний довжник віддати гроші. Празник Миколи, се найзвичайніший реченець, до якого наймають ся слуги.
- Миленіс.** 1. Просивни го під миленів, і ни хтів ни вигодати. (Була.)
Просив умильно.
- Милій.** 1. Гоп, моя мила, що по плечех леном била! (Пол.)
Танечна приказка. Парубок танцює з дівкою, що колясь набила його. Пор. Етн. Зб. VI, 4.
2. З милого зсісти купити їсти. (Ільк.)
Значіне якесь немясне. Милій везе милу на коркошах до міста. Основанє мабуть на якійсь невідомій анекдоті.
3. Мила і рана від свого пана. (Гнідк.) Милая... (Лучак.)
Коли любий чоловік жінку побе, то вона ще хвалить ся.

4. Милий мій мені немилый, а при мні його не вдар! (Зібол.)
Пор. вар. ч. 8.
5. Милий му, як сіль у оці. (Гнідк.)
Не любий, прикрый.
6. Просит го під милий Біг. (Наг.)
Богом закликає, просит умилно. Пор. Миленіє ч. 1.
7. Там іди, мила, звідки-сь била. (Явор.)
Відирає чоловік нелюбу жінку.
8. Хоть він мні не милий, не бий його при мні. (Наг.) Мій милий... не вдар. (Зібол.)
Не люблю бійки. Пор. Сим. 2470.
9. Хоть кому зогнила, але мні мила. (Лучак.)
Хоч хора жівка, але любя.
10. Хоть не Василь, а мні милий. (Лучак.)
Про імя байдуже, аби був любий.
- Милити ся.** 1. Незай не милить ся, бо не буде голитись. (Дар.)
Дармо тратить мило.
2. Пішов як з милом. (Гнідк.)
Хтось безнадійний, стратив щось, видає.
- Мило.** 1. Де мило, там очи, де болить, там руки. (Іль.)
До милого звертають ся очи, за болюче сягають руки.
2. Мило тому давати, хто не хоче брати. (Гнідк.)
Приємно, що віддає дарунок.
3. Що кому мило, хоч би й половина зогнило. (Ільк.) ...хоть на пів...
(Петр., Гнідк.) ...хоть би і... (Мінч.)
У милого не добачувш хиб.
4. Що мило, ще й снит ся. (Гнідк.)
Приємні сні.
- Милосерде.** 1. Милосердя в нїм, як у ковчазі кожуху загітку. (Гнідк.)
Про немилосердного чоловіка.
- Милостиня.** 1. Який монастир, така й милостиня. (Крипчуки)
Який господар, такий його дар.
- Милость.** 1. Милость о голоді не ситл. (Ільк.)
Голодному відпочувть ся й любви.
2. Нема милости без справедливости. (Залісе) ...без заздрости. (Наг.)
Хто любить несправедливого з його неправдою, тому гріх.
- Милувати.** 1. Милує як вовк барана. (Залісе)
Готов з'їсти.
- Милуванє.** 1. До милуваня нема силованя. (Ільк.) На милуванє... (Петр.)
Се справа добровільна.
- Милия.** 1. Вїо штири милі за пец! (Наг.) ...за два дни. (Підпечари)
Говорять дітям, яких везуть на колівні мов на коні.
- Минати.** 1. Все сї минає, лиш біда не минає ніколи. (Наг.)
Все нова приходить.

2. Є, то мине ся, а нема, то обійде ся. (Ільк.) Як є... (Наг.)
Говорить легкодухий чоловік.
3. Коби йно минуло три по пять, буде трава на пядь, вже в худобу на чім припять. (Мшан.)
Три по пять пор. далі ч. 6 і 7.
4. Мивали би ті люде як заповіреного. (Наг.)
Прокляте. Заповітених треба було оминати з далека; перед заповітеними селами стояли сторожі і не пускали до тих сіл нікого.
5. Мвнули тії роки, що розширала ся боки. (Ільк.)
Коли всі наїдали ся та напивати ся до сита.
6. Поки не мине три рази по пять, то си ще сядь. (Мшан.)
Ще зима, можеш сиочивати без роботи.
7. Поки не мине три пять, не буде благодать. (Гнідк.)
Поки не мине від Різдва три рази по пять неділя, доти не буде тепла.
8. Сім літ минуло, як музика грала, а він ще тепер скаче. (Хиринка)
Про дурня або паматливого, що не може забути того, що давно мануло.
9. Так ся минуло, як у Біличч. (Мшан.)
В Біличч, пов. Старий Самбір, було колись багато лірників і через те всіх Біличчан підіймасы на сміх, сідали при них на почіпки і на коліні крутили рукою мов корбою від ліни. Біличчани прогнали від се всіх лірників і ще й доси сердять ся: коли хто переложить ногу на ногу або покрутить вінськым хвостом, то бють. (М. Зубр.)
10. Хто кого мине, най ногу вивине! (Ільк.) ...звихне! (Наг.)
Прокляте на такого, що минає хату свого друга.
11. Чому бути, тому не минуть. (Лучак.)
Що має бути, те й буде.
12. Що минуло, то ся забуло. (Ільк.) ...то вже не верне. (Льв.) ...тому вже не бути. (Сор.)
І памяти не стало.
13. Як зле мине, буде добре; як зима мине, буде літо. (Луч.)
Вічна зміна і часу і людий.
- Мир.** 1. Боже святий, який мир проклятий! (Жидач.)
Зітхає побожний чоловік.
2. З добра миру. (Гнідк.)
Значіве веселе.
3. З миру по нитці, голому сорочка. (Городен.)
Коли зложать ся люди, то й найбіднішого заможуть.
4. Ліпший мир на гумні, як слава на війні. (Гнідк.)
Ліпше спокійне, господарське жите від воєнької слави.
5. Мирі незмирєнні. (Кос.)
Богато народу.
6. Миром, Грицьку! — Миром, ек ви собою? — А шо-є, дужий? — Дужий, декувать за питанє. — А ек гостили? — Миром, слава Богу. (Жабє)
Гуцульська формула привитана при стрічі.

4. Він має в чубку. (Наг.)
Напитий.
5. Все має, хіба ще пташого молока забагає. (Ільк.)
Про чоловіка, що має достатком усього, а ще бажає чогось фантастичного.
6. Все маю, лиш маю не маю. (Пасічна)
Жартлива приказка. Май, про який туг сказано, се віле до маєня хати на Зелені свята.
7. Доки я сї маю, доти мене кожний в куни брав, а як я підупав, то мене сї рід відцурав. (Голеш.)
Варіант до ч. 8. .
8. Доки-и ся маю, кожний мя знав. (Гнідк.)
А тепер збіднів, то давні приятелі не пізнають його.
9. Єден так має, аж му сї горлом пхає, а другий лиш слинку пролімає. (Наг.)
Нерівність маєткова між людьми. Пор. Adalb. Мієс 20.
10. Зле мати, зле й не мати. (Наг.)
І так зле, і так не добре. Пор. Adalb. Мієс 91.
11. Знаю, що маю, але не знаю, що вграчу. (Наг.)
Будуще непевне. Пор. Adalb. Мієс 88.
12. Маємо сї в ласки божеї і в вашого стараня. (Мшан.)
Відповідають гості на питанє господаря: як ся маєте?
13. Маєш за своє. (Наг.)
Маєш кару або заплату. Пор. Adalb. Мієс 21.
14. Має го в кишени. (Наг.)
Він у нього задовжений. Пор. Adalb. Мієс 60.
15. Має ся, як горох при дорозі. (Красноїля)
Хто хоче, то рве.
16. Має ся як голій у терню. (Наг.)
Про чоловіка, якого їсть біда.
17. Має ся, як земля сьвятої неділі. (Гнідк.)
Щасливий, задоволений, здоровий чоловік.
18. Май не май, а з рук не пускай. (Наг.)
Держи своє в руках. Пор. Adalb. Мієс 6.
19. Май сї гаразд, чого не маєш, ніхто ти не дає! (Наг.)
Сам за себе дбай.
20. Мати ся в пірю. (Гнідк.)
Бути багатим.
21. Маю ся, як голій у терню. (Наг.) ...у кропиві. (Ільк., Кобр.)
Живу поганю, докучає міні всяка погань. Пор. выше ч. 17.
22. Маю ся, як горох при дорозі: хто йде, то скубе. (Ільк.)
Просторійший варіант до ч. 7.
23. На що маємо, на то просимо. (Лучак.)
Запрошують гостей до свого дому. Пор. Wand. II, Haben 99.

25. Не має більше, як то, що за комп'юром. (Лучак.)
Богатий на воші. Пор. Adalb. Мієс 14.
26. Не маю де раз голови притулити. (Наг.)
Не маю своєї хати. Пор. Adalb. Мієс 71.
27. Не маю чим раз палець завиннути. (Наг.)
Такий голий. Пор. Adalb. Мієс 64.
28. Не питаю, як ся маєш, погляди, тай пізнаєш. (Крех.)
Відповідають на питає: як ся маєш. Пор. Schlei 120.
29. От поти того маю! (Наг.)
Маю по горло (показують жестом, поводячи пальцем по горлі), маю аж за багато, надолго вже.
30. Так маюсь, як горох при дорозі. (Лев.) ...хто схоче, то урве. (Жидач.)
Варіант до ч. 22.
31. Так ся маю, як свята земля в грудни. (Жидач.) Аби сї так мала...
(тажже)
Земля в грудні мертва, під снігом. Пор. ч. 18.
32. Тільки має, що на собі. (Наг.) ...на хребті. (Стрий)
Про пролетарія, що не має нічого крім одєжі на тілі. Пор. Wand. II, Haben 73.
33. Тоди маю, як в рупці триваю. (Наг.)
Обіцявши не вірю. Пор. Adalb. Мієс 89; Wand. II, Haben 112.
34. Хочеш мати, муєши дбати. (Наг.)
Не подбавши, не будеш мати. Пор. Adalb. Мієс 4.
35. Хто багато має, той ще жадає. (Горолєн.)
Людська пожадливість не знає межі. Пор. Adalb. Мієс 27; Wand. II, Haben 33.
36. Хто має, той не дбає. (Луч.)
Не боїть ся недостатку. Пор. Adalb. Мієс 26; Нос. 458.
37. Хто має, тот бурчить, хто не має, тот мовчиг. (Мінч., Петр.)
Богач голосний, хвалить ся богатством, а бідний сидить тихо.
38. Хто має, про те не дбає. (Сквар.)
Мая, тай байдуже йому. Пор. Adalb. Мієс 7; Wand. II, Haben 73, 123; Čelak 182.
39. Хто нічого не має, в того нічого не вкрадуть. (Крех.)
Може чути себе безвечним. Пор. Adalb. Мієс 8; Wand. II, Haben 21.
40. Хто не має, той не згубит. (Наг.) ...не сратит. (Завад.) ...не про-
грає. (Цєн.)
Не боїть ся срати. Пор. Wand. II, Haben 93.
41. Чим білше має сї, тим білше хоче сї. (Кольб.)
Варіант до ч. 35. Пор. Adalb. Мієс 11; Wand. II, Haben 28.
42. Що мав, то дав. (Наг.)
Щедрий був. Пор. Adalb. Мієс 10.
43. Що маю, то обиймаю. (Яс. С.)
Держу в своїм посіданю, про живу. Пор. Wand. II, Haben 109.
44. Що маю, то ти дам. (Наг.) ...мав ...дав. (Наг.) ...то боже. (Наг.)
Дам, що маю. Пор. Adalb. Мієс 11; Wand. II, Haben 11, 111.
45. Що маю, того хваю. (Кол.)
З тим живу, на тім задоволюю ся. Пор. Wand. II, Haben 102.

46. Що мають, то разом, а що не мають, то також разом. (Наг.)
Чудова спілка. Пор. Adalb. Місє 5.
47. Яйці маєш? (Наг.)
Жартливо зам. як сі маєш.
48. Як биш так мав, як не маю! (Наг.)
Зітхає немаючий чоловік. Пор. Adalb. Місє 9.
49. Як би си мав, кождий мене знав, а як би підупав, ніхто мене не пізнав. (Луч.)
Жалуєть си зубожілий чоловік. Пор. Bev. 381 і ч. 7.
50. „Як сі маєте?“ — „От, по старому“. (Наг.)
Як звичайно.
51. „Як ся маєте? — „По середині: як учора, так нині“. (Ільк.)
Маю ся, живу як звичайно.
52. Як ся маєш? — Полатавши. (Гнілк.)
Живу раз гірше, другий раз ліше.
53. Яку хто має, таку обіймає. (Наг.)
Мова про жінку, яку чоловік любить не дивлячи ся, чи вона гарна, чи ні.
54. Як си добре мав, мене кождий знав; як я пропав, кождий мене за-
нехав. (Орел.) ...а як побила мене лиха година, відрекла ся мене
моя родина. (Якимчиці)
Варіант до ч. 7, 8, 49.
55. Як би ся мав, кождий мене знав; як би підупав, ніхто мене не пі-
знав. (Луч.)
Вар. до ч. 8, 36, 45.
56. Як я ся добре мав, то мене кождий знав, а як прийшла лиха го-
дина, то відцурала ся і своя родина. (Тереб.) ...як мене побили...
(Якимчиці)
Просторійший варіант до ч. 49, 55.
- Матінка.** 1. Матінко моя витріскоока! (Кол.)
Жартливий оклик в роді „Мати Василичина“, Мати ч. 12.
2. Матінко хрещова! (Наг.)
Жартливий оклик при якійсь здивованю, зам. Хрестова.
- Матіркувати.** 1. Наматіркував му, що сі влізло. (Наг.)
Налав його в матір.
- Матка.** 1. Матко боска, руська, польська! (Ждач.)
Жартливий оклик.
2. Матко на цввичках! Будзан.)
Жартливо зам. Matko najświętsza.
3. Меже Матками се було. (Наг.)
Між Успенієм і різдвом Богородиці, початок осени.
4. У кого матка, у того голова гладка. (Дар.)
Мати змиє і вичеше.
5. Яка матка, така Катка. (Гнідк.)

Катка — Катерина, звичайніше з польська Каська, Кася. Пор. Adalb. Matka 11.

Матуся. 1. Ой матусю побожна, дай кусень хліба, бо торба порожна.
(Дрог.)

Тяк „до прикладу“ співучим голосом благав жебрак милостині.

Мах. 1. Дібрав си маху. (Наг.)
Ровмажав си.

2. За єдним махом єго душ забіяхом. (Наг.)

Хвалів ся шевчик, що за одним разом убив єсто мух. Про се є популярна і по всім сьвітї відома казка.

3. Кули мах, туди мах, а все біду по зубах. (Мінч., Петр.)
Про нещасливого чоловіка, на якого всі удари долаї сиплють ся.

Махати. 1. Махай єден з другим, куди-є сї пустив! (Наг.)
Іди, біжи, куди намірив ся!

2. Махай по за хрест! (Наг.)
Не туди, кудї хрещеві люди ходять.

Маханє. 1. Маханє за вдаренє не рахуют. (Косє, Ільк.)
Намір не стає за діло. Пор. Симони 1028.

Мачуха. 1. Іще мачоха не забила ся пасербятами о голову. (Гнідк) ...не
забила ся в голову. (Ільк.)

Мачуха звичайно мало дбає за свої пасербята. Пор. Adalb. Mачochа 14.

2. Ніхто собі не мачоха. (Яс. С.)
Не дасть собі кривди зробити.

3. Тай я не мачошин сив. (Збар.)
І я не чужениця, не вирід. Пор. Adalb. Mачochа 1.

4. Ой ти мачушина дитино! (Кольб.)
Не моя, якась відміна. Лає мати неслухняну дитину. Пор. Adalb. Mачochа 7.

Маць. 1. Маць, маць, а то сліпий Яць. (Сор.)
Коли хтось мацає довкола себе немов у потемках.

Мацати. 1. Мацяти би ті кольки по під боки! (Наг.)
Щоб тебе закололо в обох боках.

Мацько. 1. Мацько робит, Мацько їсть. (Гнідк.) Мацько не робит нас
піст. (Тисьл.)

Мацько — Матвій. Говорять про бідного чоловіка, що заробляє лише на саму страву.

2. Тивди-ривди Мацьку грай. (Наг.)
Тивди-ривди говорять, коли виходять до танцю, або й загально про танцюєр.

Мед, мід. 1. Говорит, як медом мастит. (Наг.)
Говорить солодко, приємно.

2. Голі в медом і язик з'їсти. (Гнідк.)
Хоч дуже смачний.

3. І медом го не звабиш. (Наг.)
Мід звичайно принадна річ.

4. І мід нас ід. (Гнідк.)
Вадить, коли його маїє ся. Пор. Adalb. Miód 2.

5. І на меду знайдеш біду. (Топільн.)
Приходять до сварки та бійки.
6. Коли мід, то й ложкою. (Ільк.) ...то я... (Кобр.)
Як що миле, то й багато. Пор. Adalb. Miód 3.
7. Меди-медовичі! (Наг.)
Про дуже солодкий мід.
8. Медок солодок, а язичок дере. (Кобр.) І медок... (Гвілк.)
Хто їсть багато прісного меду, у того здираєть ся шкіра в язика.
9. Медок солодок, тяжко го ликнути. (Луч.)
Чому тяжко?
10. Меду найш сі, то ти пупцьом витече. (Наг.)
Загальне віруванє, хоч мабуть ніхто ще того не бачив.
11. Меду ніхто нині не лиже. (Луч.)
Нікому не поводять ся зовсім добре.
12. Мід солодкий, але язик тяжко з ним з'їсти. (Яс. С.)
Варіант до ч. 2.
13. На меду знайшов собі біду. (Наг.)
На меду в шинюку сподобав собі дівку і оженивши ся з нею побачив, що вона пінчка.
14. На мід, не на жовч люде мух ловлять. (Ільк.)
Солодке на приману ліпше як гірке.
15. На язичі мід, а під язиком іль. (Ільк.)
Про масного чоловіка, що гарно говорить, а затроює людську душу.
16. Не всьо медок, що солодке. (Гвілк.)
Бував й цукрене, або бував таке, що гіркий смак по собі лишає.
17. Не до меду йому тепер. (Наг.)
Йому так гірко на душі, що ніяким медом не засолодиш.
18. Не з медом му сесе. (Гвілк.)
Не солодко приходять ся жити.
19. Там йому не з медом буде. (Наг.)
Не солодко, погано буде йому.
20. Тобі як мід, то зараз і лижка. (Наг.)
Пор. Adalb. Miód 3.
21. Хто став ся медом, того мухи з'їдять. (Ільк.) ...сі чинит... (Наг.)
Надто солодкі слова будять обридженє.
22. Щоб мід їсти, треба пчолу переморити. (Залісє)
Давнійше не знали иншого способу. Пор. Adalb. Miód 11.
- Медвежа** (село). 1. Я йду на Медвежу, а до того не належу. (Наг.)
Се не мое діло.
- Медвідь**. 1. Або старий медвідь, або молода куропатва. (Луч.)
На питає: що там зашелестіло?
2. Бурчить як медвідь. (Наг.)
Про нелюдяного, бурчливого чоловіка. Пор. Adalb. Niedźwiedz. 3.
3. Дай ми спокій, ти медведю! (Наг.)
Говорять дівка до міцного парубка, що став з нею борєти ся.

4. Жив як медвідь у гаврі. (Наг.)
Ніхуди не виходить із хати, немлюдний чоловік.
5. Звиває ся як медвідь в ташці. (Гнідк.)
Вертить ся та крутить ся незграбо.
6. Коли на медведя мала галузь упаде, то бурчить, а як велика, то мовчть. (Ільк.) ...галузка... ціла галузь. (Город.) ...мала гильця... (Петр.)
Коли кому мала прикрість стане ся, то сердить ся дуже, а в великій прикрости не може сказати ані слова. Пор. Adalb. Niedźwiedz 6; Schlei 152; Wlisl. 178.
7. Колись і на моїм подвірю медвідь спорожнить ся. (Гнідк.)
Велика благодать буде!
8. Медведьови до меду уха, а від меду хвіст уривали. (Мінч.) ...уха урвали... фіст. (Петр.)
Не хотів іти до меду, а потім не хотів іти від меду. Пор. Adalb. Niedźwiedz 4.
9. Медведя коли вчать танцювати, то му на сопілку грають. (Іль.)
Але при тім учать його танцювати на помаленьку розпалюваній блясі.
10. Медведя пасічником зробити. (Гнідк.)
Зробити нешдару хованю.
11. Медвідь гуляє, а циган гроші збирає. (Лучак.)
Звичайна ярмаркова картина.
12. Медвідь дужий, хоть ся не вживає. (Гнідк.) Аво, медвідь який моцний, а не мие сі ніколи. (Наг.)
Говорять діти, що не хотять мити ся.
13. Міцний як медвідь. (Наг.)
Про дуже сильного чоловіка.
14. На переді два медведі. (Лол.)
Не йди туди, там ти непевний свого життя.
15. На переді медвідь, а по заду вовк. (Гнідк.)
Страшна небезпека.
16. Погладив го як медвідь лабов. (Наг.)
Подряпав сильно, смалчив.
17. Покірний як медвідь. (Коз.)
Він зовсім не покірний, а дуже капризний.
18. Рикнув як медвідь. (Лол.)
Про голосний, наглий окрик.
19. Спас ся, як медвіць. (Мінч.)
Медвіць в осени дуже грубий і жирний, бо набирає поживи на зиму.
20. Ссав бис лабу як медвідь. (Наг.)
Щоб ти в зимі не мав що їсти Вірять, що медвідь ссе свою лапу в зимі. Пор. Adalb. Niedźwiedz 13.
21. Тобі би сі лише з медведьом бороти. (Наг.)
Говорять чоловікови дуже охочому до бійки.

22. Тягли медведя до меду, та урвали вуха; тягли медведя від меду, та урвали фіст. (Ільк.)
Вар. до ч. 8.
23. Як на медведьї мала галузка летит, то він страх ричит; а як велика, то лиш мовчки змикат. (Корч.) ...гіля впаде — бурчит. (Жидач.)
Варіант до ч. 6.
- Медова.** 1. Звідки йдеш? — З Медови. — Що везеш? — Пирог. — Дай міві. — А диви! (Кобил.)
Медова — село.
- Межа.** 1. На межі не лежи, бо гадина вкусит. (Наг.)
На межах, часто засаджених терном, найбільше виводять ся гадюки.
2. Не переходи чужої межі! (Замул.)
Не виходи за свою компетенцію, не роби того, що до тебе не належить.
3. Переореш межу, гріху сі допустш. (Наг.)
Нарушиш чужу власність.
4. Пересрав му межу. (Наг.)
Страшний злочин.
5. Хто межу огородит, того Бог охоронит. (Ком.)
Надгородить його за те, що береже чужої і своєї землі.
- Мейло.** 1. Мейло мейлом, митка митков. (Наг.)
Про невгомного балагуна.
- Мельник.** 1. Мельника господинї втопила. (Сор.)
Зваряла багато юшки а мало круп або галушок.
2. Мельники до готової муки. (Луч.)
Такі не прироблять, а з'їдять готове.
3. Мельник над щурами пан. (Заліщ.)
Вірять в те, що мельники мають силу командувати щурам або проганяти їх, пор. Житє і Слово.
4. Мельник ніколи сі не мнє, а все білий. (Жидач.)
Бо припав мукою.
5. Мельник шумом багатий. (Гвідк.)
Шум лотоків годує його.
6. На мельника вода робить. (Ільк.)
Говорять заздро инші ремесники, що мусять заробити руками.
7. Який мельник, такий млин; який отець, такий син. (Ільк.)
Влучна паралеля.
- Мельничка.** 1. Мельничка невеличка, випинає як теличка. (Кол.)
Кепкують із мельникової жінки.
- Ментрога.** 1. То ментрога не дорога. (Наг.)
Про погану, болотяну або камінясту дорогу, якою їхати правдива мука.
- Менше.** 1. Менше вкусш, скорше ликнеш. (Явор.)
Менше заміриш, скорше осягнеш.
2. Менче нас, менчий глас. (Кольб.)
Менше людей, то менше й гамору.

3. Най би було менше, коби більше. (Жидач.)
Неможливе бажанє.
4. Хто менше говорить, той довше живе. (Цепів)
Говорять балакучому.
- Мерза, мерзити.** 1. Ані мя мерза, ані мя лжи. (Гвідк.)
Не погань і не хвали.
2. Змерзав си ся, то й їсти не можу. (Наг.)
З'їв щось обридливе, прим. муху.
3. Змерзав ми, ливити сі на нього не можу. (Наг.)
Остогид, надокучив.
4. Иди до мерзи! (Наг.)
До зараженої курви.
5. Мерзена би ти память була. (Наг.)
Щоб усі навіть згадки про тебе цурали ся.
6. Мерзене в мерзенім люблюв ся. (Крех.)
Погань до погані тулить ся.
7. Мерзене ти личище. (Наг.)
Про погане, вісповате лице.
8. Мерзит го па чім світ стоїт. (Наг.)
Цалюжуть, лає, клине.
9. То ще мерза на весь сьвіт. (Наг.)
Про скандальне житє якоїсь жінки і загалом про всяку погань.
- Мерлий.** 1. Без дозволу мерлий по сьвіті не ходит. (Папір.)
Віра в те, що мертвяки з божого дозволу можуть виходити з гробів і ходити нічю коло своїх хат, загально розповсюджена серед нашого народа.
2. Мерлого клясти — тяжкий гріх. (Папірня)
А живого можна? Пор. Adalb. Umarly 5.
3. Як є мерлець в селі, то киселиці не вдасть сі; аби вдала сі, треба треба веречи (вкшнути) в яку страву вуголь. (Наг.)
Народне віруванє.
- Мертвий.** 1. Вони ні з мертвов кісток обійшли. (Наг.)
Вірять, що коли хто обійде когось з мертвою кісткою, то обійденому нічого не пощастить.
2. Мертві по сьвіті не ходьв. (Кольб.)
Як раз закопаний чоловік, то вже не встане.
3. Мертвов руков ми дав. (Наг.)
Конаючи при самій смерти.
4. Мертвого з церкви не вертают. (Лучак.)
Хоромять біля церкви.
5. Мертвого на свідка не кличут. (Наг.)
А до виборів наші пани частенько водять мерців.
6. На мертвім місци стало. (Крех.)
На таким, що не можна ані наперед ані назад.
7. Тисне ні, як мертза рука. (Наг.)

Тиснене пускаючи. Оповідають, що устися свіжо помершого чоловіка бував часом дуже болючий.

Метати ся. 1. Мече ся як посолений. (Гнідк.)

Кидаеть ся як посолений вюн.

2. Метали си ягоди. (Мшан.)

Один молодий газда пив на весілю чарку за чаркою, а другий говорив: Ото мече ягоди! (М. Зубр.) В Наг. метали си ягоди в знач. перекидали ся солодкими, любими словами.

3. Острижене волосє але метати на вільне місце, бо як ворона знайде і візьме до гнізда, то в чоловіка буде страшенно голова боліти. (Наг.)

Народня віруванє.

Мести. 1. Мете, аж сі курит. (Наг.)

Про змітанє порохів, але також про захланне їдінє.

2. Мете, мете, але своє, не твоє. (Бібр.)

Дівка підглядала крізь двері кавалєра, що прислав до неї сватів. А на дворі була снігова метіль, а парубок дожидаючи поки його покличуть до хати, харчував ся поквалпно. Дізнана, щоб дати про себе знати, сказала: Ой то мете мете! — про сніг, а парубок думаючи, що вона говорить про його їдінє, сердито відповів словами, що війшли в приказку.

Меч. 1. Не тогди меча шукати, коли ся треба потикати. (Льк.) ...як до бою ставати. (Наг.)

Треба мати оружє завчасу готове до бою. Пор. Adalb. Miecz 1.

2. Нема меча острійшого над хлопа сильнійшого, (Гнідк.)

Він не пощадаєть слабшого.

3. Хто мечем воює, від меча гине. (Гвілк.)

Євангельські слова. Пор. Adalb. Miecz 4.

Мешкати. 1. Ти де мешкаєш? — Ніде. А ти де? — зараз папротий тебе. (Льв.)

Розмова двох безхатних вуличників.

Мешти. 1. Мешти, я сі всеру, а ти будеш нести. (Буль.)

Мешти — патинки, жапці.

Микати. 1. Мама ткала, а я микала. (Лучак.)

Мама садила прим. горох, моркву, а я рвала.

Микита. 1. А то Микита, не Василь. (Кнігин.)

Побачив помилку.

2. Микита на ялинї, Микитиха пасє свинї. (Наг.)

Привідають, коли бачуть яєсь безладе.

3. Микита поїв котьята. (Наг.)

Замість пирогів. Дивував ся, що пироги волохаті іще й драпають ся.

4. Микита — срака протьята. (Снят.)

Прозивають, дразнять Микиту.

5. Микитиха тісто місит, а Микита діти тішит. (Наг.)

Про доладне, згідливе подружє.

6. Микито, чи ти то? — Не я то, шій тато. (Наг.)
Про неолодану розмову.
7. Моцний Микито! (Бібр.)
Замість: Моцний Боже!
8. Не кпяти в Микити, бо й Микита вміє кпяти. (Кол.)
Не дасть собі зробити кривди.
9. Не кпяти в Микити, бо Микита свій пан. (Явор.)
Він потрафить сам боронити себе від кпни.
10. Не кпяти в Микити, бо Микита й сам кеп. (Колом.)
З дурного гріх кепкувати, хоч його поводжінє аж напрошуєть ся на кпни.
11. Пустив Біг Микиту на волокиту. (Лев., Ільк.)
Розводчив ся, не держить ся хати.
- Микитити.** 1. Микитиш ти щось небоже! (Наг.)
Крутиш, брешеш.
- Микола.** 1. Від Миколи тай ніколи. (Залісє)
Не ясно.
2. Микола обісрав хату довкола, казали му лизати, а він втік до хати.
(Підгірки)
Дразнять Миколу.
3. На Миколи, або ніколи. (Наг.)
Присягає ся такий, що бере позивку, що віддасть її.
4. Сьвятий Миколай Богом буде, як Бог умре. (Бар.)
Віруване, а може лише жарт наших селян.
5. Сьвятий Николаї на білім кони їде. (Наг.) ...і дітям дарунки везе.
(Дрог.)
По селах нема звичаю обдаровувати чимось малих дітей на празник св. Николая, а по містах сей звичай мабуть запесений німецькими кольонїстами здавна й доси держить ся. Ті дарунки кладуть сонним дітям під подушки. Коли котрому дістанеть ся замість миколаївського медняника березова різьма, то така дитина дуже плаче, поки мати не задобрять її таким самим або й ще більшим медняником.
6. Як не на Николи, то хіба ніколи. (Наг.)
Обідює неплатний довжник віддати гроші. Празник Миколи, се найзвичайнійший реченець, до якого наймають ся слуги.
- Миленіє.** 1. Просивим го під миленів, і ни хтів ми вигодати. (Булає)
Просив умильно.
- Милій.** 1. Гол, моя мила, що по плечех леном била! (Пол.)
Танечна приказка. Парубок танцює з дівкою, що колись набила його. Пор. Етн. Зб. VI, 4.
2. З милого зсісти купити їсти. (Ільк.)
Значіне яєсь неясне. Милій везе милу на коркошах до міста. Основанє мабуть на якійсь невідомій анекдоті.
3. Мила і рана від свого пана. (Гнідк.) Милая... (Лучак.)
Коли любий чоловік жінку побє, то вона ще хвалить ся.

4. Він має в чубку. (Наг.)
Напитий.
5. Все має, хіба ще пташого молока забагає. (Ільк.)
Про чоловіка, що має достатком усього, а ще бажав чогось фантастичного.
6. Все маю, лиш маю не маю. (Пасічна)
Жартлива приказка. Май, про який тут сказано, се віле до магна хати на Зелені святи.
7. Доки я єї маю, доти мене кождей в куми брав, а як я підупав, то мене єї рід відцурав. (Голеш.)
Варіант до ч. 8.
8. Доки-и ся маю, кождей мя знаю. (Гнідк.)
А тепер збіднів, то давні приятелі не пізнають його.
9. Єден так має, аж му єї горлом пхає, а другий лиш слинку пролигає. (Наг.)
Нерівність масткова між людьми. Пор. Adalb. Мієс 20.
10. Зле мати, зле й не мати. (Наг.)
І так зле, і так не добре. Пор. Adalb. Мієс 91.
11. Знаю, що маю, але не знаю, що вграчу. (Наг.)
Будуще непевне. Пор. Adalb. Мієс 88.
13. Маємо єї з ласки божеї і з вашого стараня. (Мшан.)
Відповідають гості на питанє господаря: як ся маєте?
14. Маєш за своє. (Наг.)
Маєш кару або заплату. Пор. Adalb. Мієс 21.
15. Має го в кишени. (Наг.)
Він у нього задовжений. Пор. Adalb. Мієс 60.
16. Має ся, як горох при дорозі. (Краспоїля)
Хто хоче, то рве.
17. Має ся як голий у терню. (Наг.)
Про чоловіка, якого їсть біда.
18. Має ся, як земля святаї неділі. (Гнідк.)
Щасливий, задоволений, здоровий чоловік.
19. Май не май, а з рук не пускай. (Наг.)
Держи своє в руках. Пор. Adalb. Мієс 6.
20. Май єї гаразд, чого не маєш, ніхто ти не дає! (Наг.)
Сам за себе дбай.
21. Мати ся в пірю. (Гнідк.)
Бути богатим.
22. Маю ся, як голий у терню. (Наг.) ...у кропиві. (Ільк., Кобр.)
Живу поганю, докучає міні всяка погань. Пор. выше ч. 17.
23. Маю ся, як горох при дорозі: хто йде, то скубе. (Ільк.)
Просторійший варіант до ч. 7.
24. На що маємо, на то просимо. (Лучак.)
Запрошують гостей до свого дому. Пор. Wand. II, Naben 99.

25. Не має більше, як то, що я компіром. (Лучак.)
Богатий на вощ. Пор. Adalb. Мієс 14.
26. Не маю де раз голови притулити. (Наг.)
Не маю своєї хати. Пор. Adalb. Мієс 71.
27. Не маю чим раз палець завипнути. (Наг.)
Такий голий. Пор. Adalb. Мієс 64.
28. Не пвтай, як ся маєш, погляди, тай пізнаєш. (Крех.)
Відповідають на питає: як ся маєш. Пор. Schlei 120.
29. От поти того маю! (Наг.)
Маю по гордо (показують жестом, поводячи пальцем по горлі), маю аж за богато, надоіло вже.
30. Так маюсь, як горох при дорозі. (Лев.) ...хто схоче, то урве. (Жидач.)
Варіант до ч. 22.
31. Так ся маю, як свята земля в грудни. (Жидач.) Абис сі так мала...
(тажже)
Земля в грудні мертва, від снігом. Пор. ч. 18.
32. Тільки має, що на собі. (Наг.) ...на хребті. (Стрий)
Про пролетарія, що не має нічого крім одежі на тілі. Пор. Wand. II, Haben 73.
33. Тогди маю, як в рупці тримаю. (Наг.)
Обіцянам не вірю. Пор. Adalb. Мієс 89; Wand. II, Haben 112.
34. Хочеш мати, мусиш дбати. (Наг.)
Не подбавши, не будеш мати. Пор. Adalb. Мієс 4.
35. Хто богато має, той ще жадне. (Горолеи.)
Людська пожадливість не знає межі. Пор. Adalb. Мієс 27; Wand. II, Haben 33.
36. Хто має, той не дбає. (Луч.)
Не боїть ся недостатку. Пор. Adalb. Мієс 26; Нос. 458.
37. Хто має, тот бурчит, хто не має, тот мовчиг. (Мінч., Петр.)
Богач голосний, хвалить ся богатством, а бідний сидить тихо.
38. Хто має, про те не дбає. (Сквар.)
Має, тай байдуже йому. Пор. Adalb. Мієс 7; Wand. II, Haben 73, 123; Šelak 182.
39. Хто нічого не має, в того нічого не вкрадут. (Крех.)
Може чути себе безпечним. Пор. Adalb. Мієс 8; Wand. II, Haben 21.
40. Хто не має, той не згубит. (Наг.) ...не стратит. (Завад.) ...не про-
грає. (Цев.)
Не боїть ся страти. Пор. Wand. II, Haben 93.
41. Чим білше має сі, тим білше хоче сі. (Кольб.)
Варіант до ч. 35. Пор. Adalb. Мієс 11; Wand. II, Haben 28.
42. Що мав, то дав. (Наг.)
Щедрий був. Пор. Adalb. Мієс 10.
43. Що маю, то обиймаю. (Яс. С.)
Держу в своїм посіданю, про жінку. Пор. Wand. II, Haben 109.
44. Що маю, то ти дав. (Наг.) ...мав ...дав. (Наг.) ...то боже. (Наг.)
Даво, що маю. Пор. Adalb. Мієс 11; Wand. II, Haben 11, 111.
45. Що маю, тото хкаю. (Кол.)
З тим живу, на тім задоволюю ся. Пор. Wand. II, Haben 102.

46. Що мають, то разом, а що не мають, то також разом. (Наг.)
Чудова спілка. Пор. Adalb. Місє 5.
47. Яйці маєш? (Наг.)
Жартливо зам. як сі маєш.
48. Як би так мав, як не маю! (Наг.)
Зітхав немаючий чоловік. Пор. Adalb. Місє 9.
49. Як єм си мав, кожний мене знав, а як єм підупав, ніхто мене не пізнав. (Луч.)
Жалуєть ся зубожілий чоловік. Пор. Веб. 381 і ч. 7.
50. „Як сі маєте?“ — „От, по старому“. (Наг.)
Як звичайно.
51. „Як ся маєте? — „По середині: як учора, так нині“. (Ільк.)
Маю ся, живу як звичайно.
52. Як ся маєш? — Полатавши. (Гнілк.)
Живу раз гірше, другий раз ліше.
53. Яку хто має, таку обіймає. (Наг.)
Мова про жінку, яку чоловік любить не дивлячи ся, чи вона гарна, чи ні.
54. Як си добре мав, мене кожний знав; як я пропав, кожний мене занехав. (Орел.) ...а як побила мене лиха година, відрекла ся мене моя родина. (Якимчиці)
Варіант до ч. 7, 8, 49.
55. Як єм ся мав, кожний мене знав; як єм підупав, ніхто мене не пізнав. (Луч.)
Вар. до ч. 8, 36, 46.
56. Як я ся добре мав, то мене кожний знав, а як прийшла лиха година, то відпурала ся і своя родина. (Тереб.) ...як мене побили... (Якимчиці)
Просторійший варіант до ч. 49, 55.

Матінка. 1. Матінко моя витріскоока! (Кол.)

Жартливий оклик в роді „Мати Василичина“, Мати ч. 12.

2. Матінко хрещова! (Наг.)

Жартливий оклик при якимось здивованю, зам. Хрестова.

Матіркувати. 1. Наматіркував му, що сі влізло. (Наг.)

Налазя його в матір.

Матка. 1. Матко боска, руська, польська! (Жадач.)

Жартливий оклик.

2. Матко на цьвичках! Будзан.)

Жартливо зам. Matko najświętsza.

3. Меже Матками се було. (Наг.)

Між Успенієм і рідвом Богородиці, початок осені.

4. У кого матка, у того голова гладка. (Дар.)

Мати змиє і вичеше.

5. Яка матка, така Катка. (Гнідк.)

Катка — Катерина, звичайніше з польська Касья, Кася. Пор. Adalb. Matka 11.

Матуся. 1. Ой матусю побожна, дай кусень хліба, бо торба порожна.
(Дрог.)

Так „до прикладу“ співучим голосом благав жебрак милостині.

Мах. 1. Дібрав си маху. (Наг.)
Розмахав ся.

2. За єдним махом сто душ забіяхом. (Наг.)

Хвалив ся шевчик, що за одним разом убив сто мух. Про се є популярна і по-всім-світі відома казка.

3. Кули мах, туди мах, а все біду по зубах. (Мінч., Петр.)
Про нещасливого чоловіка, на якого всі удари долі сипляють ся.

Махати. 1. Махай єден з другим, куди-є сі пустив! (Наг.)
Иди, біжи, куди намірив ся!

2. Махай по за хрест! (Наг.)
Не туди, куди хрещені люди ходять.

Маханє. 1. Маханє за вдаренє не рахуют. (Косс, Ільк.)
Намір не став за діло. Пор. Симони 1028.

Мачуха. 1. Іще мачоха не забила єя пасербятами о голову. (Гнідк) ...не
забила ся в голову. (Ільк.)

Мачуха звичайно мало дбає за свої пасербята, Пор. Adalb. Masocha 14.

2. Ніхто собі не мачоха. (Яс. С.)
Не дасть собі кривди зробити.

3. Тай я не мачошин син. (Збар.)
І я не чужениця, не вирід. Пор. Adalb. Masocha 1.

4. Ой ти мачушина дитино! (Кольб.)
Не моя, якась відміна. Лая мати неслужнячу дитину. Пор. Adalb. Masocha 7.

Маць. 1. Маць, маць, а то сліпий Яць. (Сор.)
Коли хтось мацає довкола себе немов у потемках.

Мацати. 1. Мацали би ті кольки по під боки! (Наг.)
Щоб тебе закололо в обох боках.

Мацько. 1. Мацько робит, Мацько їсть. (Гнідк.) Мацько не робит нас
піст. (Тисьм.)

Мацько — Матвій. Говорять про бідного чоловіка, що заробляє лише на саму страву.

2. Тинди-ринди Мацьку грай. (Наг.)
Тинди-ринди говорять, коли виходять до танцю, або й загально про танцюр.

Мед, мід. 1. Говорит, як медом мастит. (Наг.)
Говорять солодко, прямино.

2. Голі в медом і язик з'їсти. (Гнідк.)
Хоч дуже смачний.

3. І медом го не звабиш. (Наг.)
Мід звичайно принадна річ.

4. І мід нас ід. (Гнідк.)
Вадить, коли його наїса ся. Пор. Adalb. Miód 2.

5. І на меду знайдеш біду. (Топільн.)
Приходить до сварки та бійки.
6. Коли мід, то й ложкою. (Ільк.) ...то я... (Кобр.)
Як що миле, то й багато. Пор. Adalb. Miód 3.
7. Меди-медовичі! (Наг.)
Про дуже солодкий мід.
8. Медок солодок, а язичок дере. (Кобр.) І медок... (Гвілк.)
Хто їсть багато прісного меду, у того здираєть ся шкіра з язика.
9. Медок солодок, тяжко го ликнути. (Луч.)
Чому тяжко?
10. Меду найш сї, то ти пупцюм витече. (Наг.)
Загальне віруванє, хоч мабуть ніхто ще того не бачив.
11. Меду ніхто нинї не лиже. (Луч.)
Нікому не поводить ся зовсім добре.
12. Мід солодкий, але язик тяжко з ним з'їсти. (Яс. С.)
Варіант до ч. 2.
13. На меду знайшов собі біду. (Наг.)
На меду в шиночку сподобав собі дівчу і оженивши ся з нею побачив, що вона пічка.
14. На мід, не на жовч люде мух ловлять. (Ільк.)
Солодке на приману ліпше як гірке.
15. На язичї мід, а під язиком їдь. (Ільк.)
Про масного чоловіка, що гарно говорить, а затроює людську душу.
16. Не весь медок, що солодке. (Гвілк.)
Буває й цукрене, або буває таке, що гірший смак по собі лишає.
17. Не до меду йому тепер. (Наг.)
Йому так гірко на душі, що ніяким медом не засолодиш.
18. Не з медом му сесе. (Гвілк.)
Не солодко приходить ся жити.
19. Там йому не з медом буде. (Наг.)
Не солодко, погано буде йому.
20. Тобі як мід, то зараз і ложка. (Наг.)
Пор. Adalb. Miód 3.
21. Хто став ся медом, того мухи з'їлять. (Ільк.) ...сї чинит... (Наг.)
Надто солодкі слова будять обридженє.
22. Щоб мід їсти, треба пчолу перемерити. (Залісе)
Давнійше не знали иншого способу. Пор. Adalb. Miód 11.
- Медвона** (село). 1. Я йду на Медвежу, а до того не належу. (Наг.)
Се не мое діло.
- Медвїдь**. 1. Або старий медвїдь, або молода куропатка.. (Луч.)
На питанє: що там зашелестїло?
2. Бурчит як медвїдь. (Наг.)
Про нелюдяного, бурчливого чоловіка. Пор. Adalb. Niedzwiedz 3.
3. Дай ми спокій, ти медведю! (Наг.)
Говорять дівка до міцного парубка, що став з нею борєти ся.

4. Жие як медвідь у гаврі. (Наг.)
Нікуди не виходить із хати, немудрий чоловік.
5. Звиває ся як медвідь в тавци. (Гнідк.)
Вертить ся та крутить ся неграбаю.
6. Коли на медведа мала галузь упаде, то бурчить, а як велика, то мовчить. (Ільк.) ...галузка... ціла галузь. (Город.) ...мала гильця... (Петр.)
Коли кому мала прикрість стане ся, то сердить ся дуже, а в великій прикрости не може сказати ані слова. Пор. Adalb. Niedźwiedz 6; Schlei 152; Wlisl. 178.
7. Колись і на моїм подвірю медвідь спорожнить ся. (Гнідк.)
Велика благодать буде!
8. Медведьови до меду вуха, а від меду хвіст уривали. (Мінч.) ...вуха урвали... фіст. (Петр.)
Не хотів іти до меду, а потім не хотів іти від меду. Пор. Adalb. Niedźwiedz 4.
9. Медведа коли вчать танцювати, то му на сопілку грають. (Іль.)
Але при тім учать його танцювати на помаленьку розпалюваній блясі.
10. Медведа пасічником зробити. (Гнідк.)
Зробити неждару хозіаюм.
11. Медвідь гуляє, а циган гроші збирає. (Лучак.)
Звичайна ярмаркова картина.
12. Медвідь дужий, хоть ся не вживає. (Гнідк.) Аво, медвідь який моцний, а не мие сі ніколи. (Наг.)
Говорять діти, що не хотять мити ся.
13. Міцний як медвідь. (Наг.)
Про дуже сильного чоловіка.
14. На переді два медведі. (Дол.)
Не йди туди, там ти непевний свого життя.
15. На переді медвідь, а по заду вовк. (Гнідк.)
Страшна небезпека.
16. Погладив го як медвідь лабов. (Наг.)
Подряпав сильно, смалічив.
17. Покірний як медвідь. (Коз.)
Він зовсім не повірний, а дуже капризний.
18. Рикнув як медвідь. (Дол.)
Про голосний, наглий окрик.
19. Спас ся, як медвіць. (Мінч.)
Медвіць в осени дуже грубий і жирний, бо набирає поживи на зиму.
20. Ссав бис лабу як медвідь. (Наг.)
Щоб ти в зимі не мав що їсти Вірять, що медвідь ссе свою лапу в зимі. Пор. Adalb. Niedźwiedz 13.
21. Тобі би сі лише з медведьом бороти. (Наг.)
Говорять чоловікови дуже охочому до бійки.

22. Тягли медведя до меду, та урвали вуха; тягли медведя від меду, та урвали фіст. (Ільк.)

Вар. до ч. 8.

23. Як на медведьї мала галузка летит, то він страх ричит; а як велика, то лиш мовчки змякат. (Корч.) ...гіля впаде — бурчат. (Жидач.)

Варіант до ч. 6.

Медова. 1. Звідки йдеш? — З Медови. — Що везеш? — Пирог. — Дай міві. — А диви! (Кобил.)

Медова — село.

Межа. 1. На межі не лежи, бо гадина вкусит. (Наг.)

На межах, часто засаджених терном, найбільше виводять ся гадюки.

2. Не переходи чужої межі! (Замул.)

Не виходи за свою компетенцію, не роби того, що до тебе не належить.

3. Переореш межу, гріху сі допустити. (Наг.)

Нарушиш чужу власність.

4. Пересрав му межу. (Наг.)

Страшний злочин.

5. Хто межу огородит, того Бог охоронит. (Ком.)

Надгородит його за те, що береже чужої і своєї землі.

Мейло. 1. Мейло мейлом, митка митков. (Наг.)

Про невгомного балагуна.

Мельник. 1. Мельника господарі втопила. (Сор.)

Зваряла багато юшки а мало круп або галушок.

2. Мельники до готової муки. (Луч.)

Такі не прироблять, а з'їдять готове.

3. Мельник над щурами пан. (Заліщ.)

Вірять в те, що мельники мають силу командувати щурам або проганяти їх, пор. Житє і Слово.

4. Мельник ніколи сі не мнє, а все білий. (Жидач.)

Бо припан мукою.

5. Мельник шумом багатий. (Глідк.)

Шум лотоків годує його.

6. На мельника вода робить. (Ільк.)

Говорять заздро інші ремесники, що мусять заробляти руками.

7. Який мельник, такий млин; який отець, такий син. (Ільк.)

Влучна паралеля.

Мельничка. 1. Мельничка невеличка, вишинає як теличка. (Кол.)

Кепкують із мельникової жінки.

Ментрога. 1. То ментрога не дорога. (Наг.)

Про погану, бодотгану або камінясту дорогу, якою їхати правдива мука.

Менше. 1. Менше вкусити, скорше ликинеш. (Явор.)

Менше заміриш, скорше осянеш.

2. Менче нас, менчий глас. (Кольб.)

Менше людей, то менше й гамору.

3. Най би було менше, коби більше. (Жидач.)

Неможливе бажанє.

4. Хто менше говорить, той довше живе. (Цепів)

Говорять балакучому.

Мерза, мерзити. 1. Ані мя мерзї, ані мя ляжи. (Гвідк.)

Не погань і не хвали.

2. Змерзїв ви ся, то й їсти не можу. (Наг.)

З'їв щось обридливє, прим. муху.

3. Змерзїв ми, ливити сї на нього не можу. (Наг.)

Остогїд, надокучив.

4. Іди до мерзи! (Наг.)

До зараженої курви.

5. Мерзена би ти пам'ять була. (Наг.)

Щоб усї навіть згадки про тебе цурали ся.

6. Мерзене в мерзенім любув ся. (Крех.)

Погань до поганї тулить ся.

7. Мерзене ти личище. (Наг.)

Про погане, віповате лице.

8. Мерзит го па чім світ стоїт. (Наг.)

Паплюжить, лає, кляне.

9. То ще мерза па весь сьвіт. (Наг.)

Про скандальне житє якоїсь жінки і загалом про всяку погань.

Мерлий. 1. Без дозволу мерлий по сьвітї не ходит. (Папір.)

Віра в те, що мертвяки з божого дозволу можуть виходити з гробів і ходити пічу коло своїх хат, загально розповсюджена серед нашого народа.

2. Мерлого клясти — тяжкий гріх. (Папірня)

А живого можна? Пор. Adalb. Umarly 5.

3. Як є мерлець в селї, то киселиці не вдасть сї; аби вдала сї, треба треба веречи (вкинути) в яку страву вуголь. (Наг.)

Народне віруванє.

Мертвий. 1. Вони ми з мертвов кістков обїйшли. (Наг.)

Вірять, що коли хто обїйде когось з мертвою кісткою, то обїйденому нічого не пощастить.

2. Мертві по сьвітї не ходьи. (Кольб.)

Як раз закопаний чоловік, то вже не встане.

3. Мертвов руков ми дав. (Наг.)

Конаючи при самій смерти.

4. Мертвого з ц-ркви не вертают. (Лучак.)

Хоронять біля церкви.

5. Мертвого на свідка не кличут. (Наг.)

А до виборів наші пани частенько водять мерців.

6. На мертвім місци стало. (Крех.)

На таким, що не можна ані наперед ані назад.

7. Тисне ми, як мертза рука. (Наг.)

Тиснене пускаючи. Оповідать, що устиск свіжо помершого чоловіка буває часом дуже болючий.

Метати ся. 1. Мече ся як посолений. (Гвїдк.)

Кыдасть ся як посолений вюн.

2. Метали ся ягоди. (Мшав.)

Один молодий гавда пив на весілю чарку за чаркою, а другий говорив: Оте мече ягоди! (М. Зубр.) В Наг. метали си ягоди в знач. перекидали ся солодкими, любими словами.

3. Острижене волосє зле метати на вільне місце, бо як ворона знайде і візьме до гвїда, то в чоловіка буде страшенно голова болїти. (Наг.)

Народне віруванє.

Мести. 1. Мете, аж сї курит. (Наг.)

Про змїтанє порохів, але також про зяхланне їдїне.

2. Мете, мете, але своє, не твоє. (Бїбр.)

Дївка підглядала крїзь двері кавалера, що прислав до неї сватів. А на дворї була снїгова метіль, а парубок дожидаючи поки його покличуть до хати, харчував ся поквално. Дїзчина, щоб дати про себе знати, сказала: Ой то мете мете! — про снїг, а парубок думаючи, що вона говорить про його їдїне, сердито відповів словами, що війшли в приказку.

Меч. 1. Не тогди меча шукати, коли ся треба лотикати. (Дльк.) ...як до бою ставати. (Наг.)

Треба мати оруже завчасу готове до бою. Пор. Adalb. Miecz 1.

2. Нема меча острїйшого над хлопа сильнїйшого, (Гвїдк.)

Він не пощадить слабшого.

3. Хто мечем воює, від меча гине. (Гвїдк.)

Бвангельські слова. Пор. Adalb. Miecz 4.

Мешкати. 1. Ти де мешкаєш? — Ніде. А ти де? — зараз напротив тебе. (Льв.)

Розмова двох безхатних вуличників.

Мешти. 1. Мешти, я сї всеру, а ти будеш нести. (Була.)

Мешти — патянки, жапці.

Микати. 1. Мама тикала, а я микала. (Лучак.)

Мама садила прим. горох, мориву, а я рвала.

Микита. 1. А то Микита, не Василь. (Квїгми.)

Побачив помилку.

2. Микита на ялині, Микитиха пасє свинї. (Наг.)

Приповідать, коли бачуть яєсь безладє.

3. Микита поїв котьята. (Наг.)

Замість пирогів. Дивував ся, що пироги волохатї іще й драпають ся.

4. Микита — срака протьята. (Снят.)

Прозивають, дразнять Микиту.

5. Микитиха тісто мїсит, а Микита дїти тішит. (Наг.)

Про доладне, згїдливе подружє.

6. Микито, ци ти то? — Не я то, шій тато. (Наг.)
Про неодадну розмову.
7. Моцний Микето! (Бібр.)
Замість: Моцний Боже!
8. Не кпоти з Микити, бо й Микита вміє кпоти. (Кол.)
Не дасть собі зробити кривди.
9. Не кпоти з Микити, бо Микита свій пан. (Явор.)
Він потрафить сам боронити себе від кпини.
10. Не кпоти з Микити, бо Микита й сам кеп. (Колом.)
З дурного гріх кепкувати, хоч його поводжінє аж напрошуєть ся на кпини.
11. Пустив Біг Микиту на волокиту. (Лев., Ільк.)
Розвелоцив ся, не держить ся хати.

Микитити. 1. Микитиш ти щось небоже! (Наг.)
Крутиш, брешеш.

Микола. 1. Від Миколи тай ніколи. (Залісе)
Не ясно.

2. Микола обісрав хату довкола, казали му лизати, а він втік до хати.
(Підгірки)
Дразнять Миколу.
3. На Миколи, або ніколи. (Наг.)
Присягає ся такий, що бере позивку, що віддасть її.
4. Сьвятий Миколай Богом буде, як Бог умре. (Бар.)
Віруване, а може лише жарт наших селян.
5. Сьвятий Николой на білих кони їде. (Наг.) ...і дітям дарункп везе.
(Дрог.)

По селах нема звичаю обдаровувати чимось малих дітей на празник св. Николоая, а по містах сей звичай набуть занесений німецькими кольоністами здавна й доси держить ся. Ті дарункп кладуть сонним дітям під подушки. Коли котрому дістанеть ся замість миколаївського медянника березова різьба, то така дитина дуже плаче, поки мати не задобрить її таким самим або й ще більшим медянником.

6. Як не на Николі, то хйба ніколи. (Наг.)
Обіцює неплатний довжняк віддати гроші. Празник Миколи, се найзвичайнійший реченець, до якого наймають ся слуги.

Миленіє. 1. Просвими го під миленіє, і ни хтїв ми вигодети. (Будз.)
Просив умильно.

Милий. 1. Гол, моя мила, що по плечех леном била! (Пол.)
Танечна приказка. Парубок танцює з дівкою, що колись набила його. Пор.
Етн. 36. VI, 4.

2. З милого зсієти купити їсти. (Ільк.)
Значіне якась неясне. Милий везе милу на коркошах до міста. Основанє набуть на якісь невідомій анекдоті.
3. Мила і рада від свого пана. (Гнідк.) Милая... (Лучак.)
Коли любий чоловік жінку пове, то вона ще хвалить ся.

4. Милій мій мені немилій, а при мні його не вдар! (Зібол.)
Пор. вар. ч. 8.
5. Милій му, як сіль у оці. (Гвїдк.)
Не любий, прязрий.
6. Просит го під милій Біг. (Наг.)
Богом закликає, просит умилно. Пор. Миленіє ч. 1.
7. Там іди, мила, звідки-сь била. (Явор.)
Відправляє чоловік нелюбу жінку.
8. Хоть він мні не милій, не бий його при мні. (Наг.) Мій милій... не вдар. (Зібол.)
Не люблю бійки. Пор. Сим. 2470.
9. Хоть кому зогнила, але мні мила. (Лучак.)
Хоч хора жінка, але любя.
10. Хоть не Василій, а мні милій. (Лучак.)
Про іма байдуже, аби був любий.
- Милити ся.** 1. Незай не милить ся, бо не буде голитись. (Дар.)
Дармо тратить мило.
2. Пішов як в милом. (Гвїдк.)
Хтось безнадійний, стратив щось, вилаяли.
- Мило.** 1. Де мило, там очи, де болять, там руки. (Іль.)
До милого звертають ся очи, за болюче сягають руки.
2. Мило тому давати, хто не хоче брати. (Гвїдк.)
Приємно, що віддає дарунок.
3. Що кому мило, хоч би й половина зогнило. (Ільк.) ...хоть на пів...
(Петр., Гвїдк.) ...хоть би і... (Мінч.)
У милого не добачуєш хиб.
4. Що мило, ще й снит ся. (Гвїдк.)
Приємні сні.
- Милосерде.** 1. Милосердя в пїм, як у ковчазі кожуху загітку. (Гвїдк.)
Про немилосердного чоловіка.
- Милостиня.** 1. Який монастир, така й милостиня. (Крипчуки)
Який господар, такий його дар.
- Милость.** 1. Милость о голоді не ситл. (Ільк.)
Голодному відхочуєть ся й любви.
2. Нема милости без справедливости. (Залїсе) ...без заздрости. (Наг.)
Хто любить несправедливого з його неправдою, тому гріх.
- Милувати.** 1. Милує як вовк барана. (Залїсе)
Готов з'їсти.
- Милуванє.** 1. До милуваня нема силованя. (Ільк.) На милуванє... (Петр.)
Се справа добровільна.
- Миля.** 1. Вїо штири милі за пец! (Наг.) ...за два дни. (Підпечари)
Говорять дітям, яких везуть на колівні мов на коні.
- Минати.** 1. Все сї минає, лиш біда не минає ніколи. (Наг.)
Все нова приходять.

2. Є, то мине ся, а нема, то обійде ся. (Ільк.) Як є... (Наг.)
Говорить легкодухий чоловік.
3. Коби йно минуло три по пять, буде трава на пядь, вже є худобу на чім припять. (Мшан.)
Три по пять пор. далі ч. 6 і 7.
4. Минали би ті люде як заповіреного. (Наг.)
Прокляте. Заповіренох треба було омнати з далека; перед заповіреними селами стояли сторожі і не пускали до тих сіл нікого.
5. Минули тіі роки, що розпирали ся боки. (Ільк.)
Коли всі наїдали ся та напивали ся до сита.
6. Поки не мине три рази по пять, то си ще сядь. (Мшан.)
Ще зима, можеш спочивати без роботи.
7. Поки не мине три пять, не буде благодать. (Гнідк.)
Поки не мине від Різдва три рази по пять неділь, доти не буде тепла.
8. Сім літ минуло, як музика грала, а він ще тепер скаче. (Хиринка)
Про дурня або пам'ятливого, що не може забути того, що давно минуло.
9. Так ся минуло, як у Біличч. (Мшан.)
В Біличч, пов. Старий Самбір, було колись багато лірників і через те всіх Біличчан шідіймаса на сьміх, сідали при них на почіпки і на коліні крутили рукою мов корбою від ліни. Біличчани прогнали від се всіх лірників і ще й доси сердять ся: коли хто переложить ногу на ногу або покрутить мінським хвостом, то бють. (М. Зубр.)
10. Хто кого мине, най ногу вивине! (Ільк.) ...звихне! (Наг.)
Прокляте на такого, що минає хату свого друга.
11. Чому бути, тому не минути. (Лучак.)
Що має бути, те й буде.
12. Що минуло, то ся забуло. (Ільк.) ...то вже не верне. (Льв.) ...тому вже не бути. (Сор.)
І памяти не стало.
13. Як зле мине, буде добре; як зима мине, буде літо. (Луч.)
Вічна зміна і часу і людей.
- Мир.** 1. Боже святий, який мир проклятий! (Жидач.)
Зітхає побожний чоловік.
2. З добра миру. (Гнідк.)
Значіве несе.
3. З миру по нитці, голому сорочка. (Городен.)
Коли зложать ся люди, то й найбільшого запоможуть.
4. Ліпший мир на гумні, як слава на війні. (Гнідк.)
Ліпше спокійне, господарське жите від вояцької слави.
5. Мирі немирєнні. (Кос.)
Богато народу.
6. Миром, Грицьку! — Миром, як ви собою? — А шо-с, дужий? — Дужий, декувать за питанє. — А як гостили? — Миром, слава Богу. (Жабє)
Гуцульська формула привитаня при стрічі.

4. Він має в чубку. (Наг.)
Напитий.
5. Все має, хіба ще пташого молока забагає. (Ільк.)
Про чоловіка, що має достатком усього, а ще бажав чогось фантастичного.
6. Все маю, лиш маю не маю. (Пасічна)
Жартлива приказка. Май, про який тут сказано, се віле до маєня хати на
Зелені святи.
7. Доки я єї маю, доти мене кождий в куми брав, а як я підупав, то
мене єї рід відцурав. (Голеш.)
Варіант до ч. 8.
8. Доки-я ся маю, кождий мя знав. (Гнідк.)
А тепер збіднів, то давні приятелі не пізнають його.
9. Єден так має, аж му єї горлом пхає, а другий лиш слинку пролигає.
(Наг.)
Нерівність маєткова між людьми. Пор. Adalb. Мієс 20.
10. Зле мати, зле й не мати. (Наг.)
І так зле, і так не добре. Пор. Adalb. Мієс 91.
11. Знаю, що маю, але не знаю, що вграчу. (Наг.)
Будуще непевне. Пор. Adalb. Мієс 88.
12. Маємо єї з ласки божеї і з вашого стараня. (Мшан.)
Відповідають гості на питанє господаря: як ся маєте?
13. Маєш за своє. (Наг.)
Маєш кару або заплату. Пор. Adalb. Мієс 21.
14. Має го в кишени. (Наг.)
Він у нього задовжений. Пор. Adalb. Мієс 60.
15. Має ся, як горох при дорозі. (Краспоїли)
Хто хоче, то рве.
16. Має ся як голий у терню. (Наг.)
Про чоловіка, якого єсть біда.
17. Має ся, як земля сьвятої неділі. (Гнідк.)
Щасливий, задоволений, здоровий чоловік.
18. Май не май, а з рук не пускай. (Наг.)
Держи своє в руках. Пор. Adalb. Мієс 6.
20. Май єї гаразд, чого не маєш, ніхто ти не дає! (Наг.)
Сам за себе дбай.
21. Мати ся в пірю. (Гнідк.)
Бути богатим.
22. Маю ся, як голий у терню. (Наг.) ...у кропиві. (Ільк., Кобр.)
Живу поганю, докучає міні всяка погань. Пор. выше ч. 17.
23. Маю ся, як горох при дорозі: хто йде, то скубе. (Ільк.)
Просторійший варіант до ч. 7.
24. На що маємо, на то просимо. (Лучак.)
Запрошують гостей до свого дому. Пор. W and. П, Haben 99.

25. Не має більше, як то, що я консьпіром. (Лучак.)
Богатий на воші. Пор. Adalb. Мієс 14.
26. Не маю де раз голови притулити. (Наг.)
Не маю своєї хати. Пор. Adalb. Мієс 71.
27. Не маю чим раз палець завинути. (Наг.)
Такий голый. Пор. Adalb. Мієс 64.
28. Не питаю, як ся маєш, погляди, тай пізнаєш. (Крех.)
Відповідають на питанє: як ся маєш. Пор. Schlei 120.
29. От поти того маю! (Наг.)
Маю по горло (показують жестом, поводячи пальцем по горлі), маю аж за багато, надоло вже.
30. Так маюсь, як горох при дорозі. (Лев.) ...хто схоче, то урве. (Жидач.)
Варіант до ч. 22.
31. Так ся маю, як свята земля в грудни. (Жидач.) Аби сї так мала...
(тажже)
Земля в грудні мертва, від снігом. Пор. ч. 18.
32. Тільки має, що на собі. (Наг.) ...на гребті. (Стрий)
Про пролетарія, що не має нічого крім одєжі на тілі. Пор. Wand. II, Haben 73.
33. Тодя маю, як в руці тримаю. (Наг.)
Обіцяням не вірю. Пор. Adalb. Мієс 89; Wand. II, Haben 112.
34. Хочеш мати, мусиш дбати. (Наг.)
Не подбавши, не будеш мати. Пор. Adalb. Мієс 4.
35. Хто багато має, той ще жадає. (Горолеу.)
Людська пожадливість не знає межі. Пор. Adalb. Мієс 27; Wand. II, Haben 33.
36. Хто має, той не дбає. (Луч.)
Не боїть ся недостатку. Пор. Adalb. Мієс 26; Нос. 458.
37. Хто має, тот бурчить, хто не має, тот мовчиг. (Мінч., Петр.)
Богач голосний, хвалить ся богатством, а бідний сидить тихо.
38. Хто має, про те не дбає. (Сквар.)
Має, тай байдуже йому. Пор. Adalb. Мієс 7; Wand. II, Haben 73, 123; Čelak 182.
39. Хто нічого не має, в того нічого не вкрадут. (Крех.)
Може чути себе безпечним. Пор. Adalb. Мієс 8; Wand. II, Haben 21.
40. Хто не має, той не згубит. (Наг.) ...не стратит. (Завад.) ...не про-
грає. (Цен.)
Не боїть ся страти. Пор. Wand. II, Haben 93.
41. Чим білше має сї, тим білше хоче сї. (Кольб.)
Варіант до ч. 35. Пор. Adalb. Мієс 11; Wand. II, Haben 28.
42. Що мав, то дав. (Наг.)
Щедрий був. Пор. Adalb. Мієс 10.
43. Що маю, то обиймаю. (Яс. С.)
Держу в своїм посіданю, про живу. Пор. Wand. II, Haben 109.
44. Що маю, то ти дав. (Наг.) ...мав ...дав. (Наг.) ...то боже. (Наг.)
Даю, що маю. Пор. Adalb. Мієс 11; Wand. II, Haben 11, 111.
45. Що маю, тото хаяю. (Кол.)
З тим живу, на тїм задоволю ся. Пор. Wand. II, Haben 102.

46. Що мають, то разом, а що не мають, то також разом. (Наг.)
Чудова спілка. Пор. Adalb. Місє 5.
47. Яйці маєш? (Наг.)
Жартливо зам. як сі маєш.
48. Як би так мав, як не маю! (Наг.)
Зітхає немаючий чоловік. Пор. Adalb. Місє 9.
49. Як єм си мав, кождий мене знав, а як єм підупав, ніхто мене не пізнав. (Луч.)
Жалуєть ся зубожілий чоловік. Пор. Bev. 381 і ч. 7.
50. „Як сі маєте?“ — „От, по старому“. (Наг.)
Як звичайно.
51. „Як ся маєте? — „По середині: як учора, так нині“. (Ільк.)
Маю ся, живу як звичайно.
52. Як ся маєш? — Полатавши. (Гвілк.)
Живу раз гірше, другий раз ліше.
53. Яку хто має, таку обіймає. (Наг.)
Мова про жінку, яку чоловік любить не дивлячи ся, чи вона гарна, чи ні.
54. Як си добре мав, мене кождий знав; як я пропав, кождий мене за-
нехав. (Орел.) ...а як побила мене лиха година, відрекла ся мене
моя родина. (Якимчиці)
Варіант до ч. 7, 8, 49.
55. Як єм ся мав, кождий мене знав; як єм підупав, ніхто мене не пі-
знав. (Луч.)
Вар. до ч. 8, 36, 45.
56. Як я ся добре мав, то мене кождий знав, а як прийшла лиха го-
дина, то відцурала ся і своя родина. (Тереб.) ...як мене побили...
(Якимчиці)
Просторійший варіант до ч. 49, 55.
- Матінка.** 1. Матінко моя витріскоока! (Кол.)
Жартливий оклик в роді „Мати Василичина“, Мати ч. 12.
2. Матінко хрещова! (Наг.)
Жартливий оклик при якімось здивованю, зам. Хрестова.
- Матіркувати.** 1. Наматіркував му, що сі влізло. (Наг.)
Надавав його в матір.
- Матка.** 1. Матко боска, руська, польська! (Жадач.)
Жартливий оклик.
2. Матко на цвѣвчках! Будзан.)
Жартливо зам. Matko najświętsza.
3. Меже Матками се було. (Наг.)
Між Успенієм і різдвом Богородиці, початок осени.
4. У кого матка, у того голова гладка. (Дар.)
Мати змиє і вичеше.
5. Яка матка, така Катка. (Гвідк.)

Катка — Катерина, звичайніше з польська Каська, Кася. Пор. Adalb. Matka 11.

Матуся. 1. Ой матусю побожна, дай кусень хліба, бо торба порожна.
(Дрог.)

Так „до прикладу“ співучим голосом благав жебрак милостині.

Мах. 1. Дібрав си маху. (Наг.)
Ровмажав си.

2. За єдним махом сто душ забіяхом. (Наг.)

Хвалив ся шевчик, що за одним разом убив сто мух. Про се є популярна і по всім світі відома казка.

3. Куди мах, туди мах, а все біду по зубах. (Мінч., Петр.)

Про нещасливого чоловіка, на якого всі удари долі сипляють ся.

Махати. 1. Махай єден з другим, куди-с сі пустив! (Наг.)
Иди, біжи, куди намірив ся!

2. Махай по за хрест! (Наг.)

Не туди, куди хрещені люди ходять.

Маханє. 1. Маханє за вдаренє не рахуют. (Косс, Ільк.)

Намір не стає за діло. Пор. Самони 1028.

Мачуха. 1. Іще мачоха не забила єя пасербятами о голову. (Гнідк) ...не
забила ся в голову. (Ільк.)

Мачуха звичайно мало дбає за свої пасербята. Пор. Adalb. Masocha 14.

2. Ніхто собі не мачоха. (Яс. С.)

Не дасть собі кривди зробити.

3. Тай я не мачошин син. (Збар.)

І я не чужениця, не вирід. Пор. Adalb. Masocha 1.

4. Ой ти мачушина дитино! (Кольб.)

Не мов, якась відміна. Лає мати неслухняну дитину. Пор. Adalb. Masocha 7.

Маць. 1. Маць, маць, а то сліпий Яць. (Сор.)

Коли хтось мацає довкола себе немов у потемках.

Мацати. 1. Мацмили би ті кольки по під боки! (Наг.)

Щоб тебе закололо в обох боках.

Мацько. 1. Мацько робит, Мацько їсть. (Гнідк.) Мацько не робит нас
піст. (Тисьм.)

Мацько — Матвій. Говорять про бідного чоловіка, що заробляє лише на саму страву.

2. Тивди-ринди Мацьку грай. (Наг.)

Тивди-ринди говорять, коли виходять до танцю, або й загально про танцюр.

Мед, мід. 1. Говорит, як медом шастит. (Наг.)

Говорить солодко, прямино.

2. Годі з медом і язык з'їсти. (Гнідк.)

Хоч дуже смачний.

3. І медом го не звабиш. (Наг.)

Мід звичайно принадна річ.

4. І мід нас їд. (Гнідк.)

Вадить, коли його наїсає ся. Пор. Adalb. Míód 2.

5. І на меду знайдеш біду. (Топільн.)
Приходить до сварки та бійки.
6. Коли мід, то й ложкою. (Ільк.) ...то я... (Кобр.)
Як що мила, то й багато. Пор. Adalb. Miód 3.
7. Меди-медовичі! (Наг.)
Про дуже солодкий мід.
8. Медок солодок, а язичок дере. (Кобр.) І медок... (Гвілк.)
Хто їсть багато прісного меду, у того здираєть ся шкіра з язика.
9. Медок солодок, тяжко го ливнути. (Луч.)
Чому тяжко?
10. Меду найш сі, то ти пупцюм витече. (Наг.)
Загальне віруванє, хоч мабуть ніхто ще того не бачив.
11. Меду ніхто нині не лиже. (Луч.)
Нікому не поводить ся зовсім добре.
12. Мід солодкий, але язик тяжко з ним з'їсти.. (Яс. С.)
Варіант до ч. 2.
13. На меду знайшов собі біду. (Наг.)
На меду в шинючку сподобав собі дівку і оженивши ся з нею побачив, що вона пічка.
14. На мід, не на жовч люде мух ловлять. (Ільк.)
Солодке на приману ліпше як гірке.
15. На язичі мід, а під язиком їдь. (Ільк.)
Про масного чоловіка, що гарно говорить, а затроює людську душу.
16. Не всьо медок, що солодке. (Гвілк.)
Буває й цукрене, або буває таке, що гірший смак по собі лишає.
17. Не до меду йому тепер. (Наг.)
Йому так гірко на душі, що ніяким медом не засолодиш.
18. Не з медом му сесе. (Гвілк.)
Не солодко приходить ся жити.
19. Там йому не з медом буде. (Наг.)
Не солодко, погано буде йому.
20. Тобі як мід, то зараз і ложка. (Наг.)
Пор. Adalb. Miód 3.
21. Хто став ся медом, того мухи з'їлять. (Ільк.) ...сі чинит... (Наг.)
Надто солодкі слова будять обридженє.
22. Щоб мід їсти, треба пчоли переморити. (Залісє)
Давнійше не знали иншого способу. Пор. Adalb. Miód 11.
- Медвежа** (село). 1. Я йду на Медвежу, а до того не належу. (Наг.)
Се не мое діло.
- Медвідь**. 1. Або старий медвідь, або молода куропатва.. (Луч.)
На питанє: що там зашелестіло?
2. Бурчить як медвідь. (Наг.)
Про нелюдяного, бурчливого чоловіка. Пор. Adalb. Niedźwiedz. 3.
3. Дай ми спокій, ти медведю! (Наг.)
Говорить дівка до мідвого парубка, що став з нею бороти ся.

4. Жие як медвідь у гаврі. (Наг.)
Нікуди не виходить із хати, велюдинний чоловік.
5. Звиває ся як медвідь в тауци. (Гнідк.)
Вертить ся та крутять ся неграбно.
6. Коли на медведя мала галузь упаде, то бурчить, а як велика, то мовчть. (Ільк.) ...галузка... піла галузь. (Город.) ...мала гильця... (Петр.)
Коли кому мала прикрість стане ся, то сердить ся дуже, а в великій припрости не може сказати ані слова. Пор. Adalb. Niedźwiedz 6; Schlei 152; Whisl. 178.
7. Колись і на ноїм подвірю медвідь спорожнить ся. (Гнідк.)
Велика благодать буде!
8. Медведьови до меду вуха, а від меду хвіст уривали. (Мінч.) ...вуха урвали... фіст. (Петр.)
Не хотів іти до меду, а потім не хотів іти від меду. Пор. Adalb. Niedźwiedz 4.
9. Медведя коли вчать танцювати, то му на сопілку грають. (Іль.)
Але при тім учать його танцювати на помаленьку розпалюваній блясі.
10. Медведя пасічником зробити. (Гнідк.)
Зробити нешдару ховнівом.
11. Медвідь гуляє, а циган гроші збирає. (Лучак.)
Звичайна ярмаркова картина.
12. Медвідь дужий, хоть ся не ввиває. (Гнідк.) Аво, медвідь який моцний, а не мисє сї ніколи. (Наг.)
Говорять діти, що не хотять мити ся.
13. Міцний як медвідь. (Наг.)
Про дуже сильного чоловіка.
14. На переді два медведі. (Лол.)
Не йди туди, там ти непевний свого життя.
15. На переді медвідь, а по заду вовк. (Гнідк.)
Страшна небезпека.
16. Погладив го як медвідь лабов. (Наг.)
Подрячав сильно, смалчив.
17. Покірний як медвідь. (Коз.)
Він зовсім не покірний, а дуже капризний.
18. Рикнув як медвідь. (Лол.)
Про голосний, наглий окрик.
19. Спас ся, як медвідь. (Мінч.)
Медвідь в осени дуже грубий і жирний, бо набирає доживи на зиму.
20. Ссав бис лабу як медвідь. (Наг.)
Щоб ти в зимі не мав що їсти Вірять, що медвідь ссо свою лапу в зимі. Пор. Adalb. Niedźwiedz 13.
21. Тобі би сї лише з медведьом бороти. (Наг.)
Говорять чоловікови дуже охочому до бійки.

22. Тягли медведя до меду, та урвали вуха; тягли медведя від меду, та урвали фіст. (Ільк.)

Вар. до ч. 8.

23. Як на медведьї мала галузка летит, то він страх ричит; а як велика, то лиш мовчки змикат. (Корч.)...гіля впаде — бурчят. (Жидач.)

Варіант до ч. 6.

Медова. 1. Звідки йдеш? — З Медови. — Що везеш? — Пироги. — Дай міві. — А диви! (Кобил.)

Медова — село.

Межа. 1. На межі не лежи, бо гадина вкусит. (Наг.)

На межах, часто засаджених терном, найбільше виводять ся гадюки.

2. Не переходи чужої межі! (Замул.)

Не виходи за свою компетенцію, не роби того, що до тебе не належить.

3. Переореш межу, гріху сі допустити. (Наг.)

Нарушиш чужу власність.

4. Пересрав му межу. (Наг.)

Страшний злочин.

5. Хто межу огородит, того Бог охоронит. (Ком.)

Надгородить його за те, що береже чужої і своєї землі.

Мейло. 1. Мейло мейлом, митка митков. (Наг.)

Про невгомного баламуна.

Мельник. 1. Мельника господині втопила. (Сор.)

Зварила багато юшки а мало круп або галушок.

2. Мельники до готової муки. (Луч.)

Такі не прироблять, а в'діять готове.

3. Мельник над шурами пан. (Заліщ.)

Вірять в те, що мельники мають силу командувати шурам або проганяти їх, пор. Житє і Слово.

4. Мельник ніколи сі не мие, а все білий. (Жидач.)

Бо припав мукою.

5. Мельник шумом багатий. (Гвідк.)

Шум лотоків годує його.

6. На мельника вода робить. (Ільк.)

Говорять заздро інші ремесники, що мусять заробляти руками.

7. Який мельник, такий млин; який отець, такий син. (Ільк.)

Влучна паралеля.

Мельнична. 1. Мельничка невеличка, випинає як теличка. (Кол.)

Кепкують із мельникової жінки.

Ментрога. 1. То ментрога не дорога. (Наг.)

Про погану, болотяну або камінясту дорогу, якою їхати правдива мука.

Менше. 1. Менше вкусиш, скорше ликнеш. (Явор.)

Менше замириш, скорше осягнеш.

2. Менче нас, менчий глас. (Кольб.)

Менше людей, то менше й гамору.

3. Най би було менше, коби більше. (Жидач.)

Неможливе бажанє.

4. Хто менше говорить, той довше жив. (Цепів)

Говорять балакучому.

Мерза, мерзити. 1. Ані мя мерзи, ані мя лжи. (Гвідк.)

Не погань і не хвали.

2. Змерзав ви си, то й їсти не можу. (Наг.)

З'їв щось обридливе, прим. муху.

3. Змерзав ми, ливити сі на нього не можу. (Наг.)

Остогид, надокучив.

4. Іди до мерзи! (Наг.)

До зараженої курви.

5. Мерзена би ти пам'ять була. (Наг.)

Щоб усі навіть згадки про тебе цурали ся.

6. Мерзене в мерзенім любув ся. (Крех.)

Погань до погані тулить ся.

7. Мерзене ти личище. (Наг.)

Про погане, вісповате лице.

8. Мерзит го на чім світ стоїт. (Наг.)

Павложить, лав, клине.

9. То ще мерза на весь сьвіт. (Наг.)

Про скандальне жите якоїсь жінки і загалом про всяку погань.

Мерлий. 1. Без дозволу мерлий по сьвіті не ходит. (Папір.)

Віра в те, що мертвяки з божого дозволу можуть виходити з гробів і ходити пічу коло своїх хат, загально розповсюджена серед нашого народа.

2. Мерлого клясти — тяжкий гріх. (Папірня)

А живого можна? Пор. Adalb. Umarly 5.

3. Як є мерлець в селі, то киселиці не вдасть сі; аби вдала сі, треба треба веречи (вкинути) в яку страву вуголь. (Наг.)

Народне віруванє.

Мертвий. 1. Вони ні з мертвов кістков обійшли. (Наг.)

Вірять, що коли хто обійде когось з мертвою кісткою, то обійденому нічого не пощастить.

2. Мертві по сьвіті не ходьн. (Кольб.)

Як раз закопаний чоловік, то вже не встане.

3. Мертвов руков ми дав. (Наг.)

Конаючи при самій смерти.

4. Мертвого з церкви не вертают. (Лучак.)

Хоронять біля церкви.

5. Мертвого на свідка не кличут. (Наг.)

А до виборів наші пани частенько водять мерців.

6. На мертвім місци стало. (Крех.)

На таким, що не можна ані наперед ані назад.

7. Тисне ні, як мертза рука. (Наг.)

Тяснене пускаючи. Оповідають, що устиск свіжо помершого чоловіка бував часом дуже болючий.

Метати ся. 1. Мече ся як посолений. (Гвідк.)

Кьдасть ся як посолений вюн.

2. Метали си ягоди. (Мшан.)

Один молодий газда пив на весілю чарку за чаркою, а другий говорив: Ото мече ягоди! (М. Зубр.) В Наг. метали си ягоди в знач. перекидали ся солодками, любими словами.

3. Острижене волосє але метати на вільне місце, бо як ворона знайде і візьме до гнізда, то в чоловіка буде страшенно голова боліти. (Наг.)

Народне віруванє.

Мести. 1. Мете, аж сі курит. (Наг.)

Про змітанє порохів, але також про зяхланне їдіне.

2. Мете, мете, але своє, не твоє. (Бібр.)

Дівка підглядала крізь двері кавалера, що прислав до неї сватів. А на дворі була снігова метіль, а парубок дожидаючи поки його покличуть до хати, харчував ся поквално. Дізчина, щоб дати про себе знати, сказала: Ой то мете мете! — про сніг, а парубок думаючи, що вона говорить про його їдіне, сердито відповів словами, що війшли в приказку.

Меч. 1. Не тогди меча шукати, коли ся треба потикати. (Льк.) ...як до бою ставати. (Наг.)

Треба мати оруже завчасу готове до бою. Пор. Adalb. Miecz 1.

2. Нема меча острійшого над хлопа сильнійшого, (Гвідк.)

Він не пощадає слабшого.

3. Хто мечем воює, від меча гине. (Гвідк.)

Євангельські слова. Пор. Adalb. Miecz 4.

Мешкати. 1. Ти де мешкавш? — Ніде. А ти де? — зараз напротив тебе. (Льв.)

Розмова двох безхатних вуличників.

Мешти. 1. Мешти, я сі всеру, а ти будеш нести. (Була.)

Мешти — патинки, шапці.

Микати. 1. Мама тикала, а я микала. (Лучак.)

Мама садила прим. горох, моркву, а я рвала.

Микита. 1. А то Микита, не Василь. (Кнігин.)

Побачив помилку.

2. Микита на яливі, Микитиха пасє свині. (Наг.)

Приповідають, коли бачуть яєсь безладе.

3. Микита поїв котьята. (Наг.)

Замість пирогів. Дивував ся, що пироги волохаті іще й драпають ся.

4. Микита — срака протьята. (Снят.)

Прозивають, дразнять Микиту.

5. Микитиха тісто місит, а Микита діти тішит. (Наг.)

Про доладне, згідливе подруже.

6. Микито, чи ти то? — Не я то, мій тато. (Наг.)
Про неодоладну розмову.
7. Моцний Микито! (Бібр.)
Замість: Моцний Боже!
8. Не кпяти з Микити, бо й Микита вміє кпяти. (Кол.)
Не дасть собі зробити кривде.
9. Не кпяти з Микити, бо Микита свій пан. (Явор.)
Він потрапить сам боронити себе від кпини.
10. Не кпяти з Микити, бо Микита й сам кеп. (Колом.)
З дурного гріх кепкувати, хоч його поводжінє аж запрошувать ся на кпини.
11. Пустив Біг Микиту на волокиту. (Лев., Ільк.)
Ровшовочив ся, не держить ся хати.
- Микитити.** 1. Микитиш ти щось небоже! (Наг.)
Крутиш, брешеш.
- Микола.** 1. Від Миколи тай ніколи. (Залісе)
Не ясно.
2. Микола обісрав хату довкола, казали му лизати, а він втік до хати.
(Підгірки)
Дразнять Мяколу.
3. На Миколи, або ніколи. (Наг.)
Присягає ся такий, що бере позичку, що віддасть її.
4. Святий Миколай Богом буде, як Бог умре. (Бар.)
Віруване, а може лише жарт наших селян.
5. Святий Никололай на білих кони їде. (Наг.) ...і дітям дарунки везе.
(Дрог.)
По селах нема звичаю обдаровувати чимось малих дітей на празник св. Николоая, а по містах сей звичай набуть занесений німецькими кольоністами здавна й доси держить ся. Ті дарунки кладуть сонним дітям під подушки. Коли котрому дістанеть ся замість миколаївського медяника березова різьба, то така дитина дуже плаче, поки мати не задобрать її таким самим або й ще більшим медяником.
6. Як не на Николі, то хіба ніколи. (Наг.)
Обіцює неплатний довжник віддати гроші. Празник Миколи, се найзвичайніший речець, до якого наймають ся слуги.
- Миленіє.** 1. Просивни го під миленів, і ни хтів ми вигодати. (Була.)
Просив умильво.
- Милій.** 1. Гол, моя мила, що по плечех леном била! (Пол.)
Танечна приказка. Парубок танцює з дівкою, що колись набила його. Пор. Етн. 36. VI, 4.
2. З милого зсісти купити їсти. (Ільк.)
Значіне якась неясне. Милій везе мигу на коркошах до міста. Основанє набуть на якийсь невідомій анекдоті.
3. Мила і рана від свого пана. (Гнідк.) Милая... (Лучак.)
Коли любий чоловік жінку пове, то вона ще хвалить ся.

4. Милий мій мені немилый, а при мні його не вдар! (Зібол.)
Пор. вар. ч. 8.
5. Милий му, як сіль у оці. (Гнідк.)
Не любий, пражрий.
6. Просит го під милий Біг. (Наг.)
Богом закликає, просит умильно. Пор. Миленіє ч. 1.
7. Там іди, мила, звідки-сь била. (Явор.)
Відирає чоловік нелюбу жінку.
8. Хоть він мні не милий, не бий його при мні. (Наг.) Мій милий... не вдар. (Зібол.)
Не люблю бійки. Пор. Сим. 2470.
9. Хоть кому зогнила, але мні мила. (Лучак.)
Хоч хора жінка, але любя.
10. Хоть не Василь, а мні милий. (Лучак.)
Про імя байдуже, аби був любий.
- Милити ся.** 1. Негай не милить ся, бо не буде голитись. (Дар.)
Дармо тратить мило.
2. Пішов як в милом. (Гнідк.)
Хтось безнадійний, стратив щось, вилаяли.
- Мило.** 1. Де мило, там очі, де болить, там руки. (Іль.)
До милого звертають ся очі, за болюче сягають руки.
2. Мило тому давати, хто не хоче брати. (Гнідк.)
Приємно, що віддає дарунок.
3. Що кому мило, хоч би й половина зогнило. (Ільк.) ...хоть на пів... (Петр., Гнідк.) ...хоть би і... (Мінч.)
У милого не добачуєш хиб.
4. Що мило, ще й снит ся. (Гнідк.)
Приємні сни.
- Милосерде.** 1. Милосердя в пів, як у козячій кожуху загітку. (Гнідк.)
Про немилосердного чоловіка.
- Милостиня.** 1. Який монастир, така й милостиня. (Крипчуки)
Який господар, такий його дар.
- Милость.** 1. Милость о голоді не ситл. (Ільк.)
Голодному відпочуєть ся й любови.
2. Нема милости без справедливости. (Залісе) ...без заздности. (Наг.)
Хто любить несправедливого з його неправдою, тому гріх.
- Милувати.** 1. Милує як вовк барана. (Залісе)
Готов з'їсти.
- Милуванє.** 1. До милуваня нева силованя. (Ільк.) На милуванє... (Петр.)
Се справа добровільна.
- Милиа.** 1. Віо штри милі за пец! (Наг.) ...за два дни. (Підпечари)
Говорять дітям, яких везуть на колівні мов на коні.
- Минати.** 1. Все сі минає, лиш біда не минає ніколи. (Наг.)
Все нова приходить.

2. Є, то мине ся, а нема, то обійде ся. (Ільк.) Як є... (Наг.)
Говорить легкодухий чоловік.
3. Коби йно минуло три по пять, буде трава на пядь, вже в худобу на чім припять. (Мшан.)
Три по пять пор. далі ч. 6 і 7.
4. Минали би ті люди як заповіреного. (Наг.)
Прокляте. Заповіреного треба було омнати з далека; перед заповіреногими селами стояли сторожі і не пускали до тих сіл нікого.
5. Минули ті роки, що розширили ся боки. (Ільк.)
Коли всі наїдали ся та напивати ся до сита.
6. Поки не мине три рази по пять, то си ще сядь. (Мшан.)
Ще зима, можеш спочивати без роботи.
7. Поки не мине три пять, не буде благодать. (Гнідк.)
Поки не мине від Різдва три рази по пять неділь, доти не буде тепла.
8. Сім літ минуло, як музика грала, а він ще тепер скаче. (Хиринка)
Про дурня або пам'ятливого, що не може забути того, що давно минуло.
9. Так ся минуло, як у Білочи. (Мшан.)
В Білочи, пов. Старий Самбір, було колись багато лірників і через те всіх Білочан шідіймаси на сьміх, сідали при них на почіпки і на коліні крутили рукою мов корбою від ліни. Білочани прогнали від се всіх лірників і ще й доси сердять ся: коли хто переложить ногу на ногу або покрутить мінським хвостом, то бють. (М. Зубр.)
10. Хто кого мине, най ногу вивине! (Ільк.) ...звихне! (Наг.)
Прокляте на такого, що минає хату свого друга.
11. Чому бути, тому не минути. (Лучак.)
Що має бути, те й буде.
12. Що минуло, то ся забуло. (Ільк.) ...то вже не верне. (Льв.) ...тому вже не бути. (Сор.)
І памяти не стало.
13. Як эле мине, буде добре; як зима мине, буде літо. (Луч.)
Вічна зміна і часу і людей.
- Мир.** 1. Боже святий, який мир проклятий! (Жидач.)
Зігхає побожний чоловік.
2. З добра миру. (Гнідк.)
Значіве пєсьне.
3. З миру по нитці, голому сорочка. (Городен.)
Боли зложать ся люди, то й найбільшого запоможуть.
4. Ліпший мир на гумні, як слава на війні. (Гнідк.)
Ліпше спокійне, господарське жите від вояцької слави.
5. Мирі немирєчні. (Кос.)
Богато народу.
6. Миром, Грицьку! — Миром, ек ви собою? — А шо-с, дужий? — Дужий, декувать за питанє. — А ек гостили? — Миром, слава Богу. (Жабє)
Гуцульська формула привитаня при стрічі.

7. Мир усі любяч, а єдин другого губяч. (Гнідк.)
Не любяч сварки, а сваряч ся раз-у-раз.
8. Хто з миром, з тим і Бог. (Збар.)
Хто тихий та добрий для всіх.
- Миска.** 1. До готової миски лаціо поглядати лижки. (Стрільб.)
Не до самої миски, але до страви. Пор. Adalb. Misa 2.
2. До миски треба лижки. (Наг.)
Без ложки до обіду не сідай.
3. З миски до рота близька дорога. (Наг.)
Кожний одною рукою досягне.
4. Колошійська миска, коло колошійської стояла. (Наг.)
Колошійські миски колись мали дуже добру славу.
5. Мий миску, давай борщ. (Гнідк.) ...сях... (Цен.)
Нема по що мити, бож вона від борщу.
6. Миску виєту, хати не виєту. (Наг.)
Про лінєву, але їстовиту дівку. Виєсти миску — виєсти з неї все до чиста.
7. Порожня миска не вабит писка. (Гнідк.)
Від неї кождий відвертаєть ся. Пор. Misa 10.
- Мисль, МИСЛИТИ.** 1. Анїм не мислив за тото! (Наг.)
Не сподївав ся, застало його неприготованого.
2. Анї через мисель ми то не шибнуло. (Лш.)
Говорить чоловік при якійсь несподїванці.
3. Без мисли, без тїмни я то зробив. (Наг.)
Оправдував ся чоловік перед судом за злочин у п'янім ставі
4. Буль доброї мисли, вічого тя сі не стане. (Наг.)
Потїшають зажуреного чоловіка.
5. Викинь ся то з мисли! (Кукиа.)
Перестань про се й думати, се неможливе.
6. До мисли треба голови, а в мене така голова, як розбитий горнїць:
що вплине, то зараз виплине. (Наг.)
Жалував ся забудьковатий чоловік.
7. За мисли не позивають до вїйта. (Гнідк.)
Можна думати, що хто хоче. Пор. Adalb. Mysl 7.
8. З мисли ми то не сходит. (Наг.)
Не можу відірвати ся від тих думок.
9. З мисли ми то зїйшло. (Наг.)
Збуло ся. Пор. Adalb. Mysl 2.
10. З мислями бю ся: що ви за єден? (Наг.)
Не молу догадати ся.
11. Мислив, мислив лурень тай умер. (Крех.)
Не вдував нічого тай не робив нічого. Пор. Adalb, Mysl 2.
12. Мисли в небі, а ноги в постели. (Ільк.)
Лежачи на постели чоловік думає всячину. Пор. Adalb. Mysl 10, 11.

13. Мисли до суду не позивають. (Ільк.)
Варіант до ч. 7. Пор. Adalb. Mysl 9.
14. Мислиж мої мисли, чого ви ту прийшли? (Наг.)
Мунать ся чоловік, коли обсядуть його чорні думки.
15. Мисли за вчинки не стунут. (Наг.)
Треба зробити. Пор. Adalb. Mysl 12.
16. Мисли ні не зносять. (Цен.)
Ані думки про се не маю.
17. Мисли поза Висли, а смерть за плечина. (Гнідк.)
Думки блукають далеко, а смерть уже близька.
16. Мислиця — звільниця. (Мшан.)
Думка ошукує чоловіка.
19. Мисль не мисль, буде місто Перемисьль. (Наг.)
Так сказала якась баба людям, які крепко думали над тим, як має називати ся збудоване ними місто.
20. Мислями по небі, а вадом у болоті. (Гнідк.)
Чоловік хоч у найтяжших обставинах буяє думками в небесах.
21. На мисль ми прийшло. (Наг.)
Пригадав собі щось.
22. Хоць би раз помислев, на що му ся то здасть! (Уриче)
Говорив чоловік про злодія, який украв у нього ступу і не знав, що в нею робити, бо не мав своєї хати.
23. Через пусу мисель зломав ем си дишель. (Лімна)
Чоловік їдучи дорогою в задумі, а може задрімавши на спуску з гори не здержав коний і перевернув ся, а в возі зломав ся дишель. То й складав свою вину на ту „пусту мисель“, що так засліпила його.
24. Чоловік мислит, а Бог керує. (Дмит.)
Чоловік стріють плянкі, а їх сповненє не залежить від нього.
25. Що на мисли, то й на язиці. (Ільк.)
Що придумав, те й говорить. Пор. Adalb. Mysl 1.
- Митер (Дмитро).** 1. Два Митри, хоч ними сраку витри. (Цен.)
Оба ледащо, непотрібні.
2. Митер, сраку бим ими витер. (Наг.)
Дравнять хлопця Дмитра.
3. Почкай Митре, най сї витре. (Черлянки)
Пожди, аж пора настане.
- Мити.** 1. Він до того не влив сї. (Комар.)
Нездібний, негодеє.
2. Мий ні — не мочи ні! Чеши ні — не крач ні! (Завад.)
Забігає неможливого. Крач очевидно німецьке Kratzen.
3. Мий, чеши, стрій і ховай, а потім заплаати кому, щоб узав біду з до-
му. (Ільк.)
Говорять про дівчину, що стріють ся замуж.
- Митка.** 1. Ой ти митко! (Наг.)
До брехуна, що розносить плятки.

Михавко. 1. Михавку, льгай на лавку. (Наг.)

Казали гайдуки ладячи ся бити Михавна.

Михайло. 1. Бодай ті свѣитий Михайло поразив! (Наг.)

Св. Михайло — патрон громів.

2. Выглядяє, як Михайлове чудо. (Коб.)

Михайлове чудо, свѣято, припадає на день 19. вересня. Говорять про поганого або переляканого чоловіка.

3. Михайло всім людьом понихайло. (Наг.)

Несамостійний, потульний чоловік.

4. Михайло розпухайло, хтів ся женити, єдну жінку печи, а другу варити. (Лол.)

Про жорсткового, немилосерного чоловіка.

5. Михайло, ів би-с борщу? — Ни файно. — А пирога? — Хоть би й два.

— А дівчина? — Ба, ба, ба. (Кольб.)

Приговорюють парубкови, що рад би оженити ся.

6. Міхал на свини їхав, свиня зверещыла, Міхала вбісцьыла. (Джурин)

Дразнять хлопця Михайла.

7. Як би не Михайло, то бим сі не вбирала файно. (Наг.)

Говорить дівчина, що подобала собі якогось Михайла. Слово „файна“ занесено до Галичини Німцями колоністами і прийняло ся скрізь у народніх масах.

8. „Як ся звеш?“ — „Михайло“. — „А робити хочеш?“ — „Нехай но!“ — „А борщу?“ — „Не хочу“. — „А пирога?“ — „Хоть би й два“. (Ільк.)

Говорять про лїнивого до праці, а ласого на добру їду, пор. ч. 5.

Миш. 1. Дай миши свѣиченої паски, то в пергачы вийде. (Наг.)

Загальне віруванє, що з миши, яка покоштує свиченої паски, вийде лалик.

2. І миш господинї, як є що в судинї. (Ком.)

В повнім усяка жінка потрафить собі дати раду.

3. І миш у стовї не згине. (Явор.) Не згине миш у стовї. (Наг.)

Сеж для неї малазин поживи.

4. Коли миши ката не чують, то собі безпечно герцюють. (Ільк.)

Без начальства люди розбрились би всюди.

5. Миш в голову зайшла, заким зерно знайшла. (Ільк.)

Журила ся і трудила ся в пустїй стодолї.

6. Миш і ва вївтар скаче, коли паламар не баче. (Кол.)

Позволяє собі брмкати.

7. Мишко, мишко, на тобі кістьиний зубок, а миші дай зелїзний! (Наг.)

Прямовляють діти, коли у них випадвають молочні зуби, кадаючи їх через гряди „для мишки.“

8. Миш не одну має діру до ями. (Ільк.)

Робить собі кілька дір на всяку небезпеку.

9. Миш сама котови видає ся. (Гвідк.)

Зо страху вводї біжать до нього замсь до діри.

10. Не спускає ся миш на єдну діру. (Днідк.)

Варїнт до ч. 8.

11. Пішов десь на миши. (Наг.)

Говорять про парубка, що любить блукати по селу ночами.

12. Почули миши короля в землі. (Гнідк.) ...крібли в Польщі. (Наг.)

Почули люди владу над собою.

13. Хрупає як миш зерно. (Наг.)

Коли хто не їсть, а хрупає передніми зубами.

14. Худа то миш, що лиш одну діру до ями має. (Гнідк.)

На ховяйку, що гарить лиш одну страву.

15. Чують миши, що ката нема дома. (Наг.)

І вибігають гуляти по хаті. Пор. Adalb. Mysz 5, 21.

Мишачки (мишачий помет). 1. Без мишбичок пшениці їй на проскурі не-
вдала. (Наг.)

Таке віруване, що в пшениці мусять бути мишачки. Оповідать про якогось монаха, що купував пшеницю і коли мужик не хотів йому продати зерно за-
начищене мишачками, він сказав, „Люди божі, ми не сміємо навіть брати на
проскурі пшениці без мишачок“.

Мишкувати. 1. Мишкує як лис на весні. (Наг.)

Йде за тропом, шукає чогось бігаючи сюди й туди.

Мій. 1. Мій не мій, а ти його не бий. (Ценів)

Говорить милосердий чоловік забіяці.

Міна. 1. Міна одному плягує. (Наг.) ...панит. (Цен.)

Виходять на користь.

Мінити. 1. Ти вже щось міниш бесіду. (Косс.)

Зачинаєш брехати.

Міняти. 1. Заміняв перстинець за ременець. (Луч.)

Щось цінне за дешево.

2. Міняй кріцу за лошіцу. (Косс.)

Цаганська пропозиція. Кріца — сталь. Пор. Adalb. Miēniac 3.

3. Міняй свату сліпу кобилу на посату. (Ільк.)

Одна й друга нічого не варта.

4. Ни замінив би я свою біду за чужий гаразд. (Кольб.)

Бідний чоловік задоволений своїм і не бажає чужого.

5. Проміняв гаювицю за дурницю. (Бор.)

Щось важне за пусте. Пор. Adalb. Miēniac 1.

6. Як тото міняти гі-гі-гі за ге-ге-ге? (Ярич.)

Коня за гуску.

Міньба. 1. Міньба одному панує. (Мінч, Петр.)

Виходить на користь Пор. Міна.

Міра. 1. Без віри нема віри. (Ільк.)

Аж змірявши можна повірити, що річ має таку великість.

2. В його мвирі. (Наг.)

В його зрості.

3. В віру все добре. (Наг.)

Мірне життя найкраще. Пор. Adalb. Miara 17.

4. Господь як дав, то не шньпров. (Наг.)
Неміряне, богато.
  5. Десь Бог від тебе шньпру загубив. (Наг.)
Що ти виріс такий великий. Пор. Adalb. Miara 1.
  6. До тої міри десьдів. (Кос.)
До тої поря, до часу.
  7. Лучше міру перевершити, як недовершити. (Гнілк.)
Говорять купцєви, який усе має охоту дати менше а не більше, як міяв.
  8. Перебрав міру. (Наг.)
Переборщив щось. Пор. Adalb. Miara 15.
  9. Справедлива міра, як циганська торба. (Гнілк.)
В шю все ввіде.
  10. То рехтельна шньюра. (Наг.)
Добра, вірна.
  11. То ще на стару шнькуру шнькуруно. (Наг.)
Старі міри були більші від нових.
  12. Що міра, то віра. (Ільк.)
Бо є доказом вірности. Пор. Adalb. Miara 2, 3.
  13. Яков міров мірієш, таков ти відвірют. (Кольб.)
Рівним за рівне. Пор. Wahl. I, 157; Adalb. Miara 4.
- Мірити.** 1. Ви мене не мірте полуцацком, бо я і в корец не вищу ся.
(Явор.)
Се за мала міра.
2. Відмірив і ще з причинком. (Кол.)
Дав більше ніж узв.
  3. Десятъ разів мірь, а раз утни. (Ільк.) Сім раз... (Наг.) ...уріж. (Петр.)
Два рази... (Явор.)
Утнеш раз а кєпсько, то вже не направши.
  4. Змірив, але нп цілив. (Замул.)
Міряти тут у значіню стріляти.
  5. Зміряв го від ніг до голов. (Ільк.) ...голови. (Наг.)
Зміряв очима, оглянув.
  7. Мірив у ворону, а графив у корову. (Гнілк.)
Про кєпського стрільця.
  8. Намньир і потелепай. (Наг.)
Насип у міру і потряси, аби була зовсім повна.
  9. Не мір мене малою міркою, бо я ся і в велику вліау. (Луч.)
Але влазить ся і в малу. Пор. ч. 1.
  10. Там міряє, де глібоко. (Орел.)
Мілке можна й ногою зміряти, не треба міри.
  11. Хто не змірит, той не увірит. (Ком.)
Не має доказу на чієсь слова.
  12. Якою мірою мірино, такою будемо відбирати. (Гвілк.)
Що робимо иншим, те й нам будуть робити. Пор. Міра 11.

- Міст.** 1. Завела під міст і подивила ся під фіст: ци кінь, ци кобила, коли я юж заплатила. (Мшан.)
Так говорила жінка, що купила на торзі коня, але соромилася („ганьбилася“) при людях подивити ся, що купує. (М. Зубр)
2. Не просто з моста, але стрімголов. (Бергом.)
Один паде кепс ко, другий ще гірше.
3. Під мостом — взідж гівно з корсетэв. (Яс. С.)
Мудроване.
4. Під мостом риба з фосгом. (Наг.)
Початок пісні, вживаний часто в розмові.
5. Скажу тобі просто з моста. (Наг.)
Отверго, по щирости.
- Місто.** 1. В місті є й мужикови, є й невісті. (Вікно)
Всього можна дістати.
2. В місті що до кошника, то з грошика. (Наг.)
Все треба купити. Пор. Adalb. Miasto 13.
3. В місті як в тісті, а в селі як у смолі. (Голеш.) ...як в багні. (тажже)
Сільське житє гірше, біднійше від міського.
4. Гатьта-вісьта аж до міста. (Наг.)
Їди до міста. Пор. Adalb. Miasto 3.
5. Міське телятко мудрійше, як сільське дитятко. (Крех.)
Говорять селяни про розум міщан. У Полянків ще досадійше: Mądrzejsza w mieście świnia, jak na wsi gospodynia, Adalb. Miasto 4.
6. Чого в місті за дарю найбільше? Крику. (Яс. С.)
Торгують ся і кричать.
7. Чого в місті за грейцар найбільше? Перцю. Бо як купиш, то звіста не можеш. (Яс. С.)
Так характеризують містовий торг.
- Місце.** 1. Аби місце, то вже хтось на нїм стане. (Наг.) ...сяде. (Крех.)
Кожда позиція чи то в громадї чи в урядї буде обсаджена.
2. Аби на місци став! (Наг.)
При метї, до якої йду.
3. Авї з місцьи! (Наг.)
Не руш ся авї на один крок.
4. Без місцьи лишив сї. (Наг.)
Без звязя, без служби.
5. Без місцьи нікто сї не лишиг. (Наг.)
Кождай собі якесь місце найде.
6. Бодай ви на зле місце не сгали! (Любша)
Жебрацька молитва, основапа на вірі, що є такі злі місця, що ставши на нього чоловік мусить наскочити на якесь лихо.
7. Вже й місце застило. (Наг.)
Нема й памяти про те, забуло ся.

8. Вже й місця не знати, де ходив старий Пріам срати. (Дуліби)
Також колись перекладали клясичне „Nec locus, ubi Troja fuit.“
9. Все на єднім місци стоїт. (Наг.)
Держить ся тих самих поглядів чи прпвичок.
10. Всім тут місце буде. (Наг.)
На кладовищі.
11. Вступив му сі в місцьи. (Наг.)
Позволив заняти своє місце.
12. Де кому не місце, най сі там не суне. (Наг.) ...птав. (Завад.)
Невідповідний до якогось становища не повинен пхати ся до нього.
13. Дітина в своїм місцьом на світ приходить. (Наг.)
Те місце — placenta, з якою родить ся дитина.
14. Добирає собі місця, як курка на гнізді. (Крех.)
Крутить ся на єднім місці, немов би шукав чогось.
15. За своє місце ні з ким сі не міний. (Наг.) ...ні з ким бим не міняв ся. (Крех.)
Мов найліпше.
16. Заступає чуже місце. (Наг.)
Він до того діла не належний, але заступає когось иншого, робить його імєнем.
17. З місцьи го зрушив. (Наг.)
Зіпхнув, вигнав.
18. І місце застило, де сі колись гостило. (Наг.)
Минуло ся.
19. І місця не знати, де ходили срати. (Дуліби)
Заросло буряном. Пор. лат. Nec locus ubi Troja fuit.
20. Кождий на своє місце! (Наг.)
Яке йому належить ся чи в громаді чи в уряді.
21. Кому де місце, а кому й не місце. (Наг.)
До чого хтось відповідний, а до чого й ні.
22. Ліпші місця вже давно заняті. (Наг.)
На них тисеть ся найбільше людей.
23. Мало ти місця? (Наг.)
Коли хтось суваєть ся з кута в кут.
24. Місціма гриби ростут. (Наг.)
Не скрізь, навіть у єднім лісі.
25. Місцьи си не може пайти. (Наг.)
Не має де сісти, плентаєть ся по хаті.
26. Найшов своє місце. (Наг.)
Осягнув відповідне для себе становище.
27. На місци і камінь поросте. (Луч.) ...мохнатіє. (Бор.) „поростає.“
На єднім місці чоловік таки чогось доробить ся і заборатіє. Пор. Schlei. 174.
28. На своїм місци чоловік. (Наг.)
Відповідний до свого становища.

29. На то місце не такого би треба. (Наг.)
Сей, що на нїм тепер, зовсім невідповідний для нього.
30. На якесь погане місце натрафив, (Наг.)
Щось йому стало ся погане.
31. Не бій сі, я ти твого місця не залежу. (Наг.)
Коли хто лягає на чуже місце.
32. Не загреє він там місця. (Львів)
Не побуде довго. Пор. Adalb. Miejsce 7.
33. Незлюбив собі місця. (Ільк.)
Цішов геть.
34. Не місце голови шукає, а голова місця. (Мінч.)
Чоловік шукає, де йому було добре Пор. Adalb. Miejsce 6.
35. Не місце тут тобі. (Наг.)
Тут тебе не треба.
36. Не місце чоловіка красит, а чоловік місце. (Наг.)
Своїми заслугами, Пор. Тим. 112; Wand. III, Platz 2; Adalb. Miejsce 5.
37. Не такого би му місця треба. (Крех.)
Він тут тратить, на иншим місці показав би свою здібність.
38. Нігде місця не загреє, такий непосидущий. (Ільк.)
Лиш би золочив ся. Пор. Adalb. Miejsce 9
39. Пильнуй свого місця, не чужого. (Наг.)
Сього становища чи занятя.
40. Ріжні місця має Пан Біг для своїх дітей. (Жидач.)
Не всіх ставить на однаких місцях.
41. Робит місце для свого наступника. (Льв.)
Про урядника, що вступає ся зі свого місця або вмирає.
42. Своє місце найпевніше. (Наг.)
Те місце, яке чоловік завів у своїм житю.
43. Сьому місцю будь рад. (Наг.)
Вопо одинокє відповідне для тебе.
44. Тепле місце му сі трафило. (Наг.)
Вигідне і корисне.
45. Ще місце тепле. (Наг.)
Тільки що сидів або жив ось тут. Про покійника.
46. Що в добре місце положиш, ніколи не пропаде. (Ком.)
Бо буде безпечне.
47. Як до місця і як до часу. (Цен.)
Треба робити всяке діло.
- Місяць.** 1. Аби на мене місяць сьвітив, а я звізди кругом побю. (Ільк.)
...як хочут. (Петр.) ...про звізди байдуже. (Наг.) ...звізди пружом побю. (Цен.)
Світло звізд слабе.
2. Від місяця не зріє пшениця. (Гвїдк.)
Він не має в собі тепла.

3. Де сі то поділо? Хиба місяць украв! (Косів)
Запитував чоловік, якому вкрадено щось без злодія.
4. До місяця хиба зуби сушити. (Бела)
Що инше до місяця не висхне.
5. За місяць багато може стати сі. (Наг.)
Протягом місячного періоду.
6. Коли місяць в серп, то чарівниці їдуть на границі. (Ільк.)
У першій або третій квадрі.
7. Коли місяць у повни червоний, то буде дождж. (Наг.)
Народна ворожба. Червоний колір іде від водяної мраки, що заслонує образ місяця.
8. Місяць на небі, а рік у календарі. (Торки)
Так мовив чоловік, що не знав, який тепер місяць.
9. Місяць наш божок; а хтож нам буде богувати, як його не стане? (Гол.)
Майже всі старинні мітольоґії вважали місяць богом на рівні з сонцем.
10. Місяцю рогоженьку, світи нам дороженьку. (Наг.)
Говорять мандрівці, що йдуть або їдуть при місячнім світлі. Приказка взята з відомої обжиквової пісні.
11. О Господи, Господи, не видно ані місяця, ані вірочки. (Корч.)
Говорив чоловік, що в ночі вийшов із хати, але не на двір, де було місячно, а до сіння, де нічого не було видно, і висцав ся на голови своїх товаришів; що ночували в сніж. Оповів Богдар Кирчів.
12. Руський місяць попаньбитаеш. (Наг.)
Завважають, що він довший від польського і півнійше від нього кінчать ся.
13. Сьвітиш місяцю, а не гріш. (Бар.)
Говорив Циган у зимі. Пор. Нос. 424.
14. Такий місяць, що при нїм можна игли збирати. (Наг.)
Так ясно, місячно.
- Місячно.** 1. Так місячно, що лише з чужов жонов на поділь іти. (Туч.)
...на постіль... (Явор.)
Так ясно.
2. Так місячно, хоть шак сїй. (Туч.) ...шак збирай. (Наг.)
Про ясно ніч.
- Місити.** 1. Місит го ногами. (Наг.)
Копас толочать.
2. Мішу, мішу, аж сі тобов патішу. (Наг.)
Смішать дитину, ніби то місячи її по грудях.
- Містити.** 1. Всі тут змістимо сі. (Наг.)
На кладовищі.
- Мітла.** 1. Нова мітла все добре замітає. (Луч.)
Новий приятель в більшій честі від старого. Пор. Wahn. II, 30; Вєв. 80
- Міцний.** 1. Міцний, як з клоча батіг. (Ільк.)
Зовсім не міцний.

2. Міцного кола держати ся. (Гнідк.)
Сильної партії або родани.
- Міць.** 1. Бодай моци не мав. (Наг.)
Звичайна формула, коли хто згадує про чорта.
2. Коби така міць, як злість! (Наг.) ...таку міць мав, як злість має! (Наг.)
Про сердитого, а безсилового.
- Міх.** 1. Дзюравого міха ніхто не панхає. (Петр.) ...не наситит. (Петр.)
Діравого... (Ільк.) ...не наповниш. (Орел.)
Бездонного горла не наситиш.
2. З єдного мішка хліб і левішка. (Дар.)
Мова про жебрака, ще все кладе в свій мішок.
3. Коли вішок як теля — приятелів тьма, а як лата — нема ні сестри
ні брата. (Янор.)
Коли є масток то є й други. Пор. Adalfr. Mieszek 8.
4. Кому міх тяжит, того і торба страшит. (Гнідк.)
Кому тяжить велике лихо, той боїть ся й найменшого.
5. Міхом з тьи ськвиру відру. (Наг.)
Так як з kota, не порючи.
6. Поки мішка чують, поти шапують. (Ільк.)
Як чоловік багатий, то його чествать, а бідним гордують. Пор. Adalfr. Mieszek 18.
7. Попів міх, жебраків ківь ніколи не ситі. (Гол.)
Про попівську й жебрацьку ненаситність.
8. Як міх надинааний... (Гнідк.) ...надутий. (Наг.)
Про надутого чоловіка.
9. Як я то зробив, аби міх кольки кололи! (Наг.)
Міх замісь мі, мене. Жартливе закляте.
- Мішати.** 1. Вмішьяла сі, як середа в тиждень. (Сор.)
Зовсім без потреби.
2. Мішьяне го з болотом. (Наг.)
Лас, паплюжит.
3. Мішьяне му сі в голові. (Наг.)
Він дуріє, не має влади над своїми думками.
4. Мішьяне сі не в своє. (Наг.)
Встраває в чужі діла.
5. Мішьяне як горох в капустов. (Наг.)
Мішає з собою річи неналежні до себе.
6. Най ся мішає грішне з праведним. (Гнідк.)
Так як усе в житю.
7. Як сі вмішьяв меже них, то сі порозлітали, як липове кінне. (Ценів)
Розбав і розігнав їх.
- Міщан.** 1. Що то ми за міщан: з чого сорочка, з того й жупан. (Луч.)
Дрантивий міщанин, бідний.

Млин. 1. Бодай у млині душі не було, як то не правда! (Матв.) ...у піві...
(Кол.)

Жартливе заклятьє.

2. На свій млин воду обертає. (Ільк.) ...горне. (Наг.)

На свою користь працює.

Млинар. 1. Який млинар, такий млин. (Гвідк.)

Порядний або непорядний.

Мних. 1. Був ту мних, що мав багато книг, а не знав, що є в них. (Бар.)

Про неграмотного чоловіка.

Много. 1. Бодай вас більше було! (Льв.)

Коли їх мало.

2. Много би говорити, а мало слухати. (Наг.)

Про пусту, зайву розмову.

3. Много два гриби в борщ. (Гвідк.)

Зайва приправа.

4. Много два на єдного. (Петр.)

Бо його подужують. Пор. Adalb. Dwa 1.

5. Много зла, коли на єдного два. (Лев., Ільк.)

Їх перемога певна, вар. до ч. 4.

6. Много тот чинит, хто мусит. (Гвідк.)

Працює під примусом.

7. Хто много говорить, той мало має. (Наг.) ...творит. (Наг.)

Бо тратить час на балаки.

8. Хто много має, той прагне більше. (Мінч., Ільк., Петр.)

Все йому замало. Пор. Adalb. Mieć 10.

9. Чого за много, того й свині не любить. (Наг.)

Се набридає. Пор. Adalb. Viele 1.

Многоглаголаніє. 1. В многоглаголанні нема спасенія. (Петр.)

Балачка нікому не допоможе. Пор. Гильф. 298; Сим. 395.

Мняти. 1. Не мни слова, говори просто. (Наг.)

Про плутану, баламутну мову.

Мова. 1. Красная мова находит добрії слова. (Ільк.)

Пор лат. In sua causa satis quisque eloquens. Сама річ чинить просторечистим.

2. Межи нами мова. (Гвідк.)

Щоб про се ніхто не знав.

3. Мова ся мовить, а хліб ся їсть. (Ільк., Петр.)

За балачкою тратить ся добро.

4. Нагла мова — правда готова. (Гвідк.)

Бо чоловік не здужав вигадати брехні.

5. По мові безумен пізнає ся. (Гвідк.)

Бо говорить гупо.

6. Пуста мова не варт доброго слова. (Гвідк.)

Балаканєм розумного слова не заступши.

Мовити. 1. Мовила Фєся, що обїде ся. (Петр.)

Про не потрібне діло.

2. Най нічого не мовю! (Наг.)

Не варто про се говорити.

3. Не мов ми й слова! (Наг.)

Мовчи.

4. Не мов ми ніяк, лиш ми мов правду! (Наг.)

Не бреш ми нічого.

Мовляти. 1. Мовляв кийсь. (Ільк., Мінч.) ...якийсь. (Ільк.) ...той. (Ільк.)

Не мовляв... (Сквар.)

Інтродукція до всякої приповідки.

2. З перебачіньом мовишчи. (Наг.)

Говорю таке, чогоб не повинен, отже вибачайте.

3. Не до вас мовлячи. (Ільк.) ...при вас... (Ільк.)

Се вас не тичить ся.

Мовчанка. 1. Мовчанка не пушит, голови не сушит. (Петр.) Мовчавши...

(Мінч.)

Чоловік не дугь ся і не клопочеть ся мовчачи.

2. Мовчанку де схочеш подіеш. (Гвідк.)

Вона — святе ніщо.

Мовчати. 1. Ви мовчіт, а ми будемо потакувати. (Кольб.)

Так найліпше дійдемо до згоди.

2. Мовч дуло, коли письма не знавш! (Орел.)

Говорять дурневи, що мішають ся в річи, яких не розуміє.

3. Мовчене де схочеш, то поставиш. (Ільк.) Мовчане... сховаєш. (Лім.)

Не завадять нікому.

4. Мовчи, всього збудеш. (Петр.)

Не зачіпай нічого, то все піде мвом.

5. Мовчи глуха, менше гріха! (Кобил.)

Говорячи грішиши, бо говориш не до річи. Пор. Adalb. Milczec 7.

6. Мовчи, коли письма не знавш. (Ільк.)

Не говори про те, чого не знавш:

7. Мовчи, коли ти добре. (Наг.)

Заговориш, буде зле. Пор. Adalb. Milczec 9.

8. Мовчи, коли ті сі не питают. (Наг.)

Невідповідай не питаний.

9. Мовчи, не зачіпай го, пай жив. (Береа.)

Поклик до загальної толеранції.

10. Мовчи не пожалуеш. (Ярич.)

Не будеш каяти ся. Пор. Adalb. Milczec 23.

11. Мовчи, не роби пекла з хати! (Наг.)

Свою сварею.

12. Мовчи та диш! (Цен.)

Будь рад, що живиш.

13. Мовчи та потакуй. (Петр., Підгірка)

Се пайграша політика, бо їй ніхто не спротивить ся.

14. Мовчи, та своєю біду товчи. (Гнідк.)
Мовчки носи свою долю, не жалуйся на неї.
15. Мовчи язичку, будеш їсти кашичку. (Лев.)
Як заговориш, то не дадуть.
16. Мовчи язичку, дістанеш паленичку. (Тереб.) ...будеш їсти... (Залісе)
...пеленичку. (Наг.)
Як заговориш, то не дістанеш.
17. Мовчи язичку, то звійш плотичку. (Петр.) ...будеш їсти... (Пет., Мінч.)
А то не дістанеш.
18. Мовчи як г—о в корчи. (Квігнни, Підгірки)
Щоб не чув я тебе.
19. Не питанній мовчи, не битий не кричи. (Луч.)
Не виривайся з криком.
20. Хто мовчить, то лиха ся збуде. (Ільк.)
Бо лихо не має за що вчепитися до нього.
21. Хто мовчить, сто навчить. (Ільк.)
Бо більше знає.
22. Хапай мовчати. (Гнідк.)
Мовчи зараз.
- Могила.** 1. Від могили штари мили. (Наг.)
Могилою називається гора між Нагуєвичами і Медвежею. З вершина тої гори числять чотири милі до Самбора і так і приповідають.
2. До могили близько, з могили далеко. (Наг.)
Могила в значіню гробу.
3. З могили не вернеш. (Наг.)
З гробу. Пор. Adalb. Mogiła 1.
4. Могила з вітром говорила. (Цен.)
Пусте говорити.
5. Пішов у могилі спати. (Наг.)
Умер. Пор. Adalb. Mogiła 1.
- Могти.** 1. Кобим так міг, як не могу! (Наг.)
Говорить німецький чоловік.
2. Не міг єм тобі, ледви собі. (Ільк.)
Не стало сили.
3. Не так не може, як не хоче. (Наг.)
Про чоловіка своєї волі.
4. Як би міг, то би ніж в него встроив. (Ільк.)
Так ненавидить його.
5. Як би міг, тоби го в лижці води втопив. (Ільк.)
Але не може.
6. Як міг, так допоміг. (Ільк.)
Про добродія.
7. Як могчи, так біду товчи. (Лучак.)
Заходити ся на світі по змові.
8. Як хто може, так вове. (Зозул.)
Як може так робить.

Моє. 1. Аби моє на верха. (Наг.)

Упертий хоче поставити на своїм, чи воно зде, чи добре.

2. Моє нині та завтра. (Гнідк.)

Що буде далі, того не знаю.

3. Моє пише та величє (Наг.)

А чуже погане.

4. Ци не на моїм стало? (Наг.)

Так не стало ся, як я казав.

Мож, можна. 1. Коби так можна, то би й але! (Бор.)

То зн. то би добре було.

2. Не мож було за тебе, ледво за себе. (Гнідк.)

Постояти, стати в обороні.

3. Як не мож, то не мож. (Ліп.)

Що над твої сили, до того не бери ся.

4. Як можна, то дасть кожда, а як не можна, не дасть і пані вель-
можна. (Кам. струм.)

В границях можливого.

Мокнути. 1. Мокне моє сіно, найже мокне й калєндар. (Наг.)

Говорив господар, якому калєндар на сей день ворожав погоду і він порозки-
дав сушити сіно, а на се пішов дощ, і тоді ховяїи викинув калєндар на дощ.

2. Хто в сухім, той не змоєне. (Наг.)

Держить ся сухо.

3. Хто змок, той води не боїт сі. (Наг.)

Бо він і без того мокрий.

Мокрий. 1. Мокрий, аж цюрит. (Наг.)

Тече з нього вода.

2. Мокрий такий, що крутять го мож. (Наг.) Мокрий ем, лиш ні озьмь-
тай викрути. (Наг.)

Крутять мокре полотно, щоб витиснути з нього воду.

3. Мокрий як хлюці. (Наг.)

Як хляпавка. Пор. Adalb. Moky 1.

4. Мокрий як фльк. (Наг.)

Фляк хоч і сухий, робить вражінє мокрого.

5. На мокрім місци очи маю. (Наг.)

Говорить чоловік, що плаче, а його питають ся, чого плаче.

6. Не боїт сі мокрий плови а голій розбою. (Кольб.)

Одного плова (навалила туча) не змочить дужше, а у другого ніщо ввати.

Мокрий. 1. Як буде на Мокрія дощ іти, то пак буде іти сорок дний.
(Мшан.)

Нар. віруванє про весняну слоту.

Молебен. 1. Дав бим на молебен, але-ї сам потребен. (Петр.) ...коли...

Говорить побожний, але бідний чоловік.

Молитва. 1. За молитов — стоїт під за коритом, а попадає за дошками,
мече в попа галушками. (Пралк.)

Жартлива молитва.

Молити. 1. Ані го відмолити ся. (Ільк.)

Годі його спекати ся.

2. Пану Богу ся молит, тай хлопа неволят. (Гнідк.)

Про павів за панщини.

3. Хто не виіє молити ся, най іде на море вчти ся. (Ільк.)

Загально відома приказка, пор. Симова 1359.

Молодець. 1. Коли-м не гідна молодця, то не хочу голубця. (Ільк.)

Кривдувала собі дівчина, що не вийшла заміж.

2. Молодці як воробці, всюди їх повно і всюди шкоду робїит. (Наг.)

Про громади молодих парубків, що ганяють за дівчатами.

3. Пасемці-молодці, дарує нас пан господар колачем. (Снят.)

Промова найстаршого колядника до товаришів.

4. Соломяний молодець золоту дівку бере. (Петр.)

Непутящий парубок бере й найкращу дівку.

5. Стою на колодці, вругаю на молодці. (Наг.)

Говорить кокетлива дівка.

Молодий. 1. Годі молодши старш розуму вчити. (Замул.)

У молодих звичайно розуму і досвіду менше, ніж у старих. Пор. Adalb. Mjody 20

2. З молодого як з воску, що хоч то вліпшиш. (Замул.)

Він ще не має виробленого характеру, ще на все податливий.

3. Коли-м був молод, не їв мене голод. (Ільк.) Поки я... не бив... (Наг.)

Міг заробити собі.

4. Коли молодий во старою оженить ся, то так є, як би молоді неуки
коці до старого воза запряг. (Ільк.)

Порівняне не зовсім влучне, бо й з новим возом не булоб ліше.

5. Молоде — золоте, а старе гниле. (Ільк.) Молодое — золотое, а старое
гнилов. (Петр.)

Звичайний осуд молодих людей, що старе — гниле.

6. Молоде, золоте; сіло срати тїй не може встатї. (Наг.)

Насміх старих над молодими.

7. Молоде песьи й на г—о гавкає. (Цен.)

Всього боїть ся.

8. Молодий може вмерти, а старий мусит. (Явор.)

Шо у молодого припадок, то у старого правило. Пор Adalb. Mjody 27, 33.

9. Молодій сі не дивую, але тобі, стара трунище! (Наг.)

Говорять про стару бабу, що строїть ся мов молода.

10. Молодий — дурний. (Ільк.)

Недосвідний, робить собі ілюзії.

11. Молодого кров гріє. (Замул.)

У нього кров горяча.

12. Не розумів молодий старого, аж доки сі сам не постарів. (Наг.)

Звичайна поява. Пор. Adalb Mjody 39.

13. Поки молоде, те світлом трісе, а як зматеріє, то й само сі не може рушити. (Кол.)
Молодий строїть собі широкі плини, а потім сідає на мізернім місці.
14. Поки-сь молод, пам'ятай на голол. (Гнідк.)
Заздалегідь збирай засоби.
15. Хоць молоде, а старий розум має. (Наг.)
Про розумну дитину. Пор. Adalb. Młody 44.
16. Хто молодший, той солодший. (Наг.)
Молодість, пора кохати.
17. Що молодше, то солодше, що старе, то тверде. (Міпч., Петр.)
Пор. лемківську прислівку: стара баба яко жаба, яко сливка сушена, кістка тверда, ядро горке, шкіра на ні зморщена.
18. Як би молодий знав, а старий віг! (Наг.)
То зробили-б багато добра.
19. Як я була молода, то би мене і в решеті був не злапав. (Доброс.)
Така швидка. Натяк на ту рибу, що зловлено решетом.
20. Як я молодий був, том з плота на коньв ліз. (Наг.)
Сміють ся старі з молодого нездари. Пор. Adalb. Młody 6.
21. Як я молодший був, то-ж оттакий горнець чиру нараз виїдав. (Наг.)
Пастухи сидять на толоці, а один устав і замахує над ними ногою і приповідает сю приказку.

Молодиця. 1. Де красна молодиця, там ясна світлиця. (Гнідк.) ...ладна ...ладн!... (Город.)

- Бо вона красить собою і найбіднійшу хату.
2. До молодиці липнути не годит сі. (Наг.)
Вона жінка иншого, її не слід любити.
3. Молодици по половини, а старая баба цілому рада. (Петр.)
Стара захланна.
4. Ого мені молодиця, що з всіх боків круглолиці. (Дар.)
Має вигляд зовсім круглої.

Молодість. 1. За гріхи молодости, Бог карає старі кости. (Кобр.)
Чоловік покутує на старість за те, що нагрішив у молодости. Пор. Adalb. Młodosć 1, 13.

2. Молодість — буйність, а старість не радість. (Ільк.)
Молодий буває, а старий журить ся.
3. Молодість бурлива, старість щаслива. (Наг.)
Є що споминати.
4. Молодість лішва, то старість плачлива. (Коб.)
Хто за молоду лішвався, той на старість плаче, бо не має чим жити. Пор. Adalb. Młodosć 6.
5. Молодість лиха не знає. (Наг.)
Їй усе байдуше.
6. Молодість — солодість. (Наг.)
Їй гарно жити, всі її люблять. Пор. Adalb. Młodosć 4, 5, 8.

7. Молодости моя, деж ти ся поділа? (Сквар.)
Жартуєть ся старий чоловік.
8. Що сї в молодости навчши, то на старість як знайдеш. (Наг.)
Все придаєть ся.
9. Яка молодість, така й старість. (Наг.)
Обі гарні, або погані. Пор. Adalb. Młodoscé 18.
- Молоко.** 1. Вильми молоко їли, а по борщи човном плавали. (Рава)
Небилиця.
2. „Дай молока“. „Зараз видною бика“. (Наг.) ...ще не здоїла... (Завад.)
Розумієть ся, бик молока не даєть. Пор. Adalb. Mleko 1.
3. „Дай молока“. — „Ще гола толока“. (Наг.) Хочеш... кой... (Наг.)
Ще зима.
4. Є в глеку молоко, та голова не влізе. (Ільк.)
А налягти не догадаєть ся.
5. За лижку молока не вбити бика. (Грин.)
Бо він і так не даєть.
6. За лижку молока так оббили бика, жи аж мине самого серце болить.
(Пужн.)
Від бика молока пїяк не добеш ся. Пор. Етп. Зб. VI, 266.
7. Йому ще молоко під носом не обісхло. (Гнідк.)
Що молодий, смарканий, недавно мамьну цецьку ссав. Пор. Adalb. Mleko 2.
8. Кисле молоко роком ходит. (Наг.)
Одного року кисеє добре, а другого не хоче.
7. Коли нема на молоці, то й на сирватці не буде. (Ільк., Петр.) ...на
сирватці туй сгій. (Гнідк.)
Scil. сметани.
8. Молоко сине як пупець. (Наг.)
Водаве, недобре.
9. Не стало молока до свинька. (Наг.)
Синяк, синій горнець, є а молока нема.
10. Пібе тебе Пап Біг квасним молоком. (Кол.)
Страшне нещастє.
11. Пташачого молока забагати. (Гнідк.)
Забагати неможявого. Пор. Adalb. Ptak 2.
12. Там лиш потьичого молока не стає. (Наг.)
Всього иншого достаток. Пор. попер. число.
13. У ялової корови молока не впросиш. (Ільк.)
Вона не доїть ся.
14. Я квасне молоко люблю, але воно мене не любить. (Наг.)
Деякі не їдять квасного молока, бо їм шкодить.
15. Як чоловік випє молока, може рік пхати, а випє горівки, може в рив
упасти. (Ком.)
Ріжняця між двома паптками.
- Молоти.** 1. Ваше би ся мололо. (Бар.)
Нехай про ваше говорять. Пор. Adalb Mlecé 1.

2. Змолов ним як помелом. (Наг.)
Закрутив тай кинув.
3. Кому ся змеле, тобі ся скрупит. (Мінч., Ільк., Петр.) ...тому... (Залісєв)
Кому буде лихо, а тобі ще більше. Те саме і в польськїм, хоч у Adalb. vas.
4. Меле язиком як на жорнах. (Коб.)
Балакає, аж бурчить.
5. Меле як на млинку, тай пискот го не болит. (Луч.)
Про балакуна.
6. Най ся твоє меле, не вибирай. (Ільк.)
Не збіжє, а те, про що ти почав говорити.
7. Най уже вішеле, коли насипав. (Кольб.)
Най скінчить балаки.
8. Не мели пискот. (Луч.) ...сиди нивком. (Ільк.)
Мовчи, сиди тихо.
9. Не твоє ся меле (Гнідк.)
Не встривай до розмови.

Монисто. 1. На що свинї монисто? (Ільк.)

Що кому не пасує.

Монька. 1. Був ту хлоп Монька, мав сї в легонька: мав соломїнну хаточку, допухову шапочку — ци казати байки, ци пьї? (Бібр.)
Початок дїтської казки.

Мор. 1. Песьим мором вдихає. (Наг.)

Здыхає як пес; мор у знач. смерть.

Моргати. 1. Моргай, не моргай, нічого з того не буде. (Луч.)

Говорять парубок до дївки.

2. Моргани, Боже, дам ти сливку! (Цен.)

Приговорював Циган, що в ночи крав чужї сливки, а почало блискати. Та коли вдарив грїм і Циган упав із сливки, то потовкши си сказав: Який же ти, Боже! Ані раз жарту не знаєш!

Море. 1. До моря води не доливай. (Наг.)

До чогось богато, там не треба додавати. Пор. Adalb. Morze 7.

2. За морем би ну вечера! (Гнідк.)

Про якогось ворога, про вовка, пор. I, Вовк.

3. Морем ми день став. (Гнідк.)

Довжить ся і вчить ся.

4. Моря мя проходит. (Гнідк.)

Значїне всячне.

5. На́-мори, на́-мори на білім камени. (Наг.)

Говорять про щось дуже далеке. Початок відомої молитви про сон Богородиці.

6. Переплив море, на березї втонув. (Ільк., Гнідк.)

На великих трудностах удержав ся, а на малій пропав. Пор. Adalb. Morze 6.

7. Пішов за море каляти. (Гнідк.) ...срати. (Наг.)

Пішов і довго не вертає.

8. Хто переплив море, той знає горе. (Крех.)

Там патерпів ся всякої бідї і страху. Пор. Adalb. Morze 4.

Моримуха. 1. Морімухи на мухи, а хліб на людей. (Ур.)

Моримуха відомий отруйний гриб, яким літом вигублюють мух по хатах.

Мороз. 1. Аж по мні мороз пішов. (Наг.)

Ознобило мене, з переляку.

2. Коби шні мороз, а вітру не треба. (Наг.)

Коли бо мороз звичайно з вітром буває.

3. Мороз аж дахи стрільють. (Дрог.)

З дахів вискакують сучки в юнтах або цвяхи.

4. Мороз, аж запарі заходьт. (Наг.)

Руки терпнуть.

5. Мороз аж око вїне. (Борис.)

Очи зліпають си від морозної пари.

6. Мороз — Боже його помнож! (Дар.)

Приговорюють люди на крепкім морозі.

7. Мороз з вухами. (Наг.)

Такий, що морозить вука.

8. Мороз з дітьми. (Сенеч.)

Тягнуть ся морозні дні як діти за батьком.

9. Морозом зварило. (Наг.)

Мягкі, соковиті річи, як гарбузи або огірки мороз псує. Говорять і загалом, коли щось поспеєть ся і піде на марне: так як бы морозом зварило.

10. Мороз як кліщима тисне. (Наг.)

Запирєє дух.

11. На дворі мороз, стояти не мож. (Наг.)

Тому втікають в зимі з подвіря до хати.

12. Ой тисне мороз, вочи би єму ввтиснуло! (Шужн.)

Прояляє на лютий мороз. Пор. Етв. 36. VI, 51.

13. Ото мороз, аж іскри скачут! (Луч.)

В часі великих морозів у повітрі літають дрібні сніжинки, що до сонци виглядають як іскри.

14. Тріщи, не тріщи, морозе, вже минули Водорщі. (Ільк.)

Вже й твоя сила зломана. По Водохрищах не буває великих морозів.

15. Як є мороз та ще й вітер, то здорово на катар. (Қож.)

Тоді в повітрі сухо, а катар поветєє з вохлости.

Морозити. 1. Котрий заморозив, той і загреє. (Наг.)

Хто дав зиму, дасть і літо.

2. Ци заморозило ті, що не йдеш? (Наг.)

Питають чоловіка, що довго не йде.

Морока. 1. Морока тебе вкрєє! (Борис.)

Морокою або заморокою в Бориславі називають нафтовий сопух.

Московський. 1. Дістав московське пожадуванє. (Ільк.)

Іронічно, дістав буки або якусь тяжку кару.

2. Пеня московская. (Ільк.)

Про всяну панасть.

3. Попамятаеш московський місяць. (Ільк.)

Довго потапиш.

Мотати. 1. Мотай собі на ніс. (Кольб.)

Затям собі.

Мотика. 1. „Мотика.“ — „Мати ти велика“. (Наг.)

Мудроване.

2. Пірвав ся як з мотикою на сонце. (Ільк.) ...ся з мотикою... (Петр.)

...з мотиков... (Лев.)

Коли хтось береть ся за діло, для якого не має сили.

Мотикати. 1. Умотикав си сі, що ледво дихаю. (Наг.)

Втомив ся, змучив ся, прим. ідучи в теплий день у тяжім кожусі.

Мотлох. 1. Мотлохом сісти. (Берд.)

Розпасти ся, роспапати ся.

Мотовило. 1. Хто мотовило утне, тому жінка умре. (Гнідк.)

Народне віруване.

2. Хто мотовило втне, той умре. (Цен.)

Народне віруване. Пор. Етн. Зб. VI, 59.

Моток. 1. Ага, розключили ся мотки? (Гнідк.)

Коли розв'яжуть ся ключки, т. є нитки, якими держить ся міток. Про всяке замотане, безвихідне діло.

Мох. 1. Мох йор прогнав, віде приняв, люде не хтів, чорт би го в'ів!

(Льв.)

Приказка про Рудольфа Моха, що ще в початку 40-их років XIX в. належав до реформаторів нашої правописи, відкидав її і вживав глагольних форм: ходив, робив замість усвячених ходилъ, робилъ.

Мочити. 1. Хто стил мочит, того ся правда точит. (Збараж)

Стил мочити — ставити на столі пляшки з горілкою, яку люди розливають.

Мошенка. 1. Мошенка ни кирициї, а гроші ни вода, віберут сі аж до дна. (Кольб.)

Говорить чоловік, що має великі видатки.

Мошко. 1. Для Мошка трешка, для Гершка много, для дому нічого. (Ур.)

Поровдавав п'яниця довги, а собі не лишив нічого.

2. Дри Мошку Жида. (Жидач.)

Жартливий вислов, коли два сварять ся за маринцю.

3. „Мошку, стодола горит“ „А воробці?“ „І воробці горят.“ „А, так їм треба, най не паскудат на пшеницю“. (Будз.)

Жартлива анекдота. Дик. 184.

4. „Мошку, стодола горит.“ „А миши?“ „Також горят“. „Ото-то!“ (Будз.)

Варіант до ч. 3.

5. Позивати Мошка. (Будз.)

Сцяти або срати.

6. „Чому Мошку до горівки воду ллеш?“ — „А щож то міні шкодить?“ (Бар.)

Ratio physica.

7. Що буде, то буде, а ти Мошку грай! (Льв.)

Хоч весільні гості бють ся, то музика грає.

Мудрагель. 1. Мудрагель, куропатву з'їв тай каже, що полетіла. (Луч.)

...та казав, що ся відгризла. (Ільк.) Мудрий Гель... жовив, що ся вігризла. (Петр.) Мудрагель... а жені байку повів. (Стрий) ...тай на піре бреше. (Лучак.)

Жартливі вислови про чоловіка. Див. далі Мудрий 15, Adalb. Mądry 66.

Мудрак. 1. То такий мудрак, що й жиди облурит на всі боки. (Борн.)

Про хитрого, циганкуватого чоловіка.

Мудрий. 1. Будь тут мудрий, дай си раду! (Наг.) Будь мудрий і чекай кінця. (Мик. п. Дн.)

Говорять у якімось тяжкім випадку.

2. Він далі такий буде мудрий, як сова. (Наг.)

Сова належить ще в старинних Атен до символів мудрости.

3. Він ще мудрійший, як старі люде. (Підпеч.)

Про молодика, що вдає мудрого.

4. Де мудрі, там і дурні. (Наг.)

Без дурнів ніде не обійде ся. Пор. Wand. Weise V, 161.

5. Для гинших мудрий, для себе дурний. (Крех.)

Іншим радить, собі не вміє.

6. Добре мудре, не забавит ся. (Зазул.)

Справить усе точно і швидко.

7. Догана мудрого більше стоїть, як похвала дурного. (Ільк.)

Бо мудрий як доганить, то знає за що, а дурний хвалить на сліп.

8. Дуже ти мудрий, не виховаєш сі. (Наг.)

Говорять до молодого чоловіка, що вдає великого мудрця. Пор. Adalb. Mądry 1.

9. Єдин мудрий стоїть за десять дурних. (Ільк.)

Мудрий варт більше, ніж дурний. Пор. Adalb. Mądry 8.

10. Є, знаєте, мудрі люде на сьвітї, а в ще від тих мудрих єше дурніші. (Цен.)

Жартує чоловік з дурнів. Пор. Adalb. Mądry 79.

11. І мудрий здуріє, як ізгодовіє. (Кобил.) ...здуріє... (Стрий)

Голод і мудрому докучить.

12. І наймудрійший дасть ся раз ошукати. (Яс. С.)

Але вже другий раз його не ошукаш.

13. І на мудрім дідько на лису гору їздять. (Ільк.)

І мудрого лихо прикрутить.

14. Лучший мудрий хоть ляхий, як добрий а дурний. (Ільк.)

Давній досвід, що одначе на практиці виглядає зовсім противно: мудрий а злий ворог гірший від доброго а дурного.

15. Мудра голова не дбає на лихі слова. (Ільк.)
Мудрий не дбає про лайку.
16. Мудрий безумному з дороги вступає ся. (Гнідк.)
Щоб не дати йому зачіпки.
17. Мудрий буде, хто дві ноги в єден чобіт убує. (Цен.)
Доконає чогось для звичайних людей неможливого.
18. Мудрий в розумі, а дурний в мошонці. (Льв.)
Про розумного і вбогого чоловіка.
19. Мудрий дурневи уступає. (Завадів) ...все уступить. (Наг.)
Бо дурень йому не уступить. Пор. Adalb. Mađry 29.
20. Мудрий, як рабінові капці. (Грин.)
Про дурня.
21. Мудрий коропатву звів. (Тереб.)
А дурний дивив ся.
22. Мудрий над свої літа. (Наг.)
Ще молодий, а вже мудрий. Пор. Adalb. Mađry 84.
23. Мудрий не все скаже, що знає; дурень не все знає, що каже. (Кукив.)
В тім їх ріжниця. Пор. Wand. V, Weisser 114.
24. Мудрий не дасть ся за ніс водити. (Ільк.)
Він сам інших виведе.
25. Мудрий не лізе під стіл. (Ільк.)
Бо знає, що се непогода.
26. Мудрий по французьки, а дурний по руськи. (Петр.)
Один одного не розуміє.
27. Мудрий по часі. (Явор.)
Завісно, по шкоді. Пор. Adalb. Mađry 82.
28. Мудрий слухає розуму як мусу. (Коб.)
Для нього розум — закон.
29. Мудрий тому й мудрий, що з дурнями не говорить. (Наг.)
А тоб і він одурів. Пор. Wand. V, Weiser 113.
30. Мудрий чи глухий, най держит, що купит. (Стрільб.)
Купецьке правило. Пор. Adalb. Mađry 5.
31. Мудрий, як би всі розуми поїв. (Ільк.)
Про такого, що чинить ся мудрим, а сам на правду не мудрий.
32. Мудрий як Саламон. (Замул.)
Саламон був славний мудрець. Пор. Wand. V, Weiser 92, wie Salomon's Katze.
33. Мудрим ніхто не вродив ся. (Ільк.)
Мудріє чоловік з літми. Пор. Wand. V, Weiser 135; Гильф. 1891.
34. Мудрий голові досить дві слові. (Ільк.)
Не треба йому багато говорити.
35. Мудрого догана, дурньова похвала. (Крех.) ...дурного. (Наг.)
Що мудрий ганить, то дурний хвалить.
36. Мудрого лиш раз здурив, а другий раз ні. (Жилач.)
Він умудрив ся за першим разом. Пор. Wand. V, Weiser 80.

37. Мудрого не вчити. (Наг.)
Він уже навчив ся, чого йому треба. Пор. Adalb. Mađry 17.
38. Мудрого тата мудрі діти. (Луч.)
Яквй батько, такі діти.
39. Мудрому бути, в кременю огню дуги. (Кути.)
Се ще не велика мудрість.
40. Мудрому досить едно слово. (Петр.)
Він швидко зрозуміє. Пор. ч. 25.
41. Мудрому едни словом номожеш, а безумному і лопатою не вложиш. (Гнідк.)
В тім і ріжниця між ними.
42. Мудрому годі їсти, коли нема що. (Луч., Петр., Гнідк.)
Треба великої мудрости. Пор. више ч. 12.
43. На одного мудрого десять дурнів приходить. (Збар.)
Мудрі — рідкість між людьми. Пор. Wand. V, Weise 4.
44. Не вдавай мудрого! (Льв.)
Коли ти не мудрий. Пор. Wand. V, Weise 40.
45. Не хвали ся мудрий мудростію ані сильний силою. (Петр.)
Не величай ся нічим.
46. Хто мудрий, той мовчит. (Крех.)
Не вихапуєть ся зі своїм словом. Пор. Wand. V, Weiser 7; Adaalb. Mađry 30.
47. Чим ся мудрий стидає, тим ся дурний величає. (Ільк.)
Дурень пишаєть ся тим, що мудрий уважає собі соромом.
48. Що в мудрого на гадці, то в дурного на язичі. (Дуліби)
Мудрий не скаже, а дурний виляпає. Пор. Adalb. Mađry 2.
49. Я в тім не мудрий. (Наг.)
Не розумію ся на тім.
- Мудрість.** 1. На мудрість мудрість, на сиромудрість премудрість. (Ком.)
Сиромудрість значить безличність, вухвальство.
- Мудрішки.** 1. Він мені мудрішки вповідає. (Кольб.)
Задає якісь мудрі загадки.
- Мудроці.** 1. На мудроці брати. (Дид.)
Говорити неширо, політично.
2. То ще не великі мудроці. (Яс. С.)
Про якісь ніби то дуже розумний вислов.
- Мудрувати.** 1. „Ци змудрую я тебе?“ „Не змудруєш.“ — „Пса в гузицю поцілюєш. Ужеш ті змудрував.“ (Наг.)
Мудрував пастух пастуха.
- Муж.** 1. В мужа краду і перед него кладу. (Ільк.) ...кради і назад клади. (Явор.) Перед мужем кради і перед мужа клади. (Льв.)
Говорить жінка.
2. Де муж старий, а жінка молода, там рідка згода. (Ільк., Мінч., Петр.)
Ріжниця літ впливає фатально на відносини подружжя. Пор. Adalb. Mađ 7.

3. Єдин муж в діл, а другий в дім. (Ільк.)
Говорить вдова, ховаючи свого першого чоловіка.
4. За доброго мужа голова як ружа, за лихого раба то як стара баба.
(Балиг.)
Звичайне життєве спостереженє.
5. За доброго мужа жінка як би ружа. (Луч.)
За добрим мужем жінці добре. Пор. Adalb. Maž 43.
6. Коли-сь не муж, не бери ся за гудз. (Гнідк.)
Коли не мавш сили, не бери ся до діла.
7. Муж жонї закон. (Ільк.)
Він має право розказувати їй.
8. Муж з жінков сварит сї, бє сї, а перина їх годит. (Ком.)
Звичайне спостереженє про подружні свари, які лагодить спільна постіль.
9. Муж і жона, то єдна сотона. (Ільк.)
Обое в один гуж тягнуть, вгідні з собою. Adalb. Maž 23; Čelak. 391;
Zatur. ст. 93; Нос. 347.
10. Муж присягне, тай посягне. (Гнідк.)
Візьме дівчину після шлюбної присяги.
11. Не вір мужу своїм очам, лише моїй повісти. (Ільк.)
Говорить зрадлива жінка.
12. Нещасний муж, пропала жінка за ним! (Гнідк.)
Не нещасний, а видно, що якийсь лихий муж.
13. Пішов муж за жінкою. (Гнідк.)
Померли обое.

Мужик. 1. Мужика як навчнш — пани кажут — то сокоти ся, як де-сятьох вовків. (Карл.)

Панський погляд на вченого мужика.

2. Мужик гараздови не хоче терпіти, а біді мусит. (Орел.)
Бо біда жартів не знає.
3. Який мужик, такі танці: танцювали два засранці. (Лол.)
Праспівна уживана як приповідка.

Музика. 1. Має всю музику. (Наг.)

Ріжні хороби, особливо сифілістичні.

2. Музика без язика. (Дорож.)
Він не потребує нічого говорити, лише грати. Гильф. 1623.
3. Музики в кут, бо хлопці на иляцу. (Іванівці)
Музиканти сидять звичайно в куті, щоб не заважати танцюрам.
4. Не піду я за музику, бо сї бою його крику. (Наг.)
Говорить дівчина, якій рають іти за музику.
5. Черешкові музики. (Іванівці)
Насьмішка над невченими музиками.
6. Як не будеш на музиці, то не будеш на язиці. (Лучак.)
Дівчата й царубки на музиках звичайно попадають в т. зв. неславу, т. зн. у людські поговори.

Музикант. 1. Ей, музиканти: то на скрипки, то на бас, а хто буде свині нас? (Льв.)

Жартливе запитане до хлопців, що грають а не роблять нічого.

Мўка і мука́. 1. Без мўки нема науки. (Ільк.)

Щоб навчити ся, треба попрацювати і понести труд. Під „мукою“ розуміли колись школярські сітуації, що вважали ся немов доконечною частиною шкільної науки Wahl. I. 170.

2. Єдного мўка десятьом наука. (Гнідк.)

Мука значить тут не лише праця, але також нещастя, кара.

3. Знайду я муки на свої руки. (Луч.)

Знайду чим свої руки мучити, знайду собі роботу.

4. Із самої мукі хліба не спечеш. (Гнідк.)

Треба й води.

5. На муки кого брати. (Наг.)

Мучити, брати на тортури.

6. Не буде з тої мукі хліба. (Ільк., Лев.)

З сего діла не буде ніякої користі.

7. Нима гіршої мўки, як коли хто піде срати, а змерзани в руки. (Жидач.)

Жартлива приказка.

8. Пошепки: „мукі“, аби не чули парубки. (Наг.)

Говорила сусідська дівчина, що прийшла позичати муки і стидала ся парубків.

9. Я, кумо, до мукі, а вібрій до руки. (Кольб., Підгірки, Пужи.)

Приказка на основі анекдоти. Пор. Етн. Зб. VI, ч. 201 і Zbiór wiad. Antropol. k. XIII, ст. 243.

Муляр. 1. Мулярі лиш у літі робітники, а в зимі дармоїди. (Льв.)

В зимі мулярської роботи нема, та у Львові в погоду роблять аж до кінця грудня.

Мулька. 1. З'їси мульку. (Ільк.)

Мулька — дрібна рибка. Як нема що їсти.

Мур. 1. Ані мур-мур! (Наг.)

Ша! Тихо будь! Мовчи. Пор. Adalb. Mur 1.

2. Від муру до плота вімецька робота. (Гнідк.)

Говорять про так зв. пруський мур, що складаєть ся з плота й цегол.

Муравський. 1. Віддати ся за Муравського. (Гнідк.)

Вмерти, про жінку.

2. Від Муравського ніхто не втече. (Лол.)

Від мурави, якю покритий гріб, від гробу, смерти.

Мурашна. 1. Аж по мні мурашки забігали. (Наг.)

Дрож пройшла.

2. І мурашки маюч подушки, а люде не всі. (Цен.)

Говорять завидливо бідні люди, у яких нема подушок.

Мурин. 1. Як мурин ніколи білим, так дурний розумним не буде. (Ільк.)

Природа не зміняє. Пор. Adalb. Murzun. 1.

Муркати. 1. Мвні ни муркай, бо я не твій мурко. (ЮКв.)

Говорить жінка муркитлиному чоловікови.

Муркотіти. 1. Муркотів, що хотів; гадав, що хтось го буде слухати. (Наг.)

Про незадоволеного, бурчливого чоловіка.

2. Муркоче як кіт над мишов. (Наг.)

З радості сам до себе приговорює.

3. Муркоче як рабін у школі. (Кол.)

Не можна зрозуміти, що він говорить.

Мурувати. 1. Єден мурує, другий руйнує. (Наг.)

Будованє і руйнованє, основи не лише людського, але й загально-природного ровною.

Мус. 1. Коли мус, то мус. (Наг.)

Нема що діяти. Пор. Adalb. Mus 2.

2. Мус перше по Бові. (Льв.)

Так само всесильний у людських відносинах

3. Мус сьвітита річ. (Наг.)

Бо що мусиш, те сповниш певно.

4. Мус то найліпший вїйт. (Наг.)

Він усіх присилує до діла. Пор. Adalb. Mus 6 (najlepszy nauczyciel).

5. Мус то великий пан. (Явор.)

Бо кождому має право наказати. Пор. Adalb. Mus 4; Libl. 8.

Мусіти. 1. Ані не мушу, ані не хочу. (Наг.)

Відповідає чоловік на слова иншого: мусиш се зробити.

2. Мушу вам двоїти, бо ви єсть старші на гунорі. (Левк.)

Двоїти — викати.

3. Рад не рад, а мушу. (Наг.)

Чи хочу, чи не хочу.

4. Хто мусит, той і вола задусит. (Белє)

Подуває і сильнішого від себе.

5. Хто мусит, той і каменї вкусят. (Наг.)

Зробить щось не легке.

6. Як не мушу, то сї не рушу. (Наг.)

Говорять лїнливий.

7. Я мушу свого дійти. (Наг.)

Говорять упертий чоловік.

Мутити. 1. Мутить, як у селі Москаль. (Ільк.)

Робить свари, іатригує.

2. На то мутит воду, аби рибу лапати. (Кол.)

На те іатригує, аби чимось обловити ся.

Муха. 1. Ауш, мухо, бо й тебе тато оженит! (Печен.) Гилá... оженїя. (Кольб.)

Парубок гонить муху і боїть ся женячи.

2. Вже добру муху пролигнув. (Наг.)

Випив порядну порцію.

3. Вже му ожили мухи в голові. (Кольб.)

Вже знов щось видумує, снує якісь пляни.

4. Він має мухи в носі. (Яс. С.)

Говорять про примховатого або зарозумілого чоловіка.

5. Він сі мухами годує. (Кольб.) ...годований. (Наг.)
Про хитрого „собі на умі“ чоловіка.
6. Грают мухи, весна буде. (Коб.)
Вони вилітають ще перед початком весни, за снігу.
7. Звиває ся як муха в мази. (Ільк.)
Про непорядного, верухливого чоловіка.
8. Зігнав му муху в носа. (Снят.)
Збив його пиху.
9. З мухи вола не зробиш. (Наг.)
З дрібниці велику річ. Пор. Adalb. Mucha 38; Гильф. 2095; Wahl, I, 174; Wand. I, Fliege 93.
10. Кождий має свої мухи в носі. (Петр.)
Свої примхи та забаванки. Пор. Adalb. Mucha 20.
11. Летить як мухи до меду. (Наг.)
На щось ласе або добре. Пор. Adalb. Mucha 2; Wand. I, Fliege 46.
12. Муха би ся на ній розчімхнула. (Гнідк.) ...розщеховала. (Наг.)
Говорять про товсту, добре випасену худобину. Гильф. 1385.
13. Муха мала і великому медведєви докучит. (Петр.)
Кажуть про всяку докучливу річ. Пор. Adalb. Mucha 9.
14. Мухами годований. (Наг.)
Розумний, хитрий.
15. Муха не боїть ся обуха. (Льв.)
Для малої річи не треба великого заходу.
16. Муха му сіла на ніс. (Ільк.)
Образив ся, розсердив ся. Пор. Adalb. Mucha 22.
17. Мухи в носі мати. (Гнідк.)
Про примховатого, самовільного чоловіка.
18. Наносив, як мухи меду. (Наг.)
Про запопадного господаря, мухи очевидно пчоли.
19. Сіла муха на носі та нема кому зігнати. (Луч.)
Розсердив ся, образив ся чогось. Нос. 347.
20. Там аж чорно́, таких мух. (Крех.)
Говорять про хату, в якій літом повно мух.
21. Хоть коня муха кусе́, то вінь про те не здохне. (Крех.)
Йому се не вадить, лиш докучає. Кусе́ зам. кусає.
22. Чує муха, де струп. (Ільк.)
Туди й летить. Пор. Adalb. Mucha 3.
23. Як ізаісти муху, то чоловіка здує. (Наг.)
Народне віруванє.
- Мухоїди.** 1. А то му заїхав по мухоїді! (Коб.) ...Мухоїдах. (Яс. С.)
Мухоїд — морда. Вдарив по пиці.
- Мучити ся.** 1. Доки ся не намучить, доти ся не научить. (Ільк.)
Доки не виросте, не дійде до мети.
2. Змучив би сі, що ніг аві рук си не чую. (Наг.)
Говорить чоловік по тяжкій праці.

Мша. 1. Вже ні мши тай по відриганю. (Кольб.)

Говорять насмішливо про латинську „мшу“ (службу божу, від missa) пор. Adalb. Msza 1.

Мягкий. 1. Мягкий як пампук. (Ільк.) .. як подушка. (Ільк.)

Про дуже мягкі річи.

2. Мягкі слова і камінь крушат. (Гнідк.)

І твердосердого чоловіка зворушують.

3. Мягко по нежи люди. (Гнідк.)

Не натрафиш ві на який кант.

4. Що шныкше від подушки? Кулак. (Наг.)

Немаючи подушки виспиш ся й на кулаці.

Мякнути. 1. Змякла му рура. (Крех.)

Подобрів, зробив ся ласкавий.

2. Змяк, як розігрітий віск. (Бор.)

Образово: змінив свою грізну поставу.

Мякушка. 1. Ой ти шныкушко! (Наг.)

Мякушка — мягкий, податливий чоловік.

Мясниці. 1. Верти ся, не верти ся, твої мясниці ще не прийшли. (Мшанець)

Знач. сях мясниць ще не вийдеш за муж.

2. Нагадала собі баба мясниці. (Пост.)

Примні, молоді літа.

3. Які мйисниці, такі й запусти. (Сор.)

Веселі. бо тоді відбувають ся весіля.

Мясо. 1. З'їв-се мясо, то з'їдж і костонахи. (Стоян.) ...кості. (Коб.)

Любив дівку, то люби й стару бабу. Krumb. 34.

2. З тлустого мяса тлуста й юшка. (Ільк.)

З худого така не буде. Пор. Adalb. Mięso 26.

3. Каже, що му ся мясо відбиває, а він і юшки не бачив. (Гнідк.)

Про самохвальна.

4. Мясом хвалить ся, а він і юшки не їв. (Ільк.)

Варіант попер. Пор. Adalb. Mięso 25.

5. Мясо сталасував, а кости не в смак. (Озеряни)

З'їв що добре, а гіршого не хоче.

6. Нема мняса без кости, риби без ости, а чоловіка без влости. (Луч.)

Загально відома приказка, пор. Adalb. Mięso 15; Гильф. 1492.

7. Нема мняса над свиницу, нема риби над линицу. (Гриб.)

Селянський і панський смак.

8. Ні з мяса, ні з пера. (Гнідк.) ...ні з піря. (Бібр.)

Не знати, що за птах. Пор. Adalb. Mięso 17.

9. Тане мясо пси їдять. (Ільк., Петр.)

Бо гниє. Пор. Adalb. Mięso 20; Гильф. 1321; Нос. 440; Libl. 76.

10. Хто заїв мнясо, нехай їсть і кости. (Луч.)

Сердить ся чоловік, якому дають кости без мяса. Пор. Adalb. Mięso 13.

Н.

- Набагати.** 1. Набагло сі — давай або умирай! (Яс. С.)
Коли хтось доконче вабажає чогось.
2. Я ся набаг. (Лол.)
Захотів чогось. Пор. Adalb. Nabażyc się 1.
- Набив.** 1. На́бивом берє сі мене. (Кос.)
Силоміць набиває ся мені щось.
- Набивати.** 1. Набиває ми сі на сон. (Наг.)
Він снить ся міні раз-у раз.
2. Не набивай собі тии голови. (Наг.)
Викинь се в думки.
- Набилити.** 1. Йому аби набилити, то він знає, що вробити. (Наг.)
Набилити — нагадати, натякнути.
- Набирати.** 1. Набирає го в гори. (Наг.)
Гавьбить, як свого підвладного.
- Набити.** 1. Набив му гулю на лобі. (Крех.)
Вдарив по лобі.
2. Набив ся тото в голову. (Наг.)
Все занятий якоюсь одною думкою.
3. Набив як у бочку. (Дрог.)
Наповнити щось чимось.
4. Набий а не свари! (Наг.)
Мовить чоловік, що не може стерпіти сварки.
- Набздіти.** 1. Набзди-холошні. (Цен.)
Дають усякого мужика.
2. Набздів му під сам ніс. (Наг.) ...та ще й смієть ся. (Вікно)
Набрехав.
3. Набздіти не штука. (Наг.)
Се найлекший труд.
4. Яке набздиш, таке будеш нюхати. (Ярич.)
Яке діло, такий його наслідок.
- Набігти.** 1. Як набіжвт, то ніхто не вдержит. (Наг.)
Як чеить ся ягась примха голови, то нема їй впливу.
- Набідити ся.** 1. Набідив ся і два рази женив ся. (ЮК.)
Два рази женити ся не гаразд.
- Набіжний.** 1. Набіжний, як дідівський нисок. (Сор.)
Дід устами все говорить побожні слова, але душею зовсім не побожний. Пор. Adalb. Nabożny 1.
- Наблювати.** 1. Наблював тай знов іззів. (Наг.) ...тай сам полизав. (Богородч.)
Клеветник наговорив, а потім відкликав.

- Набій.** 1. Як добрий набій, то надія на ячмінь. (Сороцко)
Що тут значить набій, не можу догадати ся.
- Набрати.** 1. Набереш ти від мене, що й не дон'сеш. (Жидач.)
Набу так, що й до дому не зайдеш.
2. Набрав він сі биризової каші. (Жидач.)
Богато в школі блия березовими різками.
3. Набрав му на холошні. (Наг.)
Набав по сраді.
4. Набрав на бороду. (Наг.)
Повичив на борг.
5. Набрав сі Біг богатих, а бідними мече. (Мик. н. Дн.) ...дідько богачів ...кидає. (Наг.)
Жартлива примітка, коли хтось зненацька упаде на землю.
6. Набрав сі біди, ще й тьижкої. (Цен.)
Зазнав лиха та клопств.
7. Набрав сі духу до нього. (Наг.)
Набрав са відваги, позбув са респекту, прим. син до батька.
8. Набрав сі сорому, що й сьвіта не видит. (Наг.)
Осоромив себе.
9. Набрав, що аж голому по за паухов повно. (Комар.)
Не набрав нічого.
10. Набрав як віл на роги. (Лучак.)
Богато тягарів на собі має.
11. Набрав, як дід у торбу. (Наг.)
Набрав усичини, що дали.
12. Тільки на то набереш, як на шило борщу. (Городок)
Не набереш нічого.
- Набриднути.** 1. Набридне все одно й то само. (Наг.)
Навкучить, наприкрить.
2. Що набридне, то огидне. (Крех.)
Що надовучить, увірить ся.
- Набути.** 1. Не стілько набув ся, скілько нагнув ся. (Бірки) ...намучив ся (Збар.)
Про бідного чоловіка, що не навив ся, а все хилив ся.
2. Сама тобі набула, бо хороша була. (Махн.)
Здобула щось, прим. дитину.
3. Як набуто, так позбуто. (Белз)
Як прийшло, так пішло. Пор. Adalb. Nabyto 1.
4. Як ся набуло, так ся і збуло. (Ільк.)
Як прийшло, так пішло. Пор. Adalb. Nabyt 2.
- Набуток.** 1. Злий набуток не йде на ножиток. (Гнідк.)
Злом набуте добро марно гине. Пор. Adalb. Nabytek 1.
- Наважити.** 1. Наваж сі — відваж сі. (Наг.) ...то сі й відважиш. (Завад.)
Хто має сильну постанову, той відважить ся й на тяжке діло.

2. Наважи, надрожі, а жито зійде. (Ільк.)
Наважити — орати плугом, а надрожати бороною.
3. Хто сі наважит, той і в церкві набадит. (Дуліби)
Де будь дурницю зробіть.
4. Як наважу, двері виважу. (Сор.)
Коли когось не пускають до хати, а він преть ся.
- Наварити.** 1. Наварила, напекла, а для кого? для Петра. (Ільк.)
Коли хтось довго не приходить на обід.
2. Отто наварив каші! (Наг.)
Наробив баламутства, зробив щось непотрібне, шкідливе.
3. Сам наварив єс, сам пий. (Снят.)
Що зробив, те й маєш.
4. Що наварив, то звідж. (Наг.)
Варіант попер. Пор. Тимош. 66; Слав. I, 213.
- Навиворот.** 1. Навиворот, як коливорот. (Цен.)
В той бік врутиш, а він у противний бік іде.
- Навидіти.** 1. Навидит го, як пси драба. (Гвідк.) ..діда. (Наг.)
Не любить. Пси діда гонять дуже люто.
2. Навидит ні як рідний. (Наг.)
Любить як свояк, не чужий.
3. Навидьят сі, як би си браті були. (Наг.)
Варіант попереднього.
- Навикнути.** 1. До чого за молоду навикнеш, то на старість як найдеш.
(Луч.)
Чого за молоду навчиш ся, з того на старість скориставш.
2. Навик на білий хліб, то вже го чорний в зуби коле. (Наг.)
Привик до доброго життя, то вже бідувати не хоче. У Гвідк. лише перша голова сеї приказки.
3. Не навик до золотих чобіт. (Луч.)
Не навик панувати.
4. Хто навик бічи за возом, побіжить і за сауши. (Лучак.)
Привичка змінє поступуване чоловіка.
- Навозити.** 1. Єдин навозит, другий звозит. (Гвідк.)
Один се, другий те.
- Наворожити.** 1. Наворожив і в рот положив. (Наг.)
Намовив на щось.
2. Наворожиш, а сповнити не можеш. (Крех.)
Легко заповісти щось, але звичайно се не сповняєть ся.
- Наворот.** 1. Трома паворотами робит. (Бела)
Три рази.
- Навпростець.** 1. Навпростець найліпша дорога. (Наг.) Навирішкі... (Цен.)
Навпрість.... (Лімна.)
Найпростіша лінія все найблизша.

2. Справив си направец, загубиш гостинець, але обхідно зайдеш сво-
бідно. (Грин.)

Гудульська приказка.

Навчити. 1. Навчи сраку пердіти, буде все так хотіти. (Папірня)

Срака і без науки пердить.

2. Навчит біда попити, коли нема чого ся вхопити. (Гнідк.) ...як сі
нема... (Наг.)

Біда всему навчить.

3. Навчу я тебе, як у середу книжки їсти. (Лев., Ільк.)

В середу піст.

4. Не навчит ся пес плавати, поки му ся в уха не наллє. (Гнідк., Петр.)

Без певних негодод не йде віяка наука.

5. Хто ся як научит, тай у ночі так маручат. (Вв.)

Чого ся навчив, те й повторяє.

6. Що сі за молоду навчиш, то на старість як знайдеш. (Сор.)

За молоду наука найкорисніша.

7. Я тебе навчу, по чому локоть борщу. (Явор.)

Навчу тебе розуму.

Навязати ся. 1. Я ся не навязала за твого вітника. (Лім.)

Я не напірала ся стати йому жінкою.

2. Я сі тобі в своїм не навйизую. (Наг.)

Не навйдаю ся.

Нагавиці. 1. Не той ходит в нагавицях, хто їх шие, а той, хто їх має.

(Комарно)

Кравець звичайно не має добрих нагавиць.

Нагадати. 1. Нагадав сі, як спіймав сі. (Наг.)

Нагадав ся не брехати, як спіймав ся на своїх брехнях.

2. Нагадав сі, як проспав сі. (Наг.)

Аж годі пригадав собі щось, як було за пізно.

3. Нагадай си молоді літа! (Наг.)

Нема любійшої споминки.

4. Нагадує старі гріхи. (Наг.)

Споминяє минуле.

5. Так си собі нагадала, що біда нездала. (Наг.)

Дівчина думала про нареченого і рішила ся відмовити йому.

Нагаздувати ся. 1. Абись ся нагаздував, як ворона на плоті. (Ком.)

Прокляте. Ворона на плоті не газдує, а саде тай полетить.

Нагана. 1. Доброго нагана злomu поправа. (Наг.)

На те й нагана, щоб була поправа.

2. Ніхто з нас без нагани. (Явор.)

Ніхто без хяби. Пор. Adalb. Nagana 1.

Нагівнати ся. 1. Нагівнав сі за пізащо. (Наг.)

Жартливо зам. нагнівав ся.

Наглий. 1. Нагла смерть на тебе! (Стан.)

Прокляте.

2. Нагло прийшло, нагло й пропало. (Наг.) ...пішло. (Дорожів)
Швидко, раптовно.

Наглити. 1. Наглит го, як би вже більше днів не було. (Наг.)
Спонукує до діла.

Нагнівати ся. 1. Нагнівав сі, бо му муха на ніс сіла. (Наг.)
Без в'якої причини.

2. Так ся нагнівав, як би му хто дитину зарівав. (Лучак.)
Про сердитого чоловіка.

Нагнути. 1. Нагни-біда. (Бела)
Говорять про нуждаря, що гне свою біду.

2. Я го не могу на тото нагнути. (Лісна)
Намовити, всилувати.

Нагорода. 1. Єдному нагорода, а другому недогода. (Наг.)
Один дістєв щось, а другий кривдує собі, чому не він.

Нагородити. 1. Все може нагородити ся, іво страх ніколи. (Ільк.)
За переяк ніхто не заплатить.

Наговір. 1. Від наговору ще ніхто не вмер. (Наг.)
Він не шкідливий.

Наговорити. 1. Наговорив такого, що як би дав псу в'їсти, то би вдох.
(Дрог.)
Говорять про пустого балакуна.

2. Тільки наговорив, щоби сорок вісім пирогів наварив. (Мшан.)
Жебручай дід, що давнійше був заможним господарем, говорив багато всякої
всячини і закінчив отсею приказкою. (М. Зубрицький)

Нагнати. 1. Нагнав му страху. (Наг.) ...Петра. (Явор.)
Налякав, протурив, нагнав.

2. Нагнав як свиню в города. (Наг.) ...як гуску зі шкоди. (Завад.)
Прогнав від не свого діла.

Нагодувати. 1. Нагодував бис собов риби й раки! (Колом.)
Прокляте, щоб ти втопив ся.

2. Нагодуй мене нині, а завтра я тебе нагодою. (Сіл. Бень.)
Говорив бідний чоловік, що мав надію дійти й сам до маєтку.

3. Скорше нагодуєш коня, ніж циганську дитину. (Городок)
Коня тяжко нагодувати, бо він усе їсть, а все голоден.

4. Як ті Бог не нагодує, то ті ніхто не нагодує. (Наг.)
Всяка пожива — ласка божа.

Нагода. 1. Нагода злодієм робит. (Цен.)
Пор. нім. *Gelegenheit macht Diebe, Wand. Gelegenheit 14, 15.*

2. При нагоді ци не при нагоді, аби в добрій влагоді. (Косс.)
Говорять приятелі, що зустріли ся привагідно.

Нагріти. 1. Кого біда нагрів, той дурів. (Цен.)
Від біди чоловік ровум тратить.

2. Нагрів би тя Бог душу. (Березів)

Щоб упокоїв її в раю.

3. Нагріло би тя нещастє. (Снят)

Прокляте.

Нагулюють. 1. Нагулюють, здоров будь! (Дрог.) ...тихо будь! (Дрог.)

Упоминають малих дітей. Що таке „нагулюють“, не знаю.

Надаражати ся. 1. Надаражєш єї хлїбом сьвітими, а колиєш іще будеш го жьидіти. (Наг.)

Гордуєш, не хочеш брати.

Наддвістрянець. 1. Наддвістрянци — заболотєї, болотьники, кахтаньки. (Наг.)

Прозивають людий, що живуть на Дністрових болотах.

Надерти. 1. Надер єї мене як лпка. (Наг.)

Грабував та вивискував.

Надзїр. 1. Без надзору нігде єї не обийде. Так само і в небї: як Бога нема дома, то сьвітїтї що хотьят то робїит; дєсь такї гнїдри бьот, що аж небо дрожит. (Іванк.)

Говорять про потребу ладу і порядку в домї.

Надивити ся. 1. Бодай бись єї надивив тїлько, що жертвєць а лави. (Ком.)

Прокляте, щоб ти так само не бачив нічого, як мрєць.

2. Надивилам єї, аж повні очи набралам. (Мик. н. Д.)

Пильно придивляла ся, віднесла в тїмцї повний образ баченого.

Надія. 1. Надїя в Бозї, коли хлїб у стовї. (Ільк.) ...воли в возї. (Гвїдк.)

...товар у возї. (Кол.) ...збіже в стовї. (Наг.)

Дїло піде добре

2. Без надїї чоловік дурїв. (Крех.)

Хто стратив надїю, той сам страчений.

3. Вся моя надїя в Бозї. (Наг.)

Говорять бідний чоловік, що не має нічого, на що міг би надїяти ся

4. Всю надїю на тебе покладаю. (Цєн.)

На твою поміч надїю ся.

5. Надїя в кут скрила ся. (Ільк.)

Безнадїйний чоловік.

6. Надїя на куша Матїя. (Наг.)

Марна надїя.

7. Надїя наша, а по надїї кваша, а по квашї кулєші: підемо відти піші. (Рпс. Осс. 2189)

Жартлива приказка.

8. Хто надїю стратит, той жити не варт. (Кукиз.) ...той усе тратить. (Броди)

Бо не має на що спустити ся.

Надіяти ся. 1. Надїяв ся дїд на мїд, та води не пив. (Ільк.)

Надїяв ся на непевне.

2. Надіяв ся дід на обід, та без вечері ліг спати. (Ільк.) ...тай льиг спати не ївши. (Наг.)

Вар. до попереднього.

3. Надіяв ся Циган на пироги, та борщу не їв. (Ільк.)

Сенс той сам що в ч. 1, 2.

4. Радше-ж сі своїє смерти надіяв, як такого припадку. (Наг.)

Чоловік не надіяв ся якоїсь пригоди.

Надобі. 1. Що кому надобі, найде і в кадовбі. (Корч.)

Що треба. Пор. Кадовб.

Надолобень. 1. Ци подобень надолобень? (Наг.) Чи сподобён пень на жолобень? (Пужн.)

Давно ввели дівчат від хати до хати і отак запитували, чи ї хто хоче взяти?

Пор. Етн. Збі. VI, 10.

Надоложити. 1. Вже не надоложиш убуваючи ся. (Мінч.)

Про лінного, що рад би хоч обуванем час згяти.

2. Надоложив сране бжджінюм. (Наг.)

Звичайно річ неможлива, бо сране бжджіням не заступиш. Пор. далі Сране.

Наднести. 1. Наднесло мою бабу. (Замул.)

Буде яесь лихо.

2. Надвіс його лихий біс. (Наг.)

Про злого чоловіка.

Надто. 1. Буде того, та вже й надто. (Наг.)

Вже більше, ніж треба.

2. Чого надто, то і безроги не хотять. (Ільк.) ...любйит. (Наг.) ...свмї...

(Мішч., Петр.) Що... (Гвідк.)

Чого за багато, се всякому противно. Нос. 473.

Надумати. 1. Надумай сі, що робиш. (Наг.)

Не роби нерозважно.

2. Що надумавш, то й роби. (Крех.)

Виконуй свою думку.

Надуркати. 1, Надуркав і ще й наштуркав. (Наг.)

Наговорив йому: ти дурню, а нарешті набив.

Надути. 1. Надув се Миколай на малай. (Кривор.)

Сердить ся не знати чого.

2. Надула ся на малай, що і не взяв Миколай. (Замул.)

Сердить ся.

3. Надув сі як Мойса. (Снят.)

Мойса, відомий посол, якого не менше відомі гордоці війшли в приказку.

4. Надув ся, як ковальський міх. (Ільк.)

Про гордого, пухатого чоловіка.

5. Надутий як индик. (Дрог.) ...як міх. (Жидач.) ...як пухир. (Кобил.)

Индик звичайно гороїжить ся.

6. Надув ся, як півтора нещастя. (Ільк.)

Варіант неясний.

7. Так сі надув, як вош на морозі. (Кольб.)
Зсовив ся, похнюпив ся.
- Надчалити.** 1. Надчалаила ся міні фіра. (Бела)
Притрафїла ся.
- Назад.** 1. Назад наші з корогвами, бо чорт має мерця. (Дэр.)
Той, що ніби вмер, устав живий.
2. Назад себе смотрити. (Гнілк.)
Оглядати ся на те, що було.
3. Назад сі не:обзврай. (Наг.)
Нема пощо оглядати ся тому, хто хоче наперед іти.
4. Назад, Федю, бо діра в мості! (Візно)
Кричать необережному візникови.
- Називати ся.** 1. „Як сі називаш?“ — „На інших перевернигорнях, а на прїзвище перевернигорнище“. (Кніг.)
Жартлива розмова.
- Назирци.** 1. Назирци за ним ходит. (Наг.)
Придивляв ся, що він робить, ходить за його слідом.
- Наїсти ся.** 1. І наїв сі і напив сі і на дурня не дивив сі. (Печен.)
Бо й не варто було дивити ся.
2. Наїв бим сі, напив бим сі, нима за що, не хци ми сі. (Жидач.)
Ріжниці між бажанем і дійсністю.
3. Наїв бис сі заги! (Наг.)
Прокляте.
4. Наїв бис сі смоли горьччої!
Прокляте.
5. Наїв бис сі золи та жужелиці. (Наг.)
Прокляте.
6. Наїв бис сі папороти! (Цен.)
Чудне бажаня. Папороти ніяка скотина не їсть.
7. Наїв бис ся розстопасті! (Коб.)
Що таке розстопасть — невідомо.
8. Наїв ем сі, як на весілю. (Сор.)
На весілю дають багато їсти.
9. Наїв мя ся. (Гнілк.)
Нагрив, нашмодив.
10. Наїв сі, напив сі, тай виварачьив. (Наг.)
Кривдує собі, нарікає. Про невадоволеного гостя.
11. Наїв сі, розболів сі. (Наг.)
Про лакомого.
12. Наїв ся мого хліба, тепер най ся випчихас. (Луч.)
Тепер не дам нічого.
13. Наївши сі, напивши сі, гей ївавт, женив бим сі! А як же я зголод-
нію, деж я бідний жінку дію. (Рогат.)
Жінка приємна тільки ситому.

14. Наїдж сі смоли, коли хліба не хочеш. (Наг.)
Прокляте такому, що гордує хлібом.
15. Наїдьте ся холери! (Товсте)
Прокляте.
16. Наїла би ті сі гірка неволі! (Наг.)
Щоб тебе мучила.
17. Наїла мі сі всяка нужда. (Наг.)
Докучила.
18. Наїли би ті сі вуши та гниди! (Наг.)
Прокляте.
19. Наїш сі пісного, не боїш сі нічого. (Г'єлешів)
Не конче мусить бути масне. Німець каже навпаки: *Fastliches Essen — schlechtes Essen. Wand. I, Essen 15.*
20. Не ходить о наїдок, лише о покушанє. (Ільк.)
Щоб не їсти, а лише покушати.
21. Так ем сі паїв, що ми сьвіт, як банька, а люди, як мухи. (Жидач.)
Сильно наїв ся, в очах мінять ся.
22. Хиба тогди ся наїсть, коли крадені коні. (Корч.)
Крадені коні не наїдають ся, бо їх раз-у-раз гопають утікаючи.
23. Хто сі наїсть, той більше не хоче. (Наг.)
Ситий їсти не хоче.
24. Хто ся наїсть, а не ляже, тому ся сало не завяже. (Лучак.)
Народне віруванє.
25. Чим не наїси ся, тим ся не налижеш. (Ільк.)
Бо того мало. Пор. *Adalb. Napić się 1; Najęć się 1.*
26. Чим ся не наїсти, тим ся не нализати. (Луч.) ...наїсть ...налиже.
(Бібр.) ...наїш ...налижеш. (Наг.)
Бо лизанє не сятить. Пор. *Schlei. 156.*

Наймати. 1. Наїмают до телят, а робити що ведят. (Тошіль.)

Про наймата. Пор. *Мука 718; Нос. ст. 351.*

2. Найнив сі за дві пари шматъи. (Наг.)

Колись так наймали ся, нині хочуть гроший.

Наймит. 1. Без наймита як без рук. (Наг.)

Він потрібний до всякої послуги.

2. Від такого наймита такої й послуги жди. (Журавно)

Від кепського кепської.

3. З господаря наймит. (Берез.)

Говорять про збіднілого господаря.

4. І з наймитів господарі бувають. (Буськ)

Виробляють ся порядні люди.

5. Наймит не по своїй волі ходит. (Цен.)

Він мусить ходити, куди ведять.

6. Наймит, то господарський невільник. (Наг.)

Він робить не для себе.

7. Не всі наймити оплатювані вороги. (Зазул.)
Бувають і вірні та щирі.
8. Пошів наймит при роботі мерзаве. (Лучак.)
Іронічний вислов. Пор. Wand. I, Arbeit 72.
9. Про одного наймита господар господарем буде. (Цигани)
Має ким доробити ся і без наймита.

Найничка. 1. Де много найничок, там хліба нема, а де одна годна, там жадна душа не голодна. (Ком.)
Много найничок — зайва з'їжа а лиха робота.

- Найти.** 1. Найду я тебе під землев. (Наг.)
Коли хтось сховав ся.
2. Найшов свій свого. (Наг.)
Близький близького, собі подібного. Bebel 485.
3. Найшов сокиру за лавов. (Наг.)
Недалеко шукати, бо вона там звичайно лежить.
4. Найшов того, що я згубив. (Наг.)
Нічого великого.
5. Найшов того, чого не згубив. (Наг.)
Укрив щось чуже.

Накивати. 1. Накивав му пятами. (Ільк.)
Утік від нього.

Накирпати. 1. Накирпало ся того на мні. (Мшан.)
Назбирало ся — мова була про несплачений довг.

Накласти. 1. Наклав тай не завершив. (Наг.)
Мова про копицю сіна або стіжок.

Наклясти. 1. Накльив я йому, що сі влізло. (Цен.)
Накляв багато.

Накоренок. 1. Злодійський накоренок. (Наг.)
Злодійське племя.

2. З накоревком загинув. (Лучак.)
Пропає з усім родом.
3. Поганий твій накоренок! (Наг.)
Лаяють злого чоловіка.

Накпити. 1. Накпив собі з мене. (Наг.)
Здурив мене.

Накрасти. 1. Чого накрає, тим гендлює. (Наг.) ...тим живе. (Завад.)
Говорять про сільського злодія або перекупця.

Накрутити. 1. Накрутив, навертів, кілька сам хотів. (Наг.)
Про безцеремного брехуна.

Накупити. 1. Накупив ріжного краму. (Наг.)
Потрібного й непотрібного.

3. Що накупив, то й продає. (Наг.) По чому... по тому. (Цен.)
Мова про купецтво або про передаване новин.

- Накурити.** 1. Накурив, як дика баба. (Наг.)
Напугав диму до хати. Віруване про дику бабу, що сидить десь у Ділу або в глибокій дебрі.
- Написити ся.** 1. Написити ся на кого. (Гнідк.)
Нахитрити ся, засісти.
- Нанашко.** 1. Нанашку, дайте горівки фляшку! (Завад.)
Нанашком на галицьким Підгір'ю називають ся хрестний батько, нанашкою хрестна мати.
- Наняти ся.** 1. Наняв ся — продав ся.
Про наймита. Пор. Нос. ст. 353.
- Напакаати.** 1. Хочиш, щоби ти напакав? (Будзанів)
Наговорив грубих слів.
- Напасти.** 1. Напав го псїм писком. (Кольб.)
Бреше як пес.
- Напасти ся.** 1. Напасла ся, аж ї голова тверда. (Будя.)
Про корову.
- Напасть.** 1. Без напасті не прожити. (Наг.)
Вона нікого не мине.
2. Від напасті і полу вріж а втікай. (Ільк., Петр.)
Напасного чоловіка омивай.
3. Від напасті не пропасти. (Ільк., Лев., Петр.)
Треба з нею бороти ся. Пор. Сimoni 1799; Нос. ст. 394.
4. І на печі напасть чоловіка найде. (Наг.)
Її шукати не треба.
5. Коби яка напасть, а гроші мусьї бути. (Кольб.)
Напасть тут нагла потреба.
6. Напасть на гладкі доріві знайде. (Мінч.) ...вдїбле. (Ільк.)
Деб її чоловік не надїяв ся.
7. Напасть не спит, бо хати не має. (Мшан.)
Ходить по людях. Пор. Adalb. Napašé 2.
8. Напасть чоловіка найде, хоть сонце зайде. (Гнідк.)
І в день і в ночі вона готова.
9. Напасти собі шукає. (Наг.)
Пристає безпідставно з якимись докорами.
10. На середині напасті си шукаш. (Богор.)
Чому на середині?
11. Нема гіршої напасті, як від бурої свині і попівської найнички. (Стрий)
Жартлива поговорка.
12. Робить як за напасть. (Наг.) За напасть робити. (Гнідк.)
Робить лїново і погано.
13. Чіпає ся напасть на гладкій доріві. (Луч.)
Вар. ч. 6.
14. Що за напасть на мене? (Наг.)
Говорять чоловік замлопотавий чимось.

Напасник. 1. Відчепи ся напаснику, я не була на празнику; я на ріці хуста прала, тонкий фартух замачала. (Гнідк.)

Говорить жінка напастована якимось чоловіком.

Напердіти ся. 1. Я сі добре наперділа, нім ем єго вивертїла. (Мик. н. Д.)

Жінка горда на свого чоловіка.

Наперти ся. 1. Напер сі образка зо стїни. (Наг.)

Забавав конче.

2. Напер сі шибки з вікна, кафлі з пеця. (Бібр.)

Забавав якоїсь дурниці.

3. Напер сі, як дьог на бабу. (Наг.)

Що за дьог — невідомо. Див. вище стор. 85.

4. Напер сі, як чорт на грїшну душу. (Наг.)

Неминуче лихо.

Напити ся. 1. Напивем се до поритку: два виде, третий несе шипку. (Пужники)

Оповіданє пивниці. Диви Етн. 36. VI, 63.

2. Напив сі, заточив сі тай на землю покотив сі. (Наг.)

Про темного пивцю.

3. Напив ся води з натхов. (Кал.)

З чарам, з отруєю.

4. Напиймо сі вина, хоч би й гусячого. (Цен.)

Значить води.

5. Напий сі юшки з дивдерева, то ще гірше подурнієш. (Стан.)

Дивдерєво — отруєне зіле.

6. Напиймо сі тут, бо там в небі не дадут. (Наг.)

Промовляють пішки до нещючого.

7. Напий сі до мене і до новї жінки. (Наг.)

Завдрий чоловік хоче аби не минула чарка ані його, ані його жінки.

8. Напила на вола. (Наг.)

Про жінку пивцю, що марнує своє добро.

9. Напий сі Нацю за свою працю. (Наг.)

За своє всякому вільно напяти се.

10. Напила сі тай розлейбала сі. (Наг.)

Про пиву, розпатлаву жінку.

11. Чого сі не напяти, того сі не нахлїстати. (Наг.) ...насербати. (Яс.)

С.) ...нахлїстати. (Наг.)

Чого не добудеш порядною роботою, того не добудеш уривковою та привагідною латанною.

12. Як напив ся, то до кирниці задом обернув ся. (Ільк.)

Невдячний.

Написати. 1. Написано, тай запечатано. (Тисьм.)

Про лист або документ.

2. Напишеш пером, не витягнеш волом. (Яс. С.)
Написане не легко відгикати. Пор. Сям. 1708; Wand IV, Schreiben 14, 15; Nos. 473.
3. Напиши : пропало. (Залісе)
Коли щось пропаде.
4. Напиши вуглем у коміві. (Цевів)
Так аби й не видно було.
5. Напишу я тобі це на чолі. (Снят.)
Назначу тебе, щоб тебе кождий пізнав як злого чоловіка.
6. Що написано, того не змажеш. (Наг.)
Льшуть ся на завше. Пор. Wand IV, Schreiben 26, 28, 29, 30, 31.
- Напитати.** 1. Напитав си чоловік біду в бідов. (Тухля)
Клопіт в якоїсь нової знайомости або нового посвояченя.
- Напій.** 1. Добрий напій сам ся шукає. (Гнідк.)
До нього всі йдуть.
2. Який напій, таке й похмілля. (Борщів)
Говорять напиваючи ся.
- Наплакати.** 1. Наплакала дві бербениці сліз. (Косс.)
Про матір, що ревно плакала за помершим сином.
- Наплювати.** 1. Наплювати міні на се. (Цевів)
Міні до сего байдуше.
- Напростувати.** 1. Напростуй, що-с іскривив. (Наг.)
Говорять поспуймайстрови.
- Напрошувати ся.** 1. Сам сі напрошує на бійку. (Наг.)
Хоче щоб його побили.
- Напсувати.** 1. Щос напсував, то направ. (Наг.)
Перший обовязок. Пор. Adalb. Narrawic 1.
- Напудити ся.** 1. Напудив ем ся, аж ня обманок обійшов. (ЮК.)
Зомлів з перестрашу.
2. Напудив сі, аж у вім духу не стало. (Наг.) ...аж му душби в пїити
вскочила. (Завад.)
Про переляк.
3. Так ем сі напудив, аж на мні сорочка полотном стала. (Наг.)
Жартливо зам. не бою ся.
- Напустити.** 1. Напустив на мене ману. (Наг.) ...якийсь напуск. (Крех.)
Напустив тумаву, заблахманив очи.
- Напчихати.** 1. Напчихати міні на тебе. (Тошілья.)
Я кплю собі з тебе.
- Наремний.** 1. Він наремний до роботи. (Верхівня)
Прудкий, пильний.
2. То наремний чвовек. (Чр. БЛ)
Прудкий, верозважний.
- Нарікати.** 1. Не нарікай на зле, бо ще гірше буде. (Сор.)
Злого не треба ввеликати.

- Наробити.** 1. Наробив, як сліпий натапцював. (Сіл. Б.)
Наробив невміючи.
2. Наробив, як кіт наплакав. (Сіл. Б.)
Нічого не наробив.
3. Що наробиш, то твоє. (Наг.)
Власне а не дане.
4. Щос наробив, того не сховаєш. (Наг.) ...за то відповіси. (Збар.)
Говорять такому, що наробив лиха.
- Народ.** 1. Вже нема, видіш, підкладвішого народу, як наш руський. (Наг.)
Покірний та сумирний. Видіш — мабуть.
2. Народу, що й не пропхати сі. (Наг.) ...що іглі нїде впасти. (Кол.)
Богато, стяс народу.
- Народити.** 1. Народила літій, а по тому дії де хоч. (Береа.)
Недужає заробляти на них.
2. Народила та не оближала. (Наг.)
Про невродливу дитину.
3. Народит сі, тай усе до чогось пригодит сі. (Наг.)
Про знайдену, божу дитину, про яку не знати, хто її вродив.
4. Що буде народжене, то буде ненавчене. (Голоб.)
Того не треба вчити ся. Пор. Wand. III, Natur 74—78.
- Нарозумити.** 1. Нарозум го Боже добрим розумом! (Наг.)
Наліли.
- Нарядити.** 1. Бодай ті нарядили на лаві! (Наг.)
Покласти в смертельнім одязі.
- Насипати.** 1. Насипав му, що сі влізло. (Наг.)
Наговорив, наляв або набив.
2. Скажи йому, що я йому насипав піску. (Будзанів)
Перекажи йому, що я його обмовив.
3. Хто борше насипле, той борше змеле. (Ільк.)
Хто скорше зачне щось робити, той скорше скінчить.
- Наситити ся.** 1. Бодай єс сі не наситив ліколи! (Наг.)
Проклять.
- Насіє.** 1. Куревське насіє. (Наг.)
Говорять про дітий неправого жога.
2. То вже таке злодійське насіє. (Наг.)
Про дітій злодія.
- Насісти.** 1. Насів сі як старий на дівку. (Городеу.)
Напав, напастує.
- Насьмівати ся.** 1. З другого ся насмівав, а за себе забував. (Ільк.)
Про легкодуха.
2. З кого ся насмівають, з того люде бувають. (Петр.) ...насміхають... (Ільк.)
Бувають порядні люди в таких, яких колись підіймали на сміх. Пор. Adalb.
Naśmiewać się 1.

- Настати.** 1. Абиς тогди настала гуляти, як ті піді Львовом. (Жидач.)
Проговіря, що під Львовом гуляло сім пар у коршмі в піст Петрівку і Бог покарав їх, що гуляють до тепер і ніколи не перестануть аж погннуть.
2. Не за нас то настало, не по нас перестане. (Ільк.)
Про щось дуже давне.
3. Тепер таке настало, що ніколи не бувало. (Наг.)
Намножило ся всяких новинок.
- Настрашити ся.** 1. Настранив сі, аж лиця на нім не стало. (Наг.)
Про великий переполох.
2. Так сі настрашив, аж му сі портки трясуть. (Жураки) .. аж му литки дрижът. (Наг.)
Про тяжкий переполох.
- Настя.** 1. Не в кождої Насті єднакове щастє. (Наг.) Не кожді... (Жидач.)
Не кождий чоловік однаково щасливий.
- Натура.** 1. Натура не клітка, не дає ся переробити. (Гнідк.)
Природа не скрізь піддаєть ся людській волі. Пор. Adalb. Natura 7; Wand. III, Natur 27.
2. Натура як у тура. (Гнідк.) У него натура... (Ільк.)
Буйний, упертий чоловік. Adalb. Natura 2.
3. Таку паскудиу натуру маю: як давони вчую, то зараз до церкви йду. (Кривча)
Натура зовсім не паскудна.
4. То не в моїй натурі. (Белз)
Не мій звичай, не моя вдача, я так не роблю.
5. Як чня натура, так і робит. (Наг.)
Один має прудку, роботящу натуру, а другий лїннву.
6. Як я озму його натуру? (Косс.)
Як збагну його вдачу? Мовила молода жінка, що тільки вийшла замїж.
- Натягати ся.** 1. Натягає ся як медвіль. (Гнідк.)
Лїннвий, повільний.
2. Натягає ся як пес до роботи. (Гнік., Ільк.)
Не хоче робити.
- Наука.** 1. Аби наука, то й розум буде. (Кал.)
Розум виробляєть ся наукою.
2. До науки служат і буки. (Кукив.)
Давний звичай бити буками та різвами школярів.
3. За науку поцілуй в руку. (Бжоз.) ...цілюйте діти батька... (Наг.)
Поучене дітм.
4. Наука не йде на бука. (Ільк.) ...до бука. (Кобр.)
Вона йде з людей на людей.
5. Наука срібло, а практика золото. (Збар.)
Наука сама не дає вмілости жити між людьми.
6. Науки ні вода не затопят, ні огонь не спалит. (Гнідк.)
Вона живе разом із людським умом. Adalb. Nauka 23.

7. Не йде наука без букз. (Крех.)
Варіант до ч. 2.
8. Не йде наука в ліс, але в мир. (Тер.)
Вар. до ч. 4
9. Нема науки без муки. (Наг.)
Мука не лише в значіню різок, але також у значіню духового напруженн.
Пор. Adalb. Nauka 7.
10. Не шгука наука, а штука розум. (Ком.)
Розум і в науці головна річ.
11. От вам і наука не йти в дорогу без бука. (Наг.)
Говорив чоловік синам, що ходили кудись за ділом, а їх по дорозі набито.
12. Похлептати науки. (Гнідк.) Полізати... (Наг.)
Захопити, троха, привчати ся.
- Наум.** 1. Казаав Наум: воєшн на ум. (Печен.)
Гра слів, а при тім ушннене дітям, щоб ішли до школи.
2. На Наума посилай діти до школи. (Крех.)
Свято Наума припадає дня 1. грудня.
- Наця.** 1. Не глядає Наці, ино праці. (Стрільб.)
Не діачину любить, але її роботу.
2. Не тебе беру, Нацю, а твою працю. (Наг.)
Про діачину що йде замуж; муж бере або задля ві робучої сили або задля ві маєтку, що також називає ся працею. Пор. Wand. III, Nehmen 80.
3. Пий, Нацю, за свою працю! (Крех.)
Говорили жінці, що не хотіли пити могоричу. Вар. до „Напити ся“ ч. 9.
- Началистий.** 1. Начáлистий до роботи. (Бер.)
Охитний, прудкий до праці.
- Начине.** 1. Всьо му начине видно. (Будз.)
Ходить такий обдертий, що йому видно полові части.
- Начинка.** 1. Не будь начинкою. (Бергом.)
Начинка містить у собі ріжнородні шматки. Яке значіне має тут, не зовсім ясно.
- Наш.** 1. Буде і нашим і вашим. (Наг.)
Усім сусідам.
2. Де вже наше не пропалало! (Наг.)
Ми все тратимо на всякім ділі.
3. Їдут наші, везут каші. (Наг.)
Тішать ся діти, коли їх родичі вертають чи то з міста, чи з гостини.
4. Наше, не наше, а все таки не ваше. (Кукня.)
Говорять сперечаючись за „наше“.
5. Наше ніпочому. (Гнідк.)
За ваше ніхто не хоче платати.
6. Сяк ци так, аби по нашому. (Наг.)
Чи так, чи инакше сказати, аби нашою мовою.
7. Що наше, то боже. (Наг.)
Все, що маємо, від Бога.

Небезпека. Небезпека до нещастя приводит. (Ком.)

Небезпека тут не в значінню *Gefahr*, а в знач. *Unvorsichtigkeit*, необережність.

Небитий. 1. Битий небитого несе. (Бергом.)

Натяк на відому назву про битого повка та небитого лиса.

Небіж. 1. Бери, небоже, хоть тобі не гоже. (Лучак.)

Чоловік мусить брати ся шноді за непрямну роботу.

2. Де не можеш, небоже, там ти баба поможе. (Балиг.)

Або й не поможе.

3. Ей, небоже, це в свої скварі ходиш! (Наг.)

Йі з тебе здеруть, завнаш біди та напасти.

4. На тобі, небоже, що мені не гоже. (Ільк.)

Чоловік дає иншому таке, що йому непотрібне. Пор. Нос. 356.

5. Ой небоже, небоже, кітка здохла, кіт не може. (Наг.)

Жартують із такого, що любить повторяти часто слівце „небоже“ в розмові.

6. Той твій небіж, що сі на тебе зміг. (Наг.)

Твій батько. Говорить чоловік, до якого инший обертаєть ся словом небоже. „Небіж“ крім своцтва (на Україні) значить у Галичині головню якогось мало-значного, підрадного чоловіка, слугу, або зарібника. В сій формі українське слово перейшло до Жидів як *nebbich*, над яким жидівські й німецькі фільмоли довго ламали собі голову.

Небіжка, небіжечка. 1. А ваша небіжка ще жие? (Кнігинин)

Гумористичне запитанє при привітанню двох кумів. Знає, що кума небіжка, а питаєть ся з привички, чи ще жие.

2. Выглядає як небіжка срака. (Цен.)

Про зівялого, мізерного чоловіка.

3. Говорила небіженька до самої смерти, а як вмерла, то ноги задерла. (Старий Скалат)

Перебивають так бесіду, яка докучила, якої не хотять слухати.

4. Говорила небіжечка до самої бесіди: вія заціяла, когут Богу душу віддав. (Наг.)

Перекручене слів: „бесіди“ зам. „смерти“ і „нім когут заціяв, вона Богу душу віддала“.

5. За тамтої небіжки були в гаслі періжки, а за тої гнилиці шена й варевиці. (Доброс.) ...а за тої небоги плавають в борщи стовоги. (Комарно)

Жартлива характеристика двох жінок одного чоловіка.

6. Кожла небіжечка ліпша була. (Кол.)

Жива жінка все гірша від покойної, так принаймні здаєть ся її мужови. Пор. Нос. 361.

7. Я в своїов небіжков два дни веселі нав: раз як єм і брав, а другий як єм і ховав. (Льв.)

Оповідає вдовець про вбогі і рідкі радощі свого життя.

8. Я ще памятаю небіжку неволю. (Броди) ...панщину. (Збар.)

Згадують панщину старі люди.

Небіжчик. 1. Кожний небіжчик добрий. (Мінч., Петр.)

Варіант до „Небіжка“ ч. 6.

2. Мій небіжчик бувало як іде до церкви, то або на Різдво, або на Великдень. (Наг.)

Говорила вдова про свого „дуже доброго“ небіжчика-мужа.

3. Небіщик — не снів би ся! (Лол.)

Примовляють згадуючи про небіжчика.

4. Ой умер мій небожчик, а я свою журбу в горщик, черепочком накрила, аби за мнов не ходила. (Завад.)

Пісенька, але мабуть первісно приказка, якою кепкують із молодої вдови.

5. Ще то небіжчик при пам'яті говорив. (Наг.)

Згадують остатні слова покійника.

6. Як би то то небіжчик учув, то би сі в гробі перевернув. (Наг.)

Як би вчув, що роблять його спадкоємці.

Небо. 1. Визвідило сі небо. (Богородч.)

Появилось сі багато зір на небі, ясно стало.

2. Завезло сі небо хмарами. (Наг.)

Затягло ся, зависло.

3. І в небі не буде ти ліпше. (Луч.)

Тут тобі дуже добре, не тужи за ліпшим. Adal'b. Niebo 1.

4. Лиш небо та вода. (Кол.)

Характеризують велику повінь.

5. Небо отворене видів. (Гнідк.)

Видів великий блиск або загалом зазнав якогось незвичайного щастя.

6. Так як би ми сі небо отворило. (Наг.)

Почув себе таким щасливим.

7. Треба неба, й хліба треба. (Гнідк.)

Треба дбати за душу й за тіло. Пор. Adal'b. Niebo 26.

8. Як би сі небо завалило. (Наг.)

Так дивую ся. Пор. Слав. 9; Adal'b. Niebo 6, 7.

9. Як небо від землі. (Гнідк.)

Так далеко. Adal'b. Niebo 10.

10. Як собі неба бажаю! (Стан.)

Формула залягти: як собі неба бажаю, так напевно стане ся те а те.

Небога. 1. До свої небоги нема злої дороги. (Ільк.)

До милої всяка дорога добра. Пор. Schlei. 160.

2. Поберім ся небого: у тебе мало, у мене немого. (Гнідк.)

Обое бідні.

3. При своїй небозі добре і в дорозі. (Мінч., Петр.)

Зі своєю жінкою.

4. Утоптана дорога, де добра небога. (Гнідк.)

Добра жінка, до неї вчашають.

- Невидальце.** 1. Привезу ти з міста невидальце. (Наг.) Куплю тобі...
(Цен.)
Щось таке, чого ти не бачив і не побачиш.
- Невід.** 1. Перед неводом риби не ловлять. (Ільк.) ...лапают, (Петр.,
Мінч.)
Рибацьке правило ловити рибу аж у неводі.
- Невіда.** 1. Невіда не творит обиди. (Гнідк.)
Остатнє слово „обиди“ неясне. Може „обіда“? Бо „обіда“, зневага, вимагалаб
форми „обиди“.
- Невідомість.** 1. Невідомість гріха не творит. (Петр.) ...не чипить. (Ільк.)
Бо сама не знає, що робить. Пор. Adalb. Niewiadomość 1; Мос. ст. 363.
- Невіста.** 1. Ані на селі ані в місті не вір невісті. (Ільк.)
Песямістичний погляд на жіночу невірність.
2. То невіста, що на косу лігат. (Мшан.)
Про дівку, що перед шлюбом живе на віру з парубком.
- Невістка.** 1. Бути невісткою в хаті. (Сор.)
Попихачем, слугою всіх у хаті.
2. Дай невістці гівно на трісці. (Будв.)
Кешкують із невістки.
3. Невістка з сином рада, а на мене зрада. (Кривор.)
Рада — радить ся, змовляєть ся з мужем, а теці кривда.
4. Невістка пся кістка; свекруха псяюха. (Бар.)
Аби жадній з них кривди не було. Свекруха називає невістку псясюю кіст-
кою, а невістка тещу псясюю кровю.
5. Невістка скаржить сл, а на лиці не змарніла. (Ільк.)
Говорить теща, якій невістка закинула, що та морить її голодом.
6. Невістка — чужа кістка. (Залісе)
З чужої хати, з чужого роду.
7. Хоть невістка бреше, то личко не бреше. (Орел.)
А личко показує її добрий стан і здоров'я.
8. Хто з'їв? Невістка. Хто ся укаляв? Невістка. А деж вона? В по-
ловині. (Гнідк.)
Невістка все зробила, а її й дома нема.
9. Хто що зробив? — Невістка. — А хто з'їсть? — Невістка. (Город.)
Хто сі врав? Невістка. А хто з'їсть? Невістка. (Наг.)
Всему невістка винна і все зробити повинна.
10. Чи невістка свекрусі плати, ти їй літи відплати. (Грив.)
Невдякою та сердитістю.
- Невмілий.** 1. Невмілого руки не болять. (Збар.)
Бо нічого не робить.
- Неволя.** 1. Або міні що за неволі? (Сор.)
Хто мене до сего присилує?

2. Допитала ні сі тьжка неволі. (Наг.)
Наскочив якийсь клопіт, біда.
3. Найшла би ті тьжка неволі! (Наг.)
Щоб тебе спитало нещасте.
- Негода.** 1. Нападе на чоловіка негода, відчиняй ворота. (Залісе)
Значіне двоє: в негоду вертають із поля до дому, але також: відчиняй ворота явійсь негоді, напасти.
2. По негоді надій сі погоди. (Наг.)
По злих часах добрі бувають. Пор. Adalb. Niepogoda 1.
- Недбалиця.** 1. Гірший недбалиця, як п'явця. (Тисьм.)
Бо все забуває і губить.
- Неділя, неділенька.** 1. Бодай тя сьвята неділенька скарала! (Дид.)
Бойківське прокляте.
2. Дай Боже дочекати в неділю вмерти. (Камінка струм.)
Побожне бажане.
3. За неділю вже по весілю. (Крех.)
Давнійше бувало, що весіля тягло ся цілий тиждень, а тепер досить одной неділі.
4. З неділі будь котрого тижне це зроблю. (Бел.)
Не знати, котрого.
5. Неділі. — Поцюлюй бабу з Поділья. (Наг.)
Мудроване.
6. Прийде така неділя: і в нас буде весіля. (Зар.)
Надіють ся парубки, а особливо дівчата.
7. Сховай того на неділю. (Наг.)
Коли кому в часі роботи загорожа впаде в око, то інші жартуючи кажутъ отсю приказку. Пор. Гильф. 3350.
- Недобре.** 1. Аж ми сі недобре зробило. (Наг.)
Замлоіло, занудило мене.
- Недобрий.** 1. Ади, які недобрі були, тай уже ся полизали. (Косс.)
Про людей, що сварили ся тай перепросили ся.
2. Нидобрий як вовк. (Жидач.) ...як пес. (Жидач.)
Звычайне порівнане.
3. Така нидобра як сікора. (Будзанів)
Рід пташки, зяблиця.
4. Такий нидобрий, аж з нього искри склчут. (Жидач.)
Про дуже лихого чоловіка.
5. Такий нидобрий, як шандар. (Льв.)
Жандармів люди боять ся, хоч вони не все недобрі.
- Недогода.** 1. Все недогода бабиній дівці. (Льк., Петр.)
Вона в великих претензіях.
2. Недогода бабиній доньці, бо їй фартушок в танци заваджає. (Кобил.)
Дівчина повна претензій на елегантність.

3. Недогода моїй бабці ні на печу, ві на лавці. (Балиг.) ...пєцу... (Стар., Скалат) ...бабі ...на лаві. (Пасічне) ...наші мамі ні на столі... (Завад.)

Старому скривъ зле.

Недозимок. 1. Гірший недозимок, як зима. (Луч.)

Недозимок — сам кінець зими, коли вже нічим зимувати.

Недосіл. 1. Недосіл на столі, пересіл на хребті. (Мінч., Петр.)

Давнійше била господиню буюм по плечех, коли пересолила страву. Пор. Нос. 365 Слм. 1781.

2. Недосіл на столі, пересіл господини на чолі. (Наг.)

Тепер ті лише соромно.

Недотисок. 1. Такій недотисок, що го єї й дотулити не мож. (Наг.)

Про схорованого або дуже делікатного чоловіка.

Недоук. 1. Недоук дурнійший як бук. (Гнідк.) ...від неука. (Наг.)

Зовсім дурний, гірший від невченого.

Недуга. 1. Болай ті недуги зловили! (Ком.)

Прокляте: аби ти зацав у тяжку хворобу.

2. На гірку недугу гіркий і лік. (Сор.)

Ліка звичайно гіркі.

Недужий. 1. Два недужі сіли тай хліб з'їли. (Ільк.)

Хорі також їсти хочуть.

2. Коли-сь недуж, не вяжи гудь. (Гнідк.)

Значіне неясне, український варіант: не бери ся за гуж.

Нежит. 1. Маю нежит: як що положиш, то не пожежит. (Заставці)

Говорить неситий, хапавий чоловік.

Незгода. 1. Де незгода, там часта шкода. (Ільк.)

Бо люди роблять одні одним на перекір.

2. Незгода до жебрацтва дорога. (Наг.)

Через незгоду люди тратять і те, що мають.

3. Через незгоду тратят люде свободу. (Залісє)

Бють ся і попадають до арешту.

Нездалий. 1. Нездалий би ми газди били, як би ми то зробили. (ЮК.)

Як би зробили щось шкідливого для громади.

2. Хоть нездалий, аа то великий. (Наг.)

Про непотріба. Пор. Schlei. 181.

Нездаль. 1. То нездаль від сьвіта. (Наг.)

Нідочого невдатний чоловік.

Нездара. 1. Нездара, як корова до сідла. (Наг.)

Йому се не до лица. Пор. Adalb. Niezgrabny 1.

2. Нездара як осел до тавцю. (Наг.)

Зовсім не до речі. Пор. Adalb. Niezgrabny 2.

Незнатищо. 1. Ой ти мов невзатищо! (Наг.)

Жартливий оклик до знайомого.

2. То якесь незнатіщо. (Наг.)
Чоловік невідомого походження або невідомого зваяття.
3. Я би незнатішто дав, жеби я хоц десяту част того знав, што ви.
(Лемк.)
Мовив Лемко до інтелігента.
- Неліпа.** 1. Єдна неліпа за дві ліпи стіле. (Наг.)
Неліпою називають непротору, тумановату дівчину.
- Нема.** 1. Де нема, сам Господь не возьме. (Ільк., Мінч., Петр.)
Бо ні з чого взяти. Пор. Wand. III, Nehmen 10.
2. На „нема“ і суду нема. (Залісьє)
Бо нікого судити.
3. Не годит си казати „нима“, іно „дасть Біг.“ (Жабє)
Так і говорять Гуцули та й інші селяни.
4. Нема голода, коли ся не вода. (Бергом.)
Воду пють звичайно по страві.
5. Нема диму без огню. (Наг.)
Нема нічого без причини. Пор. Тимош. 156.
6. Нема нії й половини того, що-м був. (Наг.)
Збіднів або змарнів.
7. Нема над мене і над вїйтову свиню. (Мінч.)
Дразнять гордого чоловіка.
8. Нема над него, як над попове поросє. (Яс. С.)
Він найараший, найстарший у селі.
9. Нема ні вперед него; ні взад него. (Гвідк.)
Бідний і безнадійний.
10. Нема по нас тай по наші діти. (Гвідк.)
„По“ правдоподібно в таких самім значіню, як „над“.
11. Нема що в дві тріски взяти. (Гвідк.)
Щось дрібне та безвартісне. В дві тріски беруть дитяче гівно.
12. Нема як я та попова свиня. (Дир.)
Дразнять гордого чоловіка.
13. Нема ярмарку без гарнідру. (Цев.)
Без крику.
14. Нима де коротати. (Тухля)
Scil. вік жати.
- Немило.** 1. Що тобі немило, не чини другому. (Наг.)
Стародавнє правило, пор. Нос. 473; Schlei. 186.
- Неміч.** 1. Місто помочи — немочи. (Ільк.)
Замість підмоги — хвороба. Говорять, коли хто з челяди в робучу пору занедужав.
- Ненаїда.** 1. Мій чоловік ненаїда: як сьїде, то від разу пів хліба звїсть, а я щипанціма та лупанціма лиш двов. (Наг.)
Дорікала жінка чоловікови, що Усть багато, а сама їла більше.

Ненаситний. 1. Ненаситний як попівський віх. (Тисьв.)

Про захланного чоловіка.

Неня. 1. Нене моя рідна, тебе бкт, а я бідна. (Комар.)

За панцивняних часів.

2. У кого ненька, у того сорочка і головка гладенька. (Кольб.)

Мати постарас.

3. Яка неня, така й доня. (Ільк.)

Пор. Мама ч. 36.

Непотріб, непотрібний. 1. Непотрібови їсти дай, то йому сі й з лижкв
лєв. (Яс. С.)

Непроворний.

2. Такий непотріб, що як їсть, то му сі в рота лєв. (Наг.)

Неуважний.

3. То непотріб від світа. (Наг.)

Непотріб над усі непотреби з цілого світа.

4. Хто непотрібне купує, той потім потрібне продає. (Ботелка)

Пор. Adalb. Kuric 6, 7.

5. Що непотрібне, того і в горнець не класти. (Ільк.)

Щось зайве.

Непочесний. 1. Хоть непочесний, але щасний. (Ільк.)

Незначний, якого люди не поважають.

Неправда. 1. Нині той, що неправду говорить, то ліпше щістья має. (Наг.)

Життява обсервація.

2. Хто неправдов живе, тому кишка гниє. (Буднів)

Він карає ся сам в своїй думці.

Непрошений. 1. Непрошеного за двері ведут. (Наг.) ...виводьк. (Сор.)

Така йому честь. Пор. Schlei. 157; Bebel 422.

2. Непрошеному поріг показуют. (Крех.)

Вар. до попер.

Нересниця. 1. І в нересниці розум у голові, не в г—ці. (Грин.)

Нересниця — маленька рибка *Rhoxinus laevis*.

Нероба. 1. Нероба гірше піяка. (Снят.)

Хто не хоче робити, волів би п'яти ніж дармувати.

2. Нині св'йитого Нироба: хто ни робит, того вайде хороба. (Грин.)

Він розболить ся з неробства.

3. Умерла нероба, лишила ся худоба: лишила ся стврта сіна, до полудне коза звїла. (Бергом.)

Неробі таке й богацтво до лядя.

Неробітник. 1. Нині робіт, а завтра буде св'йитого Неробітника. (Наг.)

Погішають утомлених працею.

Неруш. 1. Має неруш у руках. (Голг.) Неруш в руках мати. (Гнідк.)

Клептомап, що має вроджений потяг до злодійства. Пор. Wand. II, Hand 878

Несамопитий. 1. То який несамопитий чоловік. (Будзанів)

Навіжений.

- Неслава.** 1. Неславу на мене пустили. (Наг.)
Жалуєть ся оклеветана дівка.
- Несмілий.** 1. Несмілий тратит, а смілий зиск бере. (Наг.)
Пор. Adalb. Nieśmiały 1.
2. Несмілий як кіт коло сала. (Наг.) ...як цап у капусті. (Кукня.) ...як медвідь коло вуля. (Наг.)
Овсім, дуже смілий. Пор. Adalb. Nieśmiały 2.
3. Несмілому нічого не вільно. (Наг.)
Він ні на що не зважить ся.
- Несолений.** 1. Таке несолене як трава. (Наг.)
Про несмачну страву.
- Неспасений.** 1. Гріх неспасений, хто їсть пиріг немащений. (Пісочна)
Примовляли наймити, домагаючи ся омасти до пирогів.
- Нестаток.** 1. Від нестатку продай хатку. (Жидач.)
Чоловік марнує своє добро.
2. Нестаткови все мало. (Наг.)
Йому хочеть ся більше. Пор. Adalb. Niestatek 3.
3. Нестаткови годі догодити. (Наг.)
Він нічим не задоволений. Пор. Adalb. Niestatek 3.
4. Нестаток ніколи неситий. (Наг.)
Бо все тратить.
5. Прийшов нестаток тай взяв достаток. (Луч.)
Нестаток — необережність, легкодушність, марнотратство. Пор. Adalb. Niestatek 4.
6. Сховай нестаток на острок. (Кол.)
На легкодушність будеш мати все час. Пор. Adalb. Niestatek 2.
- Нетеря.** 1. Кудя сьв оберне пуста нетеря, а все їй гірка вечеря. (Корч.)
Все гірко чоловікови, а до того бідному.
- Нетитірний.** 1. То таке нетитірне, що нема що раз у скінки взяти. (Наг.)
Нетитірний — нещасний, нетимучий, неповертливий.
- Нетля.** 1. Летит як нетлі до світла. (Наг.)
Нетлі злітають радо на світло.
2. Нетлю звів та сі наїсти не може. (Наг.)
Нетля — міль або малий нічний метелик; нар. віруванє.
3. Ти бачу нетлю звів. (Наг.)
Говорять такому, що ніяк не може наїсти ся.
- Неук.** 1. Неук як бук: не розузіє, лиш бє. (Наг.)
Йому байдуже до сути діла.
2. Над неука нема смілійшого. (Наг.)
Він на все важить ся, бо нічого не тямить.
3. Питав сі неук неука, що то за штука. (Крех.)
Питає ся дурний дурного. Пор. Adalb. Nieuk 1.
- Нечистий.** 1. А записав би тя нечистий до своїх камратів. (Лол.)
Щоб ти попав у чортівську компанію.

Нех. 1. Поцав-сти в нех. (Жабє)

Бєтерив завєхачний, занедбаний чоловік.

Нехая. 1. Пустили в нехаю, недоступїи раю. (Грин.)

Про людей, що занедбали молитви і згрїшили перед Богом.

Нехочу. 1. На нехочу нема ліку. (Кобил.)

Брак волї гірший як хороба.

Нєщасливий. 1. В нещасливу годину родив ся. (Наг.)

Бувають години щасливі й нещасливі.

2. Доле моя нещаслива, грєчка ми єї не вродила. (Наг.)

Лементує бідний чоловік.

3. Нещаслива година, як лиха родина. (Ільк.)

Вїда, бо не поможе, а нашкодять.

4. Нещасливий родив ся, нещасливий згине. (Кал.)

Про нещасливого чоловіка.

5. Нещасливі ноги, як голова дурна. (Балиг.)

Бє мусять бїльше ходити.

6. Нєщисливому і дома гірко і свїта не видно. (Наг.)

Йому нікуди дїти ся. Пор. Adalb. Nieszczęśliwy 3.

Нєщастє. 1. Бодай тї спїткало трояке нещїстїя: аби-є не видїла на свої оборї трїсок, нї на кульцї шьипок, нї на жердцї порток! (Дрог.)

Прокляте: щоб ти не мала ані дров ані мужчин у домї.

2. В нещастю нема нї брата, нї свата. (Ільк.)

Нїхто чоловіка не знає і не запоможе. Пор. Adalb. Nieszczęście 35.

3. В нещїстю пїзнавай приятеля, а в щїстю ворога. (Наг.)

Жїте велика школа, вчать пїзнавати людей. Пор. Adalb. Nieszczęście 35; E. Rot. 46; Wand. IV, Unglück 152, 153, 160, 162.

4. Всїке нещїстїя на чоловіка валит ся. (Кривор.)

Нарїкає нещасливий чоловік. Пор. Adalb. Nieszczęście 19; Wand. IV, Unglück 254, 255.

5. До нещїстїя недалеко. (Наг.)

Воно все гровить чоловікови. Пор. Adalb. Nieszczęście 17; Wand. IV, Unglück 246.

6. За нещїстє ніколи не тьижко. (Наг.)

Воно все на поготовї. Пор. Adalb. Nieszczęście 30; Wand. IV, Unglück 78, 79.

7. І в нещїстю щїстє буває. (Наг.)

Бодай таке, як у того чоловіка, що зломавши ногу скрїянув: Щїстє маю, щом не зломав голови. Пор. Adalb. Nieszczęście 34.

8. На єднїм нещїстю ніколи не конєць. (Наг.)

Воно веде за собою свою компанїю. Пор. Adalb. Nieszczęście 9, 24, 25, 28; Wand. IV, Unglück 83, 85, 91, 92, 96; Čelak. 155.

9. Не мало нї де нещїстїя спїткати, та в гостьох. (Наг.)

Про правникового гостя, якого на празнику побито.

10. Нєщастє само єдно не приходит, але другє за собов водит. (Гвідє.)

...ніколи само... (Ільк.)

Се вже відома правтина. Пор. Adalb. Nieszczęście 9, 21, 24, 35, 23, 29;
Wand. IV, Unglück 55, 93, 94.

11. Нещїстья ті вкрїв. (Наг.) ...спїтче. (Наг.) ...огорне. (Наг.)
Огорне, вступить світ. Пор. Adalb. Nieszczęście 1.
12. Нещасливостъ свїта: збавило ся літа, прийшла зима, тай хлїба нема. (Ільк.)
Жалустъ си бідний чоловік.
13. Нещїстья по людьох ходит, а не по лісі. (Наг.)
Воно позва соціална, а не природна. Пор. Adalb. Nieszczęście 18.
14. Нещїстья й за пецом спїткає. (Наг.)
Його й шукати не треба, само приїде. Пор. Adalb. Nieszczęście 13.
15. Нещїстья розуму учит. (Наг.)
Робить чоловіка досьвідним і мудрим. Пор. Adalb. Nieszczęście 27.
16. По нещастю десятьох, а в нещастю й собі не пораджу. (Гвїдк.)
Говорять чоловік навчений нещастем.
17. Чужим нещїстем не тїш сі, а свого сподїй сі. (Наг.)
Воно й на тебе чигає. Adalb. Nieszczęście 36.
18. Через нещїстья не тязько в біду впасти. (Наг.)
Бо нещастє вже само біда.
- Нива.** 1. І чорна нива білий хлїб родит. (Гвїдк.)
Не диво.
2. Хоть мада нивл, ти не будь лїнва. (Гвїдк.)
Не переробиш ся, коли її вижнеш.
3. Широка нива, гадї слава. (Наг.)
Він гордять ся нею.
- Низько.** 1. Буде менї низько під голову! (Красносїлці)
Буде зле.
2. Кланяй ся низко, карку не жьплуй. (Наг.)
Говорять дївчяні, що їде до служби.
3. Низький поклін нікому не в розгїн. (Наг.)
Нїкому не шкодить, не уймає чести.
- Николай.** 1. Бодай вам сьвятий Николай худїбку папасав! (Люб.)
Із жєбрацької молитви, пор. Етн. 36. V, 107.
2. О Николї тай ніколи. (Ільк.) Як не на Николї, то вже ніколи. (Наг.)
Відповідають на питанє: а коли сплатите довг, знач. не маю звїдки. Пор. Мика 2403.
3. Никола обїсрав хату довкола; пан йому заказав, а він усьо облизав.
(Іван.)
Дравнять Миколу.
4. Никола обїсрав хату довкола, кзали му злизати, а він утїк до хати.
(Нижнів) ...приїшло му ся... (Белє)
Вар. до числа 3.
5. Ні Николї, нї коний. (Воробл.)
Пропали конї й Микола з ними.

6. Ой Никола, чому в тебе срака гола? (Яс. С.)
Запитують обдертого чоловіка.
7. „Радуй ся Николає великий чудотворче!“ — „Не радуй ся, не радуй,
коли я сі не радую!“ (Наг.)
Говорив чоловік, що нанівши акафист св. Миколі почув там приспівку: Ра-
дуй ся Миколає великий чудотворче.
8. Святий Николай, вовки розганяй! (Лімна)
Св. Николай патрон від вовків і потрафить замкнути їм зуби, нар. віруване.
9. Святий Николай на білім кони приїхав. (Наг.)
Настала зима.
10. Святий отче Николаю, дай горівки, бо вимираю. (Наг.)
Кричать паниці до арендаря з довгою бородою.
11. Святий Николай буде Богом, як Бог умре. (Лучак.)
Загальне віруване.
12. Святий Николай везе колачі. (Ківдр.)
Приговорюють, коли гримить.
- Нині.** 1. Або нині, або завтра закличут тай іди. (Вел. Очи)
Леда хвиля можна вмерти.
2. Від нині до завтра далеко. (Луч.)
Може багато дечого стати ся. Пор. Wand. II, Heute 121.
3. Лучший нині горобець, як завтра голубець. (Льк.)
Голубець може ще й не бути. Osm. Spr. 167.
4. Не нині, то завтра. (Наг.)
Про щось таке, що скоро може стати ся. Пор. Wand. II, Heute 132.
5. Нині біліт, завтра чорнит. (Льв.) ...в него біле, а завтра чорне.
(Ком.)
Про крутого, брехливого адвоката. Пор. Wand. II, Heute 54.
6. Нині гої, завтра йой. (Снят.)
Сьогодні весело, завтра сумно. Пор. Osm. Spr. 416; Wand. II, Heute 89.
7. Нині жий, завтра гний. (Колом.)
Нині живий, завтра може вмерти. Пор. Wahl. I, 70; Wand. II, Heute 90.
8. Нині пан, завтра пропав. (Кол.)
Змінність людської долі. Пор. Wand. II, Heute 14.
9. Нині різні часи: позич, а хто віддасть? (Товсте)
Се всякого часу можливе.
10. Нині тиндиринди, а завтра деинде. (Гнітк.)
Тиндиринди — танець.
11. Що нині зробиш, то завтра як знайдеш. (Наг.)
Краще зробити зараз, як відкладати на потому. Пор. Wand. II, Heute 138.
12. Що нині маш зробити, не відкладай на завтра. (Бібрка)
Почувев, пор. Wand. II, Heute 130.
13. Що нині мені, то завтра тобі. (Остерм.)
Пор. лат. *Hodie mihi cras tibi*, говорять особливо про смерть. Пор. Wahl. I,
Osm. Spr. 166; Wand. II, Heute 8, 80; Čelak. 155.

Нивішний. 1. Ти бачу нивішний. (Жид.)

Нічого не знаєш.

Нитка. 1. Ані на нитку, аві на виритку. (Ільк.)

Нічого не маю, не дам.

2. Аві на нитку ти вічого не дам. (Печен.)

Вар. до ч. 1.

3. Єдної ниточки на шиї сухої нема. (Наг.)

Змок доразу.

4. За нитков дійде сі до клубка. (Кольб.) По нитці... (Ільк.)

З малого сліду до великого злочину. Пор. Adalb. Ніс 8; Wand. I, Faden 29. Нос. ст. 407; Libl. 1.

5. Замотало ся як нитки в розмотанім клубку. (Наг.)

Про заплутану справу. Пор. Adalb. Ніс 2, 3.

6. Тонка нитка швидко рве сі. (Наг.)

Звісна поява. Пор. Adalb. Ніс 1; Wand. I, Faden 14, 19.

7. Тонка як нитка. (Наг.)

Про дуже тонку в стані дівчану.

8. Урвалася ну катка. (Ільк.)

Урвало ся його щастє та успіх. Пор. Wand. I, Faden 27; у Німців „Der Faden der Geduld“.

Нищета, нищий. 1. Нищета не повбавляє ні ума, ні честі. (Гнідк.)

Книжне.

2. Нищому гордість, як корові сідло. (Гнідк.)

Не випадє бідному гордість.

Ніверть. 1. Все пішло в ніверть. (Ростоки)

Все пропало, знівечило ся.

Ніворот. 1. Пішов ніворотом. (Наг.)

Пішов і не вернув ся. Пор. Гельф. 2087.

Нівроку. 1. Нівроку — наів сі оброку. (Наг.)

Як ківь.

2. Нівроку, пек поганому чоловікови! (Ю. Км.) ...пек поганци очом.

(Наг.)

Формула заклинання від уроків.

3. Така собі нівроку, як пшенична паска. (ЮК.)

Про статну, роскішну жінку.

Ніж. 1. Без ножї ні ріжеш. (Наг.)

Словами, поступками нівечиш мене. Пор. Дик. 463; Нос. ст. 387.

2. Возь наш ніж, тай украй си свого хліба. (Жидач.)

Їж тільки своє, а ножа тобі дамо.

3. Не огри ножа, доки-єь не зловив барана. (Ільк.)

Роби все в свою пору.

4. Ніж жьйболуник. (Наг.) ...колодачик. (Наг.) ...круцк. (Наг.) ...жидик.

(Наг.) ...ґничик. (Наг.)

Ріжні прозвища ножа.

5. Не остри ножа, коли баран іще в полонині. (Гнідк.)
Не готуй ся на непевне. Варіант до ч. 3.
6. На ножі в собов стали. (Наг.)
Посварили ся, сердать ся, хочуть бити ся.
7. Ніж ни до горла прикладав. (Наг.)
Грозить смертю.
8. Ніж довгий як чугай. (Наг.)
Що таке чугай — невідомо.
9. Ніж острый як Пилат. (Наг.) ...як бритва. (Наг.)
Чому як раз Пилат? Чи не булат?
10. Такий ніж, лиш ним жьби лупити. (Наг.)
Недалий, тупий.
11. Хто має ножик, той см хлібце ужне, а я стара баба ледь півтора бохонка з'їла, й то щипала, то кусала. (Мвк. н. Дн.)
Із оповіданя баби.
12. Хто ножем іграє, від него рану має. (Гнідк.)
Хто чим воює, від того й гине.
13. Як упхати в огонь ніж, буде сварка. (Папір.)
Нар. віруване.
14. Як бисми ніж у серце встромив, то би ни легше було, як то, що тв говориш. (Наг.)
Мовить жінка до чоловіка.
15. Як ножом ни серце краєш. (Наг.)
Мучиш мене.

Ніжка. 1. Не треба все на ніжки ставити. (Ільк.)

Не треба все на своїм настоювати, якесь питане ставити ребром.

2. Ніжки як паточки. (Наг.)

Тоненькі, крухі.

3. На ніжки ставати. (Гнідк.)

Простувати ся, вдужати по хоробі.

Ніколи. 1. На сьвйитого Ніколи то буде. (Наг.)

Видуманий святий, якж у нас багато. Пор. Adalb. Nigdy 1.

2. Ци то сі ніколи не скінчат? (Наг.)

Кличуть втерпеливлені довгою слотою або домашною сваркою.

Німець. 1. Глухий Німець. (Гол.)

Не глухий, а не розуміє, що до нього говорять Русин.

2. Говори до нього, коли він Німець! (Наг.)

Не розуміє.

3. Німець як верба: де го посадиш, там ся прийме. (Гол.)

Скривь обдомашнить ся.

4. Німець — поколінець, голоколінець. (Гол.)

Носить штани такі, що відкривають голі коліна.

5. Німцеди наклени в маму, а він каже: и, я.. (Туч.)

Він не зрозумів тай такає.

6. Німця не переписеш, а жінок не перелюбиш. (Петр.)
Німці багаті пишуть, а жінки все готові любити.
7. Ой Німці, Німці, де ваш розум дів сі? (Дрог.)
Сміяли ся з Німців, коли вони появили ся у нас, та швидко показало ся, що їх розум далеко ліпший від нашого.
8. По німецьки нецки, по польські корито. (Ільк.) ...по руськи валів.
(Дрог.)
Характеризуєть різницю між трьома народами.
9. Пропав гірш Німця. (Петр.)
Чому і як пропав Німець, невідомо.
10. Так мене то гріє, як Німця краватка. (Бібр.)
Насміх над краваткою яку носять Німці, вже не для тепла, а для ozdoby.
- Німцї.** 1. Казав німцї до глухого: Слухай, як безрукїй голого обдирав! (Будя.)
Нісенітництва.
2. Німцї як риба. (Ільк.)
Риба не видає ніякого голосу.
- Німцї.** 1. Наїдж сі німцї тай дри сі по стїнах. (Наг.)
Німцї, Belladonna, отруйна зілля, від якого чоловік по народному віруванню дере ся по стїнах від болю.
- Ніс.** 1. Аби ти так з носом був! (Наг.) Болай... (Яс. С.)
Коли не віримо в те, що хтось говорить. Пор. Adalb. Nos 46.
2. Аж носом землю заповор, так му в потилицю заїхали. (Наг.)
Дістав у потилицю, аж носом до землі впав. Пор. Гильф. 1804.
3. А то ніс, як бульба! (Сор.)
Сміють ся з круглого бульбастого носа.
4. Бадї тому, що носа не має! (Ільк.) Набяди... (Мінч.)
Той не занюхає.
5. Втер му носа. (Кол.)
Наганьбив його, навчив розуму. Пор. Adalb. Nos 24; Wand. III, Nase 208.
6. Всюди мусит свій ніс уткнути. (Наг.)
Про чоловіка, що мішає ся в саме діло. Пор. Wand. III, Nase 199.
7. Дав му по носі. (Льв.) Дістав... (Наг.)
Дав йому пізнати, щоб не мішав ся в не своє діло. Пор. Wand. III, Nase 103.
8. Дав собі по носі грати. (Ільк.)
Дав старшувати, верховодити над собою. Пор. Adalb. Nos 16; Wand. III, Nase 206.
9. Дістав доброго носа. (Наг.)
Нагану, жару. Пор. Wand. III, Nase 204.
10. Закрутило му в носі. (Наг.)
Зробило ся неприємно. Пор. Wand. III, Nase 186.
11. Закрутив носом, як би тертого хрину понюхав. (Ільк.)
Коли хтось почує щось неприємне. Пор. Wand. III, Nase 186.

12. За віс кого водити. (Ільк., Лев.)
Дурати, верховодити над ним. Пор. Adalb. Nos 43; Wand. III, Nase 133, 220, 306.
13. З носа кап, а в рот хап. (Цен.)
Говорять малій дитині, що все ходить засмаркана.
14. З носа му бульки йдуть. (Наг.)
Сильно смаркатий.
15. З перед носа му вхопив. (Наг.)
Про зручного купця або злодія. Пор. Wand. III, Nase 216.
16. Має добрий ніс. (Дрог.)
Добрий нюх, уміє знайти ся в кождім випадку. Пор. Wand. III, Nase 138.
17. Накадив му під ніс. (Ільк.)
Насмердів.
18. Накарбуй си на носі. (Наг.)
Затям собі. Пор. Wand. III, Nase 320.
19. Накивай му по носі. (Наг.)
Закни собі з нього, нагрози.
20. Наставив ніс на вітер. (Наг.)
Нюхає, відки що чути.
21. Не буде вже дерти носа в гору. (Стан.)
Дерти носа в гору — горойжити ся, гордувати иншими.
22. Не видит далше свого носа. (Наг.)
Про короткозорого або обмеженого чоловіка. Пор. Wand. III, Nase 238.
23. Не задирай носа в гору. (Льв.)
Не гордуй ся. Пор. Adalb. Nos 5, 23; Wand. III, Nase 172; Дик. 166.
24. Не пхай віс, де бороду бритвий. (Грин.)
Не встривай до не свого діла.
25. Не пхай носа до крилоса, бо в крилосі бють по носі. (Льв.)
Дяківська приповідка; дяки не люблять, аби профани мішали ся в їх ремесло.
26. Не пхай носа до чужого проса. (Мнк. в. Дн.)
Не сунь ся до чужого діла. Пор. Adalb. Nos 21; Wand. III, Nase 56.
27. Ніс висше губи носить. (Ільк.)
Ніс таки лежить висше губи. Іронізують над гордяком.
28. Ніс як кушка. (Наг.)
Великий, опухлий. Пор. Adalb. Nos 27; Wand. III, Nase 242.
29. Носа кому втерти. (Гпідк.)
Пристядати, наляяти його.
30. Носом псьмо понюхати. (Гпідк.)
Хто не вмів читати.
31. Пильнуй носа свого, а не кожуха мого. (Ільк.) Пантруй... (Наг.)
Бережи своє, а до мого не вторкай ся. Пор. Wand. III, Nase 56.
32. Пішло му по носі. (Ільк.)
Посумнів, образив ся. Пор. Adalb. Nos 42.
33. Пішов з носом. (Наг.)
З нічим, не дістав чого хотів. Пор. Adalb. Nos 44.

34. Покрутив носом тай пішов. (Наг.)
Кривдує собі, незадоволений. Пор. Wand. III, Nase 186.
35. Поміркував письмо носом. (Боршс.)
Зміркував, що тут пахне чимось злим. Пор. ч. 30.
36. По носі кому їздити. (Гвідк.)
Верховодити над ним, мати його за дурня.
37. По носі шу видно. (Наг.)
Видно з лица. Пор. Schlei. 133; Wand. III, Nase 211.
38. Просто носа на землі. (Наг.)
Коли хтось питає, де щось лежить. Пор. Wand. III, Nase 167.
39. Смотри свого носа. (Лев.)
Пильнуй усякої своєї річи.
40. Спустив ніс на квінту. (Коб.)
Похнюпив ся, засмутив ся. Пор. Adalb. Nos 38; Wand. III, Nase 157, 273; Nos. ст. 387.
41. Ти анаеш з носа в рот. (Наг.)
Нічого не знаєш, ти дурень.
42. Ти тому носа не вгреш. (Лучак.)
Не даси ради.
43. То тут під носом. (Наг.)
Близько. Пор. Wand. III, Nase 219, 310.
44. То ще ніс затабачений! (Дрог.)
Говорять про завятого нюхара.
45. То ще носоживець! (Льв.)
Такий, що напихав носа табакою.
46. Треба йти з носом до коваля. (Мшан.)
Говорять, коли дівчакowi висить снопель з носа.
47. Утру я йому носа. (Стан.)
Покажу йому, вилаю, осоромлю.
48. Чи ніс для табаки, чи табака для носа? (Дрог.)
Чи піп для людей, чи люди для попа? Що важніше? Пор. Adalb. Nos 25.
49. Що йому з носа спаде, то віч мінї дасть. (Наг.)
З носа спаде — що йому неподобаєть ся, непотрібне, зайве.
50. Я собі по носі грати не дам. (Наг.)
Не дам дурити себе, верховодити над собою.
- Ніхто.** 1. Нікому одному ни варто жьяти. (ЮК.)
Не варто жити чоловікови без жінки.
2. Ніхто не зне, який го кєнець жде. (Стежи.)
Не зне — не знає.
3. Ще нікого за довг не повісили. (Лучак.)
Давнійше за довг саджали в тюрму коштом вірителя. Пор. Wand. IV, Schuld 46.
- Ніч.** 1. В ночі кожда корова чорна. (Кольб.) ...всі корови чорні. (Наг.)
Ніч показує все в темнім світлі. Пор. Wand. II, Kuh 4; III, Nacht 9; Wahl II, 31.

2. В ночі тихі, а дні тихі, оженившись із самої нині. (Гвідк.)
В ночі сміх, а в день гнівота, що будуть істи. Пор. Wand. II, Heiraten 18; I, Frau 651.
  3. З нічев, водов а огньою не грай. (Лім.)
Воли небезпечні.
  4. Настала ніч як вік. (ЮК.)
Довга, безконечна ніч для нещасливого чоловіка.
  5. Не під ніч згадуючи. (Гвідк.) Не против ночі .. (Гвідк., Ільк.)
Аби в ночі не спало ся.
  6. Ніч го забігла. (Горол.) ...заскочила, запала. (Наг.)
Спізвив ся в ночі в дорозі.
  7. Ніч довга, як чабанський сьвіт. (Ком.)
Нема їй мінця — так думаеть ся такому, що не може спати.
  8. Ніч вікому не брат. (Наг.)
Усе ворожа.
  9. Ніч не мати. (Наг.)
Не притулять. Пор. Schlei. 178.
  10. Ніч вікому не сприяє. (Ільк.)
Все гровить ляхом. Пор. Libl. 11.
  11. Ніч своє право має. (Гвідк.)
В ночі треба бути дуже уважним. Пор. Adalb. Noc 1; Wand. III, Nacht 83; Čelak. 342; Libl. ст. 11.
  12. Ніч страхи плодит. (Наг.)
Тоді чоловік усього боїть ся.
  13. Ніч ек мори. (Жилач.) Ніч море. (Гвідк.)
Довга, безконечна, прим. у зимі.
  14. Хто по ночі ходит, біди си шукає (Гвідк.)
І вона знаходить його.
  15. Солодкі ночі, але гіркі дні. (Пасічне)
Для закоханих.
  16. Що ніч зробит, то день покаже. (Гвідк.)
Злочин зроблений у ночі покажеть ся в день у повнім світлі. Пор. Krumb. 240; Wand. III, Nacht 101.
  17. Чи ти ніч мала, що сі не можеш виспати? (Наг.)
До сонливой жінки.
  18. Як на ніч не замастити челюсти, то біда до вих ноги гріє. (Наг.)
Нар. віруванє.
- Нічниця.** 1. Нічивці ні ссе. (Наг.)
Жалуєть ся жінка в положі на біль у цицьках. Нічниця — демон, що ходить по ночі і шкодить жінкам.
2. Нічниця би тьи простріляла. (Грин.)
Нічниця — зловий дух, що зясає дітей і молочних жінок.
- Ніщо.** 1. Звів сі на ні-на-що. (Наг.)
Зійшов на жєбрака.
2. Із ничого нич. (Мшан.)
Scil. не буде.

3. І ми не з тих, що нічого з них. (Гвідк.)
І ми не ледачі люди.
4. Нема нічого, хіба гвиди та блохи таї вушій по трохи. (Мшанець)
Нічо ня не кусит, хіба... (Мшанець)
Говорять бідний чоловік.
5. Німа з цього нічо, треба йти по маму або по тата. (Кольб.)
Значіне неясне.
6. Ни маю вічо, ни дам нічо. (Жидяч.)
Відмова.
7. Ничи си тото клате. (Тухля)
Має се за віщо.
8. Нічого з того не буде. (Наг.)
Даремна праця. Пор. Wand. III, Nichts 110.
9. Нічого не робит, лише лютув. (Богородч.)
Про такого, що не робить, лиш байджики бє.
10. Нічо ни робити, но Гаврила женити. (Будз.)
Про якусь смішну річ.
11. Нового нічого, а старе се минає. (Пужн.)
Нема ні сего ні того, як між двома хлібами. Пор. Етн. 36. VI, ч. 168.
12. Святе ніщо. (Льв.)
Пор. Fredro, gżysłowia polskie, ч. 511, 726 „Ogromne nic“, лат. Aspectu magnificus. rerum vacuus.
13. Ти ничгоде! (Чр. ВЛ.)
Негідниву.
14. Я ни мовлю нічого, він теж ани писне. (ЮК.)
Мовчазне подруже.
- Нілякий.** 1. То сяке, го таке, завше було ніяке. (Щечеп.)
Було неодоладне, непотрібас.
- Новий.** 1. За два нові цьвиків і в сраку нема що бити. (Будз.)
Цьвяхів за два крайцарі дуже мало.
2. Коли Новий рік або Різдво впаде в понеділок, то буде рік дуже тяжкий. (Лучак.)
Господарське правило.
3. Нове з старими дьирами. (Наг.)
Іронічно про щось нове а невадале. Пор. Schlei. 171 Wand. II, Kleid 12.
4. Нового на запроваджай, старовини держи ся. (Ільк.)
Погляд консерватистів.
5. Ще й ти своїх штири новеньких? (Корол.)
Говорять, коли хто в розмові мішає ся не в свою річ.
- Нога.** 1. А що то мене ноги не коштують, аби-м задармо ходив? (Наг.)
Ноги дорогі.
2. Бере ся в ноги і втіче. (ЛВ.)
Починає рушати ногами.
3. Бери ноги за пояс. (Наг.) ...на плечі. (Наг.)
Знач. іди швидко. Пор. Wand. I, Fuss 72, 1'0.

4. Бігай своїми ногами. (Наг.)
Не чужими. Пор. Schlei. 159; Wand. I, Fuss 162.
5. Бігай на одній нозі. (Наг.)
Швидко вертай ся. Adalb. Noga 23; Wand. I, Fuss 107.
6. Біжит, аж сі ногами в сраку бє. (Наг.)
Про скору втеку.
7. Болай єи був ногу зломив, заки-ж до тебе прийшов! (Наг.)
Каєть ся чоловік, що завязав з кимось нещасні зносини.
8. Бодай єс ногу зломав! (Наг.) ...на гладкій дорозі. (Наг.)
Прокляте. Пор. Schlei. 189; Гильф. 1053.
9. Бода-є лиш ногами ватьгнув! (Наг.) ...заяригав! (Наг.)
Щоб ти вмер. Прокляте
10. Бода-є ноги задер! (Наг.)
Умер. Прокляте. Пор. Нос. 387.
11. Бодай ти ноги покрутило. (Наг.)
Прокляте.
12. Болай ті до гори ногами поставило. (Наг.)
Прокляте.
13. Вжеє свої ноги проходив. (Бор.)
Довго і безплотно ходячи.
14. Взяв го піт ноги. (Наг.)
Здобув над ним перевагу. Пор. весільну пісню:
Восьми вороги під ноги,
Аби твої діти здорови.
Пор. Wand. II, Fuss 251.
15. Він в ноги а я в п'єки. (Будзачів)
Втекли один від одного.
16. Вія уже одною ногою в гробі стоїт. (Наг.)
Близький смерти Пор. Тимощ. 218; Wand. I, Fuss 101, 235.
17. Він усе на ноги впаде як кіт. (Свят.)
Про щасливого чоловіка. Пор. Wand. II, 225.
18. В него дубові ноги, медвежа сила. (Збар.)
Дубові, тверді, колодоваті.
19. Волю сі спустити на свої ноги, як на кінські голови. (Наг.)
Говорить піший, що не хоче їхати на коні.
20. Встати рано лівою ногою наперед значить нещасливий день. (Наг.)
Нар. віруване. Пор. Wand. I, Fuss 95, 221.
21. Дав ногам знати. (Наг.)
Пустив ся тікати.
22. Єдною ногою в гробі стоїть, а ще злоє творить. (Ільк.)
Про непоправного грішника.
23. Злопотіли ногами, як копі. (Наг.)
Задудніли.
24. З віг сі валєт. (Наг.)
Слабий, схорований.

25. Збив го з ніг. (Наг.)
Звалив.
26. Каріяцькі мої ноженьки, куди міні вами отіпати треба! (Наг.)
Жалував ся такий, що мав іти в далеку дорогу, а мав рани на ногах.
27. Красні швидкі ноги, ніж найдовші роги. (Замул.)
Мова про оленя, що любував ся своїми рогами, а потім утікаючи, переконав ся, що роги йому заважають, а ноги врятували його з небезпечн.
28. Не своїми ногами ходиш. (Наг.)
Погроза, знач. поломаю тобі ноги. Пор. Wand. I, Fuss 112.
29. На ноги поставити кого. (Гнідк.)
Запомогти його. Пор. Adalb. Noga 42; Wand. I, Fuss 97.
30. Ногами набивати. (Наг.)
Топтати землю, марне ходити за якимось ділом.
31. Нога за ногою. (Гнідк.) Нога поза ногою. (Наг.)
Помаленьку. Про хід дитини або хорого чоловіка. Пор. Adalb. Noga 29; Wand. II, Fuss 52.
32. Ногами качки заганяти. (Гнідк.)
Про пняго, що йде заточуючи ся з боку на бік вулиці і махає ногами, мов би качки гнав.
33. Ногами по каміню йде, а чоботи на пальці несе. (Лол.)
Звичайна поява у руських селян. Пор. Wand. II, Fuss 299.
34. Нога ногу підпирає. (Ільк.)
На те їх дві. Adalb. Noga 28.
35. Ноги би ти покудило. (Наг.)
Прокляте.
36. Ноги попелом посипати. (Гнідк.)
Говорять витаючи рідких гостей.
37. Ноги собі скалить, а чоботи на кію носить. (Ільк.)
Про пішохода, що йде босо. Вар. до ч. 33.
38. Ноги як їринджоян. (Наг.)
Криві.
39. Ноги як кадовбята. (ЮК.)
Грубі, опухлі.
40. Підставити комусь ногу. (Наг.)
Довести когось до упадку. Пор. Wand. I, Fuss 80, 201.
41. Піше ногами мислите. (Наг.)
Про пняго чоловіка, що йде дорогою заточуючи ся. Пор. Wand. II, Fuss 240.
42. П'о-нозі спутати коні. (Наг.)
Спутані так, що у двох коний спутано до купи по одній сусідній нові.
43. Спужла му нога як скльинка. (Наг.)
Говорять про спужлу ногу.
44. Такі ноги, як у подільського влодія. (Сіл. Б.)
Великі, лабаті. Пор. Adalb. Noga 26.
45. Такі ми ноги брудві, що би можна на них ріпу сіяти. (Дрог.)
Говорять про брудві, поропані ноги.

46. Такий виріс, що ноги аж до землі досьигають. (Наг.) ...аж по саму землю. (Дрог.)
Се мабуть у всякого так.
47. „Тату, ноги нечисті!“ — „Коли серце чисте!“ (Гнідк.)
Потішав злодій злодія, коли грабували церков і ставали на престіа.
48. То не мої ноги; мої в чоботях були. (Наг.)
Чоловік пивний заснув на дорозі і у нього вирали чоботи. Рано будить його проляжій фірман, щоб узав ноги з дороги, а він поглянув тай наже як висше.
49. Треба сі тобі там подивити, відки ноги ростут. (Наг.)
Набити по сраці. Пор. Нос. ст. 366.
50. Через-ногу спутати коні. (Наг.)
Спутати у двох коний обі передні ноги до купи. Се дуже мучить коний.
51. Я вже їднов ногов у гробі. (Вел. Очи)
Говорить старий чоловік. Пор. висше ч. 16; Wand. I, Fuss 101; Дик. 100.
52. Як ти дам, то анї ногов не дригнеш. (Наг.)
Упадеш зомлілий.
53. Як ти дам, то сі погами вакринеш. (Наг.)
Доторкнуть ся ноги до голови.
- Ноготь.** 1. Годі ся ніхтем зарізати, коли ножа нема. (Гнідк.)
Ніхтем не заріжеш ся.
2. Де твої ніхта за тільки літа? (Дид.)
Приповідка оперта на віруваню, що по смерти душа кожного чоловіка мусить переходити через ріку, а щоб перейти, має ставити владку з нігтів, які чоловік весь вік обрізував і відкидав. Для того такі нігті все треба кидати за пазуху, то по смерти вони всі там знайдуть ся.
3. За синій ноготь не поратує. (Гнідк.)
Синє те, що за ніхтем. Нічого не поможе.
4. Тільки, що синого за ніхтем. (Наг.)
Так мало, нема що й бачити.
- Ножиці.** 1. Торкви в стіл, то ся ножиці відовуть. (Ільк., Петр.)
Окликни ся, то якась діло вириває.
- Ной.** 1. Від Ноя потопа говорити. (Гнідк.)
Від самих початків.
- Нора.** 1. А щоби ті норн вертіли та точили, як ти мене точиш! (Наг.)
Провлять. Норн — гнилі рани.
2. Бодай го норн норили та точили! (Наг.)
Провлять, пор. висше.
- Норови.** 1. Норови точьит чоловіка. (Наг.)
Примхи його беруть ся.
- Носити.** 1. Кудн ті біда носит? (Горожана)
Говорить чоловікови, що блукає десь без потреби.
2. Носило би му грудьми! (Наг.)
Щоб тяжко дихав коваючи.
3. Носив вовк, понесут і вовка. (Наг.)
Вовк носив вівці, а вовка застрілять і понесуть.

4. На руках бим го носив. (Будзанів)
Та ж дуже люблю його.
5. Носило би тебе по під Гаджини та по під Шпиці! (Кривор.)
Прокляте Гаджини і Шпиці — високі верхи в Чорногорі.
6. Носило би тя по під хмар. (Жидач.)
Прокляте: щоб тебе носили де мови і не пустили на землю.
7. Носит ся з ти, як баба з тижборьом. (Лол.) Зі ступіром... (Ільк.)
...зо ступов. (Наг.)
Носить ся з чимось непотрібним. Пор. Нос. ст. 387.
8. Ровносило тобов, як на срачку. (Ног.)
Бігав ненастанно.
9. Сей не дурень: наносив ся, заким украли. (Гнідк.)
Про дурня, що довго носив ся по ярмарку з якимсь товаром, поки його не вкрали. Пор. Етн. Зб. VI, ч. 36.
- Ноші.** 1. Тепер там ноші, де були гроші. (Орел.) Тільки... (Лучак.) Не-
ма лиш... (Кукяз.)
Ноші — носилки, на яких вносять покійників на кладовище.
- Нудити.** 1. Бод-ас сі збудив! (Наг.)
Прокляте.
2. Нудит сьвітом і собов. (Наг.)
Про нудного чоловіка, що сам не знає, чого хоче.
- Нудь.** 1. Нуль ні сі бере. (Наг.)
Нуджу ся, вкучно робить ся.
- Нужда.** 1. Великій нужді і мала милостиня рівняє ся. (Гнідк.)
Заспокоює її по грохи.
2. Нужда би тя побилла! (Ільк.)
Прокляте.
3. Нужда закон ломить. (Ільк.)
Пор. німецькє: „Not bricht Eisen“, Wand. III, Not 44; Čelak. 282.
4. Нужда мовчати не вміє. (Ільк.)
Змушує чоловіка кричати, молити ся і просити помочи у людей. Пор. ні-
мецькє: „Not lehrt beten“; Wand. III, Not 228.
5. Нужду біда породила, а біду сам чорт. (Лучак.)
Про чортівське походження всякого зла.
6. Хто в нужді дав, дав в задвоє. (Гнідк.)
Бо його поміч у двоє милійша.
7. Хто в нужді мало говорить, глибоше її чуб. (Гнідк.)
Бідний чоловік мовчить, але сильно відчуває свою бідність.
8. Хто нужди не видів, тот щастя не знає. (Гнідк.)
Хто не бідував, то не вміє щастя відчути.
- Нушторити ся.** 1. Нушторит сі, як курка на сідалі. (Наг.)
Крутять ся, шестять.
- Нюх.** 1. А то нюх добрий має! (Наг.) Має добрий нюх. (Наг.)
Відгадає, де чим пахне.
2. За нюх табаки не варто. (Наг.)
Не варто нічого.

3. На нюх добре, на смак зле. (Яйк.)
Пахне, а не смачне.
4. Нюхом вовк ситий не буде. (Наг.)
Мусить їсти. Пор. Adalb. Wech 1.
- Нюхати.** 1. А занюхав єс, діду, ковбасу в борщи? (Наг.)
Натяк на відому анекдоту про сліпого старця, що в борщи занюхав ковбасу, яку дала йому тоснодния і яку з'їв його поводитатор. У Ількевича коротко: „Занюхав ковбасу в борщи“.
2. Занюхав письмо носом. (Залісе)
Пізнав, що йому грозить якась небезпена. Пор. Ніс ч. 30.
2. Хто нюхає, най чужого не слухає. (Жидач.)
Свого нюху йому досить.
- Нявня.** 1. Нявки — красні в лица, а сухі їйк тріски. (Грин.)
Нявки, лісові духи, що спокушують парубків.
- Няньня.** 1. Де дві няньки, там дитина без окз. (Наг.)
Де забото догляду, там найбільша шкода. Пор. Libl. 66; Гильф. 252.

О.

- Оба.** 1. Вони оба єден номер тримают. (Льв.)
Єб то, оба одної вдачі, роблять до спілки.
2. Ми оба: ти гівно, а я особа. (Дрог.)
Мудрованя.
3. Оба на єдно копито. (Гнілк.)
Однакові.
- Обарінок.** 1. Купив жу дїрку в обарінка. (Наг.)
Не купив нічого. Dziurka z obwarzanka, див. Adalb. Obietnica 19.
2. Обарінком скрутив сї. (Наг.)
Зігнув ся в дугу.
- Обачити.** 1. Обачиш тогда, коли своє вухо. (Гнідк.)
Не побачиш ніколи.
- Обачіне.** 1. Абисте мали обачіне! (Бела)
Просить милосердя, помилуваня.
- Обвеснувати.** 1. Хто сьи не обвеснує до Богослова, той не варт слухати божого слова. (Камінне коло Надв.) ...доброго слова. (Гол.)
Празник св. Івана Богослова припадає 8 (21) мая.
- Обгризати ся.** 1. Обгризає ся за всьо. (ЮК.)
Застуває ся, сварить ся.
- Обдарити.** 1. Обдарив дід бабу стариши набедрагами. (Гнідк.)
Набедраги — торби. Говорять про малозначний дар.
- Обдерти.** 1. Обдерли го як лишку. (Наг.)
Збіднів наслідком драч. З липового прутя дуть лико. Пор. Гильф. 2105.

- Обдертий.** 1. Обдертий такий, що рубцьи на нім цілого нема. (Наг.)
Про обідраного чоловіка.
2. Обдертий як Циган. (Сіл. Б.)
Цигани звичайно ходять обдерті. Пор. Adalb. Obdarty 1.
- Обернути.** 1. Куди оберни, то все діра на верха. (Ільк.)
Про щось подерте або незасібне.
2. Куди хоч оберни, таки горохом до стінн. (Кукиа.)
Интересний зразок приповідки зложеної з двох різних частин: Куди хоч оберни, все дірою на питу, а друга: До тебе говорити все одно, що горохом до стінн кидати.
3. Оберни сі Господоньку ласков своїов сьвятов небеснов! (Голг.)
Молитва в хвилі, коли сьвященик у церкві обертає ся до народа із сьвятими дарами.
4. Обертає, обертає, а все голим на верха. (Гнідк.)
Варіант до ч. 1.
- Обзорини.** 1. Ци га́таш да́де на обзорини? (Тухля)
Питав батько парубка, чи гадає слати свати до якої дівки.
- Оби. (Аби.)** 1. Оби такого ни видати й ни чувати. (ЮК.)
Говорять про щось страшне або дивне.
2. Обы тве ги динь, то програвш. (Тухля)
Бойківський діалект, зам. хоча твоє діло ясне як день, то програвш.
3. Обис у біді ни бив! (ЮК.)
Щобожне бажане.
- Обичай.** 1. Кождий край має свій обичай. (Ільк.)
Загальна обсервація. Пор. Adalb. Obuczaj 5.
2. Що край то обичай. (Ільк.)
Варіант до попереднього. Пор. Adalb. Obuczaj 1.
- Обігнати ся.** 1. Обігнати ся годі від жемоїди. (Стан.)
Що таке жемоїда — невідомо.
- Обід.** 1. Дькую вам за обід, шом сі наів дармоїд. (Наг.)
Жартлива примівка по обіді.
2. За кождий обід даю Богу душу, а попови сраку. (Кол.)
Жартлива примівка.
3. Йпк меш на обід і в вечеріх мід їсти, а що неділі постости відновиш, довікуєш си гаразд. (Грин.)
Гуцульська приказка.
4. На єдин обід десять бід. (Гнілк.)
Говорить нещасливий чоловік, що не має що їсти.
5. Перед обідом не вадить, а по обіді загладить. (Іль.)
Випити чарку.
6. По лихім обіді й худа вечера добре спакує. (Гнідк.)
Звичайне спостережене.
7. По обіді перекуска. (Гнідк.)
Зайва річ.
приповідки II.

8. Просине гу собі обідати! — Здрави з Богом обідайте! (Гр. ВЛ.)
Коли хто входить до хати в часі обіду, то хатні просять його до обіду, а він дякує отсими словами.
9. Просимо до обіду. — Заживайте здорові. Дькуємо. (Котуз.)
Варіант до попереднього.
10. Просимо до обіду! — Най Пан Біг прискочит, ходаки замочит. (Коб.)
Жартлива прамівка, варіант до поперед.
11. Хто по обіді не ляже, тому ся сало не зав'яже. (Наг.)
Про повбіданш сон. Пор. Adalb. Ohiad 6.
12. Чьєс на обід! (Котуз.) ...до обіду. (Кол.)
Скорочена формула; говорять чоловік входячи до хати, де обідають.
- Обідати.** 1. Не прийшла-ш обідати, а тебе відвідати. (Залісе)
Мовила сестра до брата, коли прийшла до него в часі обіду і її не просили до стола.
2. Обідайте з Богом сьветим, най вас Бог благословит. (Наг.)
Говорять чоловік входячи до хати, а в хаті обідають.
3. Обідайте, най вам кіт лапков пережегнат! (Мшан.)
Жартливий варіант до попереднього ч.
- Обізнати ся.** 1. Так би-сь обізнав, що нині за день! (Корч.)
Прокляте. Щоб ти не тямив себе. Пор. Знати ч. 1.
- Обіймати.** 1. Яку хто має, таку обіймає. (Цец.) Хто яку... (Луч.)
Мова про жінку.
- Обійти.** 1. Обійшов мі з мертвов кістков. (Наг.)
Народне віруванє, що обійшовши когось з мертвою кісткою можна зовсім задурити, визискати кого.
- Обійти ся.** 1. Обійде ся великдень без гречаної паски. (Ільк.)
Велике свято обійде ся без церемонії.
2. Обійде ся в неділю без сьвяченого. (Ільк.)
Варіант до попереднього.
3. Обійде ся циганське весіле без марципанів. (Наг.)
Обійде ся без панських забаганок.
4. Обійди ся смаком, як печеним раком. (Загоч.)
Перестань на малім.
5. Обійди ся на Різдво без паски. (Гнідк.)
Варіант до ч. 1.
6. Обійду ся, як без сьвяченого на Різдвяні сьвята. (Сап.)
Варіант до ч. 1 і 5.
7. Обійде ся без ня. (Пол. ВЛ.)
Обійде ся без мене.
- Обіляти.** 1. То треба обілляти. (Наг.)
Народній звичай обливати, т. зн. запивати всяку нову покушку. Пор. Wand. V, Werk 132.
- Обірвати.** 1. Крайний усе щось обірве. (Наг.)
Крайного звичайно бють.
2. Обірвав, аж ся обливав. (Бергом.)
Дістав по задниці і вхопив ся руками за неї.

3. Ти ще щось обірвеш від мене. (Наг.)
Набрати ся лайки або битя.
- Обіцянка.** 1. Обіцянка, а не данка — дурному радість. (Ільк.)
Сама обіцянка нічого не дає. Пор. Adalb. Obietnica 8; Libl. 20; Wand. I, Geloben 14, 15; Гильф. 2101; Нос. ст. 389.
2. По обіцянку треба швидкого коня. (Ільк.) ...свіжого... (Наг.)
Треба швидко наставати на її сповнене. Пор. Adalb. Obietnica 18.
- Обіцяти.** 1. Богато обіцяє, а мало дає. (Город.)
Щедрий на слова.
2. Лучше не обіцяти, як слова не здержати. (Ільк.) ...додержати. (Петр.)
Звичайна приказка. Пор. Wand. I, Geloben 1; II, Hatten 2; Muka 2582; Bebel 361.
3. Обіцяє горемн-терешн. (Наг.) ...золоті гори! (Сор.)
Про незвичайні обіцянки.
4. Обіцдили коли сцдили, а давали коли мали. (Наг.)
Про пусті обіцянки, що рідко коли справджують ся.
5. Обцяв Біг дати, але кавав чекати. (Ільк.) ...та... (Явор.) ...заждати.
(Кол.)
На божу обіцянку треба довго чекати.
6. Обіцыв міні зелені обарінки. (Наг.)
Обіцыв щось неможливе.
7. Обіцыв пан кожух, та єго слово тепле. (Петр.) ...тепли його слово. (Жид.)
Панська обіцянка звичайно не сповняє ся. Пор. Нос. ст. 389.
8. Обіцяє дулі на вербі. (Жид.) ...грушки... (Наг.)
Обіцяє щось неможливого.
9. Обіцяти гори, долини. (Гнідк.)
Обіцяти щось таке, чого чоловік немає.
10. Ти много обіцяєш, а слова не ховаєш. (Стан.)
Варіант до ч. 1.
11. Хто багато обіцяє, той рідко слова дотримає. (Ільк.) ...мало дає.
(Петр.)
Звичайний життєвий досвід. Пор. Schlei. ст. 183; Wand. I, Geloben 2, 24.
12. Хто рад обіцяє, той не має охоти дати. (Ільк.) Хто обіцяє... (Петр.)
Швидкий на обіцянку звичайно не додержує її.
13. Яков „обіцыв Біг“, також „прости біг“. (Гнідк.)
Яка обіцянка, така подяка.
- Облад.** 1. Не знає світови обладу. (Тисьм.)
Пор. Лад ч. 12.
- Облаки.** 1. В облаках „сказив би ся“ цілий варстат має. (Войн.)
Про лихого духа, що напускає град.
- Облесний.** 1. Облесний чвовек має гладкы слова и інші мысли. (Жег. ВЛ.)
Про облесного, говірливого чоловіка.
- Облизати.** 1. Оближи мені губи тогди, коли гіркі, а коли солодкі, то я собі сам оближу. (Красноіля)
Потіш мене, коли я в журбі, а в радости не потребую потіхи.

2. Ти знов хочеш щось облизати? (Наг.)
Хочеш набратися сорому або бійки.
- Обличчя.** 1. По обличчю ті кличу. (Стан.)
Гарне обличчя, гарне ім'я.
- Облуд.** 1. Воблудом ходит. (Будзан.)
Про неприємного чоловіка.
- Обмана.** 1. Обмана мі єї вчепила. (Наг.)
Чимось задурений чоловік.
2. Обмана не радість, коли смuteк по ній у серці. (Гнідк.)
Значіве неясне.
3. Прийшла обмана тай обманула Івана. (Стежн.) ...втуманила Йвана.
(Жидач.) ...вдурила дурного Івана. (Голешів)
Оповідане про дівчину, що намовила пастуха Івана до крадіжки. Пор. Етн.
Збірник VI, 219.
- Обминовище.** 1. Обминовище людське. (Наг.)
Говорять про стару дівку, що не вийшла за муж.
- Обмислити.** 1. Най вас Пан Біг обмислит! (Наг.)
Побожне бажане. Передача польського, „Niech was pan Bóg opatrzy“, в іронічній значінню.
- Обмова.** 1. Обмова — полова: вітер її рознесе, але й очі засипле.
(Цен.)
Вона може бути часом дуже шкідлива.
2. Я за обмовов не буду від хати до хати бігати. (Наг.)
Не дбаю про всякі сиплетні.
- Обмовити.** 1. Вже всі мої кісточки люде обмовили. (Наг.)
Жалуєся чоловік на людську обмову.
2. Обмовили мі люде від ніг до голови. (Наг.)
Варіант до попереднього. Пор. Adalb. Obmawiać 1.
- Оболок.** 1. Оболоком риби ходьит. (Наг.)
Громадою, хмарою.
- Обора.** 1. Коби чужа обора вівці годувала, всі би люди стада держали.
(Гнідк.)
Чужим коштом легко стада держати. У Поляків: Cudza obora bydła nie zachowa, Adalb. Obora 3.
- Оборіг.** 1. Оборіг вигадав сам Біг. (Белел.)
Оборіг — відома будівля для зберігання сіна або збіжжя в снопах.
2. Як жито в оборозі, то надія в Бозі. (Ільк.)
Говорить маючий чоловік.
- Оборона.** 1. Бабська оборона — язик. (Криввор.)
Язик — найострійше оружие жінки.
2. Ми до оборони перші, а до права остатні. (Вовч.)
Вільно наскаржитися, але без успіха.

Оборонити. 1. Оборонив го, як той злодій попа від вовків. (Наг.)

Натяк на оповідаче про злодія, що вкравши в поца вовчу шубу, сповідав ся потім, що оборонив єгомосця від вовків.

Обр. 1. Обре, Обре, сховай ся добре. (Доброс.)

Мабуть натяк на племя Обрів. Приговорюють в забаві т. зв. Хованці. Частіше кажуть „Бобре, бобре“.

2. Обри, Обри, ховайте сі добре, бо я лиху волю маю, пси по полю розпускаю: пуц! бери! (Ляхівці п. Богор.)

Повійший варіант попередньої примівки.

Обрадованна. 1. Не велика обрадованна. (Наг.)

Не велика радість.

Образ, образок. 1. Образка зи стіни забагає. (Наг.)

Забагає чогось незвичайного. Пор. вище, Наперти ся, ч. 1.

2. Перед образами молив ся, а людий кусав. (Бордун)

Про побожного вдирую.

3. Перед образом молсь, старшому поклонсь, а дурньови дулю дай. (Дар.)

Моральні приписи.

4. Показуй му образи, а він смотрит лубя. (Гнідк.)

Жартують із простакуватого Бойка.

5. Ти йому образи, він тобі лубя. (Льк.)

Говорять два, кождий про щось инше.

6. Шануй образи святі. (Стан.)

Култ ікон — се одна з основ грецького обряду.

7. Що за честь образам у коршмі! (Гнідк.)

В коршмі звичайно живють Жиди, що не держать побожних ікон.

8. Я за образи, а ти за гарбузи. (Залісе, Сапогів) ...йму... мині... (Жидач.) ...о о—ах ...о г—ах. (Город.) ...про ...про... (Печен.) Ми...

(Явор.) Ти йому... а він... (Бергом.)

Варіант до попередніх ч. 4, 5.

Образливий. 1. Обраливий як больчка, ще і сі догулити не мож. (Наг.)

Про обраливого чоловіка.

Обрік. 1. В сраці му вобрік грає. (Будзан.)

Говорять про бистрого, норовистого коня.

2. Оброку з бича дати. (Гнідк.)

Набати батогом.

3. Розгуляв сі обрік. (Сор.)

Про ситого, веселого коня або й про ситого гуляючого чоловіка.

4. То в він обрік так гуляє. (Наг.)

Про веселого, ситого коня.

Обсісти. 1. Обсіли го так, що ся і в ріці не обмие. (Тисьн.)

Scil. воші.

Обславити. 1. Обславили мі по цілій селі. (Наг.)

Обмовили.

Обстановка. 1. Там у нього в хаті така обстановка, як у лана. (Брех.)
Про багатого чоловіка.

Обуванє. 1. Потрафит на обуваню. (Гнідк.)
Приказка не повна. *Seil* потрафить надоложити час на обуваню, про лінивого чоловіка.

Обходити. 1. Дай Боже, аби нас лихе обходило, а наших ворогів аби не лишало! (Рогат.)
Не зовсім побожне бажанє.

Обходити ся. 1. З чим ся обходимо, тоє до нас лигне. (Ільк.)
Мова про всяку привччу.

2. Наймі мене то не обходить. (Наг.)
Зовсім мені байдуже.

3. Най тебе тото не обходить. (Наг.)
Не мішай ся до того, вась тобі до того.

4. Обхожу ся з нею, як з розбитим горшком. (Пачен.) ...айцем. (Кол.)
Доводжу ся обережно. *Por. Wand. I, Behandeln 2.*

5. Обходить сі з ним як зо псом. (Наг.)
Не шанує його зовсім. *Por. Wand. I, Behandeln 1.*

6. Так мене тото обходить, що аж нікуди. (Наг.)
Се мені байдуже.

Обценьми. 1. Обценьгами з нього слова не витягнеш. (Наг.)
Про мовчазливого чоловіка.

Овес. 1. Овес му під хвостом брикає. (Гяїдк.)
Про ситого коня, годованого вівсом.

2. То вівсик брикає в коня. (Наг.)
Говорять про брикливого коня. *Por. Wand. II, Hafer 45.*

2. Як ся пробіждат, то ся і овес спирожит. (Гнідк.)
Як чоловік намучить ся, то з'їсть і вівсний хліб замісь пирога.

Овечка. 1. Більше дасть вовни дурна овечка, як мудрий цап. (Карлів)
Господарське порівнанє.

2. Холить як овечка, а дудкає як баран. (Ільк.)
Про тихого, а завязтого чоловіка.

Огида. 1. Зійшов на чотири огиді. (Доброс.)
Зійшов на ганьбу.

Оглухнути. 1. Ци-с оглух, ци лиш так не чуєш? (Наг.) ...ци лиш татроха заступило? (Наг.)

Жартують, коли хтось допитуєт ся пару разів про якусь річ, яку йому вже вперед вяснено.

Оглядіти ся. 1. Оглядів ся, як наїв ся. (Дар.)
Поки був голодний, то йому не до того.

Огнь. 1. Від огдя біжу, а в воду скачу. (Ільк.)
З одной небезпеки в другу.

2. Він готов за ним в огець скочити. (Наг.)
Любить його дуже. *Por. Wand. I, Feuer 358, 391.*

3. Добре класти огонь, як готова колода. (Заставці)
Улекшене в праці. Пор. Колода 1; Adalb. Ogień 14.
4. З за огню би якрав. (Наг.)
Знач. із найбільше неможливого місця.
5. З огнем граш. (Наг.)
Не знаєш, з чим жартуєш.
6. З огнем не грай! (Наг.) ...не жартуй. (Кол.) ...нема жартів. (Збар.)
Крім буквального значіння має звичайно переносне: з завзятим, сердитим, запальним чоловіком не задрарай ся.
7. З огня та в воду. (Гвідк.)
З одного лиха в друге. Пор. Гильф. 2187.
8. На огня го печи, ци скаже слово. (Наг.)
Про упертого мовчущого чоловіка. Натяк на давній спосіб торгування злочинців або воєнних бранців при допитах при помочи огню.
9. Не погодиш огонь з водою. (Гвідк.)
Супротивні речі з собою негідні.
10. Не сховаєш огню в соломі. (Наг.)
Бо загорить ся. Пор. Adalb. Ogień 15. Вар. Niebezpieczna blisko ognia słoma.
11. Огень би го ваглий спалив! (Наг.)
Прокляте.
12. Огень би ті свйитий спалив! (Наг.)
Святий огонь часто в значінню грому.
13. Огень гірший ворог як вода. Бо вода єдиному озьме, а другому дасть, а огень свйитий нічого не лишат. (Наг.)
Народня поговірка.
14. Огень гірший як злодій, бо злодій украде і другому дасть, а вогень ві. (Мик. п. Дн.)
Народня поговірка. Пор. Adalb. Ogień 41, тільки замість води владе злодія, що „bywszy w domu kątę zostawi“, а огонь не лишить нічого.
15. Огень го там знає, не я! (Наг.)
Досадна поговірка.
16. Огень ну в руках. (Наг.)
Такий прудкий до роботи або до бійки.
17. Огень ті там свйитий знає. (Наг.)
Огень у поговірках та проклятах дуже часто персоналізуєть ся і звичайно в значінню неприянім, ворожим чоловікови, хоч і має епитет „святий“.
18. Огень 'д огневи присувати. (Гвідк.)
Непотрібна робота. Пор. Adalb. Ogień 21.
19. Огень з водою вікелі не погодиш. (Ільк.)
Пор. висше ч. 9, Adalb. Ogień 27, 39; Тимощ. 245; Е. Rot. 17.
20. Огень і вола добрі служити, але лихі панувати, (Ільк.)
Обое кожуть страшенно пошкодити. Пор. Adalb. Ogień 26; Wand. I, Feuer 17, 103; Čelak. 439; Wurzbach I, 318.

21. Огонь сьвятий мстить ся, як го не шануєш. (Ільк.)
Привають огнєви мстивість за не пошановок.
22. Огонь та вола, то добро й біда. (Лучак.)
Во можуть бути корисні і шкідливі. Пор. Wand. I, Feuer 29.
23. Огонь тай вода хоть добрі, бодай ніколи не панували. (Гвідк.)
Варіант до ч. 19, в формі побожного бажання.
24. Прийшов огню позичити. (Наг.)
Знач. прийшов тай зараз іде далі з хати. Пор. Adalb. Ogień1.
25. Прийшов як огню урвати. (Замул.) Приїхав... вхопити. (Богор.)
Варіант до попереднього.
26. При чужім огни свій горнець гріє. (Збар.)
Знач. користується чужим добром, надуживає чужої доброти. Пор. Adalb. Ogień 38; Wand. I, Feuer 4.
27. Тебе аби на терновім огни пік, то би сі від тебе правди не довідав. (Наг.)
Про упертого чоловіка.
28. То з огнем справа. (Наг.)
Знач. небезпечна справа.
29. Той би й на терновім огни не горів. (Колом.)
Твердий, недоступний для просьби, нелюдяний. На терновім огні палено упрів та чарівниця, а він, знач. ще гірший.
30. То огень не чоловік. (Наг.)
Такий горячий, сердятий, прудкий.
31. Хто на огень плює, тому на лиці огник повиштіє. (Наг.)
Народне віруванє. Огень або огник — се болючі і гниючі струпи. Пор. Wand. I, Feuer 25f.
32. Хто сі з огнем бавит, той сі в ночи вщит. (Наг.)
Народне віруванє, особливо в приложеню до дітей, які часто люблять бавити ся огнем.
33. Що дай Господи, то дай, а від того огнику сьвйитого оборони й ворога тьижкого! (Наг.)
Побожне бажанє.
34. Як би не сьвятий огник, то би тісний чоловік згіб. (Мшанець)
Іздає наняє майстра будувати хижу, а він робив недбало. Треба було взяти другого, а першого відправити. Щоби його не відправили, він погрозив огнем і лишив ся при роботі разом з другим.
35. Як на огни згоріло. (Наг.)
Пропало, щезло, минуло ся, прим. хліб або одежа.
36. Як огню не шьниєш, то він сі буде мстити. (Наг.)
Варіант до ч. 21.
37. Як огню стереже ся. (Ільк.) ...стережи сі. (Наг.)
Говорять про небезпечного чоловіка.
38. Як снить ся огонь, то значить, що до хати прийде злодій. (Розділ)
...зн. щастє. (Мервичі п. Жовква)
Народні віруваня.

Одвірок. 1. Нові одвірки до старої комірки.

Нове до старого не йде.

Одвуд. 1. То ще було за короля Олвуда. (Глібів)

Поговірка про якусь давню давнину.

Одебеліти. 1. Аж єи одебелів зо страху. (Наг.) ...одубів... (Наг.) ...остовпів... (Наг.) ...отетерів... (Наг.)

Зробив ся нерухомий зо страху.

Одежа. 1. Не одежа чоловіка, а чоловік одєжу красит. (Гвілц.)

Одежа не рішає про вартість чоловіка.

2. По одєжи нас витають, а по мудрости садят. (Гвілц.)

Хто гарно убраный, того радо витають і звичайно садять на перших місцях.

3. Я свою одіжку кладу під діжку. (Наг.)

Натяк на казку про дурясьвіта, що в гостиннім домі повечерявши будім то розібрав ся, але втік вікном і на діжку, що була там, де мав спати, написав от ті слова, а сам насрав в діжку.

Один. 1. Все одно, чи книш, чи пиріг. (Ільк.)

Хлиба, бо книш печений, а пиріг варений.

2. Оден має гребінь, а другий то, що на гребени. (Льв.)

Т. зн. воші.

3. Одна біда в хати, а десять до хати. (Бергом.)

Нещастє іде одно за другим.

4. Одна година скривить хрестянина. (Стара С.)

Знач. ніхто не знає чи вже за гостиву не доведеть ся йому вмирати.

5. Одна дітина, одна раднина, нема ся де перепратн. (Гірне)

Говорить бідна вдова.

6. Одна як одно імя. (Щечен.)

Одна жінка або дочка.

7. Одна як око в голові. (Богор.)

Люба, мила.

8. Одним богацьо не прибуде. (Ільк.)

Не великий прибуток.

9. Одного ті маю, як одну душу в Бога. (Кол.)

Говорить батько про сина або жінка про чоловіка.

10. Одно збирай, а друге давай. (Ільк.)

Чоловік збирає збіже, а видає гроші.

11. Одно лице, друге недобре. (Снят.)

Обов недали. Пор. Wand. I, Böse 14.

12. Одно минути, друге звинути. (Ільк.)

Про якусь лихо.

13. Одно тото, а друге нічо (Мик. в. Дн.)

Scil. говорять або робить.

Одинак. 1. І з одинака — драб або лайдака. (Стоян.)

Пор. Бдинак ч. 2.

2. Син одинак як не злодій, то піяк. (Кукиз.)

Пор. Бдинак ч. 2.

Однiвачка. 1. Однiвачка або ледашо або пiмчка. (Залiсє)

Пор. Бднiвачка ч. 1. Wand. II, Kind. 193.

2. От однiвачка! (Сор.)

Згiрдяний вислов про ледачу дiвчину.

Одманий. 1. Однакi, як би їх одна мати родила. (Луч.)

Дiти одноi матерi не все бувають однакi.

2. Не всiм однакo дано: одному сито, а другому решето. (Петр.)

Мова про суцiльну нерiвнiсть. Гумор лежить у словi „сито“, що має двоїме значiнє: satt i Sieb; зi складу речення випадало-б надiяти ся в другiй половинi антитези „голодно“. Пор. Wand. I, Einer 8, 17; II, Gott 479, 480.

Одур. 1. Ця тi олур напав? (Наг.)

Чи ти вдурiв?

2. Якийсь на нього одур зайшов. (Наг.)

Одурiв чоловік.

Одурiти. 1. Одурiла кобилiча голова. (Жидач.)

Про дурну жiнку.

2. Одурiти можна в таков роботюв. (Наг.)

Говорять про якусь зовсiм безцiльну роботу.

3. Ця ти одурiв, ця лиш трюха оцапiв? (Наг.)

Лайка на неприємного чоловіка, що робить якусь дурницю.

Оженити ся. 1. Кобим ся оженив, дав бим вола; кобим ся розженив, дав бим i два. (Явор.)

Чоловік бiжає оженити ся, а потiм не може витримати з жiнкою.

2. Лекше оженити сi, як розженити сi. (Наг.)

Розводи в католицьких церквах дуже утрудненi. Пор. Wand. II, Heiraten 35.

3. Не ожениш ся, поки тя не оббрешут. (Гвiлк.)

Говорять про парубка.

4. Оженив сi дурноватий, та взяв бiснувату, та не мали що робити, пiдпалили хату. (Городен.)

Поговiрка на лихе подружє, властиво взята зi свiтанки, пор. В. Гнатюк, Коломийки.

5. Оженити ся i повiсити ся, то в час нагадати ся. (Лучак.)

Песимiстичний погляд про вартiсть подружжя. Пор. италiйське: Pagliare e morire avviano sempre tempo.

6. Оженити ся ладна рiч. Одно каже: тату! друге кличе: папу! третє плаче: хлiба! а жiнка каже: таї мевi потрібно. (Стрiль.)

Радощi родяного життя.

Ожиг. 1. Вступи сi, бо ти ожогом очи виберу. (Наг.)

Говорить жiнка до напашливого чоловіка.

Озеро. 1. Иди в озеро та трiсца! (Мик. н. Дн.)

Озера i трясавини вважають ся осiдлом бiсiв.

Оказiя. 1. Оказiя ми ся трафила. (Отнєв.)

Пор. Wand. II, Gelegenheit 43.

Око, очи. 1. Аби ми очи цовиладили, як я то видiв! (Наг.)

Загалянасть ся чоловік, що не видiв чогось.

2. Аби-с ми в тии у очи не ліз! (Наг.)
Не докучай.
3. Аж єм свої очи забув. (Наг.)
Здигував ся дуже.
4. Аж за очи хапле. (Наг.)
Про велику красу або яргу, особливо червону барву.
5. Аж ми в очох сїм сот сввічок засняло. (Наг.)
Ударив ся сильно в голову.
6. Аж ми сї ош розбігают. (Наг.)
Дивує ся або ласо дивить ся на щось.
7. Аж очи блудьит. (Наг.)
Не явав, на що дивити ся.
8. Аж очи собі яривіє дивлячи ся на ню. (Богородч.)
Така гарна.
9. Аж у очи бє. (Наг.)
Про велику ясність.
10. Ану, очи ми вибери! (Наг.)
Не виджу нічого, говорить неписьменний чоловік. Пор. Adalb. Око 20.
11. А очи би тобі викапали на горячу плиту! (Ю. Км.)
Прокляте.
12. А як би там око було? (Наг.)
Говорить чоловік ударений з докором до того, що його вдарив.
13. Бачили, очі, що купували. (Ільк.) Виділи... (Залісе)
Натяк на відоме оповіданє про дурня, що замість масоців накупив хрину і удачи його почав плакати і от так промовив до своїх очей. Пор. Даль II, ст. 10; Wand. I, Aue 17.
14. Без того так як без очий! (Наг.)
Про якусь потрібну річ або книжку.
15. Бодай го мої очи не виділи, так як свого татуньї не виджу. (Наг.)
Клене жінка нелюбого чоловіка або сина.
16. Бодай му вочп завірнуло. (Будз.)
Прокляте на урядника, що завернув чоловікови письмо з суду.
17. В живі очи бреше. (Наг.)
Заперечує очевидну річ.
18. Вийи ми очи, ци знаю, як то било. (Мшан.)
Говорить чоловік, що не тямить чогось.
19. Вилупив очи як цибулі. (Наг.)
Про ватріскоогого.
20. Ватріщив очи, ніби с—тя хоче. (Пужн.)
Надув ся, аж очи ватріщив.
21. Ватріщив очі, як зарізданий баран. (Ільк.) ...як крілик. (Наг.)
Варіянт до поперед. Пор. Adalb. Око 100.
22. Ватріщив очи, як цап яйці. (Ком., Городок)
Варіант до поперед.

23. Витріщив очи, як чорт на фігуру. (Наг.)
Дідько не любить фігури і дауєть ся, чого вона тут стоїть.
24. Віл очий му сї то стало. (Наг.)
Прястрїт — віруване, що від зустрічі з людиною з поганими очима чоловік може захорувати.
25. Вікапали би ти очи! (Лол.)
Прокляте.
26. Він на мене злого вока. (Шужн.)
Сердять ся, гаїває ся. Пор. Етн. Зб. VI, 105.
27. Вічийка ни можу підвести. (Ю. Кн.)
Не важить ся поглянути, несміла, залякана.
28. Водит очима за мшов (Наг.)
Озирає ся, поводить очима.
29. В очи кому лізти. (Наг.)
Докучати, зебрати, допоминати ся довгу.
30. В очи кому штуркати. (Гнілк.)
Випоминати щось неприємне.
31. В очи му плюнь! (Наг.)
Безсоромний чоловік. Пор. Adalb. Око 37.
32. В очи му то скажу. (Наг.) До очий... (Наг.)
Говорить свідок на потверджене якогось закиду.
33. В очи сьвітят, а по за очи би чоловіка звів. (Бергом.)
Говорить з чоловіком як приятель, а поза очи шкядать йому. Пор. Adalb Око 99; Schlei. ст. 150.
34. В очох ми сї сьвічки засьвітали. (Наг.)
Від удару.
35. Де були мої очи, колп-м за тебе йшла! (Лол.)
Нарікала жінка на лихого чоловіка.
36. До ока стати. (Наг.) До очий... (Наг.)
Стати перед судом як ваочвий свідок.
37. До очий му скочпв. (Наг.)
Накинув ся на нього з лайкою або замахнув ся бити.
38. До очий скаче. (Наг.)
Лас ся сердято, грозить бійкою.
39. Дре люльом очи. (Наг.)
Докучає людям своїми просьбами.
40. Єдним оком зиркає. (Наг.)
Шдозірає щось, або слідить за кимось.
41. Єтно око має більше віри, ніж два. (Ільк.)
Щось не ясне.
42. Живнєм му очи випечу, окропом. (Ю. Кн.)
Грозила жінка непобцтовому чоловікови.
43. Засцьвити очи. (Наг.)
Заплакати.

44. Затули си очи! (Наг.)
Не диви ся або удавай що не видиш.
45. За очима пійти. (Гнідк.)
Пійти невідомо куди, без ціля.
46. З ока виконати. (Гнідк.)
Значіне неясне.
47. З очей му видно, що поганий чоловік. (Наг.) ...що бреше. (Наг.)
Про лихого, брехливого чоловіка, якого пізнають по певнім погляді. Пор. Adalb. Oко 83; Schlei. ст. 150.
48. З очей му искри скачут. (Наг.)
Сердитий, розгніваний.
49. З очей му читає. (Наг.)
Пізнає його мисли по очах.
50. З якими очима я перед ним сї покажу? (Наг.)
Соромно мені показати ся перед ним.
51. Іди, куди ті очі ведут. (Наг.)
Відправляють нелюбю людину. Пор. Adalb. Oко 17.
52. Іди, най ті мої очі не видьт. (Наг.)
Говорить неприємному чоловікови. Пор. Schlei. ст. 189.
53. І одно око спати хоче. (Мінч., Ільк.)
І одноокий спить. Пор. Adalb. Oко 19; Wand. I, Auge 8; Schlei. ст. 150.
54. І поганими очима не диви ся. (Гнідк.)
Упоминають такого, що має погані очі.
55. Йому вже засрані вочи. (Будз.)
Стидно йому вже кудись вийти.
56. Кого болят очі, той горівки не хоче. (Ком.)
Жартують із чоловіка, якого обмянули при черзі пючи горівку.
57. Кому в очах темно, той усе заїзе в Лейбові огіркви. (Ком.)
Кепкували із злодія, зловленого в огірках, який оправдував ся тем, що йому було темно в очах.
58. Куди очам шло, і ногам похило. (Гнідк.)
Нога йдуть залюбки туди, де чоловіка щось тягне.
59. Лиш о едно око схибив. (Наг.)
Ставив на лютерію і трафив число о одну одиницю більше або менше, як треба було. Пор. Wand. II, Auge 196.
60. Лучше одно око своє, ніж чужії обі. (Ільк.)
Загально відома правда. Пор. Adalb. Oко 32.
61. Лучше око золота, ніж камінь олова. (Ільк.)
Око відповідає більше менше фунтови, а камінь сотнаррови.
62. Має на очох. (Наг.)
Погані очі.
63. Має паскудні очі: як сї подиви, то наврочит. (Сор.)
Уроки бувають наслідком того, коли на людину гляне хтось поганими очима.
64. Май го на оці! (Наг.)
Стережи пильнуй його.

65. Мати око на кого. (Наг.)
Підозрівати, стежити за ким. Пор. Wand. I, Auge 349.
66. Мало го очима не з'їв. (Ільк.)
Із зависти або ненависти.
67. Мало му в очи не вскочит. (Наг.)
Примилює ся, приподоблює ся.
68. Межé-очи му заїхав. (Наг.)
Ударив в лице.
69. Навіть ми сі на очи не навертай. (Наг.) ...не покажуї! (Наг.)
Говорять ненависному чоловікови.
70. На-в млі-віч то буде. (Наг.)
Зараз, в тій хвили.
71. На едно око сліпий, а на друге не бачеть. (Ільк.)
Про сліпого, який удає видючого, підсліпуватого. Пор. Adalb. Око 36.
72. Най ми очи видіаут, як я то видів! (Наг.)
Закляте, коли чоловік відпирає ся, що чогось не бачив.
73. Цай очи плачут, як не вадріли, що купили. (Зазул.)
Вар. до ч. 13.
74. Най ті в очи не кле! (Наг.)
Не заведуй. Пор. Wand. I, Auge 386.
75. На свої очи видів. (Наг.)
Власними очима.
76. На твоїх очох то сі стало. (Наг.)
Ти се бачив своїми очима.
77. Не видів єя на очи. (Наг.)
Не видів чогось зовсім.
78. Не доглянеш оком, то доложиш ворком. (Петр.)
Недбальство доводить до страти. Пор. Adalb. Око 30; Libl. 16; Сим. 2629;
Нос. 156, 256, 281. Доповн. 59; Wand. I, Auge 258.
79. Не маю до нього ока. (Наг.)
Не маю смілости іти до нього.
80. Не можу очий відервати. (Наг.)
Таке цікаве та привабне.
81. Не спускає го з очий. (Наг.)
Слідить за ним.
82. Одні очи і плачут і сміют ся. (Явор.)
Настрій чоловіка міняє ся, по плачу вступає веселість.
83. Ока до нього не вказуй! (Наг.)
Не йди до нього, не поступай ні кроком.
84. Ока з мене не спустит. (Наг.)
Дивить ся на мене уперто.
85. Ока не зажмуриє усю ніч. (Наг.)
Не міг заснути.
86. Око би виймив. (Наг.)
Такий скупий, безсердечний.

87. Око би ти вилізло! (Наг.)
Говорять завидючому чоловікові.
88. Окови не вір, язикови не против ся. (Снят.)
Думка не зовсім вірна, бо звичайно око віршио найбільше, і язикови проти-
вимо ся найбільше. Пор. Adalb. Око 54.
89. Око в око. (Наг.)
Чоловік стає против чоловіка або против звіра.
90. Око-двадцять! (Наг.)
Про щось гарне або щасливе.
91. Око за око, зуб за зуб. (Наг.)
Старинна форма жарг. Пор. Adalb. Око 75; Wand. I, Auge 12.
92. Око ві свербит, новина буде. (Наг.)
Народне вірування.
93. Око му висадив. (Наг.)
Вибив або підбив.
94. Ог тоти скльині очи бодай здорові були, а тамті бодай викапали!
(Наг.)
Благословила жінка пана, що цінуючи її худобу, зразу великими очима подав
низшу ціну, а потім, коли вона напустила ся на нього, добув окуляри і при-
давивши ся близше признав вишшу ціну.
95. Очи бере. (Гнідк.)
Про велику красу.
96. Очи би видер. (Наг.)
Сердцятий, сварливий, напасливий чоловік. Пор. Adalb. Око 76.
97. Очи би їли, а губа не хоче. (Ільк., Кобр., Петр.)
Чоловік ситий, бачучи якусь приваду страву, рад би ще їсти, але не може.
Пор. Adalb. Око 49; Wand. I, Auge 80, 82.
98. Очи би їли, та в живіт не влазит. (Луч.)
Варіант попереднього. См. 565; Мука 231, 234.
99. Очи би ти викапали! (Наг.)
Проклятьє, щоб ти осліп.
100. Очи веселі, як у ястряба. (Лол.)
Про веселого, асноокого чоловіка.
101. Очи виколоти кому. (Гнідк.)
Надоучити або осліпити.
102. Очи витрішені як у сови. (Наг.)
Про великі, викочені очи.
103. Очи засліпити кому. (Гнідк.) ....замилити... (Гнідк.) ...засипати...
(Гнідк.)
Обаламутити когось.
104. Очи злипають ся, як би ми хто вкинув соли до них. (ЮК.)
Обсервація не зовсім вірна, бо від соли очи не злипають ся, але плачуть.
105. Очи злипают сї, як би їх медом помастив. (Наг.)
Говорять про чоловіка, якому хочеть ся спати.

106. Очи лишити. (Гнідк.)
Значіння неясне.
107. Очима би їв, та душі не приймає. (Наг.) ...череву. (Наг.)
Не має апетиту. Пор. Мука 231, 234, 3049; Wahl II, 35.
108. Очима би ні звів. (Наг.) ...ні їсть. (Наг.)
Про ненависного чоловіка. Пор. Слав. I. 109.
109. Очима пасти кого. (Гнідк.) ...пасе. (Наг.)
Поводити очима за ним, слідити його рухи. Пор. Adalb. Око 62; Wand. I, Auge 424.
110. Очима сьвітити. (Наг.)
Підхлібляти ся кому.
111. Очи ми виберіт, ци бни вас пізнав! (Наг.)
Говорив чоловік при стрічи з давним знайомим.
112. Очи ми сі віднають. (Наг.)
Дрімаєть ся меві.
113. Очи-м свої видивив за тобов. (Наг.)
Дивив ся довго і надармо. Пор. Wand. I, Auge 430.
114. Очи му бігаєт, як у миши. (Наг.)
Про рухливі, цікаві очи.
115. Очи му в стовп стали. (Наг.)
Нерухомі очи зомлілого чоловіка. Пор. Adalb. Око 44.
116. Очи му грают. (Наг.)
Веселі, жартобливі, сьмішкуваті очи.
117. Очи му вигнало з голови. (Наг.)
Від тяжкого удару або слабости.
118. Очи му йграют, аж промавіють. (Наг.)
Варіант ширший до ч. 113.
119. Очи му на мьбірї стали. (Наг.)
Впер очи в одво місце.
120. Очи му на мотузках висьт. (Наг.)
Жартують з чоловіка з випуклими або підшлелими очима.
121. Очи му отворив. (Наг.)
Нарозумив, повідомив про щось.
122. Очи му палут за кусником хліба. (Корч.)
Голодний бачить, як інші їдять хліб, а йому не дають.
123. Очи му побараніли. (Голг.)
Отупіли, помутніли.
124. Очи му погані. (Наг.)
Лайка.
125. Очи му посоловіли. (Наг.)
Потускніли перед сном.
126. Очи му сі блисьят як вовкови. (Наг.)
Про захланного чоловіка. Пор. Adalb. Око 90.
127. Очи му червоні, як у крилика. (Наг.)
Мабуть про альбіноса.

128. Очи свої забути. (Гнідк.)
Варіант до ч. 3.
129. Очи чорні як терен. (Дрог.)
Влучне порівнянє. Пор. Adalb. Око 45.
130. Очи як цибулі. (Наг.)
Випулені, великі.
131. Очом своїм ввійрйти не хочу. (Наг.)
Коли чоловік бачить щось дивного і неправдоподібного. Пор. Слав. II, 39.
132. Очом страшно, а руки зроблять. (Луч.)
Дивити ся на якусь роботу страшно, а проте людські руки зроблять її.
Пор. Adalb. Око 47; Тимош. 98; Дяк. 1357.
133. Панське око коня тучить. (Ільк.)
Коли пан доглядає сам своє добре, то йому добре діє ся. Libl. 32; Bebel 91
Wand. I, Auge 45; Гильф. 2147; Слав. II, ст. 9.
134. Перед очима ми стоїть. (Наг.)
Живо пригадує собі.
135. Погані очи гірші від мечь. (Наг.) ...вати. (Гнідк.)
Бо задають невримі рани, народне віруванє.
136. По за очи наговорив. (Наг.)
Про всяку обмову.
137. Поперед очи ми сі снує. (Наг.)
Ходить часто передомною.
138. Попівське око. (Гнідк.)
Scil. ненаєтне. Пер. Wand. I, Auge 369; Нос. 407; Слав. II, 68.
139. Прижчурі едно око! (Наг.)
Старай ся як мога менше бачити.
140. Про людське око зробити. (Наг., Гнідк.)
Зробити так, аби здавало ся, що щось зроблене.
141. Пролупи очи! (Наг.) Протри... (Наг.)
Вставай рано. Дяк. 1354.
142. Псови очи, а чортові душу запродав. (Ільк.)
Про безсоромного і нечесного чоловіка. Пор. Adalb. Око 86.
143. Силуваними очима не мож ся дивити. (Явор.)
Значіне неясне, бо „силувани“ не те, що чужі.
144. Стережи як ока в голові. (Наг.)
Пильнуй як найстараннійше. Пор. Krumb. ст. 232; Wand. I, Auge 391;
Libl. 226; Слав. II, 42.
145. Світ за очи пішов. (Наг.)
Пішов сам не знаючи куди.
146. Так як би му в ока випав. (Мшан.)
Такий подібний до нього.
147. То здорово на очи. (Льв.)
Говорять прохожі, коли кому вітер засипле очи порохом.
148. То його праве око. (Ільк.)
Щось немов права рука, довірений чоловік.

149. То його в очі коле. (Наг.)
Говорять про завидючого чоловіка, що задрить на чуже добро. Пор. Слав. I, 221; Гильф. 714.
150. То ще очі завидючі! (Наг.) ...лукаві. (Наг.)
Про зависного чоловіка. Нос. ст. 274; Слав. II, ст. 9.
151. Треба му з очий здоймати. (Наг.)
Полуду або уроки, а в переноснім значінню треба йому сказати правду, вияснити якесь діло.
152. Чого не дізриш очима, за то відповіш плечима. (Наг.)
За недогляд карають. Пор. Нос., Доповн. 59.
153. Чого очі не видять, того серцю не жаль. (Ільк.)
Те забуваєть ся швидко. Пор. Adalb. Око 13; Гильф. 99, 322; Wand. I, Auge 283; Bebel 394; Haller II, 13; Libl. 122; Слав. I, 299.
154. Чотири очі ліпше видят як двоє. (Льв.)
Двоє людей ліпше видять як один чоловік. Пор. Adalb. Око 14; Слав. II, 56.
155. Що з очий, то і з гадки. (Наг.) ...з плечий. (Кол.)
Чого не бачимо, то забуваємо. Пор. Libl. 43; Adalb. Око 9, 10; Слав. I, 220, 257; II, 38; Whisl. ст. 182; Wand. I, Auge 25; Bebel 395; Wahl I, 169.
156. Що очі ввидьт, то руки зробить. (Наг.)
Про зручного майстра. Пор. Adalb. Око 7; Wand. I, Auge 44.
157. Що очі ввидьт, то руки озьмут. (Наг.)
Про зручного злодія. Пор. Wand. I, Auge 218.
158. Що очі видят, то серцю не жаль. (Луч.)
Бо має задоволенє з виду. Вар. до ч. 153; Wand. I, Auge 283.
159. Я без очий не даю. (Наг.)
Без власного догляду.
160. Я вже там свого вока не можу вказати. (Льв.)
Не можу там іти.
161. Як з ока викапаний. (Наг.)
Говорять про дитину, подібну до батька або матери або когось иншого. Пор. Adalb. Око 21; Wand. I, Auge 433; Libl. 183.
162. Я з залу очий не маю, (Наг.)
Як чоловік не видить щось такого, що стало ся за його плечима. Пор. Wand. I, Auge 400; Нос. Доповн. 72.
163. Як му що впаде в око, то ніхто не вийме. (Підгірки)
Говорять про злодія, що як собі що влодобає, то мусить украсти.
164. Як не придреш очі, то придреш мошенку. (Мінч.) Коли... (Лев.)
З недогляду і недбалства буває страта, яку треба оплачувати грішми. Пор. Adalb. Око 30; Libl. 16.
165. Як оком кліпнути. (Голоб.)
Один момент, одна хвилина.
- Околот. 1. Бий як в околіт! (Наг.)**
Бий дуже, на осли. Le Roux de L. I, 38.
- 2. Най сі сунут околоту, не маю охоти. (Рибно)**
Не маю охоти їх підпірати, мова про стіжок.

- Окопсько.** 1. Аби ті на вокопсько винесли! (Товсте)
Промляте. Окопсько — жидівське кладовище.
- Окріп.** 1. Впарив си окропом, то й на воду дув. (Орел.)
Хто опухає ся на чимось великим, боїть ся й найменшої страти.
2. Хто на окропі спарив ся, і на зимну воду дув. (Ільк.)
Варіант до поперед.
3. Хто ся спарит на окропі, той на зимне дмухає. (Мінч., Петр.)
Вар. до ч. 1 і 2.
4. Як би го окропом опарив. (Ільк.)
Кричить з болю. Пор. Слав. I, 221.
- Окуляри.** 1. Справив їй окуляри під очима. (Наг.)
Попідбивав очі.
- Олень.** 1. Уже олень у воду скочив. (Гвідк.)
Значіня не зовсім ясне, мабуть початок весни, коли лід у лісовій річці стає
і олень може скочити в воду.
- Олій.** 1. Без олію ни зомлію, а биз хліба удурію. (Жидач.) ...не шалію.
(Луч.)
Без олію можна обійти ся, а без хліба ні.
2. Без олію не зімлію, бараболю саму зголю. (Ком.)
Варіант до попереднього.
3. Без олію не зімлію, а без риб нікто не згиб. (Озеряни)
Варіант до попереднього.
- Олійник.** 1. Олійник на дождж фівкає. (Наг.)
Олійник — іволга. Народне віруванє.
- Оліярник.** 1. Оліярники — цупнаки, бо як забивають клинки тараном,
або б'ють довбеньками малі клинці, то тільки й чути: цуп-цуп!
(Ком.)
Про комарнянських оліярників див. Допись Н. С. (Андрія Коса) в збірці
„Молот“, вид. 1878 р. ст. 417—418.
- Омана.** 1. Омана підмовит і пана. (Кути)
І пана можна обдурити.
- Омаста.** 1. Омаста — сіль і вода. (Наг.)
Жартують селяни.
- Омелько.** 1. Змішав ся, як Омелькова мати перед смертю. (Ільк.)
Натяк на яесь народне оповіданє.
- Оминути ся.** 1. Оминути ся з правдою. (Гвідк.)
Збрехати.
- Оморок.** 1. Омороком съвіт ми ходит. (Гвідк.)
Не розумію нічого.
2. Омороком ходжу, ни могу ся дивити, аж ня за серце стисло. (ЮКм.)
Ходжу затуманений.
- Омотати.** 1. Омотав го так, що ні в зад, ні в перед. (Бор.)
Знайшов ся в безвихіднім положеню.

- Онимно.** 1. Онимно ми при чесних людбох того казати. (Наг.)
Соромно, стядно.
- Онишко.** 1. Видиш, Онишку, знаєш і крутиш! (Бережани)
Говорять до крутара.
- Онучна.** 1. Мочи онучки, бо будут їх прати чужії ручки. (Ком.)
На чужії руки можна собі дозволити.
- Опанувати.** 1. Най того опанує, хто свого не пильнує. (Льв.) ...шанує.
(Льв.)
Опанує, всіл, зла сила.
- Опеньки.** 1. Як богато опеньків, то жито на-без-рік добре вдасть ся.
(Лучак.)
Народне віруване.
- Оперезати.** 1. Так як би мене батогом по серци оперезав. (Стан.)
Заболіло на серці.
- Опиханий.** 1. Ця опихане, паночку? (Гол.)
Мовила лінява баба, як їй пан обіцяв міх шпона. Пор. Гильф. 3374;
Schlei. 157.
- Оповідати.** 1. Оповідас, як то било, в кінця. (ЮК.)
Оригінальний спосіб вислову: кінець замість початку.
- Опришок.** 1. Добрий з него вопришок. (Будзавів)
Говорять про пустого, збиточного хлопця.
- Опуста.** 1. Опуста то для мене — три дни дармо ходити. (Льв.)
Опуста — страта часу.
- Опустити.** 1. Опустив вуха, гій лоух на дощ. (Івамівці)
Про похнюпленого, згривеного чоловіка.
2. Опустив світ і порткя. (Наг.)
Говорять про недбалого чоловіка або про такого, що стратив усяку надію.
Пор. Wand. V, Welt 643.
3. Що нині опустити, завтра не здогониш. (Луч.)
Не слід занедбувати ся.
- Опутати.** 1. Опутати кого. (Гнідк.)
Збаламутити, позбавити власної волі.
- Орава.** 1. Ціла орава їх прийшла. (Льв.)
Велика юрба.
- Оранє.** 1. Не було з раня ораня, то пополудне не надїяти ся. (Красосієлці)
Не було доси добре, то й на далі не буде.
- Орати.** 1. Ввори мівко, посій рідко, вродить ся дідько. (Льв.) Зори...
(Дид.)
Рільницька приказка про шкідливість мілкого орана.
2. Єден оре, другий дере. (Лучак.)
Рільник оре, ляхвар дере. Пор. Wahl I, 165; Osm. Spr. 153.
3. Нї оравши нї сїявши. (Гнідк.)
Завепад господарства.

4. Ори, мели тай їдж. (Гнідк.)

Цитан уявляв собі такою приязною легкістю мужицького ремесла.

5. По яри не ори. (Дид.)

По весні даремно орати.

6. Так ори, як ниши, де ни возьми, там лиши. (Жидач.)

Значіве неясне.

7. Хто оре і сів, той ся надіє. (Петр., Ільк.)

Рільницьке правило. Пор. Wahl I, 30; Сим. 276; Wand. I, Acker 25, 45.

8. Як мати погано орати, то ліпше випрагти. (Явор.)

Буває так, що не орець си, земля тверда або мокра.

Орел. 1. А гиль-га, ореві би ті розбили! (Наг.)

Кричать на гусей, що зайшли в шкоду.

2. На орла кругулець. (Гнідк.)

Примовляють, коли слабший іде на сильнішого.

3. Орев би ті сийриє! (Наг.)

Кленуть курці або гусці.

4. Орел найлучше літає, але й мало спочиває. (Гнідк.)

Видно, що літання робить йому приємність.

5. Орел не вилітає мухи ловити. (Гнідк.)

Великий чоловік не воює з дрібними противниками.

6. Орел не пристає з воробцями. (Ільк.)

Слабший міцнішому не товариш.

Орендар. 1. Орендарю, орендарю, мій чесний господарю: чогось моє тіло ослабіло, щоб що доброго — вишило би й з'їло. (Туритьче)

Промова коршменного гостя до арендара.

Оружє. 1. Беріг ся до оружя: до хліба та до ножа. (Дар.)

Заохота до їди. У Ільевича без „Беріть ся.“

Оса. 1. Оси в гнізді дразнити. (Гнідк.)

Наробити собі ворогів.

2. Осою пустити ся. (Гнідк.)

Виступити ворожо против кого. Пор. Слав. I, 294.

3. Пустив му сі осов до очей. (Наг.)

Вар. до попередного. Пор. Нос. ст. 392; E. Rot. 155.

Осафат. 1. Здибаємо ся на Осафатовій долині. (Лучак.)

Народне віруванє про місце страшного суду.

Осел. 1. Ти осле дарданський! (Дрог.)

Школярське прозвище.

Осика. 1. Осика сама горит, сама дує, сама собі воду носить. (Пужл.)

Осика як горять, то фукає паром і випускає бульки з себе.

Осиковий. 1. Осиковий му кіл у серце! (Наг.)

Кленуть упиря. Бувало так, що викопували упиря з гробу і в домовині повернувши трупа лицем в долину, вбивали йому в глечі осиковий кіл.

- Осина.** 1. Агу на тя, а осина би ти! (Княж.)
Омляки для відвернення злого духа.
2. Пек та осина на тебе! (Наг.)
Відчіпне на злого чоловіка.
- Осичина.** 1. З осичини не роблять кодїс. (Ільк.)
Бо вона не геть ся.
2. Осичина — сипичина. (Наг.)
Бо шипять на огни і пускає бульки.
- Осідлати.** 1. Осідлати кого. (Гнілк.)
Поневолити.
- Осінь.** 1. Осінь одного заморожат, а весна двох. (Голешів)
Т. зн. осіні морози менше небезпечні як весняні.
- Оскома, оскомина.** 1. Має оскомину на зубах. (Наг.) Оскома ти. (Гнілк.)
Оскома має двоє значіне: коли чоловік паїсть ся пр. квасних яблук, то дістає оскому на зубах, на яку допомагає сіль, утерта на зуби. В переноснім значіню „дістати оскому“ знач. кривдувати собі на якусь неосягнуу цілю.
- Осліпнути.** 1. Бодай єе осліп! (Наг.)
Провлять.
2. Та ще-м не осліп, ще виджу добре. (Льв)
Боронять ся чоловік, якому закидають, що не видить добре.
3. Як осліпниш, справ си окуляря. (Жидач.)
Приятельська порада, звичайно непотрібна.
- Осеба.** 1. Що ми за себа — горшки лизати. (Голг.)
Жартлива поговірка про якогось полизайка. Пор. Нос. ст. 392.
- Осока.** 1. Гарно осокá грав! (Стара С.)
Осока — шувар.
- Оставати ся.** 1. Оставляйте сї з Богом! (Наг.) ...здорові! (Наг.)
Говорять при відході з хати. Пор. Слав. II, 13.
- Остатний.** 1. Або я остатна? (Сор.) ...лєцта? (Льв.)
Остатна — делікатний вираз замісь курва.
2. Най буде й остатне, аби по статне. (Ком.)
Хоч морально зіпсуте, має гарну поставу.
3. Остатний а останковий, то не однаковий. (Ком.)
Остатний має ширше значіне, а останковий часткове.
4. Хтось мусит остатний бути. (Наг.)
Не кождий може бути першим. Пор. Мука 1342.
5. Ще-м, Богу дькувати, не такий остатний! (Наг.)
Не такий бідний.
- Остатняк.** 1. Остатняк би ти був! (Наг.)
Провлять, щоб ти вмер. Остатняк —остатний день жита.
- Остаток.** 1. Хто по остатку лізе, той добре ріже. (Явор.)
Значіне неясне.
- Острий.** 1. Острий, що й не приступай до нього. (Наг.)
Неприступний, суворий.

2. Острий як бритва. (Сор.)

Про гнївливого або дотепного чоловіка.

3. Острий, як жидівська тупиці. (Наг.) ...сокира. (Жилач.)

Про тупоумного чоловіка.

4. Таке востри, як у баби зуби. (Жидач.)

Іронічно про якийсь пратушений знаряд.

Острити. 1. Не остри зуби на мій хліб, бо єї своїм подавши. (Кол.)

Говорять завидуючому чоловікови, або такому, що чигає на чужий спадок.

2. Острить зуби, як кіт на сало. (Ільк.)

Кіт не потребує острити зубів, бо має без того острі. Пор. Libl. 189.

Острів. 1. З відки ти? — З Острова. — А чий ти? — Хлопа. — Їв би-с? — Їв би-м. — Хцеш борщу? — Нья, не хцу. — Хцеш логази? — Зачер бим во два рази. — Їв би-с квас? — Я їв квас, як ішов до вас, — З'їв би-с пирога? — З'їв бим і два. — Хцеш каші? — Шо ласка ваші. (Явор.)

Гумористична розмова.

Отець. 1. Вітцїв як у стрісі воробцїв, а мати єдна. (Наг.)

Питанє вітцївства дуже часто невьясненє.

2. Во імя Отця й Сина бив отець сина, а син вітцїв, тай не було тому кінцѣи. (Ляхівці)

Пародія молитви.

3. Во імя Отца — за отца, і Сина — за Максима, і Духа — за Андруха, і амінь — за камінь. (Калуш)

Пародія молитви.

4. Во імя Отця і Сина, ліпша Каська як Марина. (Ірлук.)

Пародія молитви. Пор. Імя 1.

5. Забив ти мого вітцѣя, забю я твою свиню. (Наг.)

Жартлива погроза.

6. І за рідним вітцѣом так єс не плакав, як за тов дурницею. (Наг.)

Коли хтось плаче за чимось дрібним.

7. Імя отца за Отця, і Сина за Максима, і сьвятого за сліпого, і Духа за Андруха і амінь за камінь. (Бабухів)

Варіант до ч. 3.

8. Його отець того не любить. (Ільк.)

А він сам і поготів.

9. Мій отець був стрілець, стрілив на пец та в горпечь. (Наг.)

Жартлива приказка.

10. Миа уцї і сина, Рузька, Каська і Марина. (Ровділ)

Пародія молитви.

11. Не той отець, що вродив, але той, що виховав. (Наг.)

Уродити не штука, а виховати штука.

12. Один отец десятеро дітей вигодує, а десятеро дітей одного вітця не годні. (Кобил.)
Неоладні порядки з розпаданем великих родин. Пор. Osm. Spr. 143.
13. Отець збирає, син розкидає. (Кобил.)
Про марнотратного сина. Пор. Wand. I, Alter 4; Schlei. 183.
14. Отець по батьківськи побє, по батьківськи й помилує. (Ільк.)
Стара праявка.
15. Такий ти й вітчище поганий був. (Наг.)
Говорять поганому чоловікови.
16. Той ще свого вітчищя поганого перейшов. (Наг.)
Ще гірший від батька.
17. У мого вітця били три стодоли: в одні стояв мак, друга такої так, а в третій миш в розуму зійшла, ніде зерна не найшла. (Мшан.)
Гумористична приповідка про такого, що удає з себе богацького потомка.
17. Який отець, такий син. (Гвідк.)
Пор. I, Батько 12.
18. Я не твого вітця син. (Наг.)
Так ти-ж і не рівняй ся зо мною.
- Отчество.** 1. Отчество на язиці, а в серці облуда. (Ільк.)
Приказка книжного походження.
- Отинія.** 1. Купив собі Отинію! (Стан.)
Купив, набув щось недале
2. Купив всь собі Отинію, тримай же собі Отинію. (Бар.)
Варіант до поперед.
- Отіпати.** 1. Отіпає ним, як горсткєв. (Наг.) ...снопом. (Наг.)
Кидає, термосить.
- Отруби.** 1. Хто ся в отрубам змїшає, того свині з'їдять. (Ільк.)
Отруби — частини кори із збіжєвих зерен, мелених на жорнак або в млинї, які потім висївають ся і називають ся де инде висївками.
- Оттак.** 1. Вже й „оттак“ не кажіть. (Лучак.)
Нема що більше казати.
2. Оттак іди тай не бав сі. (Наг.)
Ото йому удало ся.
- Оттуда.** 1. Оттуда на зломану голову! (Ростоки)
Прокляте, коли хтось пішов в однім напрямі, або упав.
- Отченаш (молитва).** 1. Нема оченаш, нема хліба. (Льв.)
Говорили старцєви, що прийшов зебрати, а не вмів навіть змовити „Отченаш“. Шерше значіне — ненавченому до якогось діла не дають плати.
2. Отченаш, батько наш кури крав, на під клав: Дай Боже поїсти, за другими ще полїсти. (Озеряни)
Пародія молитви. Пор. Нос. 274.
3. Отче наш, батько наш кури крав, на під клав, Бога просив, аби всі поносив. (Наг.)
Варіант до попередного.

4. Отче наш, же вси що-сь украв, принеси! А я вкрав ковбасу, завтра рано принесу. (Ворона)
Инша пародія.
5. „Отченаш“ за малою говорити. (Гвідк.)
Легка робота.
6. Очінаш, на халаш (вар. татку наш) кури крау, у міх клау; кури котіди у міх ни хокіли. (Голови)
Варіант до ч. 2 і 3.
7. По „Оченаши“ напиймо ся по чаши. (Ільк.)
Дяківська приказка.
- Офіра.** 1. Ні Богу офіра, ні чортови сьвічка. (Тереб.)
Говорять про чоловіка, ні до чого невдалого.
- Охота.** 1. Без охоти нема роботи. (Григ.)
Найліпше йде робота з доброї волі. Пор. Libl. 68; Слав. I, 239.
2. Де охота, там і робота. (Ком.)
Варіант до попер.
3. Охота гірша неволі. (Лучак.)
Що чоловік робить по добрій волі, то иноді не зробив би того під примусом.
Пор. Дик. 310; Нос. ст. 396; Снм. 1839.
4. Яка охота, така робота. (Жидач.)
Як велика охота, то робота йде дуже спірно.
5. Як нема охоти, то нема роботи. (Жид.)
Антігева до попер.
- Очерет.** 1. В очереті шукає сука. (Ільк.)
Даремна робота.
2. Як чорт в очерет улізе, то в котру схоже дудку грає. (Ільк.) ...черет ...заграє. (Мінч.)
Натяк на популярну легенду про чортову дудку. Пор. Памятки I, ст. 292: „сидиши же дїаволь в кнїлю й мача ськї творити пиццали.“
- Ошука.** 1. Велика то нам ошука. (Коросно)
Жалували ся робітники на невиплатного пана.
- Ошукати.** 1. Сам ви себе ошукав. (Дрог.)
Бєать ся чоловік, що попав ся в кепський торг. Пор. Wand. I, Betrug 3.
2. Ти сї на тїм дуже ошукаш. (Наг.)
Даремно надївш ся на щось.

П.

Павло. 1. Зробив кобилі Павла. (Наг.) Зробила... (Кольб.)

Зробив щось недоладного.

2. Я Павло з Мшанця, з самого кінця, з під лозини, мудрого вітця.
(Мшан.)

Жартливе говорене семинина про себе самого.

Паворожка. 1. Паворожка, поворож, чи до землі, чи до неба. (Тих. ВЛ.)
...дам ті хлеба. (Ч. ВЛ.)

Паворожка — комашка *Coccinella*. В міру того, чи вона взята на руку ліве в гору, чи в долину, ворожать, чи чоловікови буде вести ся добре, чи зле.

Павук. 1. Аж тепер ти павуку попав сі панови в руку! (Наг.)

Натяк на оповідане про дяка Павука, що брав ся ворожити і коли пан, якому він мав ворожити, затулив у жменю павука і запатав його: „Що маю в жмени?“, то він заклопотаний і не знаючи, що держить пан у руці, сказав про себе самого: „Аж тепер ти, Павуку, попав ся панови в руку“ і так мимо волі потрапив в те, що пан держав у жмени.

2. Зоткає павук павутину, зоткає, тай сам у ній погигає. (Гнідк.)

Мова про інтриганта, що сам попадає в свої сіти.

Падати. 1. Най ти ся не паде! (Тухля)

Нехай тобі се не графляє ся.

Падонько. 1. А мій же ти падоньку нещісливий! (Говсте)

Окрик в якимсь нещастю.

2. Ей падоньку гіркий! (Печен.)

Варіант попер.

3. Падочку мій чорний! (Берез.)

Варіант до ч. 1 і 2.

Падь. 1. А бодай на тебе падь упала! (Стан.)

Промлять. Падь — нещастя, може хвороба.

Пазуха. 1. За пазухою гадину гріти. (Гнідк.)

Говорять про зрадливого приятеля, або виродну дитину.

2. Маю тя за пазухов. (ЮК.)

В моїх руках, я тебе певний.

Паки. 1. Єден „паки“, а другий таки. (Луч.)

Оба говорять те саме.

2. Паки, паки, а решта таки. (Наг.)

Говорить що хочете, а буде, як буде. Пор. Нос. ст. 396.

3. Паки, паки, давай попе табаки! (Лисець)

Мудроване.

4. Паки, паки з миром, паляниці з сиром полавайте, приносіте, щоб сі вам ховали діти. (Город.)

Гумористична не то примівка, не то приспівка.

5. Паки, паки, пішов піп на раки, а попадьи на губи, тай си вибила зуби. (Наг.) ...а попадьи на рибу тай злапала жьйбу. (Кнігінни)
Гукористична примівка.

Паламарувати. 1. Не паламаруй у чужій церкві. (Луч.)
Не убирай ся за господаря у чужій хаті.

Палениця. 1. Паленице не хліб, дівка не люди. (Зібол.)
Палениця все-ж таки хліб, а дівка людина; іронічний вислов.

2. Паленицями намагала. (Гол.)
Натяк на жінку, яка хвалила ся чоловікови, що мовляв, у нас хліба минуло ся мало, бо я паленицями намагаю. Пор. Wand, I, Brot 311.

Палець. 1. Аби го бодай раз пальцьом кинув, то би ми не жьйль. (Наг.)
Пальцем кинути зн. ударити.

2. Аби па палець уступив, то ньи. (Наг.)
Упертий, не хоче уступити нічого.

3. Аби хочь раз пальцьом кивнув. (Наг.)
Говорять про лінивого, що не хоче нічого робити.

4. Анї палець обвинути. (Гнідк.) І палець завинути. (Наг.)
Щось найменше прим. не дали йому анї настілько, аби палець обвинути, отже не дали нічого.

5. Бог дав пальці як видельці. (Кол.)
Говорять, коли хтось жартує з того, що селяни беруть мясо пальцями а не вилами.

6. Він цілий не варт мого мізельного пальцьа. (Наг.)
Говорять про малозначного, ледачого чоловіка.

7. Всї ми пальці едваково шилі. (Наг.)
Говорять родичі про своїх дітй.

8. Верати сь в него і шей пальцим притолочати. (Будзан.)
Згідний вислов неаввисти.

9. Дав му по пальцьох. (Наг.)
Ударив. Пор. Wand. I. Finger 120, 123, 185.

10. Дай му палець, він за руку хапле. (Наг.)
Про захланного чоловіка, якому досить найменшої притоки до найбільших жадань. Пор. Adalb. Pales 1; Libl. 168; Слав. Ц, 61.

11. Дам ти пйять пальців, а шесту долоню. (Наг.)
Зн. дам тобі поза уха, вдарю в лице. Пор. Adalb. Pales 16; Wand. I, Finger 200.

12. Диви му сі на пальці. (Наг.)
Остерігають перед злодійкуватим чоловіком.

13. Довгі пальці має. (Наг.)
Про злодійкуватого чоловіка. Пор. Adalb. Pales 4.

14. Еден палець уріж, то ціла рука болит. (Наг.)
Ушкоджене одной части шкодить цілости. Пор. Мука 818, 865; Слм. 1121.

15. Закусив патець на мене. (Наг.)
Закусуване палців знак погрози.

16. Запхай палець у г—цю тай обжижи! (Наг.)
Насьміх, коли хтось хоче чогось смачного.
17. З палця собі того не виссав. (Ільк.)
Не видумав. Пор. Adalb. Palec 10, 17; Wand. I, Finger 89.
18. З під пальцьби в палець, з під голови в голову! (Наг.)
Передражняють ворожбитя чи ворожку, що відворожує біль.
19. І пальцем не закривит. (Гнідк.)
Мабуть те саме, що не живне.
20. І ти мусиш свій палець у того встромити. (Наг.)
Говорять такому, що влавить в не своє діло.
21. Їв би-с си пальці! (Наг.)
Прокляте. Їсти свої пальці — знак найбільшого голоду.
22. Крізь пальці дивити ся. (Гнідк.)
Не хотіти бачити виразно. Пор. Wand. I, Finger 110.
23. Любит му дещо до пальців прилипнути. (Наг.)
Говорить про злодійкуватого чоловіка. Пор. Libl. 171.
24. Межи двері пальці не клади. (Гнідк.) ...бо ті прищипнут. (Наг.)
...приськибнут. (Наг.)
Де двое сварять ся, там ти не мішай ся.
25. Мене мої пальці годуют. (Наг.)
Говорить зарібний чоловік.
26. Мені тебе на еден палець віщо. (Яс. С.)
Говорить сильний до слабого. Пор. Wand. I, Finger 124.
27. Мізний палець меві того повів. (Ільк.)
Хтось найменший а найблизший сказав мені щось. Пор. Adalb. Palec 5.
Wand. I, Finger 92.
28. Мій еден палець більше варт, ніж ти цілий. (Наг.)
Варіант до ч. 6
29. Можна їх на пальцях порахувати. (Наг.) На пальцях би їх порухував. (Наг.)
Т. зн. що мало їх. Пор. Wand. I, Finger 178.
30. Мусів і він у того пальці вчачити. (Наг.)
Про вмішане чоловіка в якийсь нечисте діло.
31. На мене люде пальціна показуют. (Наг.)
Набрав ся якогось сорому, дзвують си йому. Пор. Wand. I, Finger 192.
32. На палець за грубо. (Наг.)
Палець так як пр. локоть належить до найстарших людських мір.
33. На пальцях ходит. (Наг.)
Ходить тихо, обережно.
34. Не будеш пальця лязав. (Ільк.)
Не будеш смакувати.
35. Не клади пальців неже зуби, бо ти вкусят. (Луч.) ...поови в зуби.. (Ільк.)
Не встривай у сварку між двома людьми, не вдавай ся легкодушно в небез-

пеку. Adalb.Pales 9.

36. Не притулюй нікому пальців до губи, бо вкусит. (Заул.)
Варіант до ч. 35.
37. Не пхай бабі пальця в рот! (Дар.)
Вона не має зубів, тай не хоче, щоб її мацати. Пор. Нос. ст. 367.
38. Не пхай ракови палець, бо тя вщипне. (Балир.)
Не шукай собі напасти.
39. Не пхай пальців межі двері. (Лев.) ...між... (Мик. п. Д.)
Пор. ч. 24; Гнльф. 1749.
40. Не пхай пальця в шпару, бо притиснеш. (Мінч.) ...пальців... бо притисне. (Петр.)
Шпара між двома деревами, або в розлупанім дереві, яка може стиснути ся.
Пор. Adalb. Pales 13.
41. Не тикай пальців крізь двері. (Короп.)
Вар. до ч. 39. Пор. Нос. 412.
42. Ни клади палці межі двері а одвірок. (Кольб.)
Вар. до ч. 24 і 39.
43. Пальцем потопа не заставити. (Гнідк.)
Малим способом великої небезпеки не спиниш.
44. Пальці би ти покулило! (Наг.)
Покулити — покривити; прокляте.
45. Пальцьом ті ткну, то зараз упадеш. (Наг.)
Говорять сильний слабому.
46. Подай му палець, тягне тя за руку. (Гнідк.)
З малої причини велике лихо. Пор. ч. 10; Слав. II, 81.
47. Попік пальці на тів. (Наг.)
Зазнав шкоди. Пор. Wand. I, Finger 90.
48. Про еден палець не каліка. (Наг.) ...робити будеш. (Наг.)
Говорили такому, що показуючи на відрубаний палець на лівій руці твердив, що він каліка і не може нічого робити.
49. Сам як патець. (Наг.)
Про чоловіка без ніякої родини.
50. Старші пальці, як відеві. (Жидач.)
Вили — півний винахід. Пор. ч. 5.
51. То так як в пальці тріс. (Наг.)
Стало ся нагло і швидко.
52. Укажи му палець, а він руку просить. (Ільк.)
Варіант до ч. 10 і 46.
53. Укусати ся за палець. (Гнідк.)
Значіне неясне.
54. У мене в візельнім пальци більше розуму, ніж у тебе в голові. (Наг.)
Виговорював один чоловік другому, долаваючи йому, що він дурень. Пор. ч. 6.

55. Хочь найменший палець відріж, го едпако болит, як і великий.
(Кол.)
Вар. до ч. 14. Пор. Слав. II, 46.
56. Я би его мізельний палець за тебе цілого не дав. (Наг.) ...едного пальця... (Наг.)
Він далеко вартнійший чоловік.
57. Я зі своїх п'яньох пальців жию. (Наг.)
Говорить робуцый чоловік.
58. Я тебе на еден палець беру. (Наг.)
Говорить сильний до слабого.
- Палига.** 1. Впоров го палигов, аж присів. (Орт.)
Ударив сильно дручком.
- Палиця.** 1. Впик го палицев, аж сі скрутив. (Наг.)
Ударив сильно палицею.
2. Хопив за палицю і мастят. (ЮК.)
Бе палицею.
3. Хто вхопив палицю, той вийтом стане. (Стан.)
Якийсь особливий спосіб вибираня вийта, що хто вийме з многих палиць одну з якимось особливим знаком, той буде вийтом.
- Паляница.** 1. Таку-ж ти, чоловіче, паляницю спекта, як пух. (Коб.)
Хвалила ся жінка добрим печивом.
- Памороки.** 1. Він міні тут памороки морочит! (Стан.)
Про баламута, що говорить не знати що.
- Памятати.** 1. Або я памйтаю, шо вчора за день був? (Наг.)
Говорить нетямучий чоловік.
2. Будеш памйтати мої руки. (Наг.) Попамятаеш... (Дрог.)
Наблю тебе.
3. Памйтаеш, шо-м бив, а не памйтаеш, шо-м ти добро робив. (Наг.)
Говорить чоловік жінці.
4. Памятай собі нині, шо й завтра буде. (Замул.)
Scil. те саме.
5. Попамйтаеш ти руський місяць. (Наг.)
Попамятаеш дуже довго.
6. Шо-м учора їв, то не памйтаю, а шо-м діттинов робив, то все памйтаю. (Наг.)
Говорив старий чоловік.
7. Шо-м учора їв, не памятаю, а шо-м малим робив, то як живе ми в памяти. (Цен.)
Вар. до попер. ч.
- Памятка.** 1. Дістав памйтку на ціле життя. (Наг.)
Набили його, або взагалі стало ся йому щось надвичайне.
- Памятливий.** 1. То памйтливий чоловік! (Наг.)
Такий, що тямить кожде дане слово.

Памятник. 1. То вже тому й пам'ятнику нема. (Наг.)

Нема про се ніяких згадок, нема старих людей, щось тямил би се.

Пам'ятущий. 1. То пам'ятущий чоловік. (Наг.)

Такий, що тямить старовину.

Пам'ять. 1. А з'їв бис свою пам'ять! (Наг.)

Прокляте. Вірять, що хто їсть хліб над отвертою книжкою, з'їдає свою пам'ять.

2. А погана би ти пам'ять була! (Наг.)

Кленуть лахого чоловіка.

3. Вже ми пам'ятити не став. (Махн.)

Починаю забувати багато дечого.

4. Викинуло його з пам'ятити. (Кобр.)

Стратив пам'ять.

5. Викинуло би тя з пам'ятити! (Ком.)

Прокляте; звачіне двоєне: щоб ти стратив пам'ять і щоб забули про тебе.

6. Дькуємо вам за добру пам'ять! (Наг.)

Говорять гостям, що давно були, а тепер пригадали собі і прийшли.

7. За свіжої пам'ятити зроби. (Наг.)

Поки тямить ся, поки не перестаріло.

8. З пам'ятити го вибило. (Крех.)

Стратив пам'ять.

9. З пам'ятити проказає. (Лол.)

Оповідает те, що затамив.

10. Коротка пам'ять у тебе. (Наг.)

Швидко забуваєш те, що ти говорив.

11. На пам'ять навчив сі. (Льв.)

З устного оповідання або з книжки.

12. Пам'ять би ти щевла! (Наг.)

Щоб про тебе забули.

13. Сім літ і пам'ятити ніт. (Город.)

За сім літ забули чоловіка або подію.

14. То сі ще на мої пам'ятити стало. (Наг.)

Я затамив.

15. Ци вже-с і пам'ять згубив до решти? (Наг.)

З докором говорять до забудька або недбалого чоловіка, що не тямить про те, що найпотрібніше.

Пан. 1. Або пан або пропав. (Льв.)

Говорить чоловік ризикуючи на щось велике. Пор. Нос. ст. 256; Wand. I, Edelmann 29.

2. Або то пан з иншої глини, ніж хлоп? (Цев.)

Протест проти соціальних, ріжниць що вирости на антропологічній єдності.

3. Біда з панами: ми в коршну, а вони за нами. (Кривор.) ...до коршми... (Підпеч.)

Нарікають гумористично селяни на зубожене панів.

4. Бодай з біди пана не було, а щоби пан на біду зійшов! (Наг.)
Біда тут зн. бідність.
5. Бодай з хлопа пан не був. (Мик. п. Дн.) ...не було з хлопа пана.
(Наг.)
Побожне бажанє. Пор. Osm. Spr. 379.
6. Бодай пан до живіте панував, а по смерти тачками каміне возив.
(Бродки)
Прокляте.
7. Будь великим паном малим коштом. (Терноп.)
Таким паном може бути й мужик.
8. Були два пани, мали одні штани; котрий ранше встав, той сі в них вбрав, а котрий пізніше, то той хорував. (Голешів)
Іронічна характеристика дихолатажків, що вдають панів.
9. Були такі пани, що мали одні штани: хто рано встав, той штани вбрав. (Бергом.) ...три... (Кніг.) Два пани, одні штани, хто борше встав, той борше сі вбрав. (М. Яцк.)
Вар до попер.
10. Великий пан: з чого сорочка, з того й жупан. (Дар.)
Іронічно про бідного пана
11. Великим панам трудно правду сказати. (Ільк.)
Перед ними приходять ся брехати. Пор. Adalb. Pan 176; Wand. II, Heer 22.
12. Великі пани: хоть неправда хвали! (Гнідк.)
Не вносять правди, а люблять похвалу.
13. Вже пани й попи стіснили сі. (Город.)
Побіділи, стратили значіне.
14. Віі много пана мила мині рана. (Будь.) ...своего... (Петр.) ...мого...
солодка. (Голешів)
Говорить жінка про своего чоловіка.
15. В пана кради, перед пана клади. (Печек.)
Пожірний слуга мусить правдою і неправдою догоджувати панови.
16. В і пани, а хто буде свині пасті? (Ільк.)
Іронічний вислов про те, коли прості люди називають себе панами. Пор. Adalb. Pan 66; Wand. II, Heer 2; Libl. 219.
17. Вхопив пан за тіло а чорт за душу. (Корч.)
Яксь згадка з панцизняних часів. Значіне неясне.
18. В чім пани бракують, в тім убогі смакують. (Ільк.)
Що пани відкидають, тим користують ся бідні.
19. Дав Пан Біг на всео сятно того року. (Лучак.)
Про добрий урожай.
20. Дав Пан-біг по доленьці, як мамі так доневьці. (М. Яцк.)
Як мати нещаслива, така й донька.
21. Дасть Пан-Біг поживити ся, та не дасть видихати. (Підгірки)
Про чоловіка, що умер в переїду.

22. Два пани, два атагани, а еден підданий. (Луч.)
Про убогих панів.
23. Двом панам служить, а сорочки не має. (Ільк.)
Бо ні одному не догодить. Пор. Adalb. Pan 83; Wahl I, 89; II, 40; у Чехів: *Hustá služba, řídká sukně. Lib'. 174.*
24. Двом панам тяжко служити. (Ільк.)
Тяжко їм догодити. Пор. Adalb. Pan 28; Wand. II, Herr 569, 639.
25. Де ся пан з паном бє, там хлоп своє волосє дає. (Гвілк.)
Пани бють ся між собою, а мушники за се терплять. Пор. Adalb. Pan 74.
26. Добрий пан — ввєв у дїтїй хлїб та кнєув псам. (Кольб.)
Характеристика панщизняних порядків, при яких виганяли селянських сврїт з їх рїдних хат.
27. Добрий пан: нї бє, нї лає, та в нїчїм не дбає. (Ільк.)
Недбалий пан гїрший від строого. Пор. Adalb. Pan 118.
28. Дрїбненькі пани, а воші як бїб, воскованї чоботи, а босий слїд.
(Мик. в. Дн.)
Іронїчний вислов про убогих а претенсїонально убраних панів.
29. Еї пани голоколїнцї! (Дар.)
Про панів голодранцїв, збанкротованих.
30. Є пан над панам. (Наг.)
Говорять про Господа Бога. Пор. Wand. II, Herr 272.
31. Забрав Пан Бїг богатих, а бїдними кїдає. (Глєщ.)
Говорять жартуючи, коли хто впаде.
32. З великими панам не за панбрат. (Ільк.)
Небезпечно з ними братати ся. Пор. Adalb. Pan 327; Нос. ст. 436; Schlei. 170.
33. Знайди такого пана, аби тебе зробив старшим надо шнов. (ЮК.)
Мовила жївка до недоброго чоловіка.
34. З панам приставай мало, з дурням нїколи. (Кнїгнїчї)
Жїтєва практика.
35. З панам пуцки не мївєрьїй, бо як твоя буде коротша, то натїгнєт, а як довша, то втїєт. (Наг.)
Конкретна ілюстрація нерівности між підданими і панам. Пор. Wand. II, Herr 594; Čelak. 325; Osm. Spr. 156.
36. З панам рїдко, а з дурням нїколи не приставай. (Ільк.)
Варїант до ч. 34.
37. З паном куцка не мїр. (Гвілк.)
З панам не рївнай ся. Варїант до ч. 35.
38. Каждый пан в своїй хатї. (Петр.)
Кождий в своїй хатї має свободу розпоряджати ся. Пор. Adalb. Pan 66, 78; Wand. II, Haus 278.
39. Казає пан: кожух дам, тай його слово тепле. (Лєв.) ...але його...
(Ільк.) ...тепле його слово. (Наг.)
Пансьєва обїцянка не має практичної вартости.

40. Казава пан, мусив сам. (Лев.) ...нішов... (Гнідк.) ...та мусів... (Мінч.)
...тай зробив... (Петр., Ільк.)
Не мав слуг тай мусів зробити сам. Пор. Гильф. 29; Wand. II, Herr 704, 967.
41. Казава пан наймитам, а мусів зробити сам. (Жил.)
Не послухали його слуги.
42. Казава пан слуві, слуга служниці. (Бар.)
Наказ переходить від вишого до що-раз вишого. Пор. Adalb. Pan 65.
43. Кождий пан за свої гроші. (Балиг.)
Може розпоряджати ними.
44. Кождий пан за своїх рук (Снят.)
Кождий розпоряджає здобутками своєї праці.
45. Коли-сь не пан, не вбирай сі в жупан. (Кол.)
Говорять такому, що гордий на свою одіж, удає пана.
46. Коли-сь не пан, не пань сі. (Наг.)
Не вдавай пана.
47. Кривда тобі, що мене пан погладив! (Наг.)
Мовила дівка дівці.
48. Ладили мя дати за пана, тай сиджу невіддана. (Лол.)
Говорила дівка, з якою родичі спекулювали на якесь панське подружжє.
49. Ми сідаєм до горівки, пани з нами до співки. (Іванівці)
Про зледащилих панів по скасованю панщини.
50. Мій пси без пожика не ляже, а без ігли не встане. (М. Яцк.)
Такий бідний, що не має навіть гудзиків і мусить що рано шивати на собі верхню одіж, а що вечера розрізувати.
51. Може ще й з панів будут люде. (Снят.)
Надіяли ся люди по скасованю панщини.
52. Може й пан може бути чоловіком. (Кол.)
Звичайно пан буває нелюдний.
53. Най пани гривуть ся, що ни знають, де гроші діти. (ЮК.)
Нема тепер таких панів.
54. Най пан знає, як хлоп уживає. (Льв.) ...капусту з бураком. (Черниця) Бий жінко цїле яйце в борщ, най пан... (Наг.)
Іронічно про хлопську страву, котрої пан не їсть. Натяк на оповіданє про те, як пан гостив у хлопца. Пор. Дик. 579.
55. На кого Пан Біг, на того і люде. (Глещ.)
Про нещасного чоловіка.
56. На панів та на жидів бідуют бідні хлопц. (Луч.)
Так було за панщини, так є і по панщині.
57. Ваступив пан хлопцovi на ногу тай каже: „О, пардон!“ „Ти сам перду!“ відказава хлоп. (Коб.)
Гумористична анекдота оперта на незрозуміню слова, перекрученого на руське.
58. Наш пан в гору сі підносиє: з долини ріже, а в горі латає. (Голг.)
Іронічний вислов про пана, що ніби то доробляє ся чогось.
59. Не дурень видумава паном бути. (Явор.)
Панам легко жити.

60. Не оден четвер минув, нім пан село набув, але коли загадав, тогди продав. (Орел.)
Щоб набути, треба було багато труду і клопоту, а продати дуже легко.
61. Не так пани, як підпанки. (Наг.)
Підпанки т. є. панські офіціялісти, гірші від самих панів. Пор. Wand. II, Heft 29, 36; Нос. ст. 373.
62. Ні пани, ні Ляхи, саме драпть. (Збар.)
Про якусь непочесну компанію.
63. Обіцяв пан кожух, тепла його бесіда. (Стрий)
Панська обіцянка стоїть за самий дарунок. Пор. ч. 39; Adalb. Pan 139; Wand. II, Heft 113.
64. Оден пан, другий хлоп: оден цабе, другий соб. (Ур.)
Ніх не війдуть ся. Пор. Adalb. Pan 202.
65. Он пан своє село має, а як сі розітре, то залатає. (Наг.)
Про ошадного і запопадливого пана; говорять в докір недбалому селянинові
66. Пана з пана звержт, а мене з хлопа не звержт. (Наг.)
Панови легко утратити своє панство, а мужик вістане мужиком.
67. Паи, а псу брат. (Гнілк.)
Про злого пана.
68. Паи, а псу хліб в'їв. (Гнілк.)
Про бідного або захланного пана.
69. Пан Біг велів: стережьи ся чьоловічье, а я ти поможу. (ЮК.)
Бог велів чоловікови бути обережним.
70. Пан-Біг високо, правла далеко, а підпанки що хотят, то роблят. (М.Яцк.)
Безвихідне положене бідного чоловіка.
71. Пан Біг все дає людьом з неба, бо йому не треба. (Підгірки)
Дар божий уважаєть ся чимсь небесним.
72. Пан — в соломі спав, зубами сі ськав. (М. Яцк.)
Мова про бідного пана, що жие як пес.
73. Пан добрий так як отец, вьзв корову і скопец; а пані як мати, ка-зала теля взяти. (Петр.)
Іронічна поговорка про панів за часів панщини. Пор. Adalb. Pan 140, 153.
74. Панає, дайте більше, бо сте тьжшї були. (Мик. н. Ди.)
Значіне неясне.
75. Пан з паном, а Іван з Іваном. (Ільк.)
Рівний з рівним товаришує. Пор. Adalb. Pan 222.
76. Пан з паном „Дзівн добри“, а хлоп в с—ку дістав. (М. Яцк.)
Відносини між панами зовсім инші, як між паном і підданнм.
77. Пан з паном на ралї, а ти хлопе стій в вадї. (Заплат.)
Пани не допускали хлопів до своєї ради.
78. Пан з паном сі погодит, а Іван в шкіру дістане. (Стрий)
Два пани посварили ся за мужика і скінчило ся на його покараню. Пор. Adalb. Pan 221.
79. Пан: з чого сорочка, з того й жуван. (Гнілк.)
Про бідного, ляхо одягненого шляхтича. Пор. Adalb. Pan 214.

80. Пани б'ють ся, а мужиків боки болять. (Ільк.)
Мужикм терплять, коли пани б'ють ся між собою. Пор. Adalb. Pan 74; Тимш. 191.
81. Пани б'ють ся, а хлопів голова болить. (Ур.)
Вар. до поперед. числа. Пор. Adalb. Pan 187.
82. Пани в б'рид, а вуши хребти зв'или, йвк батогом аз'ик. (Кривор.)
Насьмішва над зб'ідалими панами.
83. Пани великі, а вуши дрібонькі. (Богород.)
Насьмішва приміва про панів.
84. Пани: в січку срати, в полову съцети, а робити нема кому. (Мик. над Дн.)
Пани тільки до зб'иків добрі.
85. Пани горнут сї до себе, а хлопа би спекли. (Кос.)
Держать ся купи і ненавидять мужиків.
86. Пани дрібенькі: вуши як біб, в соломі спет, а зубани сї чіхають. (Мик. п. Дн.)
Насьмішка над бідними панами. Вар. до ч. 72.
87. Пани з двома шапками. (Калуш)
Мова про жидів.
88. Пани і жебраки по смерті однакі. (Залісе)
Смерть рівняє всіх. Пор. Adalb. Pan 181.
89. Пани і коти де хотят, там лежат. (Зазул.)
Їм скрізь вільно лежати.
90. Пани мої дрібенькі, а вуши як біб. (Нижив)
- Насьміх над підданками. Варіант до ч. 86.
91. Пани скубуть ся, а підданих чуби болять. (Ільк.)
Вар. до ч. 80. Пор. Adalb. Pan 178; Wand. II, Herr 27, 790; Čelak. 325.
92. Пани свої села мают та дранті латают. (Орел.)
Тим більше повинен латати своя дранте мужик. Вар. до ч. 65.
93. Пани як дурні: що хотят, то роблять. (Ільк.)
Роблять нерозважно, нераз і з примхи. Пор. Adalb. Pan 16; Тимш. 253. Wand. II, Herr 500.
94. Пан і ж'ид того ни вартуют, аби їм робити в голоді. (ЮК.)
Ніхто взагалі того не варт, щоб йому робити в голоді.
95. Пан каже: „Най буде, як бувало“. А хлоп: „Ні, бо тогда биль тай пропало“. (Ком.)
Пан-консерватист, а мужик-поступовець.
96. Пан каже пострашити, а слуги б'ють. (Коб.)
В панських устах пострашити значить те саме, що набити. Пор. Adalb. Pan 194; Wand. II, Herr 742.
97. Пан каже, слуга м'єст. (Наг.)
Пан має власть наказати йому. Пор. Adalb. Pan 162; Wand. II, Herr 710; Čelak. 20.
98. Пан лупить хлопа як скопа, а дідько пана як барана. (Ільк.)
Скоп — вивалашаний баран.

99. Пан на троні, а хлоп на осломі. (Ільк.)
Характеризуєть ся нерівність їх положеня.
100. Пан не пан, а в кашу не плюй. (М. Яцк.)
Обороняє ся простий чоловік від панського надужитя.
101. Панове з хлопів пани, а я з панів пан, — мовив трахтирник, як купив село. (Льв.)
Оповіданє про львівського купця Русина Товарицького, що в р. 1818 в часі приїзду цїсаря Фрэнца І. до Галичини на панських бюджетх заробив стілько, що купив собі село. Пор. Brzez. 14.
102. Панови вільно і чорта з'їсти, а хлопови засі. (Гвідк.) ..гівво... (Наг.) ...можна і дїлька... (Луч.)
Пародія на панське: „Со wolno panu, to nie wolno chłopu“. Adalb. Pan 204, має тільки: „Panu wszystko wolno“, взяте з Рея. В устах польського люду записав Кольберг: „Panu i kpiu wszystko wolno“, Kolb. Lud. VIII, 264; Adalb. Pan 308
103. Пан сі з пана не посьміє, але біда з біди. (Наг.)
„Біда з біди“ значить бідний з бідного.
104. Пан страшит, а слуги бют. (Гвідк.)
Вар. до ч. 96.
105. Пану і псу всьо вільно. (Льв.)
Вільно йти, куди хоче. Пор. Adalb. Pan 209.
106. Пан усе паном, а Іван Іваном. (Коб.)
Простому чоловікови тяжко зробити ся паном.
107. Пан хороший, та нема грошій. (Ільк.)
Добрий пан, але безгрішний, отже слугам не платить.
108. Пан, що в солові сидит, а зубами сьї чіхас. (Підпеч.)
Мова про пса. Пор. ч. 72.
109. Пан як голодин, то свище, а жид як голодин, то бомкас, а хлоп як голодин, то жінку бє. (Нужн.)
Про різні привички. В Кобидоволоках кажуть, що голодний жид співає.
110. Пан як голодний, то свище, а хлоп потиллицю чухас. (Льв.)
Вар. до поперед. ч.
111. Пан як копиця сїва. (Підгір.)
Такий грубий, череватий.
112. Пізнати пана по хольвах. (Наг.)
Панські гайдуки ходили звичайне в чоботях з високими хольвами і з кутасами різних кольор'в, по яких пізнавано, котрий гайдук до якого пана належить. Пор. Adalb. Pan 253, 316; Wand. II, Negr 992.
113. Поки пани збідніють, то бідні на старців айдут. (Карл.)
Нема надії на те, щоб вони швидко збідніли.
114. Польський пан а руська свинє, — всьо едно. (М. Яцк.)
Згідний вислов про польського пана.
115. Почекай, най пан переїде. (Луч.)
Обовязком мужика було перше стояти на дорозі, аж пан переїде.

116. Принесла пану ні сесе ні тото на подарунок. (Наг.)
Натяк на відому казку про дівчину, якій пан задав загадку, щоб йому принесла ні сесе ні тото на подарунок, а вона принесла йому воробця, якого за раз же при вході випустила з руки.
117. Прошу пана, торба впала! (Бел-дзя) ...Пан си схопив, торбу вхопив.
(Голови)
Насміх над зубожілим паном.
118. Пют пани, немé й ми. (Тухля)
Бойківська поговорка.
119. Рихтували за пана, а лати за Йвана. (Дрог.)
Вар. до ч. 48.
120. Розказав пан, зробив сам. (Петр.) Сказав... (М. Яцк.)
Варіант до ч. 40. Пор. Adalb. Pan 64.
121. Самі пани, а в грубі хто буде топити? (М. Яцк.) ...а хто буде свині пас? (М. Яцк.)
Іронічний вислов про нероботящих людей. Пор. Гильф. 775; Schlei. 164; Osm. Spr. 258; Wand. II, Negg 514, 517.
122. Самі пани, то єпна́ руки. (Тухля)
Держать ся купи.
123. Сам пан зробив, сам і виніс. (Стрий)
Сам себе обслужив. Пор. Adalb. Pan 263.
124. Сам пан, сам Іван. (Коб.)
Оба самі, кождий окремо, або також: сам собі і пан і слуга. Пор. Adalb. Pan 264; Wand. II, Negg 977.
125. Сесе му не пан. (Гнілк.)
Се йому байдуже, се його не нагнуть.
126. Слушайте, пани, тай ви вридники. (Бібрка)
Інтересна різниця між панами і урядниками: пани — приїзжа комісія з міста, а вридники — свої сільські.
127. Такій ми то пап, що в остатного гам. (Ком.)
Говить остатками, доідає свою фортуна.
128. Такій пан, що в солоні спят, а зубани блохи лове. (Бергом.)
Мова про панського пса.
129. Такі пани по два на свини. (Наг.)
Про якихось простаків.
130. Такі пани, як ви, тавтої ночи мене обікрали. (Квігін.)
Говорив чоловік пізнаючи одного з таких панів у місті на ярмарку.
131. Ти міві не пан, я тобі не слуга. (Яс. С.)
Говорить сусід до сусіда. Пор. Adalb. Pan 282.
132. Ти пан і я пан, а третій від музики. (Льв.)
Три товариші в шинку.
133. Тому наших павів мара бере, що не разом с—ти ходят. (М. Яцк.)
Іронічний вислов про брак солідарности між панами.

134. То з тих павів, що в соломі сплут а зубами обіскают си. (Орел.)
Вар. до ч. 108; насміх над бідними панами.
135. Три пани, два атаману, а оден піддашій. (Іль.)
Вар. до ч. 22.
136. Три пани, одні штани: котрий перший устав, той убрав. (Наг.)
Варіант до ч. 9.
137. Три сини, три пани: єден розбійником, другий різником, а третій жebraком. (Ботел.)
Хвалив ся мужик, що його сини самі пани: один розбійник т. зн. урядник, другий різник т. зн. лікар, а третій жebraк т. є. піп.
138. У пана ласка на пеньку. (Наг.)
Пан з ласки велів висікти лісового злодія на пеньку зрубаного ним дерева.
139. У такого пана я служив, що одної ночі мене обікрав, а сам утік. (М. Яцк.)
Насміх над бідним і злодійкуватим паном.
140. Хоть іди до пана, то все ти погана. (Наг.)
Говорять до недбалої або невродливої дівки.
141. Цілою губою пан. (Гнідк.)
Говорили про багатого, статочного пана. Пор. Bzoz. Pan 18.
142. Чого пани наварять, ти ся піддані попарять. (Ільк.)
Пани звичайно наварювали мужикам лиха. Пор. Adalb. Pan 30.
143. Чуйте пан майстер, пийте келішок горівки, а злізьте з дах, не псуйте гонтє. (Мик. в. Дн.)
Жидова промова до майстра, що недоладно побивав дах. Пор. Майстер 1.
144. Що би то за пан був, аби го мужик за чуприну сїнав. (Гол.)
Натяк на оповіданє про пана, що топлячи ся в воді, кликав мужика, аби ратував його і хопив за волосє.
145. Що вільно панови, то не вільно Іванови. (Ільк.)
Варіант до ч. 102.
146. Що пан затєгни пером, то хлоц не втєгни волом. (Будє.)
За часів панщини пани вели рестри рекрутів і податків.
147. Що пан, то не Йван. (Вовчк.) ...що піп, то не копице сїна. (Будє.)
Ріжняця між паном і простим чоловіком. Пор. Adalb. Pan 11.
148. Що малий пан вліпєт, то й великий не відойме. (Ільк.)
Малий пан міг набити мужика так само, як і великий.
149. Що панам? Г—о панам, а нам біда. (Куманов.)
Байдуже, чи панам добре, чи зле, а мужикам все біда.
150. Як будєш паном, то всьо будєш мати даром. (Лєв.) ...будєш брав... (Ільк.)
Про панів, що мали всі доходи з панщини. Пор. Wand. II, Herr 60: Den Herren gibt's Gott im Schlaf.
151. Який пан, такий крам. (Лєв., Ільк., Петр., Сїл. Б.)
Який купець, такий його товар. Пор. Adalb. Pan 49; Schlei. 164; Wahl II: 34; Wand. II, Herr 52, 690, 925, 934; Čelak. 376.

152. Як Пан-Біг приліпнт, то й очи засліпнт. (М. Яцк.)
Характерний варіант до слідуючої приказки. Пор. Wand. II, Gott 1903.
153. Як Пан Біг хоче кого покарати, то му розум відбере. (Мик. н. Д.)
Безумність, се кара божа. Пор. Wand. II, Gott 1904.
154. Як пани ласкаво кажуть „коханку“ або „муй коханий“, то вже певно не минуть буки. (Гол.)
З'їдливий вислов про панські солодкі слова. Пор. Етн. Зб, VI, ч. 131.
155. Я свій пан. (Стан.) Я сам собі пан. (Наг.)
Я свободний, ніхто не має мені до розказу. Пор. Adalb. Pan 67; Wand. II, Negt 995.
156. Я такий нан: без ігли ся не вберу, без вожа ся не розберу. (Мшан.)
Мусять іглою зашити на собі веретку, а потім ножем розрізати. Вар. до ч. 50.
- Панахида.** 1. А дав би Бог милосерний, аби ще нині над тобов панахиду відчитали! (Лол.)
Прокляте: щоб ти ще сьогодні вмер.
- Панич.** 1. Коли-сь панич, то май своє, а не зич. (Кол.)
Панич повинен бути заможний.
2. Панич возовий, що їсть хліб разовий. (Дар.)
Іронічно про панича, що їздить возом і їсть мужицький хліб.
3. Панич — засранич. (Коб.)
Кешкують з панича.
4. Панич з перевареної сирватки. (Коб.)
Ледачий панич.
5. Панич не знав нич, ко єдно письмо, тай то му з голови витрісло. (Ільк.)
Про неписьменного панича.
6. Панич, що вкрав бич. (Ільк.)
Злодій у панській одежі.
7. Паничу, свині квичут. (Коб.)
Кешковане з панича. Пор. Нос. ст. 397.
8. Паничу, я вам ся вгниличу. (Буч., Спят.)
Кешковане з панича.
9. Панський панич, що батогом кури стріляє. (Луч.)
Кешковане з панича.
10. Прийшов панич, обісрав бич, пішов далі, обісрав гралі. (Жидач.)
Жартлива поговорка.
- Пані.** 1. Най ся не рахує цілов панев. (ЮК.)
Про жінку, що гонорує ся дуже.
2. Пані на цілі сані, ще ноги висять. (Ільк.) ...на всі ...волочат ся. (Дар.)
Кешкують із великорослої пані або взагалі з великої жінки. Пор. Нос. ст. 397.

3. Пані, пані, дражку-сте згубили! (Кривор.)

Кепкують із такої, що говоруєть ся як пані, а ходить обідрана.

4. То не можна, пані вельможна. (Льв.)

То не уходить.

5. Що то миві за пави, що під носом калабаньї. (Льв.)

Кепкують із засмарканої жінки.

Панібрат. 1. За пані-браці свиня з пастухом. (Яблонів ad Теремов.)

Польська формула *rapie bracie* прилядала ся тільки до шляхти. Пор. „Łata na łacie — slyda rapie bracie“. Adalb. Łata 3.

Панна. 1. Важте сі, панни, бо сі віз перевертає. (Наг.)

Остерігав фірман паннів у возі на похилім місці, а коли віз перевернув ся, він сердито крикнув їм: „А я вам не кавав, к—ви, абисте сі важили, бо сі віз переверне.“

2. Панна казала: В мене вечера не велика: два яйця тай копець. (Кол.)

Задоволеня малим.

3. Яка ми ту кляшторна панна! (Жидач.)

Несмілива або підвореної чистоти.

Панованє. 1. Дий вам Боже панованє! (Кол.)

Побожне бажанє.

Панотець. 1. Паноче, вікапали би вам очи! (Снят.)

Жартливе прокляте.

Панський. 1. За панське гріху нема. (Буда.)

Давній погляд, що пану можна робити шкоду безкарно.

2. Най Бог боронєт від панської ласки, а від людської ненависти. (М.

Яцк.) ...кари... (М. Яцк.) ...карности... (Колом.)

Панська ласка уважає ся одним з найбільших лих на рівні з людською ненавистю.

3. Панська ласка від вікна до порога. (Сор.)

Не дуже довга. Пор. Adalb. Pan 110; Нос. ст. 397.

4. Панська ласка на бистрім кони їздит. (Жидач.)

Її легко утратити. Пор. Libl. 113; Adalb. Pan 106; Wand. II, Negg 145.

5. Панська рука далеко сягає, навіть там, де її не видно. (Циг.)

Мова про далекосяглі панські впливи і протевції.

6. Панська служба ва клинци висит. (Гвідк.)

Мова про кавчук, який був службовою ознакою найбільшої части панських слуг.

7. Панське „зачекаї“, а жидівське „зараз“. (Луч.) ...то на едно вигодит. (Наг.)

Жартлива примівка. Пор. Adalb. Pan 242, 245.

8. Панське і жидівське ніколи не промаде. (Наг.)

Бо пан і жид усе знайдуть способи відяскати свєс. Пор. Adalb. Pan 240.

9. Панське слово до порога. (Залісє)

Не має тривкого значія, за порогом уже неважне. Пор. Adalb. Pan 109.

10. Панський насм — підданим ярем. (Гвідк.)

Підданим, узятим між панські слуги до двора, було нераз гірше, як тим, що-лишали ся в селі.

11. По панськи до **молудня** спати, а до вечера не їсти. (Бар.)

~~Кешоване~~ над панським розкладом часу.

Панство. 1. З великого панства богато грому, а малий дощ. (Ком.)

Богато фуми, гордоців, а мала користь. Пор. Adalb. Państwo 4.

2. Панство в голові, а воши за ковніром. (Ільк.)

Кешоване з такого бідака, що не покидає ся мрій про своє панство.

Пантрувати. 1. Пантруй носа свого, ни преса чужого. (Кольб.)

Вар. до Ніс ч. 31.

Панувати. 1. Всі би панували, а хто би свинї пас? (Замул.)

Вар. до Пан ч. 121.

2. Панувати леда хто потрафит, аби в чім. (Жураки)

Панувати не велика штука.

Панщина. 1. Нікому я панщини не винен, щоби дурно робити. (Луч.)

Натяк на панщиняні примусові роботи.

2. Пропало, як панщина. (Голешів)

Пропало безповоротно.

Панько. 1. Втяв Панька по штавах. (Кобил.)

Жартлива примівка до імени Панько.

2. Не втне Панько січки. (Сам.)

Жартлива примівка. Пор. I, Втяти, ч. 6, 7.

3. Ой не втне Панько тіста, бо ячмінне. (Ільк.)

Пор. вар. I, Втяти 6.

4. Штурк Панька в око, а він каже, що глибоко. (Глеш.)

Коли хто говорить не до річи.

5. Штурк Панька в око, коли Панько сліпий. (Гуїдк.)

Жартують із підсліпуватого парубка.

6. Штурк Панька в око: Панько спит, а око висит. (Луч.)

Вар. до попереднього.

Панянство. 1. Пізно дівці панянство шанувати, як уже випує. (ЮК.)

Говорять про дівчину, що стратила своє дівоцтво.

Папа. 1. Де папу, там і каку. (Льв.)

Про дітй, що на тім самім місці їдять і серуть. Пор. Дик. 1307.

Папка. 1. Кладу папку на лопатку, шусть у ніч! (Бібр.)

Примовляють саджаючи хліб у ніч.

Паплік. 1. Бодай му паплік чеє! (Наг.)

Прокляте. Паплік знач. смід.

Пара. 1. Бодай ті ~~лишма~~ погана пара! (Наг.)

Прокляте: щоб з тебе вийшов поганый дух.

2. Дібрана пара, як пироги й смтана. (ЮК.)

Про двох робітників або про молоде подруже.

3. Пара кости ломет. (Яс. С.)

Говорять про твердий мороз. Пор. Schlei. 185; Нос. ст. 398; Сям. 1910.

4. По парі пізнати, чий серце ~~вміст~~. (Гнідк.)
По горячим віддиху пізнати сердятість або ~~вміст~~.
5. По парі, по парі, а з залу два. (Мик. п. Дн.)
Жартливий вислов про людей, що йдуть парами.
6. Така пара, як миш з волом. (Коб.)
Недібрана пара.
7. Хоть би чорт сто пар ходаків схолив, то би такої пари не злучив.
(Михн.)
Говорять про незвичайно добре дібрану пару лихих людей. Пор. Етногр. Зб. VI, 155; Adalb. Para 1.

Параграф. 1. Параграф закручений і сюди й туди, тлі́ ним так кру-
тять. (Глеш.)
Говорять про адвокатські штуки з параграфами закону.

Паралюш. 1. Паралюш би тя трафив! (Коб.)
Прокляте. Параліж, див. далі Постріл.

Парамеї. 1. Вичитаю я йому парамеї. (Наг.)
Парамеї — читане уступів з пророків на вечірні у великім пості. Вичитати парамеї — виганьбити когось, викидати йому його лихі діла.

Параска. 1. З Богом, Парасю, коли ся люди трафляють. (Старий Скалат)
...ти люди трафляють ся. (Тереб.)

- Говорять позбуваючи ся якогось немилого чоловіка.
2. З Богом, Парасю, коли тя люде хотять. (Ільк.)
Вар. до попер. Пор. Нос. ст. 313.
3. Ото миві Параска, що по пуп запаска. (Дар.)
Жартують з імени Параска. Не має ніякої запаски.
4. Прийміт мою Парасю до громади, бо она добра до пораці. (Старий Скалат)
Жартують із чоловіка, що величає ся своєю ніби мудрою жінкою.
5. Фіть, Парашка, дам ти шкварок. (Наг.)
Жартлива примівка.
6. Хто до кого, а я до Парашки. (Наг.)
Вибрав найкрасшу. Пор. Нос. ст. 459; Krumb. 81.

Парастас. 1. Не треба по живім парастас правити. (Наг.)
Парастас править ся лише по покійнику.

2. Сто набрав грошей, як піп за парастас. (Тереб.)
Плата за парастас зовсім не велика.

- Парафія.** 1. Парафія і жена, то від Бога суджена. (Золоч.)
Мовив дяк. Те саме й попови.
2. Худа парафія, де піп зубами дзвонит. (Наг.)
Жартлива примівка про убогу парафію. Пор. Libl. 202; Adalb. Parafia 1; Мика 981.
4. Як до тої парафії прийде, що буде газдиня, то буде мати свою волю. (ЮК.)
Scil. як прийде порядна попадя.

- Париж.** 1. І в Парижу не зроблять а вівса рижу. (Мик. п. Дн.)
З ледачого чоловіка віде не зробиш доброго. Пор. Adalb. Paruz 1.
2. І Париж не зробит а вівса риж. (Гвілк.)
Вар. до попер. Пор. Wand. III, Nagr 1082.
- Парити.** 1. Як ті випару, то си місцьєв не найдеш. (Наг.)
Випарити — набити.
- Парнистий.** 1. Парнисті, що два вóлы. (Дил.)
Про двох подібних до себе парубків або чоловіків.
- Парть.** 1. Аби-с парти не шав! (Щечєв.)
Парть знач. щастє.
2. Дай Боже добру парть! (Крез.)
Побожне бажанє.
- Парубок.** 1. Біда а такиими парубками: ще не підріє свини під фіст, а вже біжит на дівками. (Озеряни)
Про скороспілх парубків
2. Здибав парубок дівку тай попросив дїрку. (Снят.)
Зробив їй нескромне предложєнє.
3. Меже двома парубками дівка баламутна. (Наг.)
Не внає, за кого вийти.
4. Соломяний парубок, а золотє дівча хоче брати. (Жидач.)
Докоряють недолугому або убогому парубкови, що ласить ся на здорову та богату дівку.
5. Соломяний парубок золоту дівку бере. (Ільк.)
Часті випадки, що убогий парубок бере богату дівку або недолугий здорову.
6. Такий парубок, як смук. (Підпеч.)
Смук, се плячок кулешаний невиключений. Отже догана нездарі, слабосилому.
7. У парубка одна гадка, а в дівки десять. (Косс.)
Парубок одну візьме, а дівка віде за котрого будь.
8. Чи то мені до парубків? Аби не до хлопцїв. (Дар.)
Жартливий вислов дівчини.
9. Шкода паробка, низакого пішла дівка. (Балиг.)
Жартливий вислов, коли дівка вийшла за вітчемного парубка.
- Парубочити ся.** 1. Він уже сї парубочит. (Наг.)
Зачислює себе до парубків.
2. Нидавно м сї попарубочив, а вже-м, пробачьїйте, г—о розтолочив.
(Кольб.)
Наробив якоїсь неслави.
- Паршачок.** 1. Бодай без паршїчка і совьїчко не сходило! (Русів)
„Паршїчком“ називають на Покутїю жада.
- Пас.** 1. З нього би лиш паси дерти. (Наг.)
Говорять про злого чоловіка.
2. Іди пасом. (Наг.)
Помалу, як худоба, що пасє ся.

Пасіка. 1. Пасіка — слизька худоба. (Заставні)

Пчоли раз ведуть ся, а раз не ведуть ся.

2. Розпусив пасіку. (Наг.)

Розпустив воші.

3. Хто має пасіку, той має мід; хто має діти, той має сміл. (Ільк., Петр.)

Вигоди і недогоди господарського життя.

Паска. 1. Без нього сї паска не осьвітит. (Наг.)

Говорять про такого чоловіка, що пхає ся в усяке діло. Пор. Гальф. 1608.

2. Дочекав ся гречаної паски. (Петр.)

Збіднів, не стало його на пшеничку.

3. Іше паска в колосі. (Гнідк.)

Ще пшениця на пни.

4. Не болотьину паску печи! (Наг.)

Треба купити пшеничної муки.

5. Паска — божа ласка; менше вкусит ся, скорше примкне ся. (Завул.)

Примкне ся замість проковтне ся; пор. польське przelknie.

6. Така паска, що би і грім не розбив. (Карлів)

Тверда, пригоріла.

7. Там то му сї паска спекла! (Наг.)

Там то пощастило йому.

8. Хто жидівську паску їсть, той своєї не дочекав. (Лучак.)

Християнинови не годять ся їсти жидівську паску, бо народ вірить, що в жидівських т. зв. мацах є християнська кров.

Паскуда. 1. Паскуда, вгомоість! Огида, їмоість! (Кольб.)

Так розпочав своє оповіданє перед попом і попадаєю обурений чимось селянин.

Паскудство. 1. Та не розбабруй паскудства! (Наг.)

Не ровноси поганих пльоток.

Пастернак. 1. Який пастернак, такий буде й смак. (Коб.)

Яка закришка, така й страва.

Пасти. 1. Бодай вс так свої вуши пас, як ти худобу пасеш! (Підгірки.)

Не зовсім дотепне пролягє.

2. Де ся спасло, там ся стрясло. (Гнідк.)

Худоба на тїм самім місці пасє і висираєть ся.

3. Попас сї моїм добром. (Наг.)

Поживив ся, покористував ся.

4. Сам сї паси, сам сї завертай. (Наг.)

Іди собі з своїм Богом, дбай сам за себе.

5. Сам сї пасу, сам сї виганьню. (Наг.)

Іншому нема чоґо мішати ся до мене.

6. Тільки сї нині напасє, ги з голої жиски попоїєть. (Наг.)

Нема паші.

Пастух. 1. Без пастуха вівці не стадо. (Наг.)

Без провідника ніяка громада не може устояти ся. Пор. Даль I, 292.

2. Пастух на святий вечір зв'язує сіном усі ті ложки, якими їла челядь на святий вечір, аби худоба вкупі пасла ся і не розбігала ся. (Лол.)

Один із різдвяних обрядів.

3. Пастух не їсть у неділю мяса, аби вовк худоби не їв. (Лол.)
Нар. віруваня.

4. Як би Пан Біг пастуха слухав, то би ввєс товар вивдихав. (Мінч.)
Пастухи часто кленуть худобу.

5. Який пастух, така й череда. (Ільк.)
Як пастух недбалый, то череда розбігає ся. Пор. Wand. II, Hirt 66.

Пасувати. 1. Пасує, як горбатий до стіни. (Кольб.)
Про щось таке, що не пристає ні до чого. Пор. Adalb. Pasowač 3.

2. Пасує як корові сідло. (Наг.)
Кепсько пасує. Пор. Libl. 198; Слав. II, 77, 91; Тимош. 116.

3. Пасує, як свини віжок. (Сіл. Б.)
Не пасує вовсім. Пор. Adalb. Pasowač 1.

4. Пасуйи, як свини в дощ. (Льв.)
Свиня в дощ ходить в обвислою шерстю. Пор. Слав. II, 77.

5. Так йому пасує, як свини в ріпі. (Бабух.)
Свиня в ріпі чує ся щасливою.

6. Так му пасує, як свині в ярмі. (Бергом.)
На свиню часто накладають ярмо, сконструоване так, щоб не могла прозавити дір у плоті. Пор. Слав. II, 77.

7. Що кому пасує: Полякови шабля, а Русянови свиня. (Кол.)
Що кому до смаку, те й вибирає.

Патичок. 1. Вийшов на патички. (Борд.)
Зле вийшов, потерпів невдачу.

Пахнути. 1. Аж ми пахне! (Наг.)
Забігає ся чогось.

2. Аж пахне коло мене хлібець. (Снят.)
Говорять голодний чоловік.

3. Видиш, чим то пахне? (Наг.) Смотри... (Гвідк.)
Говорять до винуватого, показуючи йому бук.

4. То не добром пахне. (Льв.)
Про щось лихе.

5. Що пахне, то ни воньє. (Кольб.)
Що пахне то не смердить. Пор. Adalb. Pasowač 3.

Пацанів. 1. Пацанів, де кози куют. (Старий рукоп.)
Насьміх над Пацанівцями. Пор. Adalb. Pasanów 1, 2, 3, 5.

Пацер. 1. Венци пацеру — венци хліба. (Будя.)
Пацер — польська перерібка із лат. „Pater noster“. Жебрацька приповідка.

Пацяти. 1. Не дай Боже таке пацяти! (Ростоки)
Натрафити.

Паця. 1. І паця не є таке, як чоловік, як ся упе. (Стежн.)

Паця — порося. Воно звич. буває брикливе і прамховате.

2. Квичило пацьи в нлоти, буде п—ка в роботі. (Міднихайлівці)

Парубок іде до дівки.

3. Пацьи за сороківщи. (Наг.)

Мале, мізерзе. Пор. Adalb. Prosię 4.

Паша. 1. Вихрапав сі на зелену пашу. (Наг.)

Перебув якесь нещастя.

2. Не буде ні паші ні каші. (Дар.)

Властиво повинно бути „як не буде паші, то не буде каші“. Каша значить молоко.

3. Нездалий на пашу: їсть і лижку покладає. (Наг.)

Про лїзного чоловіка.

4. Паша з двома шапками. (Тереб.)

Іронічно про жидя, що забрав у селянина худобу, а той говорив потім, що віддав її на пашу.

5. Тримай пашу сїм лїт, а виведе тя з сїм бід. (Дид.) Держи... (Лім.)

Сїно не з'їдене худобсю одного року держать і прикладають новим.

Пек. 1. Бодай му пек! (Лемк.)

Пек — слово, що відповідає плюваню на відігнане злого духа. Про силу плюваня для відігнаня злих демонів див. Grünbaum, Beiträge zur vergleichenden Mythologie aus der Hagada (Zeitschrift der deutschen Morgenländischen Gesellschaft, XXXI, ст. 261.)

2. Бодай тя пеци били! (В.)

Вар. до попер.

3. Пек за-пек! (Гнідк.)

Про щось дуже дивне, несподіване.

4. Пек, за-пек, осина! (Жидач.)

Вар. до попер.

5. Пек і осина тобі. (Залісє)

До якогось ненависного чоловіка.

6. Пек-пеком, нема що їсти! (Ільк.)

Преч би ся казало.

7. Пек поганим очом! (Наг.)

Сплювують на відвернене сили поганих очий.

8. Пек ти, заечений камінь у зуби! (Луч.)

Закляте.

9. Пек ти, осина! Гі на тя! (Красне)

Бойківське заклинанє.

10. Пек тобі, осина! (Ільк.)

Про всяку злу пригоду.

Пекло. 1. Будеш по вуха в пеклі горіти. (Наг.)

Грозить здему чоловікови за якусь кривду, пр. за окраденє церквї. Пор. Adalb. Piekło 13.

2. Вже мені і в пеклі гірше не буде. (Ільк.)
Жалує ся чоловік на свою прищру долю.
  3. Вирвав ся як з пекла. (Печен.)
Вирвав ся з якихось прикрих обставин. Пор. Adalb. Piekło 8; Wand. II Hölle 94.
  4. В пекло, то в пекло, бодай буде тепло. (Цен.)
Відповідає з гуморастичною ревіпацією чоловік, коли йому грозять пеклом.
  5. До пекла не треба дороги питати. (Гнідк.)
До пекла найвигідніша дорога Пор. Adalb. Piekło 11; Wand. II, Hölle 23, 25.
  6. Єгомосьць, а ви що ту в пеклі робите? — Тихо, дурний хлопе, я ту на біскупові голові стою. (Наг.)
Анекдота, спокревнена з Дантовим представленням величезної лійки, в якій грішні папи стоять один на голові другого.
  7. З пекла родом. (Наг.)
Про злого чоловіка, Пор. Adalb. Piekło 15.
  8. І в пеклі не велика пеня: найтяще день, два, тай привикне. (Мшан.)
Іронічне представлення пекла, пор. Етн. Зб. VI, 61; Adalb. Piekło 4.
  9. Пекло ми в дому робим. (Наг.)
Говорять чоловік до сварливої жінки. Пор. Wand. II, Hölle 26.
  10. Пеклом рушати. (Гнідк.)
Значіне неясне. Пор. лат. вірш із Енеїди: „Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo“.
  11. Пекло па душу вьвів. (Кол.)
Допустив ся якогось тяжкого гріху.
  12. Перед пеклом і чорта треба просити за кума. (Пост.)
Хто сидить у сусідстві пекла, той жує ся з чортами. Образово про силу сусідства. Пор. Adalb. Piekło 6; Wand. II, Hölle 71.
  13. Сидівши близько пекла бери ділька в куми. (Лучак.)
Вар. до ч. 12.
  14. Там таке пекло в хаті, що й птах на кізлину не сьиде. (Наг.)
Про хату, де йде вічна сварка й гривня.
  15. Хоч там пекло, а тут рай, та де вродив ся, там і вирай. (Кукиз.)
Говорять до чужосільного чоловіка, якого відправляють до його села умирати.
  16. Я вже утоплена в пеклі, бо клину і Бога й сама себе, бо ми прикречечко жити. (Наг.)
Говорила жінка жалуючи ся на свою лиху долю.
  17. Як в пекло кинув, так загинув. (Ільк.)
Пропав безслідно. Пор. Wand. II, Hölle 104, 105.
- Пекти.** 1. Живцьом бим го спік, як бим го ту мав. (Наг.)
Говорять про ненависного чоловіка.
2. Не тому печено, кому речено, а тому, хто зіст. (Мшан.)
Кепкують із обідання, що хліб пече ся для когось, а він може дістати см іншому.

3. Пече, клади на друге плече. (Сор.)

Мова про тягар.

4. Пече, най сі встече! (Сор.)

Кричить чоловік дотикаючись чогось горячого.

5. Як спечемо, так і дамо. (Лев.) ...і з'їмо. (Гнідк.)

Про всяку замовлену роботу: як її виконаємо, так її віддамо тому, хто замовив.

Пень. 1. Перебери пень, то буде подобень. (Терло) Убери.... (Петр.)

До людий подібний. Пор. Wand. II, Holz 154; Čelak. 142.

2. Прибери пень, буде хорошень. (Гнідк.)

Буде гарний. Пень в значіню негарного чоловіка або негарної дівки. Пор. Нос. ст. 411.

3. Прибери пня, дай му іжня, і в него буде чоловік. (Ільк.)

Жартують із тумановатих, недотепних людий. Глубше значіне: про всяких фігурантів, що займають місця, до яких вони нездібні.

4. Прибери пня, найде ся імя. (Гнідк.) ...найдеш му... (Балиг.) ...а буде му імя. (Мінч.)

Варіант до цпер.

5. Через пень колоду валяти. (Наг.)

Побільшувати собі труднощі в якісь ділі. Пор. Нос. 268,465.

6. Який пень, такий клин. (Тереб.)

На крутий пень треба крутого клина.

Пеня. 1. Бодай тя піня взяла! (Дид.)

Провляте: щоб тебе постигла якась кара.

2. Вийшов я не в такої пені. (Луч.)

Вийшов з великої біди.

3. Всяди ня пеня находила. (ЮКл.)

Скривь мені було лихо.

4. Якась пеня сколотила шнов. (ЮК)

Якесь лихо, якийсь злий дух збаламутив його.

5. Пеня вертепит шнов. (ЮКл.)

Лихо крутять ним.

6. Яка ти сі пень від мене належит? (Наг.)

Згідно питає ся чоловік: що тобі від мене належить ся, чого шукаєш собі напасти?

7. Як дасть Бог пеню, то не страхув. (Мшан.)

Сказала одна невіста почувши про свою знайому, що вмерла лишивши семеро дітй. Пеня в знач. біда, з лат. роена; стрихувати (Жел. II, ст. 927) значить наснавши збіжи в міру згорнути чуб.

Пеньок. 1. Маю го на пеньку. (Наг.)

Маю на нього якусь півьму, яєсь завзяте.

3. Прибери пенька, то стаю ва Сенька. (Ільк.)

Жартують із недотепного парубка. Пор. вєше Пень 1.

Пердіти. 1. Перди Грицю, перди Йване, пердіт усі християне. (Мик. над Дн.)

Жартлиива приязка.

2. Хто сі навчит пердїти, ни може і в церкві терпіти. (Кольб.)

Сила привички.

Пердо. 1. П—до, бздо. (Наг.)

Говорять про щось неодоладне, ні до чого не подібне.

Перебирати. 1. Хто перебирає, той перебере. (Льк.)

Вибере як раз найгірше. Пор. пісню:

Через сад на погляд по воду ходила,
Чому мені Бог не дав, кого я любила;
А того мені Бог дав, кого я не знала,
То за мої перебори, щом перебирала.

Перебути. 1. Деж мені днись перебити? (ЮКм.)

Не знаю, де провести день.

2. Знаємо, щомо перебула, а не знаємо, що сі перебуде. (Мик. н. Дп.)

Люди не знають свої будучини.

3. Хоч би день перебути в алагоді! (ЮКм.)

Побожне бажане жінки, що має лихого чоловіка.

Перевернути. 1. А перевернуло би ті до гори ногами! (Наг.)

Проклятьє.

2. Перевернув сі, як гарбуз у гредці. (Ворохта)

Про когось, що впав і покотив ся.

Переверти. 1. Всьо йде в переверти. (ЮК.)

Все змінєє ся на гірше.

Перевідник. 1. Перевідник, питель і міх без дна, то міра одна. (Ком.)

Перевідник — марнотратник.

Перевідня. 1. Від него вся перевідня. (Луч.)

Все марнотратство, вся страта.

Переволокти. 1. Хоть ся переволоче, то не втєче. (Льк.)

Що має стати ся, то стане ся, хоч і запізнять ся. Пор. Adalb. Pizewles 1.

Перегнути. 1. Пережену я тебе через гречку. (Косс.)

Говорив чоловік такому, що ходив до його жінки, в знач. набю тебе.

Перегнути ся. 1. Перегнув ся, як Орішкова хата. (Ком.)

Про згорбленого або ссривленого чоловіка.

Перед. 1. Ані в перед не вдавай ся, ані в заду не мішай ся, тільки в слімі середочку, як барвінок в городочку. (Снят.)

Приспівка уживана як примівка.

2. За передом бочка в медом. (Мшап.)

За передом ссїї хати, отже в затялю в коморі.

3. З переду стрій, а в заду в лопатов сгій. (Наг.) На переді... (Явор.)

Про пишно убрану дівку.

4. На перед не виривай ся, на заді не оставай ся, середини держись.

(Лев.) ...чо заду не оставляй ся... (Льк.)

Життєве правило.

Передній. 1. Передне задному лавка. (Дидьова)

Говорили в приводу смерти Каганця, що передні люди гяпуть, щоб пізайшим було смілійше йти на перед. Пор. Даль I, 338.

2. Якесь передне собі мали. (Кос.)

Уже перед тим мали між собою сварку або змову.

Передобідок. 1. Лихий передобідок і найліпший обід пексусе. (Ільк.)

Лихий передобідок — сварка перед обідом.

Передрага. 1. Не йди на передрагу, бо заробиш загу. (Ком.)

Передрага, сварка, по поль.: *Isé na udgu.*

Переймати. 1 Ци все тото переймати, шо на воді пливе? (Ільк.)

Не кожду сміттю повтаряти. Пор. Нос ст. 362; Даль I, 522.

Перейти. 1. Перейшов уже скрізь сито і решето. (Ільк.)

Перебув різні противности.

2. Як ті перейде з мудьми, то будеш з людьми, а як з тов, то з бідов. (Кольб.)

Коли тебе стрітять мущина, то будеш в приємні товаристві, а як жінка, то буде тобі біда.

Перекрасти ся. 1. Хотів ся перекрасти, та си очі виштуркав. (Ільк.)

Деся ішов напотямки.

Перелаз. 1. Низкий перелаз усім людяи дорога. (Гвідк.)

Де вивький перелаз, то як би вільне місце, нема перешкоди для ходу.

2. Через перелаз скакати. (Гвідк.)

Поборювати янусь невеличку перешкоду.

Переливати. 1. Ђдна дяка як тої, що переливала, так тої, що недоли-
вала. (Мшан.)

В печці здибали ся дві шанкарки на одній карі, одна за те, що переливала, а друга за те, що недоливала.

Переливки. 1. То не переливки. (Гвідк., Ільк.)

То не марна річ, то не жарти. Пор. Adal b. Przelewiek 1; Нос. 282.

Перемисль. 1. Мишлю тай вишлю, куди до Перемислю. (Стан.)

Говорять про замисленого чоловіка

2. Як мысль, так мысль, таки буде Перемисль. (Ільк.)

Оповіданє про повстанє назви Перемисль. Збудовано місто, найстарші люди почали мислити, як би його назвати. Довго мислили тай не могли вымислити нічого. Тоді якась жінка сказала до них от ті слова, що війшли в приказку.

Перемогти. 1. Може переможе, йпк біду за ноги вхопит. (Грин.)

Переможе, як йому удасть ся щось неможливе.

Перемолоти. 1. Перемеле сі, мука буде. (Наг.)

Із будім то непотрібного чоловіка виробить ся щось порядне, а з лихої пригоди вичотчать ся щось добре. Пор. Даль I, 162, 358.

Перепелиця. 1. Перепелиці печені не падут з неба виші. (Гвідк.)

Мабуть непарядні композиції. Вар. приказка про печені голуби, I, Голуб Я.

Перепитлювати. 1. Перепитлювати що. (Гвідк.)

Швидко выговорити щось.

Перепудити ся. 1. Так єм сі перепудив, аж у мні душі не стало. (Наг.)

...ж ми душы в пійвта забігла. (Наг.)

Про великий перестрах.

Пе; епхати. 1. Перепхати біду, штоб звалила ся з голови. (Вн. ВЛ.)

Перебути, перебідувати лиху годину.

Перескочити. 1. Де не можеш перескочити, там підлізь. (Ільк.) ...перескочив, там перелізь. (Сор.) ...не мож перескочити, там треба перелігти. (Залісе)

Життєве правило. Пор. L'ŕl. 84.

2. Чи хоч, чи не хоч, а перескоч. (Коб.)

Чоловік мусить мимоволі перемагати перешкоди.

Пересолений. 1. Пересолене як ропа, як соровиці. (Наг.)

Ропа або соровиця називається солена вода, що випливає з жерела. Соровиці походять можливо від „солониця“.

Перестрашити ся. 1. Перестрашив ся, аж сорочка полотном стала. (Гнідк.)

Жартливо про те, що хтось не передявав ся чогось.

Перестріти. 1. Перестріти кого. (Гнідк.)

Перейти з поганими очима або з лихою ворожбою, з порожніми коновками і т. п.

Переступ. 1. За переступ границі кримінальна кара. (Белз)

Переступ — порушення границі.

Перетерти ся. 1. Перетрет ся, перетрет ся, пан забуде, все мипет ся. (Дар.)

Наробило ся якесь лихо і потішають чоловіка, дітненого ним.

Перехрестити ся. 1. Перехрести ся та влізь в болото. (Ільк.) ...лізь... (Наг.)

Говорять, коли хто шукає собі напасті. Пор. Слав. II, 85.

Перечити ся. 1. Перечити ся о вчерашнім див. (Гнідк.)

Перечити ся за марницю.

Перець. 1. А знаєш, по чому перець? (Наг.)

Питають такого, що не знає ся на цінах.

2. Г—о й перець переможе. (Луч.)

Стара практика.

3. За гріш перцю, і то гіркий. (Луч.)

Перець не гіркий, тільки щипає, а його ціна дуже низька.

4. З перцем чи не з перцем, коли з щирим серцем. (Ільк., Гнідк., Лев.)

Чи з перцем... (Залісе) Чи з перцюм... ласкавим... (Наг.)

Перчені страви уважали ся давно привілейєю панів.

5. Натр ну перцю в ніс. (Ільк.)

Наробив йому прикрости. Пор. Даль I, 135.

6. Оттак: ва гріш перцю, таї то гірке! (Кол.)

Вар. до ч. 3.

7. Перець хлону на коня садит, а жінку до гробу провадит. (Дрог.)

Якесь давнє народнє вірзуанє.

8. Три з перцем, три без перцю, а три такой так. (Стан.)

Scil. випийко. Приговорюють п'яниці.

9. Ходи, дурню, перцю, шафрану ти причиню. (Мінч.)

Жартують із покупця, що до дешевого тозару жадає причини з дорожнього.

Перина. 1. Я тому ни випи, що пирина зилна: яку мама мала, таку мнї дала. (Пужн)

Говорила невістка перейшовши зі своїм посагом до мужа. Пор. Етн. 36. VI, 68.

Перла. 1. Була перла, тай сі стерла. (Сор.)

Було щось дороге і гарне та минуло ся.

Перо. 1. Іде пюра в коўодкы. (Р.ВЗ.)

Колодки — се початковий стан розвою пташачого пера. Із колодок виходить піре, а не піре в коледки.

2. Пером ну земля! (Льв.)

Говорять про покійника. Теж у Болгар: Слав. I, 255.

3. Як затегне пером, то не вітігнеш й волом. (Гвізд.) ...натягнут ...внатягнут.. (Стоян.)

Варіанти до „Написати“ ч. 2.

Перун. 1. А перун би ті ясинї тріс! (Пасіч.) ...тріснув! (Кияж.)

Прокляте; перун — грім. Пор. Adalb. Pierun 2.

2. Болай тя перун встрялиў! (ВЗ.)

Лемківський варіант Пор. Wand. I, Donner 30.

3. Коби не перун, многі би не хрестили ся. (Гнідк.)

Народний звичай хрестити ся при кождім ударі грому. Пор. Wand. I, Donner 19.

4. Ная в тебе перун стріліт. (Лб. ВЛ.)

Прокляте.

5. Перун би ті забив з ясного сонця! (Комар.)

Прокляте.

6. Перун би тя розтраслав! (Гнідк.)

Прокляте.

7. Штобы тебе перун забиў! (І. ВЛ.) Бодай... (І. ВЛ.)

Прокляте.

Перший. 1. Перше звір, потім врїж. (Наг.)

Жьтєва практика. Пор. Слав. II, 91.

2. Перший ліпший. (Наг.)

Перший з краю, хто трафить ся. Пор. Adalb. Pierwszy 3; Wand. I, Erste 1.

3. Перший недоверший, другий недолугий, третий недовертий, четвертий без чверти, пятый без пяти, шестий без чєста, сєний такий сáмий, восьмий недорослий, девятий безхатий, десятый вусатий, — віддай же ня, воя нати! (Мшан.)

Так перебирала дівка женихів.

4. Перший раз не гаразд, остатний раз гаразд. (Лавочне)

Першай раз було зле, а остатним разом добре.

5. Перший штих без гудза нічого не варг. (Наг.)

Натяк на оповіданє про Соломона, що скликавши усіх вгавців подав їм для відомєсти отсю мудру науку.

6. Хто перший, той ліпший. (Мінч., Ільк., Петр.)

Не завсїгда. Пор. Тимош 234; Adalb. Pierwszy 1; Wand. I, Erste 19.

7. Я ни перши тай ни остатна. (Жидач.)

Пішла на вул дорогу. Пор. Adalb. Pierwszy 2; Wand. I, Erste 22.

- Першина.** 1. То мінї не першина. (Наг.) ...не перщїнка. (Кол.)
Я вже мав такі досвіди; першина — новина.
2. Чи то першина нї з чим до млина, а в порожні до дому? (Дар.)
Даремна подорож до млина і назад.
- Пес.** 1. Або буде з пса солонина? (Гнітк.)
Не буде ніколи. Говорять про нездалого чоловіка.
2. А здох бис яко пес! (Наг.)
Проклятьє.
3. А мав пес хату? (Краснос.)
Докоряють безхатому волоцюзі. Пор. Wand. II, Hund 729, 1768.
4. А пси би ти пски лязали! (Наг.)
Докоряють паниці.
5. А пси би тобі маму гонили! (Явор.)
Проклятьє. Пор. Schlei. 185.
6. А пси би тобі марш тьили! (Наг.)
Щоб за тобою пси вили, куди підеш. Віруване, що на злого чоловіка кождий пес мусить гавкати. Пор. Wand. II, Hund 1511, 1515.
7. А цїба псе з хати! (Наг.)
Гонять псів з хати. Пор. Wand. II, Hund 668.
8. Бий пса, най буде добрий! (Ільк.)
У старих господарів найлютіший пес був найліпший і тому його часто били.
9. Бий пса, най попом буде! (Луч.)
Про непослушного і непильного школяра. Пор. Adalb. Pies 8.
10. Битий пес стереже ся. (Гнітк.)
Сторонить від тої хати, де його били. Пор. Adalb. Pies 9.
11. Біг пес без овес, сука без пшеницю, пес загубив портїниці, а сука епідницю. (Снят.)
Гумористична приспівка. Без — польовїзм зам. через.
12. Біг пес без вовес таї всрав сі в ріпу. (Мик н. Ди.)
Про ягесь недоладне балаканє.
13. Біг пес за вовом, біжит і за саньми. (Сор.)
Смєла привичка.
14. Біг пес через овес; не шкодило нї псови, нї вісови. (Гнітк.) ...нї псу, нї вівсу. (Наг.)
Про якусь маловажну річ, що не має ніякого впливу на людське жите.
15. Бодай жи ти пси пски лязали! (Жидач.)
Проклятьє. Варїант до ч. 4.
16. Бодай і пес свою хату мав! (Ільк.)
Говорять чоловік, що бідув без своєї хати.
17. Бодай так пес свою долю мав! (Луч.)
Песа доля звичайно найкрасша.
18. Бодай так пси траву їли по тій правді! (Ільк.) ..пасли, як т правда! (Наг.)
Пси не пасуть трави. Говорить ся, коли хтось оповїдає очевидну неправду.
Пор. Adalb. Pies 15; Wand. II, Hund 187.

19. Вибрав му пса. (Льв.)
Виганьбив його. Пор. Wand. II, Hund 1541. „Einem den Hund lesen“.
20. Вигладає як пес на плоті. (Льв.)
В якимсь комічному, смішнім положенню.
21. Віскав го, як пес пса до сонця. (Луч.)
Пси на сонці звичайно один другому вишукують блохи. Отже вичитав йому всі його гріхи. Пор. Wand. II, Hund 432; Zátur. 10; Adalb. Pies 183, 192.
22. Вільно псу і на Бога брехати. (Лев.)
Говорять про безсоромного, брехливого чоловіка, якого брехня не прилипає до чесних людей. Пор. Adalb. Pies 173, 280; Дяк. 745; Wand. II, Hund 159; Нос. ст. 430; Zátur. 53.
23. Вільно псу і на сонце брехати. (Стан.)
Варіант до ч. 22. Пор. Даль I, 313.
24. Він би псу в горла видер. (Наг.) ...хліб відібрав. (Наг.)
Про захланного чоловіка. Пор. Wand. II, Hund 861; 540.
25. Він і псу спокою не даєть. (Наг.)
Про непосидючого, збиточного чоловіка. Пор. Wand. II, Hund 1595.
26. Він ще піде пси бити. (Наг.)
Пророчать нероботящому чоловікови. Пор. Wand. II, Hund 1699.
27. Вона з ним пси пасе. (Бібр.)
Женихає ся з ним потаємно. Пор. Мука 3216.
28. Вона пси пасе з цілим світом. (Бібрка) Та вна... (Бібрка)
Курвить ся.
29. Вони так як пси: туй сі покусаят, туй сі полижут. (Наг.)
Про сварливе, але забутливе подружжя.
30. Все пішло на пси. (Ільк.)
Звело ся нінащо. Пор. Wand. II, Hund 1373.
31. Втік як опарений пес. (Наг.)
Пес опарений окропом утікає страшенно скавулячи. Пор. Wand. II, Hund 1590, 1763.
32. Гнилий як пес. (Підгірєв)
Не хоче нічого робити.
33. Голуй пса на свою литку. (Подус., Яс. С.)
Годуй його, а він тебе вкусить; про фальшивого приятеля. Пор. Wand. II, Hund 171; Haller II, 37; Osm. Spr. 337; Гильф. 2135; Слав. II, 198; Bebel 201
34. Гонили би ти пси маму! (Наг.)
Лайка. Пор. Wand. II, Hund 1497.
35. Де два пси йдуть до одної суки, то певне будуть сі кусати. (Кол.)
Два парубки за одну дівку певно будуть бити ся. Пор. Osm. Spr. 120.
36. Де ся свої пси кусаят, най ся чужі не мішають. (Терноп.)
Чужим людям не слід встривати в семейну сварку. Пор. Wand. II, Hund 6 1211; Šelak. 234; Adalb. Pies 51; Даль I, 319.
37. Добре псови муха, ніж гола юха. (Луч.)
Ліпша чоловікови мала дрібниця ніж нічого. Пор. Adalb. Pies 38; Libl. 28.

38. Добрий пес лучший як злий чоловік. (Ільк.)
Бо пес вірний своєму господарю, а чоловік завжди зрадить.
39. Добро псу муха, ніж кійом по за вуха. (Дрог.)
Варіант до ч. 35, з тою ріжницею, що тут маленький жук протиставляє ся великій шкоді. Пор. Wand. II, Hund 253, 464; Adalb. Pies 98; Мука 3023.
40. Доти пес не навчит сі плавати, доки му сі води в вуха не нальє.
(Сор.) Не навчит сі пес плавати, поки му сі в вуха не нальє.
(Наг.)
Чоловік не навчить ся нічого без деяких прикростей. Пор. Adalb. Pies 136; Річмас 5; Гальф. 1562; Wand. II, Hund 1064; Čelak. 194.
41. Жнут як пес в котом. (Наг.)
Про незгідливе подружжє. Пор. Гальф. 1054, 3142; Слав. I, 175; Wand. II, Hund 196, 1767.
42. Загадав псом сі доробити. (Яс. С.)
Про легкомисний план легкого заробітка.
43. За пса го не має. (Наг.)
Заніващо його не має. Пор. Adalb. Pies 102; Wand. II, Hund 1552.
44. За пса му сі ніче робити не хоче. (Наг.)
Про лінивого чоловіка.
45. Звиває ся як пес на сльвазх. (Ільк.)
Пес на сльвазх не дуже звиває ся.
46. Здало ся псу на підошвв. (Лім.) ...на буду. (Льв.)
Не здало ся нінащо.
47. Здох пес! (Льв.)
Коли хто не може ані слова сказати на якесь питанє. Пор. Wand. II, Hund 1673; Adalb. Pies 287.
48. Здох як пес — крім душі святої. (Ільк.)
Умер поганою смертю. Пор. Wand. II, Hund 1766.
49. Зійшов нч пси. (Доброс.)
Звів ся нінащо. Пор. Wand. II, Hund 1373, 1378, 1598, 1579; Libl. 207.
50. Зірвав ся як пес в ланцюха. (Печ.)
Говорять про сердитого чоловіка, що ні з сього ні з того напастує когось.
Пор. Adalb. Pies 164.
51. З'їсть нес пса, коли нема барана. (Ільк., Петр., Лучак.) Їсть... як ни може... (Жид.)
Найліпші приятелі посварять ся, коли нема нагоди виляти злість на когось третого. Пор. Wand. II, Hund 45, 387; Osm. Spr. 397; Даль I, 131; Zatur. 134.
52. Змерз як пес. (Наг.)
Пса в зимі виганяють звичайно на ніч на двір. Пор. Adalb. Pies 298.
53. Знає пес, де му фіст утьмили, то вже там не піде. (Наг.)
Чоловік, якому зроблено шкоду, не повертає ся вже на те саме місце. Пор. Adalb. Pies 182.
54. З него ні пес ні ковбель. (Орел.)
Ковбель — те саме, що пес, ковбель по російськи.

55. Її би пес за язик не злапав. (Голошів)
Говорять про лязкату жінку.
56. І малий псєк глибоко вкусає. (Гвідк.)
Бо має острі зуби.
57. І пес дурно не бреше. (Ільк.)
Хоч не завше на правдивого згодя. Пор. Wand. II, Hund 333, 367; Adalb. Pies 167.
58. І пес за ним не завив. (Кобр.)
Нікому його не жаль. Пор. Zátur. 12.
59. І пес на голу кість не йде. (Дьв.)
Чоловік не повинен брати ся до зовсім безкорисного діла.
60. І пес пінає чоловіка. (Ільк.) ...свого господаря. (Дьв.)
Він нюхом чує різницю між злим і добрим чоловіком. Пор. Adalb. Pies 92; Wand. II, Hund 241.
61. І пес би сі при нім не удержив. (Наг.)
Про слабого господаря. Пор. Adalb. Pies 66.
62. І пес би того не їв. (Наг.)
Говорять про лихо зготовану страву. Пор. Schlei. 166; Wand. II, Hund 1405, 1709; Adalb. Pies 5.
63. І пси би робили, коби легко било. (Прак.)
Всяка робота не легка річ.
64. І псови в одну діру навкучит ся лаяти. (Явор.)
Монотонне життя звучить усякого чоловіка.
65. І я псу в під фоста не випав. (Наг.)
І я не поміглого роду. Пор. Wand. II, Hund 1689.
66. Коби був пес не срає, був би заяцьи йлив. (Цев.) ...свав... (Кол.)
За якийсь малим ділом чоловік перає пропусає добру нагоду. Пор. Wand. II, Hund 541, 663; Wahl II, 67; Adalb. Pies 300.
67. Коби пес робив, то би в ходаках ходив. (Мінч.)
І чоловік не ходив би босий, як би більше робив.
68. Кождий пес на своїм світю гордий. (Ільк.)
Кождий чоловік на своїм обійстю чує себе паном. Пор. Wand. II, Hund 212, 438; Selak. 119.
69. Коли пса бють, най собі кози на розум беруть. (Ільк.)
Коли одного карають, то інші розуму набирають. Пор. Adalb. Pies 88.
70. Котрий пес богато бреше, той мало кусає. (Ільк.)
Від чоловіка скорого до погрози найменше можна жадати її сповнення.
71. Крутит ся як пес на сливах. (Колом.)
Про чоловіка, що крутить ся незнаючи, що робити. Пор. Слав. I, 177, II, 105.
72. Кусай мене псе, поки кров не потече. (Ільк.)
Говорять чоловік доведений до розпуки.
73. Ліпше псови муха, ніж кєштуров поза вуха. (Ком.) ...як костурон.. (Явор.) ...псу... колом... (Жидач.)
Вар. до ч. 37.

74. **Лучше псу муха, як поза уха.** (Ільк.)
Вар. до ч. 73.
75. **Лучший пес що бреше а не кусає, як кіт, що ся лестит, а драпле.**
(Петр.) **Ліпший... драпає.** (Залісе)
Явний ворог ліпший від тайного і підлесного. Пор. Adalb. Pies 99; Zátur. 51.
76. **Любїт го, як пси діта.** (Наг.) ...**як пес камінь.** (Льв.)
Не любять його зовсім. Пор. Wand. II, Hund 736; Любити ч. 25; Слав. I, 267.
77. **Мав пес хату в вікнали?** (Тер.)
Не мав ніколи. Пор. висше ч. 3.
78. **Марш псе, твій господар більший як ти, тай ви гавкає.** (Будзан.)
...**твій господар старший від тебе тай не бреше.** (Наг.)
Жартлива промова до гавкучого пса.
79. **Минула пса кубаса.** (Ком.) ...**ковбаса.** (Наг.)
Минуло чоловіка якесь задоволене.
80. **Много псів ваяцю погібиль.** (Шер.)
Багато ворогів — чоловікови згуба. Пор. Wand. II, Hund 969, 980—984;
Selak. 369; Adalb. Pies 55.
81. **Молоде песьи й на г—о гавкає.** (Цен.)
Воно ще не вмів бачити дійсного ворога. Пор. Wand. II, Hund 485; 788.
82. **Най ти пси марш тнут!** (Наг.)
Прокляте, щоб за тобою пси гавкали.
83. **На, пес, кишки, на!** (Ортин.)
Жид вабив пса, аби набити його за те, що поїв йому кишки. Пор. Wand.
II, Hund 1444.
84. **На поли-поли пси сі бороли; а єден куций усіх помучив; а стара псвці срати вертит сі.** (Красне)
Жартлива приказка.
85. **На псі до хати віхати.** (Наг.)
Говорять про чоловіка, що входить до хати разом з псом. Пор. Нос. 355.
86. **На таке пес женив ся, та жіпки не має.** (Гнідк.)
Не маючи нічого свого.
87. **На то пес фіст має, аби зад закрити.** (Наг.)
Про закриване людської стидливости. Пор. Wand. II, Hund 121; Гильф. 663.
88. **На чім пєс зріє, того все хоче.** (Зааул.)
Пси привикають до певних страв, отже гуцульські до кулеші.
89. **На що псу пятої погі, коли має шtiri?** (Луч.)
Про всяку зайву річ.
90. **Не бреши, песику, не бреши! Твій господар старший тай не бреше.**
(Сквар.)
Вар. до ч. 78.
91. **Не буде в пса солощна.** (Ільк.) ...**ковбаса.** (Наг.)
Пєсє мясо нездале до їди. Пор. Adalb. Pies 296.
92. **Не буде пес голої кости глотаги.** (Ільк.)
І чоловік не бере ся до зовсім безкорисного діла.

93. Не було з пса еллонини тай не буде. (Луч.)
Вар. до ч. 91.
94. Не вір му як псу. (Наг.)
Остерігають перед алим чоловіком. Пор. Г. лф. 3280; Wand. II, Hund 1626.
95. Не втікає пес від колача, але від бича. (Кобр.)
Так само чоловік не втікає від добра, але від прикрости.
96. Не вчи пса брехати, бо він і без тебе вніє. (Наг.)
Говорять такому, що дразнить пса. Пор. Wand. II, Hund 548, 1435.
97. Не дай псу білого хліба, бо го повальєє. (Наг.)
Він мусить його поволочити по землі, поки його з'їсть.
98. Не для пса кобас. (Лев.) ...ковбаса. (Пітр.)
Що кому не годять ся. Пор. Adalb. Pies 122.
99. Не для пса ковбаса, не для kota сало. (Ільк.) ...кітки... (Н.г.)
Повнійший вар. до попер. Пор. Даль I, 282.
100. Не з'їсть пес білого хліба не повалєєши. (Гнідк.) ...пес хліба поки не повальєє. (Цен.)
Вар. до ч. 97.
101. Не кождий пес Лиско. (Наг.)
Кождий пес називає ся инакше, але імен тих не багато. Пор. Adalb. Pies 128; Wand. II, Hund 565.
102. Не кождому псови Гривко на імя. (Лучак.)
Вар. до ч. 101. Пор. Adalb. Pies 126.
103. Не має пес пійтої ноги тай не буде мати. (Яс. С.)
Вар. до ч. 89.
104. Не має пес роботи та лаби лиже. (Бергом.)
На сонці він любить лизати собі лаби.
105. Нема там ані пси. (Наг.)
Цілковита пустка. Пор. Adalb. Pies 67; Слав. I, 320; Wand. II, Hund 1738, 1641.
106. Не оден пес Гривко. (Ільк.) ...зве сі... (Кольб.)
Вар. до ч. 89.
107. Не пхай пальцьи псу в зуби, бо відкусит. (Наг.)
Хто легкомисно паражмає ся на шкodu, може легко потерпіти. Пор. Wand. II, Hund 43; 1545.
108. Не рад пес, що битий, ще фостом киває. (Наг.)
Пес часто хоч побитий не перестає ласити ся махаючи хвостом.
109. Не рад пес, що вдарений, а він ще скавулит. (Лім.)
Снавуліє, то песій плач.
110. Не тра пса бити, тільки оженити. (Луч.)
Іронічно женячку уважають тяжшою карою від бити.
111. Не тьижко псови в зуби дати, але з зубів видерти. (Стли.)
Пес хаєца захланно, отже видерти йому з зубів дуже тяжко.
112. Не тягни пса за хвіст, бо тл вкүєть. (Ільк.)
Пес дуже не любить, коли його тягнути за хвіст. Пор. Adalb. Pies 119; Wand. II, Hund 644.

113. Ни уважую на пса, але чий пес. (Кольб.)
Не уважаю на пса, тільки на його господаря.
114. Ні пес ні баран. (Ільк.)
Про чоловіка невразного характеру. Пор. Adalb. Pies 154.
116. Отак пес сі вс—в у огірки, та огірки спаскуднв, а росід чистнїб.
(Кольб.)
Натак на якесь гумористичне оповіданє.
117. Пес бреше, а вітер несе. (Лев., Ільк.)
Про марність всякої брехні. Пор. Adalb. Pies 168; Даль I, 208, 313; Сми. 2144; Гильф. 3460; Wand. II, Hund 159, 833; Zatur. 53.
118. Пес бреше, бо співати не вміє. (Стрий)
Але при людським співі або музиці вінє проразляво.
119. Пес бреше, дощ чеше, а вітер далі несе. (Жом.)
Вар. до ч. 117.
120. Пес бреше на сонце, а сонце світить. (Ільк.)
Люди брешуть на чесного чоловіка, а він не дбає про се. Пор. Adalb. Pies 207; Wand. II, Hund 158, 160; Wurzbach I, 100, 209; Мука 417.
121. Пес бреше, пан їде. (Ільк.)
Не звертає уваги на бреханє пса. Пор. Adalb. Pies 203, 205; Сми. 2128; Osm. Spr. 4; Нос. ст. 430; Даль I 313.
122. Пес держит сі чоловіка, а кіт х.ти. (Наг.)
Загальна обсервація.
123. Пес за нюхтóm їде. (Наг.)
Нюхом пізнає сліди звіра, чоловіка або свої власні
124. Пес вдохлий не кусає. (Ільк.)
Зовсім натуральна річ. Пор. Wand. II, Hund 225, 505, 951, 971; Čelak. 236; Bebel 23; Adalb. Pies 288.
125. Пес і хліб заїсть і за руку вкусит. (Кольб.)
Про нещадного чоловіка, що не зважаючи на добродійство, потрафить пошкодити своему добродіви.
126. Пес кудлатий, а хлоп богатий не дуже боят ся. (Лучак.)
Кудлатому псу байдуже, як його го троха наторгають.
127. Пес кудлатий, а хлоп богатий, то собі рідні браті. (Дид.) .. то си...
(Наг.)
Між ними деяка подібність. Пор. ч. 126; Даль I, 67; Adalb. Pies 177.
128. Пес на кости лежат, си не їсть і другому не дасть. (Мінч., Петр.)
...на стерві сидит... (Тереб.) ...на сїні лежат... (Колом.)
Загальне спостереженє. Образово про завидующого чоловіка, що маючи якесь добро і сам не користує з нього і иншому не дасть. Пор. Adalb. Pies 17; Wand. II, Hund 172; Тимош. 22; Schlei. 166; Osm. Spr. 479; Даль I, 105; Libl. 78; Мука 3015; Нос. ст. 430; Слав. I, 250.
129. Пес на середу не вважає. (Гніцк.)
Для него пієт не обовязковий.
130. Пес не в'їсть не повалявши. (Ільк.)
Вар. коротший до ч. 100. Пор. Adalb. Pies 169; Даль I, 135.

131. Пес пса їст, а чоловік чоловіка. (Орел.)
Пес і люди гризуть ся при кожній нагоді.
132. Пес псом. (Щечеп.)
Пес не міняє своєї вдачі. Пор. Wand. II Hund 672; Adalb Pies 285.
133. Пес псом остає, хоть хвоста не стає. (Гнідк.)
Не покине своєї натури, коли йому втнуть хвіст, але найчастіше робить ся дуже злим.
134. Пес пса їсть, коли ся їсти хоче. (Ільк.)
Вар. до ч. 51, 131.
135. Пес псу брат. (Ільк.)
Всі вони одного роду. Пор. Zatur. 254.
136. Пес, що два зайці ловит, жадного не зловит. (Наг.)
Хто гонить за двома інтересами параз, може сратати на кождім. Пор. Гильф 3328; Zatur. 51.
137. Пес, що куна бреше, не кусає. (Явор.)
Вар. до ч. 70; Wand. II, Hund 160, 687; Bebel 72, 221; Wahl II, 31; Muka 2321; Hempel 4167.
138. Пес, що много бреше, мало кусає. (Гнідк.)
Вар. до ч. 137. E. Rot. 320; Wand. II, Hund 310, 687, 725; Celak. 270; Adalb. Pies 164; Гильф. 2220; Adalb. Pies 165.
139. Піди псе, вкуси мене, а потому біди не збудеш ся. (Ільк.)
Бо будуть бити. Образово: пан роздратує шідданого, а потому не може позбути ся біди.
140. Пожди псе, не буде тобі так усе. (Лім.)
Може тобі бути лихо.
141. Полож як пес ходак! (Наг.)
Віддай, що взяв неправно.
142. Поцюлюй пса піц фіст! (Наг.)
Говорить дівка нелюбому парубкови, що намагаєть ся її поцілувати. Пор. Wand. II, Hund 1637.
143. Пришло як на пси. (Наг.)
Коли когось набили і потому забуло ся. Пор. Adalb. Pies 76, 225; Даль I, 507.
144. Псами когось витровята. (Наг.)
Напустити псів. Пор. Wand. II, Hund 1550.
145. Пси би му марш грали! (Наг.)
Прокляте. Пор. ч. 6.
146. Пси виють, а місяць світить. (Ільк.)
Пси любять вити на місяць, особливо в повіі. Пор. Wand. II, Hund 1477.
147. Пси ми за ухом виють. (Ільк.)
Яксь гризота, щось докучає, якийсь злий знак; пси виють на пожежу або на смерця.
148. Пси ніві боле нічого не мовили; не знати, що господар скаже. (Наг.)
Мовив чоловік, що ввійшов до хати і не був стрічений гавканем домашніх псів.

149. Пси траву їдят, буде дощ. (Лучак.)
Народне віруване, що перед слоюю пси щипають траву. Пор. Wand. II, Hund 187.
150. Псови однако хотє і на Бога брехати. (Кольб.)
Бреханє для нього натуральне діло; пес, що не може брехати, дуже не веселий і легко шалїє, кзвять ся.
151. Псом підшвтий. (Гнітк.)
Якийсь непоцтивий чоловік. Пор. Нос. ст. 430.
152. Псом стектим ва мєше верг сї. (Наг.)
Кинув ся як скаженый пес. Про напад якогось злобного чоловіка.
153. Псу з горла брше видреш, як йому в рук. (Наг.)
Про скупого, важданного чоловіка.
154. Псу дороги не указати. (Гнітк.)
Б'жить куди хоче, найрадійше кривулями. Пор. Adalb. Pies 36.
155. Псу нема що вірити. (Печеп.)
Проте в многих випадках приходять ся йому повірати безвечність життя і здоров'я. Пор. Wand. II, Hund 510; Adalb. Pies 144.
156. Псу скаженому дати хлїба, то гет піде від хати і більше не верне сї. (Наг.)
Нар. віруване.
158. Пустив ся на пси. (Луч.)
Пустив ся на якесь легке діло: на крадіж або що.
159. Пусти пса під лаву, він лізе на лаву. (Сор.)
Про чоловіка з великими претенсіями, що старає ся зайати не своє місце.
160. Пусти пса під стїв, а він ся дивит на стїв (Петр.) ...він лізе... (Наг.)
Вар. до попер. ч. Пор. Wahl II, 29; Нос. ст. 417; Слав. II, 89.
161. Свій пес ліше вкусит, як чужий. (Явор.)
Близький чоловік може більше нашкодити своему близькому, як чужий.
162. Свої пси туй сї покусают, туй сї полижут. (Наг.)
Вар. до ч. 29. Свої пси знач. пси, що держать ся в однім домі. Образово свояки. Пор. Adalb. Pies 41; Wand. II, Hund 306, 724; Нос. ст. 424; Sch'ei. 165; Libl. 80.
163. Скулив сї, як пес на морозї. (Наг.) Скулив ся як пес. (Мінч.)
Натуральний пикліи всякого звїра кулити ся на морозї, т. є. займати більше менше положене, найменше доступне для холоду, яке займав у матершї утробї.
164. Сплющій пес не угонїть заяц'. (Льк.)
Княжна форма приповідан.
165. Так би пси траву пасли! (Гнітк.)
Говорять при якимсь неправдивім оповіданю.
166. Там сї й пес не втримає. (Наг.)
Говорять про лиху сімю, в якій тяжко жити. Пор. Wand. II, Hund 1405.
167. Та пса мяса не їдят. (Льв.)

Мовила селянка, коли покупець купуючи у неї ягусь річ просив не ціпити западто високо, додаючи, що він на тім товарі не розумієт ся. Буцім то: як би ти не розумів ся, то не брав си-б купувати, так як нес не розуміючи ся на мясі не купує й не їсть його.

168. Твій нес і мій нес в єдній соломі спали. (Сор.)
Гумористичний мотив свояцтва. Пор. Wand. II, Hund 1746.
169. Тому псови втєти фіст, що в чужу дере лаєт. (Кніґинни)
Звичайно тим його карають, засівши біля діри.
170. То пси, не люди. (Вел. Очи)
Про лихих людей.
171. То таке, якби псу з зубів втєтиг. (Наг.)
Про щось помняте або подерте.
172. То ще рудий нес! (Наг.)
Говорять згідно про рудого чоловіка.
173. У пса писка позичєтл. (Гнідк.)
Треба з якогось приводу відбріхувати ся.
174. Ховай собі пса на свою лшку. (Коб.)
Держи приятеля на свою шкоду. Пор. Adalb. Pies 282.
175. Хочеш ти псом ораги. (Гнідк.)
Бажаєш якоїсь неможливої роботи.
176. Хто з псами лягає, той з блохами встає. (Ільк.)
Блохи люблять гніздити ся в собачій шерсті Пор. Adalb. Pies 97; Wand. II, Hund 1268; Čelak. 40.
177. Хто з псами пристає, навчить ся брехати. (Ільк.)
З псами — з лихими людьми. Пор. Wand. II, Hund 1267.
178. Хто схоче пса бити, той найде бука. (Орел.)
Хто схоче osiąгнути ціль, знайде способи. Пор. Wand. II, Hund 1181, 1205; Гвльф. 1226; Schlei. 165; Мука 813; Čelak. 350.
179. Хто хоче пса ударити, то кія знайде. (Ільк.)...патик найде. (Жидач.)
Вар. до ч. 178; E. Rot. 388; Wand. II, Hund 1250; Čelak. 350; Adalb. Pies 92, 100; Libl. 41; Даль I, 32, 136, 359; Zátur. 134.
180. Чекай псе, аж міні кобила вздохне. (Наг.)
Говорять до бідного чоловіка, який не має що їсти.
181. Чим нес старий, тим хвіст твердий. (Ільк.)
Говорять звичайно про kota. Пор. польське: „Czum kot starszy, tym ogon twardszy“.
182. Як би нес не сидів, то-б баяця зловив. (Ільк.) ...не лежав... (Наг.)
Вар. до ч. 66. Пор. Wand. II, Hund 535, 541; Schlei. 165; Libl. 193.
183. Як би нес робив, то би в ходаках ходив. (Ільк.) ...нес Гривкю... (Петр.)
Вар. до ч. 67. Пор. Слав. I, 252; Wand. II, Hund 823.
184. Як би то дав псу звісти, то би вздох. (Наг.)
Про якусь непотрібну або зле зроблену річ. Пор. Wand. II, Hund 1709.
185. Як до пса річи. (Гнідк.)
Говорять згірдливо, остро.

186. Як пес робить, так пес в чобото́х ходить. (Ільк.)
 Вар. до ч. 183.
187. Як пес робит, так пес ходит; як пес дбає, так пес має. (Раків)
 Компіляція з двох приповідок, в яких замість чоловіка вставлено пса. Пор. І.
 Дбати ч. 21—24; Adalb. Pies 78.
188. Як ся пес розвив, то й на Бога вие. (Довж.)
 Як почне вить, того годі йо спинити.

Песій. 1. За песі гроші пролав. (Наг.)

Продав за безцінок. Пор. Wand. II, Hundegeld 3.

2. З песього фоста не буде сита. (Наг.)

Пес не має на хвості довгого волося, потрібного для сита.

3. Песі голоса не йдут на небеса. (Наг.)

Говорять про всяку брехню. Wand. II, Hund 279; Schlei. 166; Wahl I, 150;
 Нос. ст. 430; Гельф. 1143; Bebel 265; Libl. 61; Wand. II, Hundegell 2.

4. Песіми дорогами пішов. (Наг.)

Пішов піворотом, зішов на пси.

5. Песьєсий омах ті внає. (Наг.)

Омах — хвіст, чеське осас.

6. Пся крєв. (Льв.)

Популярна лайка міжнародного характеру; Німці прийняли польську форму
 Pschakref, пор. лат. Progenies canina, якою назвою прозивано Гуннів.

7. Пся твоя робота була! (Наг.)

Про недоладну роботу.

8. Пся ти мать засрана! (Льв.)

Поговірна львівських уличників. Пор. Wand. II, Hund 1447.

9. То ще якийсь песій син! (Наг.)

Говорять про злого чоловіка.

10. То ще псея віра! (Наг.)

Лають невірного, фальшивого чоловіка. У Болгар (Слав. I, 252) песьюю ві-
 рою називає ся турецька віра.

11. Ты пся дупо! (ВЗ.) ...ного! (ВЗ.) ...паро! (ВЗ.) ...бестіпо! (ВЗ.)
 ...бідо! (ВЗ.)

Замішанькі лайки.

Петрівка. 1. Захотіло му ся в Петрівку змерзлого. (Ільк.)

Коли хтось забагає чогось неможливого.

2. Тепер ни Петрівка — два рази говорити. (Кольб.)

Чому в Петрівку два рази говорять, не знати.

Петро. 1. Бери на розум, Петре, бо витягну батіг на штири метри.
 (Тереб.)

Новочасний варіант до ч. 2.

2. Бери Петре на розум. (Ільк., Петр.) ...на ум. (Тереб.)

Формула скріплена моральної науки. Пор. Даль I, 567.

3. Бири Петри з гори. (Жид.)

Гальмуй коні, держи остро в вішках.

4. **Говори, Петре, з гузицев.** (Наг.)
Зупиняють чоловіка, що говорить нісенітницї.
5. **Говори Петре, поки тепле і зуби ще не залепли.** (Кукиз.)
Поки справа свіжа і поки тобі землею не закидали уста, поки живеш.
6. **Граї Петре, а все шумки!** (Ільк.)
Говорять до веселого чоловіка.
7. **До Петра не сподій сі тепла, а по Петрі вже й по теплі.** (Сор.)
Господарське спостереження. Пор. Zatur. 227.
8. **Їдж, Петре, поки тепле!** (Підгірки)
Бо як застигне, то не буде добре.
9. **Нагнав му Петра.** (Явор.)
Нагнав страху. Пор. Нагнати ч. 1.
10. **На Петра варї половина зими.** (Доброс.)
Свято Петра вериги припадає на день 16. січня ст. ст.
11. **На Петра вериги грїх прати.** (Лїмна)
Нар. віруване.
12. **На Петра-вериги розбивають ся криги.** (Ільк.)
Починає ся відталь, в часї лагідної зими.
13. **Нас—у Петру, а Павлом ср... втру.** (Наг.)
Про якихось нетитїрних братів.
14. **На Петра вериги не перут.** (Мшан.)
Народній звичай. Див. Матер. до укр. руськ. етнол. III, 40.
15. **Насеру Петру та гузицю втру.** (Підгірки)
Лайка.
16. **Не все в неділю Петра.** (Лїм.) ...в середу... (Наг.)
Коли свято Петра і Павла випаде в середу, можна їсти з набїлом (Загальниця) Пор. Le Roux de L. I, 20; Гильф. 935.
17. **Не йде до Петра, іно до Рїздва.** (Ільк.)
Говорять про другу половину року, по празниці Петра й Павла, який припадає на день 29. липня ст. ст.
18. **Не йде 'д Петру, але 'д Дмитру.** (Кривор.)
Вар. до попер. ч. Свято Дмитра припадає на день 26. жовтня ст. ст.
19. **Петра вериги або поставит, або положит криги.** (Мшан.)
Вар. до ч. 12. Див. Матер. до укр. руськ. етнол. III, 40.
20. **Петра кому нагнати.** (Гнїлк.)
Настрашити. Вар. до ч. 9. Пор. Adalb. Piotr 6.
21. **Петре, біда тобов треїде.** (Наг.)
Мудрованє.
22. **Петре, в тебе сі п—ка треїде.** (Завад.)
Мудрованє.
23. **Петре, тебе ту нє тре.** (Ком.)
Мудрованє.
24. **Петро дав менї з орїха ядр.** (Мшан.)
Мудрованє

25. Петро піде гнити, ми будемо їсти й пива. (Підгірки)
Про якогось захланного Петра, що не давав людям жити.
26. Петруню, Петре, не твоє ся трепле. (Гвідк.)
Уговкують балакучого Петра.
27. Пішло йому в Петрова дня. (Корч.) ...му... Петрового дне. (Наг.)
Про чоловіка, якому перестало добре поводити ся.
28. Повело му ся, як в Петрової днини. (Ільк.)
Вар. до ч. 27.
29. Справив му Петра, аж му с—а стерпла. (Наг.)
Набив його в сам Петрів день.
30. Тебе і сьвятий Петро не загрів. (Ільк.) І св. П. не загрів го. (Гвідк.)
Говорять про змерзлюха. О св. Петрі звичайно найтепліша пора.
31. Хапай, Петре, поки тепле! (Сіл. Б.)
Напіннене до посліху. Вар. до ч. 8.
32. Ходи Петре до війта. (Ільк.)
Посперечали ся за щось і нема дальших доказів.

- Петрушка.** 1. Дайте, дайте петрушечки приложити до ножечки; бо я скакав через плотик, та мні вкусив чорний котик. (Наг.)
Примовляють, коли хтось упав і вдаривши ся плаче.
2. Стало на петрушку, то стане й на юшку. (Наг.)
Юшка без петрушки нічого не коштує.
3. Як сі тьигне на петрушку, то мож натьигнути й на юшку. (Хрипл.)
Вар. до ч. 2.

- Пецовий.** 1. Ми пецові люде, а не світові. (Дид.)
Говорять про себе Бойки, що не привикли весь рік виходити із свого села.

- Печеня.** 1. Туна печеня — лиха вечерея. (Мшан.)
Вар до відомої приказки „Тане м'ясо пси їдять“, див. М'ясо ч. 9.

- Печериця.** 1. Сидит як печериці під плотом. (Наг.)
Про засідлого чоловіка, що не любить рушати ся з місця.

- Печінка.** 1. Ти мені печінки виів. (Став.)
Дограв мені до живого, знищив здоров'я.

- Печінь.** 1. Дідько ти в печені! (Наг.)
Проклятьє.

- Пец.** 1. Упав з пецца на голову. (Наг.)
Йому стало ся якесь нагле нещастє. Пор. Нос. ст. 279.

2. Хто в пецу лягає, другого ожогом досягає. (Лев.)
Шукає насамперед ожогом, чи не спить там хто инший.

- Пецух.** 1. Хто тримає в зимі пецуха, той має в літі пастуха. (Ільк., Петр.) ...має ...пещушка ...пастушка. (Наг.)
Пецух — недорослий хлопець, ще нездібний до роботи, що в зимі звичайно сидить на печі. Пор. Гильф. 1274; Adalb. Piesuch 1.

- Пиво.** 1. Де добре пиво, не треба й віхи. (Ільк.)
Віхою, вивішеною над верхнім одвірком дверей означали давнійше вхід до шинку. Віха — помело із смерекових або ялових гильок. Пор. Adalb. Pivo 3.

2. Коби не було пива, не було би дива. (Ільк.)

Пиво доводить до сварок і бійок між людьми.

3. Не тільки пива, скільки дива. (Гвідк.)

З малої шіятики зчинила ся велика халепа Пор. Adalb. Pivo 24.

4. Треба, аби пиво виробило. (Гвідк.)

Виробило в значіну: викисло, вибулькотало ся. Говорять про молодих людей, що потребують вишуміти ся. Пор. Adalb. Pivo 18.

5. Якого-сь пива наварив, таке й пий. (Ільк.)

Якої халеги наробив, таку й викоштуй.

Пила. 1. Пила лізе в дерево, як коли в месо. (Стара С.)

Говорять про остру пилу.

Пилип. 1. Вирвав ся як Пилип з конопель. (Лев.) Вихопив ся... (Петр.)

Прикладають до чоловіка, що в розмові вирзе ся з якимось недоладним концептом. Пор. Adalb. Filip 4.

2. Жени Пилипа! (Богородч.)

Знач. дармуй, гай час.

3. Нема що робити, Пилипа женити. (Кол.)

Коли янесь діло робить ся без потреби, тільки для згаання часу.

4. Нічо не роби, лиш Пилипа жени! (Борщів) Нічого... гише... (Ільк.)

Варіант до ч. 3. Пор. Даль I, 452.

5. Ци дуб, ци липа: нині сьвітшого Пилипа. (Льв.)

Натяк на анекдоту про попа, що в день св. Пилипа став на казані і забувши якого святого було того дня, візвав парафіян, щоб угадували, якого святого маємо нині, бо його імя нагадує янесь дерево.

Пипоть. 1. Дай му Боже пипоть на явиці. (Наг.)

Прокляте; пипоть — болючий нарост на язаці у куриї. Пор. Вос. ст. 415.

Пиріг. 1. А побив би тебе Бог пирогами! (Нижиїв)

Жартливе прокляте.

2. Варила бим пироги, коби сир та масло; і сита бим роздобула, коби мука була. (Печен.)

Хвалила ся господиня, у якої для пирогів не було ніякого припасу.

3. Годі пирогом забити сі а на ковбасі повісити сі. (Явор.)

Жартлива поговорка.

4. Годі ся пирогом зарізати. (Фреск.)

Вар. до ч. 3.

5. Де ви, пироги? Ідут ваші вороги. (Наг.)

Жартлива примівка перед тим, поки подають пироги на стіл.

6. За пироги цілую ноги. (Залісе)

Давня приказка.

7. Зварила бим пироги, коби сир та сало; вже бим і нецок роздобула, коби мука була. (Вовчк.)

Вар. до ч. 2.

8. Коли-сь не пиріг, не пирожи ся. (Гвідк.) Не пирожи ся, коли-с не пиріг. (Мінч., Лев.)

Коли не господар, то не гоноруй ся. Пор. Adalb. Pierog 2.

9. Нім пироги будуть, то баба умре. (Мінч.)
Говорили про бабу, що перед смертю зажадала пирогів, а не було з чого зварити. Пор. Ном. 5676.
10. Періг ше як теплий, то й алé, а як зистипе, то пожаль ся Боже рахувати, шо й періг. (Крех.)
Примовляв Хведір Фаринник.
11. Пиріжки в три ріжки. (Наг.)
Натяк на весільну пісню, де згадує ся про пироги.
12. Пирогоми годований. (Тереб.)
Виріс у достатку.
13. Пирого не сут. (Войн.)
Анедота про гостину Підгіряннина у Бойка. Коли дали борщ, то господар приговорював: „Ійте, гостеньки, борщ, бо пироги не сут“. Підгіряннин думаючи, що ось-ось принесуть пироги, їв борщу дуже мало, а коли миску забрали, він лишив ся голодний, а господар сказав: „Та вже куме по обіді, бо пироги не сут“ (т. зн. нема).
14. Пирогом замкнув, кишков засунув (Дрог.)
Жартують, коли хтось лишив незамкнені двері.
15. Раховані пироги порозваруют сі. (Наг.)
Народне віруванє, що кидajući до окропу пироги, не треба їх числити.
16. Упливає як пиріг у маслі. (Луч.)
Про чоловіка, що живе в розкоши.
17. Як втяв по пироги. (Наг.)
Натяк на анекдоту про Цигана, що прийшовши до господаря не дістав пирогів і посербавши борщу, звернув розмову на те, чия хата довша, чи господарєва, чи циганова. А він задалегідь обамморив, що пироги поставлено ковєць лави за столом. От він і каже: „Ану, господарю, в кого хата довша, чи в мене, чи у вас? І не чекаючи відповіді, розперезав ремінь і почав міряти ним по лаві, а дійшовши до кута скриньку: „Як втяв по пироги“.
18. Як снят ся пироги, то будут вороги. (Тереб.)
Народне віруванє, спричинене подібністю слів.
- Пирій.** 1. Де є переец, там є малаец. (Снят.)
Пирій росте на найліпшій полі; його треба викоренити, щоб що вродило. Малай — кукурузяний хліб.
- Пирожити ся.** 1. Най не пирожит ся, коли не пиріг. (Зазул.)
Вар. до Пиріг ч. 8.
2. Не пирожит ся, коли-сь не пиріг, не ворожит, коли-сь не Біг. (Петр.)
Варіант до Пиріг ч. 8.
- Писар.** 1. Писав писар — тай му паперу не стало. (Мик. н. Дн.)
Про якесь недокінчене писанє.
2. Писар пише, писар маже, так запише, як хто каже. (Лагодів)
Пор. Р. Мол „Справа в селі Клекотині“ ст. 63; Adalb. Pisač 11.
3. Почкай, паце писару, най сі висеру. (Наг.)
Жартують з такого, що бере ся писати, не вміючи гаразд.
4. Такий ми писар, що писати не вміє. (Луч.)
Кепкують із лихого писаря або з неписьменного.

5. Що то за писар, що так довго пише: встропив перо в каламар, а задом колише. (Рогат.)
Кепкують із недотепного писаря.
- Писати.** 1. Єдно пишши, а друге лишши. (Ільк., Петр.)
Не все можна написати.
2. Запиши ауглем у комині. (Наг.)
Говорять про неоплатний довг. Пор. Libl. 153; Wand. I, Aufschreiben 2.
3. Запиши си тото на чолі! (Наг.) Напиши собі.. (Кольб.)
Запам'ятай собі се.
4. Напиши: пропало. (Лев., Ільк.) Пиши: пропало. (Льв.)
Про щось таке, що пропало і не вернеть ся. Пор. Даль I, 33, 45, 152; Нос. ст. 400.
5. Ні писати, ні читати, а хотять за короля обібрати. (Ільк.)
Scil. не вмів. Натяк на відому навку про Івана, якого жиди хотіли втопити і зав'язавши в міх поставили над рікою, а самі пішли в село шукати рабів. Тимчасом надіхав якийсь пан, який почувши Іванове нарікання: „Я не вмю ні писати ні читати, а мене хотять за короля обібрати, згодив ся сам бути королем, вив'язав Івана з мішка, а сам дав себе зав'язати і був потім утоплений жидами.
6. Писав, писав — чим запечатував. (Ільк.) ...а г—ом... (Дрог.)
Про недоладне писане.
7. Пише, як курка лабов. (Наг.)
Про погане, невразне писмо. Пор. Тимош. 130; Wand. II, Huhn 250; Adalb. Pısac 5; Даль I, 537.
8. Пише як маком сіє. (Наг.)
Про дрібне писане. Пор. Даль I, 537.
9. Пишут чорне по білому. (Бат.)
Пашуть чорнилом по папері. Пор. Слав. II, 206.
10. Так пише, як мак сіє, а прийде читати, як в розі не знає. (Петр.)
Про недотепного писаря, що напише, а прочитати не вмів. Пор. Adalb. Pısac 7.
11. Хто писав, то писав, а дурень хто читав. (Снят.)
Про написані дурниці, яких не варто читати.
- Пискатий.** 1. Хто пискатий, буває багатий. (Наг.)
Позволяє собі говорити багато. Пор. Adalb. Pyskaty 1.
- Пискор.** 1. Всє сї як пискир посолений. (Наг.) Звиває сї.. (Наг.)
Про чоловіка, що видає ся сєрів у скрутнім положенню.
2. Вислизнув ся, як пискор в матві. (Ільк.)
Про зручного і щасливого чоловіка, що уйшов небезпеки
- Писок.** 1. Аби раз писок отворив. (Наг.)
Про мовчазливого чоловіка, що за весь час загальної розмови не прорік ані слова.
2. А по писку го! (Наг.)
Окрик на якогось безличного брехуна або в відповіді на якусь лайку.

3. Великий писок бодай висох! (Яс. С.)
Прокляте на балакучі уста, щоб вони замовляли.
4. Вилетіло з писка, як сороці з під хвоста. (Наг.)
Про брехню або погану сплетню.
5. Від писка відняти. (Гнідк.)
Скритивати когось, відняти йому щось найпотрібнійше.
6. Годі з писка холяву робити. (Гнідк.) Не годит ся... (Тереб.)
Не випадає брехати. Пор. Adalb. Pusk 6.
7. Дав му в писок. (Наг.) Дай... (Наг.) Заїзав... (Наг.) Замалював... (Наг.)
Ударив у лице.
8. Десь го писок не болит. (Наг.)
Про чоловіка, що балакає багато. Пор. Wand. III, Maul 291, 321.
9. З одного писка горячу й змизну пару пускає. (Цен.)
Говорить раз сердито то знов розважно. Пор. Wand. III, Maul 324, 332.
10. З писком до пана! (Наг.)
Перед паном не можна розводити зайвої балачки.
11. За писок бют в писок. (Лучак.)
За непотрібну балакучість. Пор. Libl. 23; Adalb. Pusk 111; Слав. II, 189; Wand. III, Maul 130, 148; Селак. 73.
12. Запри си писок, бо дістанеш по шельдунку! (Гриб.)
Замовчи, бо дістанеш по пиці.
13. Його писком лиш би гівно їсти. (Наг.)
Про злого, безстыдного чоловіка, що любить говорити погані слова.
14. І як тебе писок не болит? (Наг.)
Говорять пискатору, балакучому чоловікови.
15. Май мевьший писок, більші очі. (Жуків.)
Менше говори, а більше уважай.
16. Мині так, як би в писок дав. (Буда.)
Замовк нагло, почувши щось неприємне.
17. Набрал повний писок. (Наг.)
Значіть двома: вкусив великий шматок або набрав по морді. Пор. Wand. III, Maul 326.
18. На хвилю му сі писок не запре. (Наг.)
Говорять про невтомного балакуна.
19. Не дармо свій писок годує. (Наг.)
Бо вмів добре говорити або брехати. Пор. Wand. III, Maul 325.
20. Не криви писки сівши коло чужої миски. (Гнідк.)
При чужім обіді не кривдуй собі і не гримасуй.
21. Не мели писком, сиди изшком. (Луч.)
Не говори багато, воляш мовчати. Пор. Гильф. 225.
22. Не погань писка! (Наг.)
Не говори бридких слів. Пор. Даль I, 316.
23. Не розпускай писка! (Вел. Очи)
Не заходи в великі балакани або в лайку.

24. Не сміє писка отворити. (Наг.)
Про несмілого, загуканого чоловіка. Пор. Wand III, Maul 283
25. Ніколи му сі писок не заперав. (Наг.)
Про невгавучого балакуна.
26. Ніхто нікому писка не заткав і не заткав. (Товсте)
Чоловіка годі змусити до мовчання.
27. Отворив писок як воропа. (Наг.)
Дурні люди мають звичай в хвилі зацікавлення широко відчинити рот.
28. Ото писок, бодай ти го вкр, тило! (Будь.)
Про балакучий рот.
29. Пакує повним писком. (Наг.)
Про захланного ненажерного чоловіка.
30. Песьсьий би писок мав, хто би си тут кривдував. (Наг.)
Нема тут ніякої кривди.
31. Несій писок мати. (Гнідк.)
Брехати або клеветати на кого.
32. Писки му сі повіддували, як пампухи. (Наг.)
Писки — тут в значіню щожки.
33. Писком холь г—о їдж, лиш руки при собі тримай. (Кол.)
Ротом хоч лай, а не бий.
34. Писок до Кракова заведе. (Наг.)
Можна допитати ся дороги. Пор. Wand. III, 188.
35. Писок кому заткати. (Гнідк.)
Змусити його до мовчання.
36. Писок маєш. (Наг.)
Говорять сварливому чоловікови.
37. Писок му завязаний. (Гнідк.)
Мовчить уперто.
38. Писок му не став як питель. (Наг.)
Про балакливого, допитливого чоловіка.
39. Писок на колодку не замкнеш. (Наг.)
Не заборониш чоловікови говорити. Пор. Wand. III, Maul 164.
40. Писок у гору дре. (Стан.)
Про гордого чоловіка.
41. Писок як ворота. (Наг.)
Широкий і балакливий.
42. Писок як у вороши. (Гнідк.)
Крикливий рот.
43. Писок як у перекупки. (Дрог.)
Про сварливу, вищекану жінку.
44. Попік си писок на тім. (Наг.)
Спіймали його на якійсь брехні.
45. Робити з писка с—ку. (Наг.)
Блукати.

46. Розпустив писок як розвору. (Наг.)
Говорять про такого, що лаєть ся багато.
47. Такий має писок широкий, як ворота. (Луч.)
Про пискатого і сварливого чоловіка.
48. Такий писок, як відси ді Львова. (Жидач.)
Широчезний рот.
49. Такий писок, як цісарска брама. (Жидач.)
Вар. до попер. ч.
50. Так писком рубат, ги сокиров. (Ю. Км.)
Про острозького, сердитого чоловіка.
51. Так як би му писок замурувало. (Наг.)
Коли хтось замовине нарав. Пор. Libl. 195.
52. Ти до мене з писком не ставай, бо я з тобов свні не пас. (Наг.)
Ставати з писком — сварити ся.
53. То писочок має, бодай му випарило. (Буда.)
Прокляте на сварливого чоловіка.
54. То писочок рав! (Буда.)
Про сварливого чоловіка.
55. То ти писок ходит, як на коливороті. (Наг.)
Говорять балакучому чоловікови. Пор. Adalb. Pysk 3; Wand. III, Maul 264, 303.
56. То ще писок не випарений. (Дорож.)
Рот, що може їсти горячу страву, а образою: сварливий чоловік.
57. Шкода си ним писок наскудити. (Наг.)
Шкода говорити про него. Мова про якогось наскудного чоловіка.
58. Як ти в писок замалюю, то й світа не ввидиш. (Наг.)
Погроза: набю по морді.
59. Я ни зроблю з свого писка хольви. (Жидач.)
Не буду брехати, не зломлю слова. Вар. до ч. 6.
60. Я ти ваткаю писок! (Наг.)
Скажу таке, що будеш мусів мовчати. Пор. Wand. III, Maul 322, 330.
- Письменний.** 1. З письменних усе лихо повстале. (Замул.)
Нарікають неписьменні люди.
2. Через письменних світ ся западе. (Замул.)
Віруване неписьменних людей. Пор. Слав. II, 190.
- Письмо.** 1. В письмо дивити ся. (Гнідк.)
Читати писане.
2. Пізнав письмо носом. (Кобил.)
Пронюхав, у чім діло. Пор. Adalb. Pismo 5.
- Питати.** 1. Другого ся питай, а свій розум май. (Ільк.)
Варіант до Люди ч. 34.
2. Не питай, чий я, іно питай: що я? (Ільк.)
Дивнійше кожного молодого чоловіка питали: „чий ти?“ Пізнійше стали се уважати зневагою.

3. Не питай строго, але бувало. (Гнідк.)
Старі люди не все бувають досвідійші. Пор. Слав. I, 309; II, 49; Слм. 1666; Озм. Spr. 202; Нос. ст. 418; Adalb. Pytać 12.
4. Не питай ся, бо старий будеш. (Явор.) .посивіш. (Явор.)
Надмірну цікавість уважають гріхом.
5. Не питай: як ся маєш? Посмотри, тай півнаєш. (Лев., Ільк.)
...Подиви ся... (Льв.)
Кепкують із звичайної формули привітання: „Як ся маєте?“ Пор. Schlei. 150.
6. Не питаний мовчи, не битий не кричи. (Лучак.)
Звичайне правило доброго тону.
7. Питати ся кума-розума. (Ільк.)
Властивіше: Питати в кума розума, т. зн. випитувати кума як розумнійшого.
8. Тобі не питати, а міні не вказати. (Снят.)
Відповідь на недорічне питання.
9. Хто питає ся, той не блудит. (Ільк.) ...питає... (Дар.)
Слм. питає дороги. Пор. Нос. ст. 459; Adalb. Pytać 6.
10. Хто ся питає, той перал дає. (Лучак.)
Хто на якусь просьбу, перепитує докладно про її зміст, той очевидно вагає ся з її сповненням.
- Питє.** 1. Питє — пожитє. (Ільк.)
На питю основується звичайно товариські відносини.
- Пити.** 1. Або пий, або ся бий. (Ільк.)
Занадто гостинний чоловік примовляє до товариша, що не хоче пити. E. Rot. 637; Adalb. Pić 1; Zátur. 96.
2. А напив би він ся крови! (Льв.)
Прокляте піякови.
3. А напив бис сі свої керви! (Наг.)
Кляла жінка чоловікови — пияци.
4. Ані пивши, ані ївши, скачи дурню ошалівши. (Город.)
Коли хтось без причини скаче з великої радості. Пор. Нос. ст. 387.
5. Ані пий, ані їж — прийде біда, возьме грабіж. (Мик. н. Ди.)
Жалує ся бідний чоловік, що не має з чого сплатити податку.
6. А пийтеж бо! Буде вам зараз лекше і мені. (Ворохта)
Так приповідав пияк, частуючи людей присутних у коршмі: їм лекше буде, бо випють за дармо, а йому, бо більше заплатити.
7. Він то до мене не. (Наг.)
Говорять мені в докір, на мій адрес.
8. Він у вас пив, прийшов до хати і мене побив. (ЮК.)
Жалувала ся жінка на сусідку, що розпоякувала її чоловіка.
9. Віпий до лна, бо вже лиш це одна. (Кольб.)
Припрошують при останній чарці.
10. Віпили-м собі поваї. (Кольб.)
Почастували ся або посварили ся.

11. Дай кому п'яти, він не дасть ти жити. (Гнідк.)
Ти його почаствує, а він тобі накліне.
12. Де п'єть ся, там льється ся. (Снят.) ...сі пє ...сі лєв. (Кольб.)
Звичайна похва в коршмах, що юцип розливають горілку. Пор. Даль I, 100.
13. Де п'єт, там розливають; де б'єт, там утікают. (Луч.)
В коршмах се звичайна похва, що п'ють і б'ють ся. Пор. Дик. 1327; Нос. ст. 256; Слав. I, 159; Даль I, 89.
14. До кого сі ни пє, най ни каже: „Добре здоровї!“ (Кольб.)
До кого не п'ють, той нехай не відповідає. Правило доброго тону.
15. До тебе ни п'єт, ни відповідай. (Жилач.)
Варіанти до попер. ч.
16. Запив сі як шток. (Город.)
Напив ся до бестами. Шток або штік — нім. Stock — кій, палиця.
17. Коли пили, то гомоніли, а як прийшло платити — пошімили. (Луч.)
По веселости при келішку в більшій компанії вступає звичайно неприємна сцена виплати, при якій кождий старає ся звалити виплату на когось иншого.
18. Коли я до тебе не п'ю, то не кажи: дай Боже здоровля. (Эбар.)
Не бажай мені ніякого добра, коли я до тебе не говорю. Вар. до ч. 14.
19. Ми пили вперед, хочемо й тпирь. (ЮК.)
Не хочуть відшквнути від п'яти.
20. Ми пили, тобі ни лишмили. (ЮК.)
Хвалять ся такі, що пили при якійсь оказії, коли хтось прийде за пізно.
21. Най пє, доки живе, як умре, пити не буде. (Наг.)
Говорила жінка про чоловіка, що любив випити.
22. Напив бис сі смоли горької! (Наг.)
Прокляте.
23. Напив бис ся з г—а юшки. (Коб.)
Прокляте.
24. Напий сі до мене студенов водов! (Наг.)
Делікатний спосіб вислову замість: подай мені води. Пор. Слав. II, 47.
25. Напий ся води, коли-сь з'ів пів біди. (Ільк.)
Дрочать чоловіка, що впав у якусь біду.
26. Напий ся квасу та не роби гамбарсеу. (Печен.)
Відповідь на домаганє, щоб дєли горівки.
27. Напити ся до кого. (Гнідк.)
Звичай п'яти в чієсь руки, обертаючи ся до него з короткою формулою в роді: „На ваше здоровлє“ або „Дай вам, Боже, здоровлє“ і т. п.
28. Не до тебе пило ся. (Ільк.) ...пито. (Наг.)
Не до тебе говорено.
29. Не до тебе п'єт а кажеш: дай Боже здоровлє. (Залісє)
Докір влізливому чоловікови. Вар. до ч. 14, 18; Adalb. Ріс 21.
30. Не до тебе п'єт; не кричи, хоть б'єт. (Гереб.)
Як б'ють, то годі не кричати.
31. Нима що пити, ни треба закусувати. (Жилач.)
Говорять голодні гості в шинку.

32. Ні впе, ні вжив. (Печен.)
Про марно проведене життя.
33. Ні з ким пити аві говорити. (Долина)
Нетовариський чоловік.
34. От там я випивала по дві неповних! (Дар.)
Жалувала ся жінка на своє бідоване в якімось селі, або в якійсь службі.
35. Отто будеш пити, сухо в губі буде. (Льв.)
Кепкують, коли хтось робить собі надію на щедрі випивку.
36. Пев на вовчу шкіру. (Ільк.)
Ще не забувши вовка. Про такого, що любить пити на борг. Пор. Adalb. Gie 39
37. Пев як війт, бев як панський фірман, а робит, як підпів наймт. (Петр.)
Про напасливого, питущого і лінивого чоловіка.
38. Пев як воду. (Наг.)
Scil. горілку. Говорять про п'яницю. Пор. Слав. II, 47.
39. Пев як конина, ще й переривав. (Богород.)
Пев з добрим апетитом, але оглядно.
40. Пев як по оселедця. (Ільк.)
З великим апетитом, з'ївши щось солоне.
41. Пев як шведць. (Сият.)
Пев без міри, часто запивав ся.
42. Пив бис мою працю? Ліпше напий ся смоли. (Луч.)
Говорила жінка до чоловіка, що пропивав її добро.
43. Пив ес, Іване, горівку? — Ні. — То-с дуревь. — А пан пили?
— Ні. — А що тепер буде? (Лучак.)
Анекдотична розмова пана з Іваном.
44. Пий, а не бий. (Ільк.)
Не напивай ся до п'яна, щоб не стратив розуму.
45. Пий до ковалихи! (Гнідк.)
Говорить коваль до кума.
46. Пиймо, покиї живмо, бо по смерти ни мемо. (Голови)
Вар. до слідуючого ч.
47. Пиймо, покиї живмо, д ків дийдем до неба, сїм раз торгнемо. (Голови)
Гуцульська заохота до п'ятики.
48. Пиймо, покиї т,т, бо у небі не далут. (Голови) Пиймо тут.. (Стоян.)
Вар. до Напийт ся ч. 6 і П'яти 45, 46.
49. Пий, пей серце смутку забуде! (Грин.) Пий, най серцю жало не буде. (Яс. С.)
Прямовляють п'ючі в гора.
50. Пий, серце, смутку забудеш! (Луч.) Трінк... (Дар.)
Вар. до попер.
51. Пийте до мене тїй до мої жінки. (Дрог.)
Праговорюють міщани при п'ятиці.

52. Пийте жиди, поки живі! Як умрете, чорта вісте. (Дар.)
Жартлива промова пиянці. Пор. Нос. ст. 400.
53. Пий — умреш, не пий — умреш, то ліпше вже пити і вмерти.
(Льв.)
Примовляють у веселій компанії з випивкою. Пор. Даль I, 511.
54. Пий Яцю панську працю! (Коб.)
Панською працею названо панську горівку.
55. Пяти ци не пити, аби в добрим людям поговорити. (Ком.)
Говорять при гостині із скупою випивкою.
56. Попили ся, як би їх решетою покрив. (Пост.)
Не добре видать світ, немов кривъ решето.
57. Ровнив сі, що нема де далі. (Наг.)
Про налогового пиянцю, що протратив усе своє добро.
58. Самі пют, попивают, мені дати не гадають. (Орел.)
Говорить бідний чоловік, терплячи оскомину в коршмі при виді пючих сусідів.
59. Сам не ги воду, а люде би брав наказовати. (Тухля)
Говорили про попа пиянцю.
60. Хоть пити, хоть лишити. (Гвідка.)
В усім разі ліпше впити.
61. Хто багато пє, сам себе побє. (Ільк.)
Твереза моралізація.
62. Хто пє, той платат. (Наг.)
Звичайна практика. Пор. Слав. I, 233.
63. Хто пє, тому наливайте, хто не пє, тому не давайте. (Лев.)
Пиянцья моралізація. Пор. Adalb Ріс 15.
61. Ци пє, ци не пє, то все пияний. (Ільк.)
Про перепитого чоловіка, якому вистарчить одна чарка, щоб унив ся.
63. Як пє, то не проливає; як бє, то добре влучає. (Ільк.)
Тип „порядного“ чоловіка.
63. Як пють, то мене минають, а як бють, то від мене зачинають.
(Якимчиці)
Говорив бідний чоловік, що любив сидіти в коршмі.
- Питлювати.** 1. Питлює як млин. (Сор.)
Про чоловіка, що говорить дуже швидко.
2. Хто хоче питлювати, мусить зачекати, а хто нарає, буде зарав. (Ільк.)
Питлюють ся вже вимелену муку; перепущена через питель вона робить ся тонша; вимелена нарає називає ся разовою.
- Пижа.** 1. А то буде пижа на два віхи, а вуший на палець. (Мшан.)
Бєпкують із убогих а гордых, що прим. женять ся між собою.
2. Збив ву пижу в поса. (Наг.)
Знач. утер носа, присоромив пишного чоловіка.
3. Пижа на два штихи, а вуший на палець. (Мшан.)
Штахом називає ся один рядок вишиваня; пижа на два штихи значить над-
звичайну, коштовайшу прикрасу. Приповідка іронізує над зверхньою при-
красою і внутрішньою нуждою. Пор. Adalb. Руча 8.

4. Пшхи на чотари пшхи, а сорочку воши з'їли. (Гвїдк.)
Виразніший варіант до попереднього. Пор. Libl. 172.
- Пищиць.** 1. Пищиць котє в борщ. (Жидач.)
Пищиць маює образово упадок через пошпотанє. Пор. Котя 1.
- Пишнити ся.** 1. Запишнив ся як свяченє поросє (Луч.)
Свяченє поросє положєнє поверх свяченого справді виглядєє пашно.
2. Пишнит ся, як нова кума. (Гвїдк.)
Нова кума уважєє собі новє кумство за велику честь.
- Пишно.** 1. Наї буде не пишно, коби затишно. (М. Яцк.)
Про одєжу й домівку. Пор. Adalb Pyszno 1.
2. Не гляди, щоб було пишно, але щоб було затишно. (Кукия.)
Вар. до ч. 1.
3. Не пишно, аби затишно. (Ільк.) Хоть не...кой... (Гвїдк.) Не пишне, по затишне. (Лучак.)
Варіанти до ч. 1, 2; Wand. I, Arm 52.
- Пищати.** 1. Пищать як дїдєко в градовій хмарі. (Ільк.)
Народнє віруванє про те, що градова хмара порушає ся нечистою силою. Деяк люди т. зв. хмарники мають по народньому віруваню спинати градову хмару, в якій тоді, як кажуть, чути виразнє дїявольськє пишчанє.
2. Пищать як каня. (Ільк.)
Каня — рід яструба. Відзначає ся пискливим криком, який звичайно віщує дощ. Пор. Adalb. Piszczec 3.
- Півперечка.** 1. Ти все півперечками ходиш. (Наг.) ...направці... (Опарі)
Півперечка значить стежка півперек ниви.
- Пігне.** 1. Пігне-ж то ну! (Наг.)
Передразненє заклятя „Бігмеж то ну!“
- Підвіяти.** 1. А підвіяло би ті! (Наг.)
Проклятє. Вірять, що буває нечистий вітер, що підвіявши чоловіка скривляє йому руки або ноги.
- Підгірє.** 1. На Пігірю біда: йде штири ниділи на місяць а штири дїлетки на корец. (Пужн.)
Не велика біда, бо й скрізь те саме. Пор. Етн. Зб. VI, 168.
- Підголити.** 1. Підголив і без бриччи. (Кольб.)
Обрабував, обдер, обциганив, або зробив йому шкоду. Бричч — бритва із відломка коси.
2. Я тебе туним бричем підголю. (Мат.)
Туним бричем дуже болять. Погроза: завдам тобі велику прикрість.
- Підданий.** 1. Хто не був ніколи підданим, той не буде добрим паном. (Ільк.)
Хто не навчив ся слухати чужого розказу, не вуміє розказувати иншим. Пор. Adalb. Poddany 1.
- Підкувати.** 1. Підкуйте й мене! (Наг.)
Натяк на відому байку про жабу, що бачучи, як кують коня, надставила й свою лапку. Говорять, коли хтось висловляє неоправдану претенсію до чогось такого, що йому правно не належить сл.

- Підмова.** 1. Дати сї на підмову. (Наг.)
Послухати чибієсь лихої ради
- Підмовити.** 1. Підмовив мене під лїс. (Збар.)
Жалувала ся дївка на парубка: ссїл. вийти.
- Піднимати.** 1. Підпняти кого на себе. (Гвідк.)
Робити своїм ворогом.
- Підносити.** 1. Аж мї підносит. (Наг.)
Говорить чоловік у великій злости.
- Підняти.** 1. Підпняв го на воздухи. (Наг.)
Підняв у повітря
- Підошва.** 1. Десь підошва вітре сї, а тото нї. (Льв.)
Про жіночий половий орган.
2. „Сходив єм підошви, нїм єм дістав, але сходиш ти холяви, нїм відбереш“ — так говорить той, що позичає. (Льв.)
Іронічний вислов про позичку осягнуену з тяжким трудом.
- Підпал.** 1. Без підпалу і дрова не горять. (Ільк.)
На підпал треба дрібно поколених трісок або снопко або вугля.
- Підпалок.** 1. Натє ваш, дїдуно, підпалк, змовте пацєр за мого Міхалка. (Шужн.)
Підпалок, се невеличка паляниця, спечена при жавому огні перед садженем хлїба в піч. Пор. Етн. Зб. VI, 82.
- Підпанок.** 1. Гірші підпанки як пани. (Дар.)
Старий історичний досвід.
- Підпирати.** 1. Било попідпирати пальчиками, най біла жила. (ЮК.)
Про розломану вітром стару грушку.
2. Підпирати стїни. (Наг.)
Про людей, що стоять попід стїнами в церкві або в коршмі говорять ся, що вони підпирють стїни.
- Підрука.** 1. Нї в підруку, нї в борозду. (Наг.)
При ораню парок коний лївий кїнь, якого звичайно держать за уздечку, навиває ся підручний, а правий борозний. Приповідка про нездалого коня.
- Підсвистувати.** 1. Іде підсвистуючи. (Наг.)
Про веселого парубка.
- Підсипка.** 1. Того мінї й нї підсипку мало. (Наг.)
Підсипкою називала ся маленька крихта пороку, яку давнїйше пасипали на пановку пістоleta або стрїльби. почім іскра, вибита курком із кременя, падує на той порох спричинювала вибух набою в серединї і вистрїл. Приквашка значить якусь дуже малу кїлькїсть пр. їди або хлїба.
- Підтвк.** 1. Дає мінї на підтвк. (Наг.)
Велать догадувати ся, дає якісь знаки, натяки.
- Пізнати.** 1. Пізнав, куди стежка в горох. (Гвідк.) ...кула... (Ільк.)
Про всякий досвід, особливо такий, що сполучений з певною шкодою.
2. Пізнав свій свого. (Ільк.)
Пізнали себе рівні, свояки.

3. Пізнали ся, як срака з віхтем. (Льв.)

Про якусь не взовсім прямиу знайомість. Пор. Нос. ст. 433.

4. Пізнай себе, буде з тебе. (Кобр.)

Самосвідомість найцінніша примета людської душі. На брамі вироchnі в Дельфах стояв напис: *Γνώσι σεαυτοῦ*. Ювеналъ сказав про сю примаму, що вона в coelo descendit figendum et memori tractandum pectore. Пор. Hempel ст. 31, ч. 582.

5. Пізнати дурного по сміху його. (Льк.)

Безвідставний сміх характеризує мало мислячого чоловіка.

6. Пізнати з мови, якої хто голови. (Льк.)

З мови пізнають, на скільки чоловік тямучий і правдолюбний.

7. Пізнати потя по полеті. (Гвіц.) ...сокола по его леті. (Гнідк.)

Потя — птах.

8. Пізнають хлопці і в калній сорочці. (Льк.)

Калія значить брудна. Хлопці пізнають ся на вартости дівки не вважаючи на те, чи вона чисто убрана, чи ні.

Пізно. 1. За пізно приходиш. (Юк.)

Приходили по всьому, коли діло скінчене.

2. Ліпше пізно, як ніколи. (Наг.)

Пор. Мука 3039; Wabl II, 36; Adalb. Póžno 3.

3. Не пізно красно ходити, коби було в чім. (Наг.)

Достаток пожаданий завсіда хочби і в старости. Пор. Даль I, 115.

4. Ні пізно, ні рано, в самий добрий час. (Наг.)

Говорять, коли хтось в саму пору приходить до діла.

5. Хто пізно ходит, пізно й приходить. (Юк.)

Запізняє ся у всім.

6. Хто пізно ходит, сам собі шкодит. (Льк., Петр.)

Прогавить усяке діло. Пор. Libl. 11; Тимош. 310; Нос. ст. 458.

Пізьма. 1. Віп пізьмою на мене дише. (Кути)

Пізьма — завзяте, ненависть.

2. Має на мене якусь пізьму. (Кос.)

Має на мене щось завле, завзяв ся.

Піна. 1. Наточыла піни гейби решето. (Юк.)

Scil. ріка, бистра вода.

2. Щеє бис, як піна на воді! (Наг.)

Пролягате. Пор. Schlei. 177.

Піня. 1. Бодай тя піня взяла! (Дид.)

Піня звичайно пена, лат. roena, кара, тут у значіню якоїсь лихої сили.

Піп. 1. Аби лиш два попи на всім світі були, то ще би їм тісно було. (Терн.)

Натяк на відому анекдоту про те, що колись на весь світ були лише два попи тай то кривдували собі на своє сусідство.

2. Абож мене не піп хрестив? (Явор.)

Я такий самий чоловік як і інші хрещені люди.

3. Бій ся попа, як ділько ладану. (Іваник.)
Говорили про острого, лайливого попа.
4. Де піп, а де коровай! (Коб.)
Значіне неясне. Звичайно „Де кум, де коровай“. Диви Кум, ч. 5, 6, 7.
5. Дяя попа ладат, а дяки відят. (Яс. З.)
Мова про празник, на який запрошено до хати попа і дяків, а піп не прийшов.
6. До роботи поп, а до їдла хлоп. (Д. ВЛ.)
Піп не робить тяжкої роботи, а їсть добре.
7. Дурний тебе піп хрестив таї портки над тобов спустив. (Наг.)
Говорять жартливо не лише дурному чоловікови, але всякому, хто скаже якусь дурницю.
8. Дурний тебе піп хрестив, та наловиць не спустив. (Сіл. Б.)
Вар. до попер. Пор. Нос. ст. 469.
9. Блен любить попа, другий понадю. (Луч.)
У різних людей ріжний смак. Пор. Нос. ст. 458.
10. За попом двовыт, а понадю з села гоньт. (Сор.)
Нещасне положене попаді по смерти попа. В Німеччині є правило, що по смерти попа родина його має ще рік побирати доходи з його парафії. Про се говорять приповідка: *Der Pfaff lebt ein Jahr nach seinem Tode.* (Wand. III, Pfaffe 30.) По латині называло ся се: „*annus deservitus*“ або „*annus gratiae*“.
11. З попа дух, а понадя під лоцух. (Гол., Петр.)
Ся сама думка висловлена ядерніше.
13. Коби ніхто не діждав бути попом, тільки я і мої діти! (Стоян.)
Жартлива самохваляба. Давніше держали ся повіства ділично, переходили з батьків на синів
13. Коли маш сто кін, то будеш піп. (Гол.)
Згадка про давніх попів, якими віставали найзаможніші в селі мужики, що мали змогу купити у якогось єпископа посвячене на попа.
14. Коли піп посватив паску, то не сгою о його ласку. (Гол.)
Попа шанували головно за його церковні функції.
15. Коли пони волочать ся, то буде дощ. (Лрог.)
Народне віруванє. Пор. Веб. 592; Wand. III, Pfaffe 251.
16. Коли сь не піп, не вбирай ся в ризи. (Гол.)
Не всякому вільно стати попом і вбирати ся в попівське убранє. Ризи — богослужебне убранє, якого не вільно нікому надівати крім попа. Пор. Гальф. 1411; Нос. ст. 328.
17. Най знає піп з села, що піп міський. (Гол.)
Натяк на давню ріжницю між міським і сільським духовенством, коли міське духовенство набирало ся з упривилєйованих верстов міщанства і шляхти і згорда дивило ся на просте сільське духовенство.
18. Най їх Бог розумит, тотя нашї пони. (Наг.)
Сумна рефлексія над упадком духовенства. Пор. Wand. III, Pfaffe 4.
19. Не вір попови, як совн. (Смят.)
Пессімістичний погляд на попівське слово.

20. Не годин попа наситити як д'явоного міха. (Мик. н. Дн.) ...вовчого горла. (Мик. в. Дн.)
Пессімістичний погляд на попівську ненаситність.
21. Не дивуймо попови, бо самі-сьмо такови. (Год.) ...дивуй ся... і ми всі... (Луч.)
Добродушна рефлексія, коли хтось занадто варікає на попів.
22. Нема то як попови і котови. (Тернопіль)
Бо оба шувають, де найтепліше місце. Пор. Сим. 1900.
23. Нема то як у зимі котови, а в літі попови. Кіт гріє ся на печи, а піп у літі має дармих робітників. (Мшан.)
Докладніший варіант до попер. ч.
24. Не робив піп на хліб тай не буде. (Коб.)
Увага з того часу, коли попи відокремили ся від робучої маси і стали жити з пенсії і з доходів від селян.
25. Не стою ти, попе, о ласку, коли-с ми посвїтитв паску. (Наг.)
Вар. до ч. 14. Пор. Нос. ст. 432.
26. Освятив піп паску, не стоїмо о ласку. (Мітч.)
Вар. до ч. 14.
27. Остатна в попа жінка. (Наг.)
Коли попови вмере жінка, йому не можна більше женити ся. Пор. Даль I, 96.
28. Піп, аби руки попік. (Ворохта)
Мудроване
29. Піп два рази казаня не каже. (Пужн.)
Говорять, коли хтось не дочувши якогось оповідання просить повторити ще раз.
Пор. Libl. 193; Schlei. 174; Wand. III, Pfaffe 133.
30. Піп дере і бере і втікає. (Тереб.)
Згідний вислов про пона-деруна.
31. Піп — Дух святий при нас! (Фереск., Залуче)
Говорять з острахом, як про злого духа, розуміє ся іронічно.
32. Піп з Богом говіри, а на чорта ся дїви. (Снят.)
Читає письмо святе і богослужєбні книги, а живе вераз несправедно.
33. Піп з хрестом, а дїлько з фостом. (Цен.)
Дідько втікає перед хрестом — народне віруванє. Пор. Даль. I, 14.
34. Піп з дяком, воба вовчі горла. (Крех.)
Оба ненаситні.
35. Піп глиї на перехід; за ним треба на відлі клопоть соломи кннути (Папір.)
Народне віруванє. Віра в шкідливий перехід попа загально розширена. Пор. Даль I, 32, 61; Wand. I, Frau 606.
36. Піп коли присянить ся, то значить ворога. (Наг.)
Народне віруванє.
37. Піп на того й йи, бы прїхтики росповідав. (Тухля)
Він має всеж таки висшу освіту і може сказати щось про ширший світ.

38. Піп не Бог, поліца не вїйт. (Снят.)
Говорять кепкуючи.
39. Піп каже: „Слухай моїх слів, а не диви сї на мої діла“. (Наг.)
Між словами і ділами звичайно велика різниця Пор. Слав. I, 291; II, 68.
40. Піп по небіжку жінку, а я по дівку. (Сор.)
Говорить вдовець, що по похоронї жінки рад зарав іти в зальоти до дівки.
41. Піп пона, жид жила, злодій злодія і за десьятів нежев пізнає. (Наг.)
Попи завсїди творили окрему клясу, що мала нахил сводчити ся з собою.
42. Піп своє, а чорт своє. (Гол., Петр.)
Образово: противенство між добром і злом. Пор. Даль I, 14, 195; Сям. 863; Нос. ст. 408.
43. Піп тільки пише, а тасне, а дяк реве, а мало бере. (Гол.)
В богослуженю дяк співає звичайно далеко більше як священник, а проте священник одержує далеко більше доходу як дяк. Пор. Слав. I, 240.
44. Піп убрав ся в опарати, а чорт в рядно, тай плетут ідно. (Дар.)
Про лихого попа, що навчає людей на яесь зло.
45. Піп у давін, а чорт у клепало. (Гол.) ...калатало. (Наг.)
Один говорять те, а другий протавве.
46. Піп умирає, попаля ся вибирає. (Петр.)
Попада по смерти попа мусить покидати засиджену доси теплу хату. Пор. ч. 10, 11.
47. Піп у фіртку, а чорт у лірку. (Дар.)
Не вважаючи на найщирїші з'усилля попа для піднесення народу, чорт усе знаходить способи протиявити ся його наугам.
48. Піп чекає, аби хто вмер, то би і скиру здер. (Яс. С.)
Про недбалого попа, що звис ляше на свої Jura stolae.
49. Піп як бобовий сніп. (Дрог.)
Кепкують з попа малого росту.
50. Піп як дьиравий міх. (Яс. С.)
Про ненаситного або недбалого попа.
51. Позвч поле жінку, а сам свици в кужівку. (Наг.)
Про легкомисну позичку. Пор. Нос. ст. 393; Даль II, 18.
52. Поки попа, поти попада, як не стане попа, то пропадя. (Гол.)
Сумна доля попаді по смерти попа.
53. Попи з дяками серед церкви стали, тихую пісню заспівали. (Дрог.)
Гумористична пісня, якої текст має в кождім уступі подвійне значіне.
54. Попи кажут: „Давай офіру ше й клаи на фіру“. (Карлів)
Про здирливість деяких попів. Пор. Wand. III, Pfaffe 184.
55. Попи мягко стелять, але твердо спати. (Гош.)
Про солодомовних попів, які вимушують від селян великі датки.
56. Попови їде і печене і варене, і з живого і з умерлого. (Гол.)
Характеристична попівських доходів. Пор. Слав. I, 285; II, 67; Нос. ст. 408.
57. Попови ны штука говорити. (Тухля)
Лекше моралізувати ніж жити морально.

58. По попови двояють, а попадаю з хати гонять. (Залізці) ...з села...
(Наг.)
Варіант до ч. 10, 11, 43.
59. Програв піп парохвію. (Гол.)
Натак на давні, канонічні процеси, при яких скидали попів з парафії.
60. Смищи попе, чорт попадаю вхвativ. (Луч.)
По смерті попаді піп зістає досмертним вдівцем.
61. Так сьм вівчит, що на попа не дійде, а дека перейде. (Підпеч.)
Про недовченого поповича.
62. Тобі, дурню, попом бути, ни гицлиш! (Шужн.)
Бепкували з дурного парубка. Пор. Етн. Зб. VI, 95.
63. У попа голова посьвйчана, але с—а пі; то голову завйжи, а в с—у бий, що сї влізе. (Наг.)
Натак на дійсні давні факти невеселих відносин між малоосвіченими попами і громадами.
64. У попа два нема. (Яс. С.)
Про ненаситного попа.
65. Хто любить попа, а хто подаю. (Наг.)
Вар. до ч. 9.
66. Хто має попа в родині, той має що їсти в судині. (Мик. н. Ди.)
На попа в дохідній селі звисала звичайно вся його родина.
67. Ци піп, ци ксьонц, ци яка така стала мама, тай все з хлопа тегни.
(Будзанів)
Нарікане на здирства руських і латинських попів. „Стала мама“ — нечиста сила.
68. Ще піп не свистав, як сьвіт настав. (Мшан.)
Звичине не зовсім ясне, мабуть ще не вмер з голоду.
69. Що піп, то свиня; що дяк, то порося. (Свят.)
Згірдливий вислов про типових хрунів.
70. Що поник, то типик. (Луч.)
Мова про різnorodність обрядів і льокальних церемоній по різних парафіях.
Пор. Мука 627; Wand. III, Pfaffe 127.
71. Що попови вільно, то дякови засі. (Замул.)
Їх права зовсім не однакові.
72. Який піп, таке його благословекство. (Гол.) ...така парафія. (Наг.)
Кепкують із попа, що всьдбало відправляє церковні треби. Пор. Нос. ст. 479; Adalb. Pleban 1.
73. Як на попа біскуп руки положит, то з нього дїдько дно вирве. (Яс.С.)
Епископське рукоположене попа уважають патентом для попа на побиране доходів із громади.
74. Як піп людей картає, а сам лихо виробляє. (Дар.)
Про проречистого а неморального попа. Пор. Слав. II, 67; Гильф. 3400; Wahl I, 155.
75. Як піп попом став, то ще ніколи так не свистав. (Лучак.)
Ще ніколи не було йому так лихо. Пор. ч. 68.

76. Як попн зачали горівку проклинати, то й ріпа зачала гнити. (Лол.)
Говорили після місії митрополита Сембратовича против горілки. Ріпа — картопля, в якій переважно варили горілку.
77. Як сьвіт настав, піп не свистав. (Яс. С.) ...ще... (Мшан.)
Варіант до ч. 68.
78. Як ти сі піп приснит, то ворог під тобов рие. (Льв.)
Народне віруване. Пор. ч. 36.
79. Як ті піп перейде, то буде пещістьи. (Наг.)
Народне віруване. Пор. ч. 35.
- Піре.** 1. З курки піре до подушки не дают, бо буде голова боліти.
(Наг.)
Народне віруване.
2. Ні з піря ні з мяса стала ковбаса. (Тереб.)
Про погану ковбасу.
3. Ні то з піря, ні то з мйиса. (Горол.)
Про щось ні до чого недале. Пор. Adalb. Pierze 4.
4. Тпкає собі пірви, але вно ни хоче му сі держити. (Кольб.)
Хоче себе устроїти чужим пірем. Про самохваляка і брехува.
5. Хто в піре порастає, най на бідного памятає. (Ільк.)
В піре порастати — забогатіти. Пор. Adalb. Pierze 6.
- Пісенька.** 1. Ліпша сяка така пісенька, ніж плач. (Лім.)
Всяка пісня характеризує більше-менше веселий настрій, а плач впливає з болю або дуже вже сумного настрою.
2. Пісенька солодка, а коротка. (Гнідк.)
В її короткості лежить звичайно її краса.
3. Яка така пісенька лучша ніж плач. (Мінч.) ...пісенька... (Петр.) ...а лутша як... (Коб.) ...лутше... (Городок) ...пісенька ліпша... (Наг.)
Варіанти до ч. 1.
- Пісний.** 1. Пісна лижка горло дре. (Наг.)
Пісна страва не смакує.
- Пісно.** 1. Коби пісно, лви не тісно. (Гнідк.)
При бідности хоч і пісно можна жити.
2. Хоч і пісно, аби тісно. (Голешів)
Хоч пісно, аби до сита наїсти ся.
- Пісня.** 1. З пісві слова не викидають. (Ільк.) ...слів... (Гнідк.)
Добрий старий звичай, який допоміг до захованя старих пісень в більше-менше повних текстах. Пор. Нос. ст. 314; Adalb. Pieśń 4.
- Пісок.** 1. З піску бича не вкрутиш. (Льв.)
З неадалого матеріалу не зробиш нічого. Пор. Даль I, 102.
2. Піском в очи кидати. (Льв.)
Туманити, дурити кого.
3. Як засиплют піском очи, не глянеш ніколи. (Льв.)
Говорять про помершого чоловіка. Слова з відомої пісні: Кажут люде, що я умру.

- Піст.** 1. А постоєцько би ті сьвітій на покаянє видав! (Наг.)
Клевають якогось запеклого грішника, припускаючи, що в великій пості він мусить висповідати ся своїх гріхів і дістане якусь не малу покуту.
2. В великій пості не ходи в гості. (Льк.)
Великий піст — пора пісної страви і звичайно сумна.
3. Вибрав ся в великий піст на кольдї. (Наг.)
Про чоловіка, що робить щось не в пору.
4. Коли-с не заковав божого посту, то кури тепер дідьчого хвосту!
(Іваник.)
Прокляте. Незахованє посту уважають дуже тяжким гріхом, що веде душу до пекла.
5. Петрів піст — для косарів піст. (Кол.)
Бо косарі, яким тоді припадає найтяжша робота, не можуть скоромне їсти.
6. Прийшов піст, повна хата старіст; прийшли мясницї, а дівка до г—ці. (Залуче, Ферескуля)
В часі посту найбільша часть парубків міркує про сватанє, але в часі мясницї їх уподобанє часто міняє ся і заручники часто розходять ся.
7. При пості добре збути гості. (Угринів) ...відбути... (Зібол.) ...легко...
(Гвідк.)
В пісний день трапеза дешевший.
8. У бідного що день піст. (Кол.)
Він ніколи не дождає. Пор. Мика 1851—2.
9. Через піст женихів як вівса, а в мясницї ані пса. (Туч.)
Спостереженє те саме, що в ч. 6.
10. Я пивї з постом. (Наг.)
Поцу сьогодні.
- Пістунка.** 1. Де дві пістунки, там дітина без ока. (Наг.)
Бо одна задля другої не вважає на дитину. Пор. Сам. 2303.
- Піт.** 1. Аж піт з нього тече. (Наг.)
Говорять про чоловіка, що тяжко робить або швидко йде. Пор. Слав. II, 162.
2. Не жадує поту. (Льв.)
Не жаль йому попрацювати.
3. Піт градом котит сї з чола. (Наг.)
При тяжкій, літній роботі.
- Піти.** 1. А не підеш ти до псьої мамі? (Наг.)
Лайка на власливого чоловіка.
2. А не підеш ти відти? (Наг.)
Вступи ся з сего місця.
3. А не підеш ти штири милї за пец? (Бібр.)
Жарливий вислов в значіню: сховай ся, вступи ся з перед очий.
4. Всьо пішло на переверти. (Наг.)
Погіршало ся, попусвало ся.
5. Всьо пішло на галай, на балай. (Наг.) ...на вітер. (Наг.)
Зійшло ві на що, пішло блудом. Слав. II, 197; Ходи на хало-бало; Даль I, 106.

44. То будь яко не піде. (Лім.)
Се треба зробити старанно.
45. Чи підеш зо мною, чи звни ми? (Буда.)
Сердвий вислов у значіно, що коли не підеш зо мною, то звни ми т. з. по-ділуй мене в сраку.
46. Чого піду до церкви? Аби затягати гріх на гріх! (ЮК.)
Говорять Бойко знаючи, що в церкві без гріха, без якоїсь обмови не обійде ся.
47. Як пішов, так ну і путь пропала. (Дар.)
Пішов і не вернув ся.
48. Я пішов на прут, а там рекрут. (Пісочна)
Говорив парубок, якого зловили при різанку прута і віддали в рекрута.
- Пітьма.** 1. Пітьма, хоць око виийи! (Наг.)
Глубока темнота. Пор. Нос. ст. 456.
- Піч.** 1. Ані пѣчи, аві лави. (Ільк.)
Про дуже убогу, неустроєну, циганську хату.
2. В старій печи чорт палит. (Дрог.)
І старого чоловіка не миває покуса. Пор. Нос. ст. 316; Adalb. Піс 11.
3. Зі своєї печи і дим солодкий. (Гвідк.)
Говорять чоловік на чужині тужачи за рідним краєм і рідною хатою. Прото-тип до сеї приказки бачимо в Гомеровій Одисей, пісня I, рядок 58.
4. З печи власти — розбити ся. (Гвідк.)
Говорять про якесь невеличке нещасте. Мужицькі діти в зимі часто падають із печи і не розбивають ся. Пор. Adalb. Піс 13.
5. На печі молотав, холошеньки підкотив. (Голови)
Жартують із Гуцула, що спав на печи, замість іти молотити.
6. Не велика річ, що є в хаті піч. (Ільк.)
Річ важайна, а про те дуже важна, бо піч у селянським побуті се головний осередок родинного життя.
7. Не з одної печи хліб їв. (Ільк.)
Говорять про бувалого чоловіка, що зазнав немало пригод між чужини людьми. Пор. Нос. ст. 437; Schlei. 174.
8. Хто в печи лягає, другого ожогом досягає. (Ільк.)
Хто хоче лягати в печи, смотрять насамперед ожогом, чи там нема вже кого. Спати в теплій печи особливо в зимі для слуг, що не мають своєї постелі, річ дуже привадна, так, що в печи містить ся їх нераз двоє або троє. Пор. Adalb. Піс 4.
9. Що ся за печею діє, то він знає. (Гвідк.)
Знає всі тайники родинного життя.
10. Я на печи уродив сі тай на печи й віріс. (Гвідк.)
Говорять чоловік — домосід.
- Піший.** 1. Піший кінному не товариш. (Льв.)
Бо кінний все пережене пішого.
- Пішки.** 1. Дві милі пішки за кавадок кишки. (Льв.)
За марницю велика робота.

2. Пішки нема замішки. (Наг.)

Коли хочеш їхати конем або возом, то звичайно забариси ся довше з приго-
тованцями, ніж би перейшов пішки усю дорогу, особливо, коли вона невеличка.

3. Сім миль пішки для єдної книжки. (Мінч., Петр.) ...за кавалок... (Жидач.)
Вар. до ч. 1.

4. То пішки не ходит. (Наг.)

Се не кождому трафляе ся, не дістане ся за дармо.

Піак. 1. Лучший піак, ніж дурак. (Ільк.)

Пор. велико-руське: „По мнѣ ужь лучше пей да дѣло разумѣй“.

Піярри. 1. Так глїй би сі і пїярів вирвав. (Жидач.)

Латинські монахи Піярсти (Fratres scholarum piarum) мали в Польщі в
XVIII в. лийсь час усе середнє шкільництво в своїх руках. Відсажені від
нього при кінци XVIII в. вони обняли догляд над домами божевільних.

Піярник. 1. Гі, пїярник, нажер ся браги! (Мшан.)

Бойківський окрик на пивницю.

Піяти. 1. Кождий піє, як уміє. (Баляг.)

Піє, в значіно співає або говорить.

2. Я тобі запію, що попамнїваташ. (Наг.)

Наговорю тобі, вылаю тебе.

Плакати. 1. Або плач, або скач. (ЮК.)

Нещаслива альтернатива.

2. В гіркій кулак заплакати. (Гвідк.)

Конструкція не зовсім відповідна. Пор. далі ч. 6.

3. Выплачу сі, таї ми лекше. (Наг.)

Мовила бідна жінка, якої чоловік взяли до війська.

4. Доплачеш ся живої мамі. (Гвідк.)

Значіне неясне. Правдоподібно замісь „живої“ пов. бути „стимої“, а в такім
разі значіне зовсім ясне: Не виплачеш нічого, не буде з того ніякого хісна.

5. Єдин плаче, другий скаче. (Ільк.)

В житю не однакова доля ріжним людям.

6. Заплачеш ти си в гіркій череп. (Наг.)

Давнійше сльози, проліті при похоронах покійника, збирали у фляшечки або
у глиняні черепки і хоронили разом з покійником. Отсе й є значіне „гір-
кого черепа“.

7. І плачу, і кортят ня і ни піду. (ЮК.)

Мішані чутя дівчини, яку силували замуж.

8. Не плавав би слїп, коби видів сьвіт. (Ільк.)

Сліпий чоловік жалуге ся на свою слїпоту. Пор. Нос. ст. 370, 464; Z D M G
XLII, 63.

9. Не плач за жінкою, буде другая. (Ільк.)

Потїшають невтішного вдівца.

10. Не плач надїмнов, але над собов. (Грин.)

Мовила мати вираючи до доньки-покрятки.

11. Не плач, не плач, я ти куплю за грейцар колач. (Явор.)

Потїшають розплакаву дитину. Пор. Нос. ст. 370.

12. Не того я плачу, що ми мама вмерла, а того я плачу, що я в ноги вмерла. (Куків.)
Говорила донька, що при нагоді смерті своєї матери в зимову ніч мусіла бігати по сусідах і сликати їх до покійної.
13. Нехай тоти плачуть, що нам але зичуть. (Ільк.)
Побожне бажане, коли хтось плаче на свою гірку долю.
14. Не я плачу, біда плаче. (Наг.) ...моя біда... (Наг.)
Говорить бідний чоловік. Пор. Нос. ст. 380.
15. Ни плач, старий, чей Бог тебе ни погубит. (Ю. Км.)
Потішали старого чоловіка, що нарікав на свою недолю.
16. Плакати за ниску проса. (Гпідк.)
Давнійше для похоронів наймали плачок, щоб заводили при вивозі мерців із хати на кладовище.
17. Плаче аж сі розльигає. (Наг.)
Про ревний, голосний плач.
18. Плаче кєрвавими сльозами. (Наг.)
Про нещасливого чоловіка. Пор. Wand. I, Blut 58; V, Zähre 4; Даль I, 259.
19. Плаче як роба в неволі. (Ільк.)
Роба — невільниця.
20. Плач, плач, будеш мати чорні очи. (Луч.)
Жартують із заплаканої дівчини.
21. Плачте очи, виділи-сте, що-сте купували. (Ільк.)
Вар. до Око ч. 13.
22. Плачу, аж хата ходит. (ЮК.)
Про голосний жіночий плач.
23. Поплаче, то му легше стане. (Стан.)
Говорили про бідного сироту, що часто плакав на самоті.
24. Розплакав сі як мала дитина. (Наг.)
Звичайно говорять про старого, коли він розплаче ся.
25. Силакав від серцьби. (Наг.)
З великого пересердя, або з образи, аж сльози стали йому в очах.
26. Силакала сі на винне ябко. (Сор.)
Про жінку, що довго і гірко плакала за мужем.
27. Хоць плач, хоць перебач. (Дар.)
Говорить чоловік жінці вилаявши її за якусь провину.
28. Хоч, то плач і не втирай ся, а в тугу не вдавай ся. (Дар.)
Коли щось сильно долягає чоловікови, то краще виплакати ся, ніж брати собі те занадто до серця.
29. Цять, че плач, принесе ти кітка на фєстї колач. (Наг.)
Жартливо потішають розплакану дитину.
30. „Чого плачеш?“ — „Вс—в сі тай били“. (Ніжнів) Він сі... тай го... (Кнїгин.)
Набили не задурно.

Планета. 1. Прийде му пленета, то гет біжит. (Березів)

Говорили про чоловіка, що в нападах легкого божевілля утівав з дому і по кілька тижнів пропадав по сусідніх селах.

2. То якась планета, не жінка. (Богородч.)

Планета — облуда, обмана.

- Плата.** 1. Плата колись буде, а робити тре зараз. (Луч.)

Плату видають служі звичайно з долини, а роботи вимагають від разу.

2. Плата мала, а з коновками по воду — не мала. (Сор.)

Говорила мала дівчина, яку за малу плату наняли для домашньої услуги і якій, як дорослій велили коновками носити воду.

3. Яка плата, така подяка. (Ільк.)

Одержавши плату, слуга звичайно дякує господареві за службу, та дуже часто дякує сльозами і прокляттями.

4. Яка плата, така робота. (Наг.)

За лиху плату лихий робітник. Пор. Wand. I, Geld 700.

- Платити.** 1. Кожний за себе платит. (Наг.)

Життєва практика. Пор. Wand. II, Jeder 94.

2. Не платить багатий, але винуватий. (Ільк.)

При означеню вини суд не повинен дивити ся на те, чи підсудний багатий чи бідний. Пор. Нос. ст. 370; Сім. 1874; Даль I, 273; Adalb. Placié 6.

3. Плати, дурний Іване, та подькиуй папам, що гроші берут. (Самб.)

Кепкували із високих грошевих кар за лісові шкоди.

- Платок.** 1. Як з платка винувув. (Ільк.) ...виняв. (Гнідк.)

Коли хтось виложив якусь річ ясно і докладно.

- Плахта.** 1. Плахта виновата, що дівка черевата. (Балиг.)

Бо її легко розв'язати.

- Плач.** 1. Аж ми сї на плач збирає. (Наг.)

Хочеть ся плакати, жаль чогось.

2. Вже ну плач на верта. (Луч.) ...сльози... (Наг.)

Близько йому до плачу.

3. Мінї на плач збирає ся, а йому сьміяти ся хоче. (Луч.) ...співати... (Луч.)

Жалує ся чоловік на такого, що сміє ся в його невеликій пригодї. Пор. Слав. I, 266; Adalb. Plakaś 7; Plasz 2.

4. Плач не поможе, але серцю лекше. (Кол.)

Плач не є ніяка акція, тільки фізіологічна помехша нервів.

5. По плачеви мама свою дитину пізнає. (Гнідк.)

Кожда дитина плаче инакше.

6. По плачу сміх, по слотї погода. (Льв.)

По приярких обставинах приходять кращі. Пор. Osm. Spr. 442.

7. По свіку плач наступає. (Ільк.)

Остерігають такого, що любить сміяти ся.

8. Тобі плач, а менї реготи. (Мшан.)

Кепкує веселий чоловік із сумного.

9. Що плач, то не сьміх. (Ком.)

Вони собі противники.

- Іллекати.** 1. Віплєкалам собі лиховько на голову. (Кольб.)
Говорила мати про невдалу дитину.
- Ілленичити.** 1. Ілленичит, що ні лізе, ні тече. (Стара С.)
Балакає, плете нісенітницї.
- Іллесканє.** 1. Яке таке іллесканє, аби було добре мешканє. (Луч.)
Іллесканєм називає ся будованє хат із глиняних вальків, звичайне на Поділю.
- Іллести.** 1. Не плети, бо аж гидко слухати. (Стан.)
Не говори дурниць.
2. От плете ні в пять, ні в девять. (Луч.) ...ні се, ні те. (Луч.)
Говорить не до ладу. Пор. Adalb. Pleść 16.
3. Плете, аби сі плело. (Наг.)
Говорить без ніякої цілі.
4. Плете банелюки. (Ільк.)
Говорить дурницї. Баналюка — титул розширеної колись італійської повісті, перекладеної в XVII в. польським письменником Твардовським на польську мову п. в. *Historja przedziwna o królewnej Banialuce*.
5. Плете дуби, як на палилі. (Ільк.)
Говорить нісенітницї. Палило — рід тортури, у якій привязували обвинуваченому ноги або інші часті тіла, аби визнав правду, при чім одначе у страшних муках він нераз говорив зовсім несотворені річі. Пор. Adalb. Pleść 9.
6. Плете мандрони. (Наг.)
Говорить якісь небували і недоладні історії.
7. Плете ми сі на яєці. (Наг.)
Якесь слово пригадуєть ся і не може пригадати ся. Пор. Слав. II, 51.
8. Плете нісенітницї. (Кольб.)
Говорить небували річі. Пор. Adalb. Pleść 16.
9. Плете, сам не знає що. (Кол.)
Говорить аби говорити.
10. Плете сухого дуба. (Дорож.)
Говорить недотепні жарти. Пор. Libl. 161; Adalb. Pleść 3.
11. Плете таке, що аж блювати сі хоче. (Наг.) ...ригати... (Колом.)
Говорить щось обридливе.
12. Плете таке, що ні лізе, ні тече, само ся волоче. (Дол.)
Говорить не до ладу а довго. Пор. Ілленичити ч. 1.
13. Плете шаўки-опаўки. (Яс. С.)
Передача польського „Plesie kosałki opałki“ в значіню говорити дурницї.
Пор. Adalb. Pleść 14.
14. Плетеш ні в сім, ні в чотпри. (Бор.)
Говорить щось недоладне. Пор. Adalb. Pleść 17.
15. Плете що де є на сьвітї. (Наг.)
Розповідає різні річі без ніякого звязку.
16. Плете, як із просонку. (Ростоки)
Говорить непритомно мов крізь сон.
- Ілечі.** 1. Добрі ілечі за собою мати. (Гнідк.)
Мати протекцію, чужі впливи.

2. Йому все в плечі вітер дучь (Наг.)

Йому все щастить в житку. Пор. Wand. V, Wind 290.

3. Стиснути плечима. (Наг.) Здвигнути... (Наг.)

Жест здвигнення плечима означає: байдуже мені до того. Пор. Гильф. 2678.

Пливати. 1. Пливає, як пампух в олію. (Ільк.) ...як пиріг у маслі. (Наг.)

Говорять про достатнього, багатого чоловіка. Пор. Даль I, 89; Adalb. Pływac 8.

2. Пливає як риба. (Наг.)

Про такого, що вмів добре плавати.

Плисти. 1. Ні плине, ні тоне. (Луч.)

Ні жив, ні гине.

2. От вплив тай не захлиснув ся. (Луч.)

Про чоловіка, що уйшов без шкоди із якоїсь нещасливої пригоди.

3. Плине ну як з воли. (Гвідк.)

Веде ся йому добре.

4. Плинув, плинув, а на березі втонув. (Заліса) Плив, плив... (Наг.)

Говорять коли довгі змагання чоловіка кінчать ся його невдачею. Пор. Adalb. Pływac 9.

5. Плинут води, як Дунаї. (Наг.)

Про велику повінь.

6. Тяжко плисти против води. (Ільк.)

Тяжко змагати ся против якоїсь пануючої течії або моди. Пор. Libl. 155; Wahl I, 67; Веб. 493; Adalb. Pływac 2, 11, 12.

7. Увіє пливати, як сокира (Наг.) Плине... (Наг.)

Про такого, ще не вмів плавати. Пор. Libl. 150; Adalb. Pływac 7.

Плитко. 1. Плитко, що й дна не видко. (Наг.)

Говорять про глибоку воду, яку хтось видає за плитку.

Пліснявка. 1. Цес дістав буракову пліснявку в роті. (Цен.)

Жартливий вислов про оскомину після квасного борщу.

Пліт. 1. Аби-с під плотом здох як пес. (Наг.)

Прокляте.

2. Бодай се не виділа на плоті порток, а на оборі трісок! (Підгірка)

Клинуть жінці, аби весь вік жила без муцини.

3. З доброго плота добрий кіл. (Ільк.)

З доброго роду добра дитина.

4. Ні в пліт, ні в ворота, а ходит як сирота. (Замул.)

Про невродливу і недотепну людину.

5. Під добрим плотом діше сидіти, як під лихим паном. (Гвідк.)

Добрий пліт заслонить хоч від вітру або дощу Пор. Adalb. Płot 12.

6. Ти бо ти ні в пліт, ні в ворота. (Ростоки)

Про нещасливого, непотрібного чоловіка.

7. Як не буде в плоті, то бодай на болоті. (Яс. С.)

Аби бути де будь.

Пліш. 1. Поки пліші, поти кншиші. (Ільк.)

Згадували про лисого попа, що поки жив, то годував свою родину, яка потім зійшла на біду.

Плоскінка. 1. Не годить ся дівчині плоскінками пунець вязати. (Страт.)
Народне віруванє.

Плуг. 1. Де плуг господар а борона господині, там повно в кожній судині. (Залісє)

Де порядно орють і сіють, там є достаток.

2. Ні плуга ві ролі, виспиш сі до волі. (Жидач.)

Кепкують із безрольного а лїнивого чоловіка.

3. Плуг і коса і небесна роса людей не морили, в білу не вводили. (Коб.)

Хліборобство було все жерелом достатку, не робило нікому шкоди.

4. Плуг та чересло, то хлопське ремесло. (Луч.)

Се основи хліборобської праці.

Плювати. 1. Бодай на тебе всі люде плювали! (Наг.)

Щоб ти зробив ся предметом загальної погорди.

2. В долоні плюй і бороду масти! (Сор.)

Жартливий вислов при починанню якоїсь тяжкої праці.

3. В руки плюй, голову масти. (Наг.)

Варіант до попер.

4. Годі плюнувши лизати. (Гнідк.)

Сказавши якесь згїрдне слово важко його відмивати. Пор. Нос. ст. 279; Слав. I, 231; Adalb. Pluc 2.

5. Коли плюнеш, не хапай же! (Гнідк.)

Бо вже не вернеть ся.

6. На нього й плюнути не варто. (Наг.)

Говорять про якогось негїдного чоловіка. Пор. Wand. I, Ausspucken 1.

7. Не плюй в кирицю, аласть ся прийти по водицю. (Гвідк.)

Не псуй собі відносія з людьми, з якими ще доведеть ся стрічати ся. Пор. Тимош. 49; Сам. 1663; Нос. ст. 370; Schlei. 175; 185; Слав. II, 309.

8. Не плюй у воду, лучить ся напиться. (Ільк.)

Вар. до попер.

9. Плюнь му в очи, а він обітре сі тай скаже, що то дощ. (Наг.)

Говорять про безхарактерного чоловіка. Пор. Даль I, 159; Слав. I, 112, 287.

10. Плюнь му в очи, бо бреше. (Наг.)

Брежунови іноді плюють в очи.

11. Плюнь тай не диви ся. (Гнідк.)

Плюнь і відверни ся; вираз погорди.

12. Плюнь тай ногов розітри! (Наг.)

Вираз крайньої погорди.

13. Поплюй в руки і бери сі до роботи. (Наг.)

Звичай плювати в долоні беручи в руки сокиру. Пор. Слав. I, 184, 311; II, 51.

14. Сам плює, сам лиже. (Сор.)

Про безхарактерного чоловіка, що бреше і потому відмивав.

15. То таке, що їй плюнути не варта. (Наг.)
Про щось зовсім нездале.
16. То таке, що хіба плюнь тай ногов ровітри. (Наг.)
Вар. до ч. 12.
17. Хто до гори плює, тому на лице паде. (Наг.)
Хто ображає висших від себе, той наживає собі сорому. Пор. Krumb. 29;
Wahl I, 75; Adalb. Pluc 1; Osm. Spr. 246; Гильф. 1568.
18. Хто плює, той не бє. (Луч.)
Плюване все таки менше небезпечне від бити.
19. Хто плює, той не лиже. (Наг.)
Хто скаже слово, той не відлигає.
20. Як плюнути на огонь, сприщит язик. (Папір.)
Народне віруванє. Пор. Leutsch 27.
- Плявза.** 1. Пустили на мене плявзу. (Богородч.)
Плявза — лиха поголоска.
- Плячок.** 1. Наж тобі пляцка, та не криши, бо сьвійчений. (Дрог.)
Говорять дурникови.
2. Пляцка кому дати. (Дрог.)
Вдарити його доловею, пр. дитину по сраці. Пор Adalb. Plasek 3.
- Пльотка.** 1. Пльотку на мене накладают. (Ліж.)
Пустили сплетню про нього.
- Побачити.** 1. Аби ти тогди побачила, коли свою неню небошку! (Ком.)
Прокляте.
2. Тогди бим тя побачив, як своє вухо! (Гнідк.)
Прокляте.
- Побивати.** 1. За життя побиват, здоровля збавят, а відтак сквигить. (ЮК.)
Говорила жінка про недоброго чоловіка.
- Побирати.** 1. Побирати за ким. (Гнідк.)
Значіне неясне.
2. Побирати на кого. (Гнідк.)
Значіне неясне.
- Побіжущий.** 1. Побіжущий як ківь. (Замул.)
Про прудкого чоловіка.
- Побіліти.** 1. Побілів як полотно. (Наг.) ...стіпа. (Наг.)
З великого перестраха або жороби. Пор. Даль I, 327.
2. Побілів як трава на морозі. (Кольб.)
Посивів.
- Побліка.** 1. Побліка півперек сьвіта. (Яс. С.)
Про якийсь скандал.
- Побожити.** 1. Як того побожити, то головов наложити. (Голоб.)
Грозять чоловікови, що фальшива присяга буде причиною його смерти.
2. Я то побожу. (Наг.) Можу того побожити. (Наг.)
Можу присягти, що се правда.

38. Піп не Бог, поліца не вїт. (Снят.)
Говорять кепкуючи.
39. Піп каже: „Слухай моїх слів, а не диви сї на мої діла“. (Наг.)
Між словами і ділами звичайно велика різниця Пор. Слав. I, 291; II, 68.
40. Піп по небіжку жінку, а я по дівку. (Сор.)
Говорить вдовець, що по похоронї жінки рад зараз іти в зальоти до дівки.
41. Піп попа, жид жила, злодій злодія і за дес'ят'ов межев пізнає. (Наг.)
Попи завжди творили окрему клясу, що мала нахил своячити ся з собою.
42. Піп своє, а чорт своє. (Гол., Петр.)
Образово: протилежність між добром і злом. Пор. Даль I, 14, 195; Сям. 863; Нос. ст. 408.
43. Піп тільки писне, а тисне, а дяк реве, а мало бере. (Гол.)
В богослуженю дяк співає звичайно далеко більше як священник, а протєсвященник одержує далеко більше доходу як дяк. Пор. Слав. I, 240.
44. Піп убрав ся в опарати, а чорт в рядио, тай плетут ідно. (Дар.)
Про лихого попа, що навчає людий на яесь зло.
45. Піп у дявін, а чорт у клепало. (Гол.) ...калатало. (Наг.)
Один говорять те, а другий протилежне.
46. Піп умирає, попаля ся вибирає. (Петр.)
Попада по смерти попа мусить покидати засиджену доси теплу хату. Пор. ч. 10, 11.
47. Піп у фіртку, а чорт у лірку. (Дар.)
Не вважаючи на найщирїші зусилля попа для піднесення народу, чорт усе знаходить способи протягнути ся його наукам.
48. Піп чекає, аби хто вмер, то би і скиру здер. (Яс. С.)
Про недбалога попа, що звис лише на свої Jura stolae.
49. Піп як бобовий сніп. (Дрог.)
Кепкують з попа малого росту.
50. Піп як дьиравий міх. (Яс. С.)
Про ненаситного або недбалога попа.
51. Попич попе жінку, а сам свищи в кужівку. (Наг.)
Про легкомисну позичку. Пор. Нос. ст. 393; Даль II, 18.
52. Поки попа, поти попада, як не стане попа, то пропаля. (Гол.)
Сумна доля попаді по смерти попа.
53. Попи з дяками серед церкви стали, тихую пісню заспівали. (Дрог.)
Гумористична пісня, якої текст має в кождім уступі подвійне значінє.
54. Попи кажут: „Давай офіру ще й клади на фіру“. (Карлів)
Про здиґливість деяких попів. Пор. Wand. III, Pfaffe 184.
55. Попи мягко стелять, але твердо спати. (Гош.)
Про солодкомовних попів, які вимушують від селян великі датки.
56. Попови йде і печене і варене, і з живого і з умерлого. (Гол.)
Характеристика поповських доходів. Пор. Слав. I, 285; II, 67; Нос. ст. 408.
57. Попови ны штука говорити. (Тухля)
Лєкше моралїзувати нїж жити морально.

58. По попови двоняють, а попадю з хати гоняють. (Залізіці) ...з села...
(Наг.)
Варіант до ч. 10, 11, 43.
59. Програв піп парахвію. (Гол.)
Натак на давні, канонічні процеси, при яких скидали попів з парафії.
60. Свищи попе, чорт попадю вхвativ. (Луч.)
По смерті попаді піп вістає досмертним вдівцем.
61. Так сын вівчит, що на попа не дійде, а дека перейде. (Підпеч.)
Про недовченого поповича.
62. Тобі, дурню, попом бути, ни гцилли! (Пужн.)
Кешкували з дурного парубка. Пор. Етн. Зб. VI, 95.
63. У попа голова посьвйичена, але с—а ні; то голову завйичи, а в с—у бий, що сї влізе. (Наг.)
Натак на дійсні давні факти невеселих відносин між малоосвіченими попами і громадами.
64. У попа дна нема. (Яс. С.)
Про венаситного попа.
65. Хто любить попа, а хто подадю. (Наг.)
Вар. до ч. 9.
66. Хто має попа в родині, той має що їсти в судині. (Мик. н. Дн.)
На попа в дохіднім селі звисала звичайно вся його родина.
67. Ци піп, ци ксьонц, ци яка така стила мама, тай все з хлопа тггни.
(Будзанів)
Наріканє на здирства руських і латинських попів. „Стила мама“ — нечиста сила.
68. Ще піп не свистав, як сьвіт настав. (Мшан.)
Значінє не зовсім ясне, мабуть ще не вмер з голоду.
69. Що піп, то свиня; що дяк, то поросє. (Снят.)
Згірдивий вислов про типових хрунів.
70. Що попик, то типик. (Луч.)
Мова про різнородність обрядів і льокальних церемоній по різних парафіях.
Пор. Мика 627; Wand. III, Pfaffe 127.
71. Що попови вільно, то дякови засї. (Замул.)
Їх права зовсім не однакові.
72. Який піп, таке його благословєдство. (Гол.) ...така парафія. (Наг.)
Кешкують із попа, що несдбало відправляє церковні треба. Пор. Нос. ст. 479; Adalb. Pleban 1.
73. Як на попа біскуп руки положит, то з нього дїдько дно вирве. (Яс. С.)
Єпископське рукоположенє попа уважають патентом для попа на побиранє доходів із громади.
74. Як піп людей картає, а сам лихо виробляє. (Дар.)
Про проречитого а неморального попа. Пор. Слав. II, 67; Гильф. 3400; Wahl I, 155.
75. Як піп попом став, то ще ніколи так не свистав. (Лучак.)
Ще ніколи не було йому так лихо. Пор. ч. 68.

76. Як поли зачали горівку проклинати, то й ріпа зачала гнити. (Лол.)
Говорили після місії митрополита Сембратовича против горілки. Ріпа — картопля, з якої переважно варили горілку.
77. Як сьвіт настав, піп не свистав. (Яс. С.) ...ще... (Мшан.)
Варіант до ч. 68.
78. Як ти сі піп приснит, то ворог під тобов рме. (Льв.)
Народне віруване. Пор. ч. 36.
79. Як ті піп перейде, то буде пещістьк. (Наг.)
Народне віруване. Пор. ч. 35.
- Піре.** 1. З курки піре до подушки не дають, бо буде голова боліти.
(Наг.)
Народне віруване.
2. Ні з піря ні з мяса стала ковбаса. (Тереб.)
Про погану ковбасу.
3. Ні то з піря, ві то з мйиса. (Горол.)
Про щось ві до чого недалеко. Пор. Adalb. Pierze 4.
4. Твкас собі пірьн, але вно ни хоче му сі держати. (Кольб.)
Хоче себе устроїти чужим пірем. Про самохвалька і брехуна.
5. Хто в піре порастає, най на бідного памятає. (Ільк.)
В піре порастати — забагатіти. Пор. Adalb. Pierze 6.
- Пісенька.** 1. Ліпша сяка така пісенька, ніж плач. (Лім.)
Всяка пісня характеризує більше-менше веселий настрій, а плач впливає з болю або дуже вже сумного настрою.
2. Пісенька солодка, а коротка. (Гвідк.)
В її короткості лежить звичайно її краса.
3. Яка така пісенька лучша ніж плач. (Мінч.) ...пісенька... (Петр.) ...а лутша як... (Коб.) ...лутше... (Городок) ...пісенька ліпша... (Наг.)
Варіанти до ч. 1.
- Пісний.** 1. Пісна лижка горло дре. (Наг.)
Пісна страва не смакує.
- Пісно.** 1. Коби пісно, лиш не тісно. (Гвідк.)
При бідности хоч і пісно можна жити.
2. Хоч і пісно, аби тісно. (Голешів)
Хоч пісно, аби до сята ваїсти ся.
- Пісня.** 1. З піснї слова не викидають. (Ільк.) ...слів... (Гвідк.)
Добрий старий звичай, який допоміг до захованя старих пісень в більше-менше повних текстах. Пор. Нос. ст. 314; Adalb. Pieśń 4.
- Пісок.** 1. З піску бича не вкрутиш. (Льв.)
З недалекого матеріалу не зробиш нічого. Пор. Даль I, 102.
2. Піском в очи кидати. (Льв.)
Туманити, дурити кого.
3. Як засяплют піском очи, не глянеш віколи. (Льв.)
Говорять про помершого чоловіка. Слова з відомої пісні: Кажут люде, що я умру.

- Піст. 1.** А постовько би ті сьвйитий на покаянє видав! (Наг.)
Кленуть якогось запеклого грішника, припускаючи, що в великій пості він мусить висповідати ся своїх гріхів і дістане ягусь не малу пошту.
- 2.** В великім пості не ходи в гості. (Ільк.)
Великий піст — пора пісної страви і звичайно сумна.
- 3.** Вибрав ся в великий піст по кольдї. (Наг.)
Про чоловіка, що робить щось не в пору.
- 4.** Коли-с не заховав божого посту, те кури тепер дільчого хвосту!
(Іваник.)
Прокляте. Незахованє посту уважають дуже тяжким гріхом, що веде душу до пекла.
- 5.** Петрів піст — для косарів піст. (Ком.)
Бо косарі, яким тоді припадає найтяжша робота, не можуть скоромне їсти.
- 6.** Пришов піст, повна хата старіст; прийшли мясниці, а дівка до г—ці. (Залуче, Ферескуля)
В часі посту найбільша часть парубків міркує про сватанє, але в часі мясниць їх улюбленє часто міняє ся і заручини часто ровходять ся.
- 7.** При пості добре збути гості. (Угринів) ...відбути... (Зібол.) ...легко...
(Гвідк.)
В пісний день трапеза дешевшай.
- 8.** У бідного що день піст. (Кол.)
Він ніколи не дождає. Пор. Мука 1851—2.
- 9.** Через піст женихів як вівса, а в мясниці ані пса. (Туч.)
Спостереженє те саме, що в ч. 6.
- 10.** Я мнї в постом. (Наг.)
Пошу сьогодні.
- Пістунка. 1.** Де дві пістунки, там дітина без ока. (Наг.)
Бо одна задля другої не вважає на дитину. Пор. Сим. 2303.
- Піт. 1.** Аж піт в нього тече. (Наг.)
Говорять про чоловіка, що тяжко робить або швидко йде. Пор. Слав. II, 162.
- 2.** Не жалє поту. (Льв.)
Не жалє йому попрацювати.
- 3.** Піт градом котит сї з чола. (Наг.)
При тяжкій, літній роботі.
- Піти. 1.** А не підеш ти до псьої маши? (Наг.)
Лайка на властивого чоловіка.
- 2.** А не підеш ти відти? (Наг.)
Вступи ся з сего місця.
- 3.** А не підеш ти штери милї за пец? (Бібр.)
Жартливий вислов в значіню: сховай ся, вступи ся з перед очий.
- 4.** Всьо пішло на переверти. (Наг.)
Погіршило ся, попсувало ся.
- 5.** Всьо пішло на галай, на балай. (Наг.) ...на вітер. (Наг.)
Зійшло ні на що, пішло блудом. Слав. II, 197: Ходи на хало-бало; Даль I, 106.

6. Всього пішло ві с'як ні так. (Снят.)
Пішло не до ладу, вийшло на безладі.
7. З чим пішов, з тим прийшов. (Льв.)
Про чоловіка, що на якийсь час вийшов був з села. Пор. Даль I, 279.
8. Не підеш по добрій волі, то підеш по неволі. (Льк.)
Говорять властивому і упертому чоловікові.
9. Не піду, бо впала ми палець. (Льв.)
Не піду в значіню не вступлю ся з очий; говорив чоловік, котрого просили вийти, а він знарочно пустив палець і тим вимовив ся. Упадене пазиці уважає ся за злий знак.
10. Ні поди, ні стій. (Мшан.)
Мовив батько про свою дівку, нецікаву по роботі.
11. Підеш до собачої матери! (Товсте)
Лайка. Пор. ч. 1.
12. Підеш марно зі сьвіта. (Стан.)
Згнеш марно.
13. Підеш піхурков. (Ю. Км.)
Піхотою, пішою стежкою.
14. Піди й за море, і там тобі горе. (Кобил.)
Зміна місця не впливає на поліпшене стану чоловіка.
15. Піди, коте, піди, фосте! (Замул.) ...ісе! (Наг.)
Бо я не хочу піти. Говорить такий, що не хоче чогось зробити, що йому велено.
16. Піду до нього, би ми кров спуштив? (ЮКм.)
Жінка не хоче йти до свого злого мужа, який її часто б'є.
17. Піду, кину ся в воду. (ЮК.)
Мовила жінка, що не могла витримати зі своїм лихим чоловіком.
18. Піду, куди будут не ноги нести. (Жидач.)
Піду в світ, не питаючи дороги.
19. Піду куди мі очі повидут. (Жидач.)
Вар. до попер. ч.
20. Піду під мураву. (Лучак.)
В значіню умру.
21. Піду, як хату замету. (Замул.)
Піду упоравши ся з невеличкою роботою, незабаром.
22. Піти за кив. (Гнідк.)
Піти пошукати, покликати кого, але також у значіню, що жінка покидає чоловіка і йде зі своїм любасом десь на друге село.
23. Пішла бим за нього, та що міні з нього. (Наг.)
Говорить дівка про нелюбого, ледачого парубка.
24. Пішла до стола, ровбила ся пів чола. (Наг.)
Про незручну або п'яну дівку або жінку.
25. Пішла красти помела, тай єї штуға не вдала. (Підгірки)
Жартлива поговірка про незручну дівку.

26. Пішла попадя по масло, а в печі погасло. (Бергом.)
Про попадю, що забавила ся десь між сусідами, розпитуючи масла. Пор. Снм. 1933, 2025.
27. Пішло ми рукою. (Лучак.)
Пішло мені добре. Пор. іронічно в пісні:
Не давном сі оженив, пішло ми рукою:
Пішла жінка за борщом, а я за мукою.
28. Пішло на горішну вагу. (Снят.)
Говорять про такого, що садить тютюн, та замісь до магазину продає його Гудулам.
29. Пішло поле в ліс. (Мшан.)
Говорять, коли чого шукають і не можуть знайти. Спостережене, основане на тім факті, що велика сила мужицьких піл, колись управлених, була захоплена панами як пустки і повернена в ліси. Пор. Даль I, 33.
30. Пішов богачови по смерть. (Мшан.)
Говорять про такого, що пішов і довго не вертає ся.
31. Пішов, гий рак по дріжджі. (Жидач.)
Натяк на анекдоту про блазня Рака, що посланий у Велику п'ятницю за дріжджами, прийшов аж на другий рік у той сам день.
32. Пішов до погребаня. (Стара С.)
Умер і поховали його.
33. Пішов до сїний тай галакат. (ЮК.)
Сердятий чоловік вийшов із хати посваривши ся з жінкою.
34. Пішов кáрбульци. (Наг.)
Покотив ся по землі з гори на долину.
35. Пішов — лиш смірд лишив. (Цен.)
Про злого чоловіка, що вийшов із села, наробивши якоїсь погачі. Пор. Wand. I, Abschied 4; лат. Discedit foetore relicto, звичайна фраза в легендах про щезанє злого духа.
36. Пішов на губи. (Наг.)
Протратив масть, звів ся нінащо. Пор. Libl. 214.
37. Пішов на дно, лиш вода забулькотала. (Наг.)
Втопив ся. Пор. Даль I, 334.
38. Пішов — ні чути, ні видко. (Сор.)
Пішов невідомо куди.
39. Пішов тай го Господь привяв. (Богородч.)
Догадують ся, що пішов і вмер десь на чужині.
40. Пішов — тільки би го по смерть посилати. (Бор.)
Пішов і забарив ся дуже.
41. Пішов як за море по віля. (Кобил.) ...за море с—ти. (Наг.)
Пішов і не вертає ся. Варіант першай натякає на відому пісню про тройвіле, що росте десь над Дунаєм або над морем.
42. Пішов як нивививаний. (Будз.)
Значіне неясне.
43. Так ні пішло, як жєбы на воду шварвѣ. (Тих.)
Пішло дуже погано.

44. То будь яко не піде. (Лім.)
Се треба зробити старанно.
45. Чи підеш зо мною, чи взни ми? (Буда.)
Сердатий вислов у значіню, що коли не підеш зо мною, то взни мя т. з. по-
цілуй мене в сраму.
46. Чого піду до церкви? Аби затягати гріх на гріх! (ЮК.)
Говорить Бойко знаючи, що в церкві без гріха, без якоїсь обмови не
обійде ся.
47. Як пішов, так ну і путь пропала. (Дар.)
Пішов і не вернув ся.
48. Я пішов на пруті, а там рекрутє. (Пісочна)
Говорив парубок, якого зловили при різаню прута і віддали в рекрутє.
- Пітьма.** 1. Пітьма, хоць око виїши! (Наг.)
Глубока темнота. Пор. Нос. ст. 456.
- Піч.** 1. Ані пічи, ані лави. (Гвїдк.)
Про дуже убогу, неустроєну, цигансьму хату.
2. В старій печи чорт палит. (Дрог.)
І старого чоловіка не миває покуса. Пор. Нос. ст. 316; Adalb. Рієс 11.
3. Зі свої печи і дим солодкий. (Гвїдк.)
Говорить чоловік на чужині тужачи за рідним краєм і рідною хатою. Прото-
тип до сеї приказки бачимо в Гомеровій Одисеї, пісня I, рядок 58.
4. З печи впасти — розбити ся. (Гвїдк.)
Говорять про якесь невеличке нещастє. Мужицькі діти в зимі часто падають
із печи і не розбивають ся. Пор. Adalb. Рієс 13.
5. На печі молотив, холошеньки підкотив. (Голови)
Жартують із Гуцула, що спав на печи, замісь іти молотити.
6. Не велика річ, що є в хаті ніч. (Ільк.)
Річ важайна, а про те дуже важна, бо піч у селянським побуті се головний
осередок родинного життя.
7. Не в одній печи хліб їв. (Ільк.)
Говорять про бувалого чоловіка, що зазнав немало пригод між чужими людьми.
Пор. Нос. ст. 437; Schlei. 174.
8. Хто в печи лягає, другого ожогом досягає. (Ільк.)
Хто хоче лягати в печи, смотрять насамперед ожогом, чи там нема вже кого.
Спати в теплій печи особливо в зимі для слуг, що не мають своєї постелі, річ
дуже принадна, так, що в печи містять ся їх нераз двоє або троє. Пор.
Adalb. Рієс 4.
9. Що ся за печею діє, то він знає. (Гвїдк.)
Знає всі тайники родинного життя.
10. Я на печи уродив сі тай на печи й віріс. (Гвїзд)
Говорить чоловік — домосід.
- Піший.** 1. Піший кінному не товариш. (Льв.)
Бо кінний все пережене пішого.
- Пішки.** 1. Дві милі пішки за кавалок кишки. (Льв.)
За марницю велика робота.

2. Пішки нема замішки. (Наг.)

Коли хочеш їхати конем або вовом, то звичайно забарми ся довше з приготованями, ніж би перейшов пішки усю дорогу, особливо, коли вона невеличка.

3. Сім миль пішки для одної квішки. (Мінч., Петр.) ...за кавалок... (Жидач.)
Вар. до ч. 1.

4. То пішки не ходит. (Наг.)

Се не кождоу графляє ся, не дістане ся за дармо.

Піак. 1. Лучший піак, ніж дурак. (Ільк.)

Пор. велико-руське: „По мнѣ умъ лучше ней да дало разумнѣй“.

Піарм. 1. Так гий би сї и піарів вирвав. (Жидач.)

Латинські монахи Піаристи (Fratres scholarum piarum) мали в Польщі в XVIII в. якийсь час усе середнє шкільництво в своїх руках. Відсадені від нього при кінци XVIII в. вони обняли догляд над домами божевільних.

Піарник. 1. Гі, піарник, нажер ся браги! (Мшан.)

Бойківський окрик на пивницю.

Піяти. 1. Кождий піє, як уміє. (Бадяг.)

Піє, в значіню співає або говорить.

2. Я тобі запію, що попамвѣтаеш. (Наг.)

Наговорю тобі, вилаю тебе.

Плакати. 1. Або плач, або скач. (ЮК.)

Нещаслива альтернатива.

2. В гіркий кулак заплакати. (Гнідк.)

Конструкція не зовсім відповідна. Пор. далі ч. 6.

3. Виплачу сї, тай ми лекше. (Наг.)

Мовила бідна жінка, якої чоловіка взяли до війська.

4. Доплачеш ся живої мамі. (Гнідк.)

Значіне неясне. Правдоподібно замісь „живої“ пов. бути „стиглої“, а в таких разї значіне зовсім ясне: Не виплачеш нічого, не буде з того війкового хісна.

5. Єдин плаче, другий скаче. (Ільк.)

В житю не однакова доля ріжним людям.

6. Заплачеш ти си в гіркий череп. (Наг.)

Давнійше сльози, проліті при похоронах покійника, збирали у фляшечки або у глиняні черепки і хоронили разом з покійником. Отсе й є значіне „гіркого черепа“.

7. І плачю, і кортят ня і ни піду. (ЮК.)

Мішані чутя дівчини, яку силували замуж.

8. Не плакав би сліп, коби видів сьвіт. (Ільк.)

Сліпий чоловік жагує ся на свою сліпоту. Пор. Нос. ст. 370, 464; Z D M G XLII, 63.

9. Не плач за жінкою, буде другая. (Ільк.)

Потішають невтішного вдівця.

10. Не плач надішнов, але над собов. (Грин.)

Мовила мати вмираючи до довбки-покрятки.

11. Не плач, не плач, я ти куплю за грейдар колач. (Явор.)

Потішають розплакану дитину. Пор. Нос. ст. 370.

12. Не того я плачу, що ми мама вмерла, а того я плачу, що я в ноги змерзла. (Кукня.)
Говорила донька, що при нагоді смерті своєї матери в винуву ніч мусіла бігати по сусідах і скликати їх до покійної.
13. Нехай тоти плачуть, що нам але звучуть. (Ільк.)
Побожне бажане, коли хтось плаче на свою гірку долю.
14. Не я плачу, біда плаче. (Наг.) ...моя біда... (Наг.)
Говорять бідний чоловік. Пор. Нос. ст. 380.
15. Ни плач, старий, чей Бог тебе ни погубит. (Ю. Км.)
Потішали старого чоловіка, що нарікав на свою недоху.
16. Плакати за миску проса. (Гпідк.)
Давнійше для похоронів наймали плачок, щоб заводили при вносі мерців із хати на кладовище.
17. Плаче аж сі розльняє. (Наг.)
Про ревний, голосний плач.
18. Плаче кєрвавиши сльозами. (Наг.)
Про нещасливого чоловіка. Пор. Wand. I, Blut 58; V, Zähre 4; Даль I, 259.
19. Плаче як роба в неволі. (Ільк.)
Роба — невільниця.
20. Плач, плач, будеш мати чорні очи. (Луч.)
Жартують із заплаканої дівчини.
21. Плачте очи, виділи-сте, що-сте купували. (Ільк.)
Вар. до Око ч. 13.
22. Плачу, аж хата ходит. (ЮК.)
Про голосний жіночий плач.
23. Поплаче, то му лекше стане. (Стап.)
Говорили про бідного сироту, що часто плакав на самоті.
24. Розплакав сі як мала дитина. (Наг.)
Звичайно говорять про старого, коли він розплаче ся.
25. Силакав від серцьи. (Наг.)
З великого пересердя, або з образи, аж сльози стали йому в очах.
26. Силакала сі на винне ябко. (Сор.)
Про жінку, що довго і гірко плакала за мужем.
27. Хоць плач, хоць перебач. (Дар.)
Говорить чоловік жінці вилаявши її за якусь провину.
28. Хоч, то плач і не втирай ся, а в тугу не вдавай ся. (Дар.)
Коли щось сильно долягає чоловікови, то краще виплакати ся, ніж брати собі те занадто до серця.
29. Цять, не плач, принесе ти кітка на фєсті колач. (Наг.)
Жартливо потішають розплакану дитину.
30. „Чого плачеш?“ — „Се—в сі тай били“. (Ніжнів) Він сі... тай го... (Кнігин.)
Набили не задурно.

Планета. 1. Прийде му планета, то гет біжит. (Березів)

Говорили про чоловіка, що в нападах легкого божевілля утівав з дому і по кількох тижнів пропадав по сусідніх селах.

2. То якась планета, не жінка. (Богородч.)

Планета — облуда, обмана.

- Плата.** 1. Плата колись буде, а роботи тре зараз. (Луч.)

Плату видають слугі звичайно з долини, а роботи вимагають від разу.

2. Плата мала, а з коновками по воду — не мала. (Сор.)

Говорили мала дівчина, яку за малу плату наняли для домашньої услуги і якій, як дорослій велили коновками носити воду.

3. Яка плата, така подяка. (Ільк.)

Одержавши плату, слуга звичайно дякує господареві за службу, та дуже часто дякує сльозами і прокляттями.

4. Яка плата, така робота. (Наг.)

За лиху плату лихий робітник. Пор. Wand. I, Geld 700.

- Платити.** 1. Кождий за себе платит. (Наг.)

Життєва практика. Пор. Wand. II, Jeder 94.

2. Не платить багатий, але винуватий. (Ільк.)

При означеню вини суд не повинен дивити ся на те, чи підсудний багатий чи бідний. Пор. Нос. ст. 370; Сям. 1474; Даль I, 273; Adalb. Płacić 6.

3. Плати, дурний Іване, та подькиуй папам, що гроші берут. (Самб.)

Кепкували із високих грошових кар за лісові шкоди.

- Платок.** 1. Як з платка вивинув. (Ільк.) ...виняв. (Гнідк.)

Коли хтось виложив якусь річ ясно і докладно.

- Плахта.** 1. Плахта виновата, що дівка черевата. (Балиг.)

Бо її легко розв'язати.

- Плач.** 1. Аж ми сі на плач збирає. (Наг.)

Хочеть ся плакати, жаль чогось.

2. Вже ну плач на верха. (Луч.) ...сльози... (Наг.)

Влизько йому до плачу.

3. Міні на плач збирає ся, а йому сьміяти ся хоче. (Луч.) ...співати... (Луч.)

Жалує ся чоловік на такого, що сміє ся в його немилій пригоді. Пор. Слав. I, 266; Adalb. Płakać 7; Płacz 2.

4. Плач не поможе, але серцю лекше. (Кол.)

Плач не є ніяка авція, тільки фізіологічна полекша нервів.

5. По плачеви мама свою дитину пізнає. (Гнідк.)

Кожда дитина плаче инакше.

6. По плачу сміх, по слоті погода. (Льв.)

По пририх обставинах приходять кращі. Пор. Osm. Spr. 442.

7. По сміху плач наступає. (Ільк.)

Остерігають такого, що любить сміяти ся.

8. Тобі плач, а мені реготи. (Мшан.)

Кепкує веселий чоловік із сумного.

9. Що плач, то не сміх. (Ком.)

Вони собі противники.

- Пленати.** 1. Віплєкалам собі лихонько на голову. (Кольб.)
Говорила мати про невдалу дитину.
- Пленичити.** 1. Плевичит, що ні лізе, ні тече. (Стара С.)
Балакає, плете нісенітниці.
- Плесканє.** 1. Яке таке плєсканє, аби було добре мешканє. (Луч.)
Плесканєм називає ся будованє хат із глиняних вальків, звичайне на Поділю.
- Плести.** 1. Не плета, бо аж гидко слухати. (Стан.)
Не говори дурниць.
2. От плете ні в пять, ні в девять. (Луч.) ...ні се, ні те. (Луч.)
Говорить не до ладу. Пор. Adalb. Pleść 16.
3. Плете, аби сі плело. (Наг.)
Говорить без ніякої цілі.
4. Плете банелюки. (Ільк.)
Говорить дурниці. Баналюка — титул розширеної колись італійської повісті, перекладеної в XVII в. польським письменником Твардовським на польську мову п. з. *Historja przedziwna o królownej Banialuce*.
5. Плете дуби, як на палилі. (Ільк.)
Говорить нісенітниці. Палило — рід тортур, у якій припалювали обвинуваченому ноги або інші часті тіла, аби визнав правду, при чім одначе у страшних муках він нераз говорив зовсім несотворені річи. Пор. Adalb. Pleść 9.
6. Плете мандрони. (Наг.)
Говорить якісь небували і недоладні історії.
7. Плете ми сі на явиці. (Наг.)
Якесь слово пригадуєть ся і не може пригадати ся. Пор. Слар. II, 51.
8. Плете нісенітниці. (Кольб.)
Говорить небували річи. Пор. Adalb. Pleść 16.
9. Плете, сам не знає що. (Кол.)
Говорить аби говорити.
10. Плете сухого дуба. (Дорож.)
Говорить недотепні жарти. Пор. Libl. 161; Adalb. Pleść 3.
11. Плете таке, що аж блювати сі хоче. (Наг.) ...ригати... (Колом.)
Говорить щось обридлаве.
12. Плете таке, що ві лізе, ні тече, само ся волоче. (Лол.)
Говорить не до ладу а довго. Пор. Пленичити ч. 1.
13. Плете шаўки-опаўки. (Яс. С.)
Передача польського „Plecie kosałki opałki“ в значіню говорити дурниці.
Пор. Adalb. Pleść 14.
14. Плетеш ні в сім, ні в чотпри. (Бор.)
Говорить щось недоладне. Пор. Adalb. Pleść 17.
15. Плете що де є на сьвітї. (Наг.)
Розповідає ріжні річи без ніякого звязку.
16. Плете, як із просонку. (Ростоки)
Говорить непритомно мов крізь сон.
- Плечі.** 1. Добрі плечі за собою мати. (Гнідк.)
Мати протекцію, чужі впливи.

2. Йому все в плечі вітер дує. (Наг.)

Йому все щастить в житю. Пор. Wand. V, Wind 290.

3. Стиснути плечива. (Наг.) Здвигнути... (Наг.)

Жест здвигнення плечима означає: байдуже мені до того. Пор. Гильф. 2678.

Пливати. 1. Пливає, як пампук в олію. (Ільк.) ...як пиріг у маслі. (Наг.)

Говорять про достатного, багатого чоловіка. Пор. Даль I, 89; Adalb. Pływać 8.

2. Пливає як риба. (Наг.)

Про такого, що змія добре плавати.

Плисти. 1. Ні плине, ні тоне. (Луч.)

Ні живе, ні гине.

2. От вплив тай не захлинув ся. (Луч.)

Про чоловіка, що уйшов без шкоди із якоїсь немилої пригоди.

3. Плине му як з воли. (Гнідк.)

Веде ся йому добре.

4. Плинув, плинув, а на березі втонув. (Задіса) Плив, плив... (Наг.)

Говорять коли довгі змагання чоловіка кінчать ся його невдачею. Пор. Adalb. Pływać 9.

5. Плинут воли, як Дунаї. (Наг.)

Про велику повінь.

6. Тяжко плисти против води. (Ільк.)

Тяжко змагати ся против якоїсь пануючої течії або моди. Пор. Libl. 155; Wahl I, 67; Веб. 493; Adalb. Pływać 2, 11, 12.

7. Уміє пливати, як сокира (Наг.) Плине... (Наг.)

Про такого, ще не змія плавати. Пор. Libl. 150; Adalb. Pływać 7.

Плитко. 1. Плитко, що й дна не видно. (Наг.)

Говорять про глибоку воду, яку хтось видає за плитку.

Пліснявка. 1. Цес дістав буракову пліснявкву в роті. (Цен.)

Жартливий вислов про оскомину після квасного борщу.

Пліт. 1. Аби-с під плотом здох як пес. (Наг.)

Прокляте.

2. Бодай се не виділа на плоті порток, а на оборі трісок! (Підгірки)

Клинуть жінці, аби весь вік жила без мушани.

3. З доброго плога добрий кіл. (Ільк.)

З доброго роду добра дитина.

4. Ні в пліт, ні в ворота, а ходит як сирота. (Замул.)

Про невродливу і недотепну людину.

5. Під добрим плотом ліпше сидіти, як під лихим паном. (Гнідк.)

Добрий пліт заслоняє хоч від вітру або дощу Пор. Adalb. Płot 12.

6. Ти бо ти ні в пліт, ні в ворота. (Ростоки)

Про невідлого, непотрібного чоловіка.

7. Як не буде в плоті, то бодай на болоті. (Яс. С.)

Аби бути де будь.

Пліш. 1. Поки пліші, поти кнші. (Ільк.)

Згадували про лисого попа, що поми жив, то годував свою родину, яка потім зійшла на бід.

Плоскінка. 1. Не годить ся дівчині плоскінками пунець вязати. (Страт.)
Народне віруванє.

Плуг. 1. Де плуг господар а борзна господині, там повно в кожній судині. (Залісе)

Де порядно орють і сіють, там є достаток.

2. Ні плуга ні ролі, виспиш сі до волі. (Жидач.)

Кешкують із безрольного а лїннвого чоловіка.

3. Плуг і коса і небесна роса людей не морили, в білу не вводили (Коб.)

Хліборобство було все жерелом достатку, не робило нікому шкоди.

4. Плуг та чересло, то хлопське ремесло. (Луч.)

Се основи хліборобської праці.

Плювати. 1. Бодай на тебе всі люде плювали! (Наг.)

Щоб ти зробив ся предметом загальної погорди.

2. В долоні плюй і бороду масти! (Сор.)

Жартливий вислов при починанню якоїсь тяжкої праці.

3. В руки плюй, голову масти. (Наг.)

Варіант до попер.

4. Годі плюнувши лизати. (Гнідк.)

Сказавши якийсь згідне слово важко його відлимати. Пор. Нос. ст. 279; Слав. I, 231; Adalb. Pluc 2.

5. Коли плюнеш, не хапай же! (Гнідк.)

Бо вже не вернеть ся.

6. На нього й плюнути не варт. (Наг.)

Говорять про якогось негідного чоловіка. Пор. Wand. I, Ausspucken 1.

7. Не плюй в кирицю, зласть ся прийти по водицю. (Гвілк.)

Не псуй собі відносин з людьми, з якими ще доведеть ся стрічати ся. Пор. Тивош. 49; Сам. 1663; Нос. ст. 370; Schlei. 175; 185; Слав. II, 309.

8. Не плюй у воду, лучть ся напитесь. (Ільк.)

Вар. до попер.

9. Плюнь му в очи, а він обітре сі тай скаже, що то дощ. (Наг.)

Говорять про безхарактерного чоловіка. Пор. Даль I. 159; Слав. I, 112, 287.

10. Плюнь му в очи, бо бреше. (Наг.)

Брехунови іводі плюють в очи.

11. Плюнь тай не диви ся. (Гнідк.)

Плюнь і відверни ся; вираз погорди.

12. Плюнь тай ногов розітри! (Наг.)

Вираз крайньої погорди.

13. Поплюй в руки і бери сі до роботи. (Наг.)

Звичай плювати в долоні беручи в руки сохиру. Пор. Слав. I, 184, 311; II, 51.

14. Сам плює, сам лиже. (Сор.)

Про безхарактерного чоловіка, що бреше і потому відликає.

15. То таке, що й плюнути не варта. (Наг.)
Про щось зовсім недалеко.
16. То таке, що хіба плюнь тай ногов ровітри. (Наг.)
Вар. до ч. 12.
17. Хто до гори плює, тому на лице паде. (Наг.)
Хто ображає висших від себе, той наживає собі сорому. Пор. Krumb. 29;
Wahl I, 75; Adalb. Plucé 1; Osm. Spr. 246; Гильф. 1668.
18. Хто плює, той не бє. (Луч.)
Плюване все таки менше небезпечне від битя.
19. Хто плюне, той не лиже. (Наг.)
Хто скаже слово, той не відпливає.
20. Як плюнути на огонь, сбрищит язик. (Папір.)
Народне віруване. Пор. Leutsch 27.
- Плявза.** 1. Пустили на мене плявзу. (Богородч.)
Плявза — лиха поголошка.
- Плячок.** 1. Наж тобі пляцка, та не криши, бо сьвійчений. (Дрог.)
Говорять дурникови.
2. Пляцка кому дати. (Дрог.)
Вдарити його долонею, пр. дитину по сраці. Пор Adalb. Plasek 3.
- Пльотка.** 1. Пльотку на мене накладают. (Ліж.)
Пустили сплетню про нього.
- Побачити.** 1. Аби ти тогди побачила, коли свою неню небошку! (Ком.)
Прокляте.
2. Тогди би ти побачив, як своє вухо! (Гвілк.)
Прокляте.
- Побивати.** 1. За життя побиват, здоровля збавят, а відтак скигнуть. (ЮК.)
Говорила жінка про недоброго чоловіка.
- Побирати.** 1. Побирати за кив. (Гвілк.)
Значіне неясне.
2. Побирати на кого. (Гвілк.)
Значіне неясне.
- Побіжущий.** 1. Побіжущий як ківь. (Замул.)
Про прудкого чоловіка.
- Побіліти.** 1. Побілів як полотно. (Наг.) ...стіпа. (Наг.)
З великого перестраха збо хвороби. Пор. Даль I, 327.
2. Побілів як трава на морозі. (Кольб.)
Посивів.
- Побліка.** 1. Побліка півперек сьвіта. (Яс. С.)
Про якийсь скандал.
- Побожити.** 1. Як того побожиш, то головов наложиш. (Голоб.)
Грозять чоловікови, що фальшива присяга буде причиною його смерти.
2. Я то побожу. (Наг.) Можу того побожити. (Наг.)
Можу присягти, що се правда.

- Побожний.** 1. Побожний чоловік, а тільки гріхів, що й конем би не довіз. (Тиссьм.)
Кешкують із неправедного чоловіка, що вдає побожного.
2. Побожний, як святого Юра ківь. (Наг.)
Про безбожного або лицемірного чоловіка. Пор. Wand. II, Fromm 99; Adalb. Pobožny 1.
3. Такій побожний, що що другий день съветкув. (Квігивини)
Іронічно про лінявого чоловіка.
- Побратим.** 1. Побратиме, г—о стине. (Наг.)
Мудрована.
- Побрати ся.** 1. Коли-смо єї не пібрали, то пекумаймо єї. (Наг.)
Говорять чоловік жінці, з якою мав женити ся і не оженив ся.
2. Не знали си — пібрали си, пізнали си — розійшли си. (Снят.)
Про недобране подруже.
3. Поберім ся, небого! Ти не мавш нічого, а я й того. (Лучак.)
Кешкують із подружя немаючих людей. Пор. I, Брати 50.
4. Поберім ся обоє — піде нам рукою — я піду за борщем, а ти за мукою. (Льв.)
Кешкує немаючий кавалер із немаючої дівки.
- Побренькач.** 1. Як є побренькачі, то є й послухачі. (Лучак.) Щоб були... то будут... (Стоян.)
Побренькачі — гроші. Розмову багатого люди радо слухають. Пор. Даль I, 65; Wand. II, Haben 56; Нос. ст. 267.
- Побрязкач.** 1. Аби були побрязкачі, то будуть і послухачі. (Ільк.)
Вар. до попер. Пор. Schlei. 168.
- Повага.** 1. Має повагу, як кіт під лавою. (Збар.)
Кешкують із неповажного чоловіка.
- Повалити.** 1. Би те грім ясний повалив за мою працю! (Дрог.)
Проклятя.
- Повечеряти.** 1. Як би я ни повечеряв, то було би ми низько під голову. (Будз.)
Жартує чоловік, що привик сито вечеряти.
- Повика.** 1. У нас така повика носита довге волосє. (Тяглів)
Повика — звичай. Тяглівці — мушциви всі великого росту і носять довге волосє.
- Повиснути.** 1. Бодай єс повис! (Наг.)
Проклятя. Пор. Schlei. 185.
- Повінь.** 1. Кілько разів вилє в зимі вода, тільки буде в зимі повеній (Мшан.)
Народне віруванє. В зимі вода час від часу виливає поверх леду і замерзає знов.
- Повісити.** 1. Бода-с єї повісив. (Наг.) ...задрігнув! (Наг.)
Проклятя.

2. Мало сі не повісят за нев. (Наг.)

Говорять про закоханого парубка.

3. Най ні й повісят, а я правду скажу. (Заліщ.)

Говорив характерний чоловік, арештований без причини.

4. Певно сі десь хтось повісив, що такі вітри вірвали сі. (Наг.)

Народне віруванє, що коли хтось повісить ся, то зараз зриває ся велика буря.

5. Повісь ся на сухій вербі! (Красносілці)

Прокляте.

6. Ти певно повісиш ся, бо так ти від Бога суджено, таку-с собі в Бога ласку заслужив. (Лод.)

Говорили злomu чоловікови, що не переставав робити громадї різні пакости.

7. Хіба ніні повісити сі або втопити сі? (Наг.)

Говорять чоловік доведений до розпуки. Пор. Даль I, 152.

8. Чевь ні за то не повісят. (Наг.)

Говорять чоловік вагаючи ся, чи має брати ся до якогось діла, чи ні. Пор. Wand. II, Henken 15.

Повісти. 1. Повів би ти щось, але сі людий онимаю. (Наг.)

Говорять чоловік до другого вагаючи ся, чи сказати йому належне грубіянство.

Повістувати. 1. Так люде повістуют. (Голг.)

Оповідують.

Повішенни. 1. На повішенника вітер віє. (Наг.)

Народне віруванє. Пор. висше Повісити ч. 4.

Повний. 1. З повного лехко братя: хоч убуває, не так знати. (Ільк.)

Господарська практика. Пор. Гильф. 681; Adalb. Rejno 1.

2. Як лішок повний, то го завсаюю. (Дрог.)

Як виговорив усе, то замовляю.

Повно. 1. Ми всього повно мали, ще й людий годували. (Ю. Км.)

Говорили багаті люди.

2. Повно так, що й говки не встромиш. (Луч.) ...що ні куди іглі унасти. (Наг.)

Багато народу в хатї, в церкві або на ярмарку.

3. Як повно в судинї, жінка господинї. (Лучак.)

Тодї вона має свою волю.

Повня. 1. І в повні має і не опускає. (Доброс.)

Про достатного і скупого або ощадного чоловіка.

Поводити ся. 1. Поводит му сі, як логазі в ступі. (Наг.)

Поводить ся не найліпше, бо логазу в ступі товчуть. Пор. Adalb. Wieśe się 1.

2. Поводит сі, як печений баран. (Наг.)

Про нерухливого і нерозумного чоловіка.

3. Так му ся добре поводит, як би цицьку есав. (Лім.)

Цицьковій дитинї поводить ся о стілько добре, що сама не потребує дбати за себе.

4. Як ваш ся поводит? — Як червакови в хронї. (Короп.)

Про кепське поведженє.

- Поволенські.** 1. Поволенські ни в завод, бо голову вломиш! (Кольб.)
Примовляють бистрому коневі.
- Поволи.** 1. Ни дивниці, жи поволи іде, бо му тьжко нести. (Жидач.)
Кепкують в лїнивого, що помалу йде, хоч нічого не несе.
2. Поволи йди, далі зайдеш. (Наг.) Помалу... (Наг.)
Остерігають такого, що йде швидко. Пор. Wand. I, Gemach 1; Libl, 5; Adalb. Powoli 6; Нос. ст. 404; Слав. I, 236.
3. Поволи й стару злапаємо. (Ком.)
Яка стара — невідомо Говорять в таким значіно, що помалу осягнемо й найвисшу ціль. Пор. Wand. I, Auge 184.
4. Поволи, хлопчику! Раз хліба, два рази борщику. (Ільк.)
Уговкують такого, що їсть більше хліба, як борщу.
5. Хто поволи їсть, той поволи робить. (Ільк.)
Мова про повільних людей.
- Повх.** 1. Лізе як повх. (Наг.)
Повх — рід голевого жура (Muoxus glis), що визначає ся короткими лапками і грубим черевом.
- Повязати ся.** 1. Кумо, може би ми повязали ся? — Ігі на тебе! Завязи собі нуту на шию! (ЮК.)
Повязати ся тут в значіно: побрати ся.
- Погадати.** 1. На що погадав, на то пчихнув. (Підгірки)
Народне віруване, що пчихненє при якімось вислові потверджує його правдивість. Пор. Даль I, 384.
2. Перше погадай, потім повідай. (Наг.)
Не говори нерозважно. Пор. Слав. II, 65; Гильф. 2428; Даль I, 522.
- Поганий.** 1. Іди в поганий чьєс та в лиху годину! (Наг.)
Прокляте. Народне віруване в погані т. зв. фєральні часи і години.
2. Погана як віч. (Борислав)
Говорили про погану жінку. Пор. Wand. II, Hässlich 13.
3. Погане му ймьни було! (Наг.)
Прокляте. Інтересний приклад ортатив-а в минулій формі, треба дорозуміти ся „погане бя...“
4. Погане му личище. (Наг.)
Говорять про невродливе або вісповате лице.
5. Поганій за шістак, а ладній такой так. (Колом.)
Говорить парубок про те, яким дівчатам і по якій ціні заличє пива або горілки; всіл. побѣна заплатити шістак, а гарна више його коштом.
6. Поганому виду нема стиду. (Замул.)
Поганий вид — тут в значіно моральнім — безличний чоловік.
7. Поганому за шостак. (Ільк.)
Коротший і невразний варіант до ч. 4.
8. Сім раз погана. (Сор.)
Про препогану дівку або жінку.
- Погинуті.** 1. Погинут як руді миши. (Гидьк.)
Руді, полєві миши гинуть звичайно від великої води.

Погнати ся. 1. Пігнав ся на штири вітри. (Луч.)

Полетів, побіг невідомо куди.

Поговорити. 1. Треба поговорити і з тим і з тим. (Вел. Очи)

Обовязок товариської чешности.

Погода. 1. Буде погода, як не потече з неба вода. (Ком.)

Іронізують про слотаву пору.

2. В часі погоди бій ся великої води. (Ільк.)

Бо може прийти нагла злива. Пор. Wand. V, Wetter 74.

3. За погоди зробити щось. (Наг.)

Доки гарна погода.

4. І в погоду часом грім ударять. (Ільк.)

І в найспокійнішій часі може часом стати ся нещасте. Пор. Wand. V, Wetter 3.

5. Підбирає сі на погоду. (Наг.)

Випогоджує ся.

6. Погода — всім вигода, а слота всім гризота. (Ком.)

Господарське спостереженя.

7. Погода робит сіно, а час гроші. (Мшан.)

В погоду висушують сіно, а щоб заробити гроші, треба часу.

8. Погода — спідницю на голову. (Льв.)

Жартливий вислов, бо жінки власне в дощ піднимають спідницю на голови.

9. По дощи погода! (Гвілк.)

Природна зміна стану атмосфери.

10. Поломала ся погода. (Гвілк.)

Заслотило ся. Пор. Wand. V, Wetter 19.

11. Така буде погода, аж пси язика повиваляють. (Яс. С.)

Буде спека.

12. То ще песя погода (Наг.)

Говорять про погану погоду. Пор. Wand. V, Wetter 186.

Погодити. (Помдати.) 1. Нема над погоди. (Яс. С.)

На все в житю приходять ся зачекати.

Погорілець. 1. Погорілець: хліб з'ів, а солому снадів. (Ільк.)

Жартують із удалого погорілаца, що просить на погорілах.

Погоріти. 1. Так погорів, що нігде йому не лишило ся й кусника питки,

аби раз чим кодо пальця обвинути. (Лол.)

Про велику пожежу.

Погризти. 1. Котрий кільки погризе, то той тільки понесе. (Добро.)

Може горіхів у лісі.

Погуляти. 1. Кортит погуляти, аж ноги лоптят. (ЮК.)

Говорить дівка очока до танцю.

Подарулько. 1. Подарулько без штанів ходить. (Дар.)

Подарулько — такий, що любить все своє дарувати іншому. Пор. Нос. ст. 402.

Подарунок. 1. Натє вам малий подарунок за великий! (Наг.)

Той, що дає подарунок, уважає свій дар за малий, а те, що він дістав, за велике.

Подати. 1 Подай Боже! — Роби, небоже!

Відповідь на звичайну просьбу: „Подай Господи“.

2. „Подай Господи!“ — „Не подаи, бо-сь мало хліба давав слугам“.
(Явор.)

Відповідь покривджений слуга попови, коли сей підчас богослуження виголосив формулу: „Подай Господи!“

3. Подати ся кому. (Гнідк.)

Упокорити ся перед ним.

4. Хто ми подаст лижку води й теплої страви губу розмочити? (Южн.)
Жалувала ся бідна, беззахистна жінка.

Подвіре. 1. На своїм подвірю замітати. (Гнідк.)

Зробити лад у себе самого.

Подивити ся. 1. Подивив ся, як би йому батька убив. (Луч.)

Подивив ся грізно, сердито.

2. Поливи сі в воду на свою вроду. (Жидач.)

Говорять невродливій або замурзаній людині.

3. Подиви ся, жінко, чи латають ся пани? бо як латають ся, то завтра сьвято. (Береж.)

Іронічно про панів, що проти свята латають свої нові сукні.

Подібний. 1. Подібний як викананий. (Наг.)

Про чоловіка, подібного вродою. Пор. Wand. I, Aehnlich 3.

Поділещина. 1 Ци вже на поділещину по нїї йдем? (Наг.)

Поділещина — поділ спадку по якимсь помершим. Говорила стара, хора жінка своєму снові, що прийшов із сусідного села відвідати її.

Поділе. 1. В Поділе ся бери, а дома сїй тай ори. (Гнідк.) На Поділя...
(Петр.)

Уговкували тих, що в тісні роки під кінець зими вибирали ся на Поділе.

2. І на Поділю пліт ковбаси не горожений. (Гнідк.)

І там нема надто великих достатків.

3. На Поділе їдь, а ріпу сїй. (Комар.)

Вар. до ч. 1.

4. На Поділю хліб на кілю, а ковбаси хлів плетений. (Мінч.) ...пліт
горожений. (Ільк.)

Жартлива поговорка про достатки Поділя.

5. Пішов у Поділе. (Наг.)

В тісні роки ішла з Підгір'я значна еміграція на Поділе.

6. Сїй та ори, на Поділе ся бери. (Лучак.)

Вар. до ч. 1 і 4.

Подзюбанний. 1. Такий подзюбанний, як би го град побив. (Лол.)

Про дякуватого, вісповатого чоловіка.

Подоба. 1. Не дай подоби, уйдеш обнови. (Ільк., Луч.)

Подоба — причина, підстава.

2. Не подоба брудно, а вбрати ся трудно. (Лучак.)

Гарно вбирати ся приємна річ, але коштовна.

Подужати. 1. Хто кого подужує? (Наг.)

Говорять парубки, що стають до „борінки“, т. є. починають бороти ся з собою.

Подумати. 1. Перше подумай, а потім повідай. (Гнідк.)

Оповідати годить ся тільки таке, що добре передумано.

Подуфанє. 1. Вложив на нього подуфанє. (Гор.)

Довірів ся йому.

Подушка. 1. Найліпша подушка — кулак під голову. (Наг.)

Говорять бідні люди, що не мають подушок.

Пожалувати. 1. Пожылиував вовк кобилу, та лишив лише фіст і гриву. (Наг.)

Говорить про захланного чоловіка, що зруйнував свого довжника. Пор. Даль I, 134.

Поживати. 1. Як собі поживаєте? — От, часом з квасом, пороку з водою. (Ільк.)

В звичайнім житю чередують ся добрі і лихі дні.

Пожити. 1. Поживем, то й побачим. (Лучак.)

Вудущини не треба вгадувати.

Пожиток. 1. Такий з нього пожиток, як з торічного снігу. (Лучак.)
...хосев... (Наг.)

Говорять про непотрібного чоловіка або про непотрібну річ.

2. Тільки пожитку, що з торічного снігу. (Стоян.)

Вар. до попер.

Позбути ся. 1. Хочиш сї позбути грошей, знайди ся приятеле. (Жидач.)
Ссїл. позич гроші приятелеви.

2. Коли хочиш приятеля позбути сї, то позич му гроші. (Жидач.) ...то му позич грошей. (Ільк.)

Він правдоподібно не віддасть довгу і не покаже ся більше. Пор. Нос. ст. 456; Adalb. Pożyczać 1; Даль II, 18; Libl. 104; Wand. III, Leiten 3; Čelak. 276.

Позволити. 1. Як Пан-Біг ни позволит, то змня ни вкус.т. (ЮКл.)

По народньому віруваню вкушене змїи уважає ся за допуст божий.

2. Як Пан-Біг позволит, пшениці сї вродит. (Наг.)

Із приспівки „Многая літа“, до якої додають вноді: Літа, літа, літа, посіяв я жита, як Пан-Біг позволит і т. д.

Поздихати. 1. А поздихали би ви всі! (Стан.)

Прокляте. Здихати говорять ся звичайно тільки про звірів, та в проклятих се слово прикладає ся і до людей.

Позеленіти. 1. Аж позеленів зо злости. (Наг.)

Про розсерджене чоловіка.

Позика. 1. Кождий позика собачого язика. (Дар.)

Хто позичає, той звичайно бреше, представляючи свої відносини в можливо найгорснійшій світлі.

Позичати. 1. Легко позичити, тьжко віддати. (Наг.)

Говорять про невиплатного чоловіка. Пор. Мука 3046.

2. **Лучше мати, як позичати.** (Ільк)
Мати сціл. своє.
3. **Люльки а жінки нікому не позичай.** (Ільк.)
Бо пошукують одну й другу.
4. **Не позичай, злий обичай: як відає, то же лає.** (Ільк.)
Звичайна життєва поява, що позичене відає ся нерадо. Пор. Adalb. Pożyczać 8.
5. **Не позичай скрипки, бритви і жінки.** (Тереб.)
Вар. до ч. 2. Пор. Wand. III, Leihen 175.
6. **Не позичай у сусіда розуму.** (Ільк.)
Дивний сарафан, що їде до сусіда родити ся в звичайних життєвих справах.
7. **Позичає на зелений овес.** (Кобилів.)
Позичає на дуже слабу поруку.
8. **Позичене не з'їджене.** (Луч.)
Во треба віддати. Пор. Adalb. Pożyczony 1.
9. **Позичив на вічне відданє.** (Коб.)
Позичив, щоб не віддати ніколи. Пор. Adalb. Pożyczać 14; Libl. 205; Нос. ст. 404.
10. **Позичив собі у пса писка тай бреше.** (Лучак.)
Згiрдно говорять про брехуна.
11. **Позичити не штука, але яку рукіну він дасть?** (Літва)
При всякій позичці важне питанє про запоруку.
12. **Чого позичу, то позичу, а розуму не позичу.** (Наг.)
Розум кожний мусить мати сам свій.
- Позичка.** 1. **Нема пички на позички.** (Наг.)
Відиовідають такому, що легкомисно жадає позички при всякій нагоді.
- Позір.** 1. **Дай там позір!** (Город.)
Дати позір — звернути увагу або держати щось в постійнім догляді.
- Позлодіяти.** 1. **Дарю мене позлодіяв.** (Наг.)
Назвав мене злодієм без підстави.
- Познака.** 1. **Доскочив доброї познаки.** (Наг.)
Зазнав якогось добра.
- Познаський.** 1. **Пізнаеш ти пана Позванського.** (Явор.)
Образово замість: пізнаеш якусь річ. Про pana Poznańskiego пор. Adalb. Poznański 1.
- Поїсти.** 1. **Вже поїв свої парастасники.** (Ком.)
Парастасник — хліб, що привносять до церкви на парастас за упокій померших.
- Поїхати.** 1. **Днись поїду єнчов дорогов.** (ЮКм.)
Сьогодні буду говорити на иншу тему.
2. **На мві не поїдеш!** (Лол.)
Я не дам собі розказувати.
3. **Поїхав верхом на палици.** (Наг.)
Пішов пішки. Пор. Даль I, 333.
4. **Яке поїхало, таке й повернуло.** (Ільк.)
Про щось невдатне або недоладне в значінку; яке було вперед, таке й потому.

Показувати. 1. Не на вас показуючи. (Ільк.)

Говорять, коли показують на когось пальцем. Показувати пальцем уважає ся за річ неприличну або навіть шкідливу.

2. Покажу я тобі, де раки зимують. (Наг.)

Покажу якусь річ, якої ти не знаєш, навчу тебе розуму.

3. Показав му зуби. (Наг.)

Поставив ся до него грізно. Пор. Wand. V, Zahn 138.

4. Показав му сраку. (Наг.)

Випив його, оказав ся невдачним.

5. Показав ся, тай словав ся. (Ільк.)

Про чоловіка, що рідко буває в товаристві.

6. Показав ся як пап, а зробив як Іван. (Замул.)

Про пишно убраного негактовного чоловіка. Поступив собі як простає.

7. Показує грушки на вербі. (Наг.)

Обіцяє якісь неможливі річи, дурить обіцянками. Пор. Даль I, 235.

8. Показує філілі ги марот. (Юк.)

В марті звичайно погода дуже змінна.

9. Тибє йно за гроші показувати. (Жидач.)

Як якийсь дивовище.

10. Я тобі покажу, куди стежка в город. (Городен.) ...в горох. (Наг.)

Покажу тобі, куди не треба ходити, навчу тебе не робити того.

11. Я тобі покажу, як я його бив. — Ей, не показуй! Ти мнї так покажеш, як вовк попові свини. (Цевів)

Т. зн. що показуючи готов мене набити.

Покарати. 1. Його Бог покарав не гором, али сподом. (Будь.)

Значіне неясне.

2. Мене бй Бог покарав і земля не приняла, аби я від малих дітїй цішла на великі. (Юк.)

Говорила жінка, що маючи свої малі дітї не хотїла йти за вдівця з дорослими дітїми.

Покаяние. 1. Бодай го Бог на покаяние видав! (Наг.)

Прокляте. Видане на покаяние було дотливою церковною карою.

Покаяти ся. 1. Покай ся або втона ся! (Замул.)

Говорять грїшному чоловікови, не конче й жартом.

Поквапний. 1. Не будь поквапний, не будеш утратний. (Ком.)

Хто квапить ся, звичайно не добре робить свою роботу.

2. То все з поквапної роботи. (Замул.)

Говорять про невдачу в якомусь ділі.

Покинути. 1. Покинь живе, та хапай мертве. (Гшїдк.)

Іронїчний вислов про чоловіка, що займає ся непотрібними справами занедбуючи потрібні.

2. Покинути кирицю та йти в колибу, по водїцю. (Гшїдк.)

Про якусь неполадну роботу.

Покликати. 1. Іди та поклич пару сусїдів, най їм а-уєна повіи. (ЮКн.)

Говорила жінка готуючи ся на смерть і бажуючи устно виявити свою остатню волю.

Поклін. 1. Бий поклони, аби було чоло червоне. (Махн.)

Бюча поклони в церкві селяни часто досить гучно дотикають ся чолами до помоста, уважаючи се знаком більшої побожності.

2. Поклін шуби не з'їдає. (Гнідк.) ...не з'їдає. (Наг.)

Поклін не робить уйми чоловікови.

3. Поклін шуби не стройт. (Луч.)

Вар. до попереднього.

Покора. 1. Покора нікому не вадит. (Гнідк.)

Часом і вадить. Пор. Adalb. Pokoga 1, 2.

2. Покора стіну пробиває. (Ільк.) ...шур... (Наг.)

Погляд, що покорою можна досягнути найтяжшу ціль. Пор. Adalb. Pokoga 3.

Покот. 1. За покотом положити. (Наг.)

Положити рядом.

Покрасіти. 1. Покрасіти не покрасіє, а подобріти подобріє, як схоче. (Луч.)

Говорять про дівку, яку віддають замуж.

2. Покрасіти не покрасіє, а поліпшити може. (Мінч.) ...а може поціпшіє.

(Петр.)

Вар. до попер.

Покрасніти. 1. Покрасніти не покрасніє, а подобріти подобріє. (Ільк.)

Вар. до попер

Покрова. 1. До Покрови давали молока корови, а по Покрові пішло молоко в роги корові. (Березів)

Господарська приказка.

2. Покрова — покрий голова. (Яйк.)

Коло Покрови купують кучми для зимового убраня.

3. По Покрові на важьен ни час іти. (Ю. Км.)

Тоді всі поля стоять у стернях або заорані.

4. По Покрові нема що пасти корові. (Літиня)

В жовтні дні звичайно холодні, а часом буває сніг і худоба перестає ходити на пасовища.

5. По Покрові паси і на ділові. (Мшан.)

Для вигону худоби тоді нема границі, бо вже все звіже зібрано з поля.

6. По Покрові пішло молоко в роги корові. (Луч.)

Вар. до ч. 1.

7. Пресвятая Покровойко, покрий мою головою, яков таков сїтянков, най зістану хрїстиянков. (Мшан.) ...яков таков онучею, най ся дївков не мучьню. (Колом.) ...хоч ганчіркою, щоби не зістала дївкю. (Літиня)

Примівка дівки, що рада вийти замуж перед Покровою (свято Покрови дня 1 жовтня), бо швидко по тім (дня 11 жовтня) починає ся Пилипів піст.

8. Свята Покрова бабине свято. (Тяглів)

Від Покрови починають поля вкривати ся тоненькою, густою верствою паутини, що називає ся „бабське літо“.

9. Хто лежить у Покрові, той на весні продає по корові. (Ур.)

Покрова — термін закінчення осінніх робіт, яких занедбане потягає великі страти в господарстві.

10. Хто сіє по Покрові, не має що дати корові. (Ільк.)

По Покрові сімба овжини вже записнена.

Покута. 1. Відбув свою покуту вер' землі сьвятої. (Лол.)

Говорив про себе многотрадальний чоловік.

Пола. 1. Вдарив сі по полах руками. (Наг.)

Знак розпущи або наглої втрати.

2. Від нього поли вріж, а втікай. (Наг.)

Говорять про лихого, напасливого чоловіка. Пор. Нос. ст. 449.

3. Добрі поли по при себе мати. (Гвідк.)

Не треба ніколи занадто щедрити ся.

4. Задер поли, а х— голвій. (Дрог.)

Говорить про такого, що брудучи по глибокім болоті задирає високо поли кожуха або полотнянки.

5. Лиш дві поли маз, тай тих коло себе не тримає. (Голг.)

Про розлейбаного або марнотратного чоловіка.

6. Поли вріж, а від біди утікай. (Стежн.)

Вар. до ч. 2.

7. Поли понідицияти. (Гвілк.)

Жінки ідучи до міста або до церкви підпинають поли своїх довгих нафтанів поза крайку в поясі.

8. Урізати полу від кого. (Гвідк.)

Збути ся напасті.

Полазник. 1. А куш, бідо, до хиж за полазника! (Мшан.)

Примовляють жартливо до лошати, ведучи його рано в день Воведенія до хати за полазника. Полазник дивя І, Воведеніє ч. 2.

2. Взяв собі біду за полазника. (Мшан.)

Буде мати кепський рік.

3. Я мав киявого полазника. (Мшан.)

Киявий — хиявий, хоровитий, нещасливий.

Поле. 1. Вивів його в поле. (Ільк.)

Вивести в поле зн. ошукати, одурити. Пор. Adalb. Pole 16.

2. Мене в поле не віведеш. (Свят.)

Мене не здуриш.

3. Не поле кормит, а нива. (Гвідк.)

Ріжниця між загалом господарської землі, отжеж рілею і сіножатями, і тою частиною, що родить хліб.

4. Ни мя в поле не пушай, ни мя дома не лишай: в дома горці покажу, а в поли школу зробю. (Гусне)

Примівка про непотрібну, збиточну людину.

5. Пішло поле в ліс. (Ільк.)

Мова про т. зв. антибітерні ґрунти, т. зн. селянські поля забрані панами і засаджені лісом.

6. Поле видне та глухе, а ліс темний та чуїний. (Гвідк.)
В полі голос розходить ся без луни, а в лісі лунає. Пор. Adalb. Pole 10 (Pole ma oszu a las uszu).
7. Поле в пою, а біда дома. (Лучак.)
Поле від полоти, про бідну жінку.
8. Поля чверть, а без хліба смерть. (Мшан.)
Порядний господар давніше сидів на „цілім“ ґрунті, що виносив 12—16 мергів; чвертовий господар уважав ся вже бідним.
9. Там того польи на заячий скік. (Наг.)
Про малополеве господарство або про халунишка, що має лиш городець коло хати.
- Полика.** 1. Болай ти полики не стало! (Наг.)
Прокляте; полика — слід.
2. Вже по нім і полики в селі не стало. (Борис.)
Пропає із села, зруйновано його осідок.
- Полиця.** 1. Я під полицю, вно там має свою столицю. (Мшан.)
Про щось лихе. Натик на оновічане, пор. М. *Зубрицький*, Народній календар (Мат. до укр. руськ. етнол. III, ст. 56).
- Поліно.** 1. Полівани когось заметати. (Наг.)
Наробити йому клопотів.
2. Схилив ся по поліно, та стовк собі коліно. (Ільк.)
Приказка про нещасливе схиленає.
- Політика.** 1. Де багато політики, там щирости мало. (Луч.)
Політикою в згіднім значію називають усяке крутіїство або пусту бесіду.
2. Не знає політики. (Наг.)
Не знає звичайних форм товариського поводження. Пор. Adalb. Politykować 1.
3. Політика є укрита обмана. (Гвідк.)
Пессимістичний погляд на фальшивість товариських форм. Пор. Adalb. Polityka 3.
4. Що то політика? — Неширість. А шпекуляция що? — Цыганство. (Ільк.)
Рішучий вислов думок, виражених у ч. 1 і 3.
5. Як буде політика, то буде риль і мотика. (Явор.)
Значіне неясне, щось немов мудроває.
- Поліцай.** 1. І поліцай має маму. (Льв.)
Жартливе репліка на те, коли хтось признає себе бідняком сярогю без батька і матери.
- Половиця.** 1. Половиця дурниця, треба лати, що годит ся. (М. Яцк.)
Говорить купець до того, що торгує ся й дає лишє половину ціни.
- Полова.** 1. Віа ни половов годований. (Кольб.)
Виріє у достатку.
2. З полови бич не буде. (Гвідк.)
Про невідповідний матеріал для якогось діла.
3. Куцю, куцю до полови, вовки би ті розпороли! (Наг.)
Жартливе передразненє плякає свиний до корята.

4. Сип полову на вітер, то ти в очи натрісе. (Цен.)
Се діє ся звичайно при віянню збіжжя. Пор. Adalb. Plewa 2.
5. Хто з половиною змішає ся, того свині з'їять. (Лучак.)
Хто сам себе упідлює, тим гордують. Пор. Wand. II, Kleien 1; Čelak: 46; Слав. I, 241, 311.
6. Що мені по полові, коли нема зерна? (Сор.)
Сама полова не дає ніякої поживи, окрім хіба для свиний.
- Половина.** 1. Хто половиною дає, той купець буває. (Луч.)
При торгах на ярмарці ~~людям~~ дають половиною того, що зажадає купець, а потому помалу ідуть в гору. Пор. Wand. II, Kaufen 77.
- Положене.** 1. Ба ви якого положенія? Чи так з панського, чи з хлєбського? (Янів)
Положене — стан, суспільне становище або рід.
- Положити.** 1. Положити лоском (Наг.)
Положити плазом, прибити до землі. Говорять про збіжжя, прибите слотою до землі. Пор. Даль I, 310.
2. Положи ся, з тов бідов мож спати. (ЮК.)
Ще велика біда, коли з нею можна спати.
3. Як си положит спїячник під голову, то буде спати. (Тих. ВЛ.)
Спячник — яєсь зіле.
- Полокати.** 1. Полокати чїї кости. (Борис.)
Обмовляти кого.
- Поломати.** 1. Поломаю палицю на тобі. (ЮКм.)
Погроза.
- Полон.** 1. Полон з усіх стороя. (Наг.)
Говорять про богатий урожай. Полоном називають також великі громади дрібних, білих червчаків, що довгим рядом тягнуть ся по лісі в слотаве літо. Побачити такий полон значить щастя, богатство.
- Полонина.** 1. Був би і на полонині, коби добре було мнї. (Лін.)
Міг би жити зовсім далеко від людей, аби лише мав ся добре.
- Полотно.** 1. Збілів як полотно. (ЮК.)
Зі страху або з хвороби.
2. Подотно як леусина. (Наг.)
Полотно тонке і слабе, що розлазить ся під пальцями.
3. Полотно як дуб. (Наг.)
Полотно грубе, міцне.
4. Чи ни маєте полотна зрібиого, завяти нибощика бідного? Вже три роки, як умер нибощик на вроки, таї ще голий лизит. (Пужн.)
Жартливе оповідає про вдову по біднім чоловіці. Пор. Етн 36. VI, ч. 62.
- Полоть.** 1. Пілтя віхто не мастить. (Ільк.)
Полоть називає ся бік вепрової туші з ребрами, мясом і солоняною.
- Полудне.** 1. Тогди полудне, як черево схудне. (Журака)
Коли хоче ся їсти.

Полукіпок. 1. Полукіпок у сім гранок. (Котув.)

Дуже штудерний полукіпок, бо звичайно кладуть полукіпки в п'ять або шість гранок.

Полюдіти. 1. Коби полюділа, а покрасіє. (Кольб.)

Про дівчину, що доходить до людей т. зн. до дозрілих літ.

2. Як полюдіє, то й пофайпіє. (Кольб.)

Вар. до ч. 1.

Поляк. 1. Мудрий Поляк по шкоді: коли коня вкрали, тогди стаїню заликає. (Гнідк.)

Подібним способом кепкували із необережності різних народів. Пор. E. Rot. ст. 23, 421: *Accepto damno ianuam claudere*; *Malo accepto stultus sapit*; *Rebus peractis et Cleon Prometheus*, ст. 635; *Osm. Spr. 181*; *Bebel 543*: *Claudere stabulum post equorum amissionem*; *Sero seram ponis stabulis, post furta latronis*; *Adalb. Polak 35*.

2. Поляк і заяць, то все їдно. (Угрин. Гор.)

Про полохливість Поляків.

3. Поляка на світі не було, він се з Русяна народив. (Буза.)

Погляд на те, що перекинчиків більше ніж родовитих Поляків.

4. Поляки співають: „Najświętsza Matko, suń się za nami!“ Або: „Najś... Matko, mur się zawalił!“ (Квігиня)

Передражняють слова польської літанії: „Najświętsza Matko, módl się za nami“.

5. Сидит Поляк за корчем тай їсть г—о копачем. Прийшов Русин, каже: фе! Поляк каже: Давай ще! (Лисець)

Жартлива примівка про ненаситність Поляка.

6. Який я Поляк? З Москалями не бив ся! (Бела)

Після повстання 1863 р. уважало ся честю для кожного Поляка, що він бив ся з Москалями. Не бити ся з Москалями значило не бути польським патріотом.

Польський. 1. Польський міст, німецький міст, турецьке набоженство, то все блаженство. (Гол.) ...а жидівське гівно — все єдно. (Гнідк.) ...лютерський міст, німецьке... виштко... (Старий Самбір)

Гуморстичне порівнянє різних непутячих річей. Пор. *Bebel 43*; *Adalb. Polski 7*.

2. Польські гостинці, а німецькі пости, а жидівське набоженство — то все блаженство. (Невіл.)

Вар. до поперед.

3. Сохрани Боже від польського моста, від калуського батога і від галицької справи! (Голєв.) ...від скалатського болота, від нашської карности і від людської неависти. (Вікно)

Порівнянє різнородних лих. Пор. *Adalb. Polski 14*.

4. Який польський міст? На міст чотирна кіньми, а з моста на голову. (Гол.)

Кепкують із польського моста, в яким звичайно бували літари, а не було попередних делів.

5. Як коло польського Різдва, так коло польського Петра; як коло руського Різдва, так коло руського Петра. (Доброс.)
Метеорологічна характеристика різниць календарів григоріанського від юліанського.
- Польща.** 1. Ого, зараз видно, що ти нема крильця в Польщі! (Наг.)
Окрик, коли хто входить у хату, в якій панує безлад, бо діти були помешані без дозору.
2. Якої Польщі ви мені тут наробили? (Сколе)
Якого неладу, клопоту.
3. Як Польща знов настає, тогди Марія Тереса з цекла виїде. (Яс. С.)
Віруване шляхтичів заговних.
- Помагайбіг.** 1. Був у иливі, дав помагайбіг свині. (Кривор.)
Говорять про такого, хто йдучи попри чоловіка не скаже йому помагайбіг.
2. Впала раз — кажу: то допіро „помагайбіх“; впала другий — то „дай Боже здорове“; впала третій — „в Трійци Бог пробуває!“ (Льв.)
Жартливе оповідане про жінку, що на улиці покритій ожеледею три рази впала на тім самім місці.
3. Помагайбіг — Богдай здоров! (Ільк.)
Формула привітання, коли два стрічають ся при одній роботі.
4. Помагай Біг, Гриню! — Копаю, паночку, глину. — Вани ні в сраку, Гриню! — Буде ни, паноньку, на всю зиму. (Лод.)
Гумористична передача розмови пана з глухим Гринем.
5. Помагайбіг! — Бог дай здорове! — А де йдеш? — До ліса. — По що? — По кий. — По який? — По дубовий. — На що? — На біак. — Буде з тебе так і так. (Малк.)
Жартлива розмова.
6. „Помагайбіг, Гриню!“ — „Копаю, пане, глину.“ (Ільк.)
Недоладна відповідь на поздоровленя. Вар. до ч. 4.
7. Яке „Помагай біг“, таке „Дай Боже щастя!“ (Сіл. В.) ...подайбіг. (Кляж.)
Яке привітаня, така відповідь. Пор. Сам. 22 і 2.
8. Який „помагайбіг“, такий „бодайздоров“. (Лев, Ільк.) Яке... таке... (Петр.) Який... таке... (Красноіля)
Варіанти до попер. ч. Пор. Мука 1468.
- Помагати.** 1. Помагаш ми з гори віз тягнути. (Гвідк.)
Поміч зовсім зайва, бо віз з гори котить ся й сам. Пор. Wand. II, Helfen 141.
2. Помагає, як мертвому кадило. (Ільк.)
Про бабські ліки. Пор. Wand. II Helfen 134, 135.
3. Помагай, а не руш! (Луч.)
Жартують із такого, що помагає неаручно.
4. Помагай з голоду виврати. (Наг.)
Говорив бідний чоловік до другого такогж. Пор. Слав. I, ст. 115.

5. Помагай собі, Бог тобі pomoже. (Ільк.)
Заохота до життєвої енергії, Пор. Le Roux de L. I, 12; Wand. II, Helfen 47, 57.
6. Помагайте мовчати. (Цев.)
Жартують із балакучого чоловіка.
7. Помагайте сідати. (Наг.)
Жартом до такого, що входить до хати, де сидить численна компанія.
8. Се так помагає, як бабіл кадило. (Невід.) Це таке помогло... (Орел.)
Гумористичні варіанти до ч. 2.
9. То так помагає, як сухі г—ци попіл. (Печен.)
Не помагає нічого.
- Помазати.** 1. Не помажеш — не поїдеш. (Ільк.)
Буквально про віз, а образно про всяку претензію.
- Помалу.** 1. Помаленьку і стару зловимо. (Цев.)
Вар. до Поголи ч. 1.
2. Помалу бояри, помалу, бо се буде молодий гнівати. (Пужн.)
Натяк на анекдоту. Пор. Етн. 36. VI, ч. 52.
3. Помалу йди, ніхто ті ни гонит. (Наг.) ...за тобов не біжит. (Наг.)
Говорять, коли хто йде занадто скоро. Пор. Wand. I, Gemach 24.
- Помана.** 1. Помана го до мене занесла. (Бор.)
Нечиста сила.
2. То якась помана, не чоловік. (Наг.)
Про злого, облудного чоловіка.
- Помастити.** 1. Як помастиш, то поїдеш. (Сіл. В.)
Варіант до Помазати ч. 1.
- Помело.** 1. Завинув ни як помелом. (Наг.)
Замахнув і кинув на землю.
2. Має ні за помело. (Наг.)
Має мене нізачо, за поштурмача.
3. Сяк-ник на помело, коли води не було. (Мінч.)
Помело, яким замітано грань у печі, звичайно розгарає ся, тож вийнявши з печі його скроплюють водою або мочать у воді.
- Померкнути.** 1. А померкло би тобі серед полудня, аби с не знав, куди раз ногою ступити! (Лол.)
Прокляте.
2. Померк ну світ. (Наг.)
Затьмило ся в очах.
- Померти.** 1. Помер давно, що давав дармо. (Стежн.)
Тепер таких нема. Говорять, коли хтось жадає чогось за дармо.
- Помий.** 1. В поннях мужа втопити. (Гнідк.)
Обмовити власного чоловіка.
- Помилити ся.** 1. Він як сї помилит, то чьсом правду скаже. (Наг.)
Говорять про брехливого чоловіка. Пор. Libl. 191; Даль I, 230.
2. Помилила сї, ни підголила сї. (Жидач.)
Гра слів, коли жінка помиляє ся.

Помилювати. 1. Помилуй Боже мого милото тай мене коло нього! Я пю, гуляю, роскоші маю за головоньки його. (Наг.)

Приспівка щасливої жінки.

2. Помилуй ні Боже, коли ніхто другий не може! (Коб.)

Молять ся чоловік, якого ніхто в житю не милує.

Помишлине. 1. Хто нав помишлине на озниче жито! (Наг.)

Ніхто не надіав ся, щоб воно зародило.

Помістниця. 1. На одній помістниці іде. (Гнідка.)

Помістниця — дошка в помості. Тверезий чоловік потрапить їти по одній помістниці, а п'яний ні.

Поміч. 1. Замість помочи виколю тобі очи. (Печен.)

Замість помочи шкода.

2. Така поміч, як нічо в торбі. (Коб.)

Жадна поміч.

Помовка. 1. На вовка помовка, а лис кобицу стиснув. (Кукня.)

Варіант до I, Вовк 52.

Помогти. 1. Господи Боже, поможи вкрадене звісти тай по друге по-лівти! (Ворона)

Жартливе передразнене молитви.

2. Де не мож помочи, не мож і порадити. (Залисе)

Чоловік, який не слухає доброї ради, попадає в безпомічне положеня.

3. Бгу вже не поможе ані святий Боже. (Мик. н. Дн.)

Не поможе ніяка молитва. Пор. Adalb. Romagac 4.

4. Бгу тото так поможе, як умерлому кадило. (Мик. н. Дн.)

Не поможе нічо.

5. Не поможе воронови мило, ані вмерлому кадило. (Ільк.)

Ніяким милом не можна виблоти крука. Пор. Нос. ст. 482; Adalb. Romagac 12.

6. Не поможе і „святий Боже!“ (Гнідка.)

Вар. до ч. 3.

7. Не поможе бабі кадило, коли бабу сказило. (Ільк.)

Про вічно незадоволену бабу.

8. Не поможе, хоть каменьом голову приложи. (Гнідка.)

Не поможе ніякий спосіб.

9. Поможу му се, як мертвому кадило. (Гнідка.)

Вар до ч. 4.

10. Поможу, не поможе, а ти заплати небоже. (Борат.) ...дай небожи.

(Пужи.) Чи... дай... (Дар.)

Про бабську примову над хорим чоловіком. Пор. Етн. 36. VI, ч. 59.

11. Поможу-біг в торбу не діве. (Гнідка.)

Значіня неясне.

12. Раз, два не поможе, то десять поможе. (Ільк.)

Коли мале змаганя не поможе, то поможе велике.

13. Так то поможе, як сухому попіл. (Ільк.)
Вар. до ч. Помагати ч. 9.
14. Тільки то поможе, як вмерлому каліло. (Городок) То так... (Сор.)
...йому... умерлому... (Явор.)
Вар. до ч. 4 і 9.
15. Ту вже нічого не поможе. (Нар.)
Справа зовсім пропаща. Пор. Wand. II, Hilfe 58.
16. Хоть не поможе, то заплаче. (Кол.)
Про людину, присутну при чужій смерті.
17. Чи положе, чи не положе, але дай мені Боже. (Лучак.)
Молитва упертого чоловіка.
18. Що то поможе? (Нар.)
Про якусь річ сумнівної вартости. Пор. Wand. II, Helfen 155; III, Nutzen 14.
19. Як не поможе той, що над нами, то той, що в руках. (Гвідк.)
Як не поможе Пан біг з неба, то поможе кії.
20. Як не поможе, то не пошкодит. (Нар.)
Мова про якийсь нешкідливий лік. Пор. Wand. II, Helfen 43, 44, 45, 51, 58; III, Nutzen 12; Adalb. Pomagać 6.

Помпа. 1. Не велика помпа золотом ложкою сироватку сьорбати.
(Дар.)

Іронічний вислов про павів, що мають пишну посуду, а їдять лихі страви.

Помянути. 1. Хто мене пом'янув, бодай си матір хом'янув! (Нар.)

Примовляють, коли кому кинє ся, що значить, що в тій хвилі хтось спомине або обмовляє того чоловіка. Пор. Нос. 458.

Понеділок. 1. В понеділок новий рік, буде тяжко увесь рік. (Терноп.)
Віра в фєральний характер понеділка.

2. Поливаннй понеділок. (Гвідк.)

Так називає ся другий день великодних свят, у який є звичай, що парубки і дівчата обливають себе обопільно водою. В Нагуєвичах задня празника в великодний понеділок сей звичай перепесено на вівторок.

3. Понеділок — тяжкий день. (Мшан.)

Загально розповсюджене народне віруванє. Пор. Adalb. Poniedzialek 4.

4. Як сї чоловікови в понеділок пав'ямит, то му сї цілий тиждень не нав'ямивати. (Гвозл.)

Нав'ямити ся — надокучити, коли чоловікови час тягне ся дуже довго.

Поникнути. 1. Поник чоловік так, що лиш моці стали. (Бер.)

Говорять про смарілого чоловіка. Моці — се висохлий труп, шкура і кости.

Понюхати. 1. Понюхай, чия то пахне. (Снят.)

Говорять з погровою, показуючи на кії.

Попадя. 1. Або я попадя, аби я курку їла? (Горохол.)

Говорила одна жінка до другої, сварячи ся за пропалу курку.

2. Нині попада, завтра пропада. (Льв.)
 Мова про нещасне положене попаді по смерті попа.
3. Піду до попаді, то принесу тобі й собі. (Бітля)
 Говорить кума до куми, надіючи ся, що в попаді добуде чогось такого, чого у них обох нема.
4. Попада би тя в'їла! (Горохол.)
 Кленуть курці.
5. Попада, лопада горох моотила, лндик пєкрїшила, бураки заредїла.
 (Голови)
 Жартлива приказка про попадю, значїне неясне.
6. У нашої попаді три кутаси на задї. (Дрог.)
 Жартливий вислов, а властиво початок пісеньки, якої дальші два рядки звучать:
 „Добре з нею гуляти,
 Ї сі за що тримати“.
- Пор. Нос. ст. 449.
- Попасти.** 1. Не попаси не далеко уїдеш. (Гнідка)
 Не можна гнати коний занадто далеко не погодувавши їх.
2. Ще не понав, а скубе. (Товсте)
 Попасти в значїню трафити, застріляти.
- Попекти ся.** 1. Хто на горьчїм попече сї, назимне дмухає. (Мик. н. Д.)
 Житєвий досвід. Пор. Wand. III, Maul 185, 189.
- Попелї.** 1. Поки-м зайшов до Попелїв, то-м із голоду зомлїв. (Наг.)
 Попелї — село дрогобицького пов., сусїдне з Бориславом.
- Попердувати.** 1. Лучше попердуючи, як спльовуючи. (Петр.)
 Попердує чоловік ситий, а спльовує голодний.
- Попити.** 1. Добре попити, скоро в сї чого хопити. (Жольб.)
 Добре попови на добрій парафїї.
2. Лихо попити, коли сї нема чого хопити. (Наг.)
 На лихїй парафїї і попови лихо.
3. Ліпше попити, ніж ціпом бити. (Коб.)
 Ліпше попови, як звичайному селянинови.
- Попів.** 1. Попове око, а вовче горло. (Петр.)
 Гронїчне порівнанє, обоє неситї.
2. Шкодá попового й слова. (Тухля)
 Говорять про лихого чоловіка, якого піп надармо поучає.
- Попїл.** 1. Відсував ся від попелу, та на жарке вуглє сїв. (Гнідка)
 Говорять, коли хтось зробить щось не до ладу на своєю шкєду.
- Попїснїти.** 1. Попїснїв, як би три дни не їв. (Наг.)
 Про чоловіка змарнїлого в якоїсь причини прим. із слабости.
- Поплітка.** 1. Добро поплїтка, коли крайки нема. (Наг.)
 Поплітка — кісник. Крайка — окраєць сукна; яким оперївають ся жінки.
 Поплітка коштує дешевше як крайка.
2. Я му дала на поплїтку, а він купив крайку. (Наг.)
 Примовляють, коли хтось замісь дешевшої річи купив дорожшу.

Попоїсти. 1. Попоїв — душу привїзав. (Наг.)

Страва піддержує жите, т. є. душу в тілі.

2. Попоїв-єс — тепер обїтри си пшсок, або випив-єс — тепер закуси.
(Мик. н. Дн.)

Говорять до того, на кого насварено.

Поправити ся. 1. Обїцюєш се поправити? — Та на чїм се поправю, на лєнчїнїй затирці? (Пужн.)

Поправити ся має тут двоєжє значїне. Піп при сповїдї питає грїшника, чи обїцюєш поправити ся від грїхів, а той розумїє поправити ся в значїню відгодувати ся, потовєстїти. Пор. Егв. 36. VI, 85.

2. Поправив сї на другий бїк. (Наг.)

Погіршив собі замїсь поправити.

3. Поправив ся з печи на лоб. (Льк.)

Говорять, коли когось спїткало нещастє. Пор. Adalb. Poprawić się 9.

4. Поправ ся, поки час. (Замул.)

Упоминають грїшного чоловіка.

Попсувати. 1. Лєкше попсувати як направити. (Льв.)

Пор. Adalb. Popsuć 1.

2. Попсуй-майстер. (Наг.)

Говорять про такого, що вмїє тїлько попсувати всяке дїло.

Попустити. 1. Не попустит, аж дух спустит. (Наг.)

Говорять про завязтого чоловіка, що стоїть на своїм до остатнього духу.

Порада. 1. Дам вам пораду перед лихими пригодами. (ЮКм.)

Говорила ворожка про свої примївки на всякі лихі пригоди.

Порახувати. 1. Порახую тобі ребра. (Наг.) ...кости. (Наг.)

Набу тебе по ребрах, по боках. Даль I, 310; Дик. 4701.

2. То можна на пальцїох порახувати. (Наг.)

Того не багато. Пор. Слав. I, 292; Wand. I, Abzählen 19.

Порекло. 1. Кождий своему пореклу пан. (Замул.)

Порекло — прозвище. Звичайно чоловік зовсім не може ручити за своє прозвище.

Порилич. 1. Порилич, а виразнїше кажучи: той когут, що носом ворота підносїт. (Вїкно)

Жартливий вислов про свиню.

Порїг. 1. Високї пороги на мої ноги. (Льк.)

Говорять про панський або богацький двір, в яким рїдко бувають. Пор. Нос. ст. 353; Adalb. Próg 3.

2. Від порога потикати ся. (Гвїдк.)

Говорять про пьаного чоловіка, що поки в хатї, держить ся на ногах, а вийшовши за порїг, зараз дїстає заврут голови і починає спотикати ся.

3. На порозї склепу прибивають підкову зубами до середини. (Дрог.)

Бунєцьке віруванє, що так прибита підкова, знайдена десь на дорозї, зватьє як найбільше людий до склепу.

4. Нікому порогів не перебігаю. (Тисьм.) ...не оббиваю. (Наг.)

Говорить чоловік, який не набиває ся нікому зі своєю приязню.

5. Три перед порогом, три за порогом, три з перцем, три з геверцем, а три такой так! (Льв.)

Говорять жарливо про число вишитих келішків горілки.

6. Я до порога, йому тамтуди дорога. (Мшан.)

Говорять, коли два ідучи зіткнули ся на однім місці.

7. Я не люблю чужі пороги оббивати. (Наг.)

Говорять чоловік, що не любить ходити по чужих хатах. Пор. Adalb. Próg 2.

Порожний. 1. З порожного не наллеш. (Наг.)

Житва практика. Пор. Adalb. Prózný 1.

2. Переливає з пустого в порожне. (Льв.)

Говорять про всяку пусту роботу або балаганку.

3. Порожний посудок гудит, а повний мовчить. (Лім.)

Варіант до I, Бочка 4, Горнець 14.

Порося. 1. Не до поросят свині, коли її колют. (Гнідк.)

В тяжкій небезпеці чоловік забуває про своїх найблизших.

2. Розбрикав сі, як поросся на мотузку. (Кол.)

Про гулящого, звичайно пияного чоловіка.

Пороти. 1. Аж мене поре: їсть як слабе, а не хоре. (Залуче)

Пороти в значіню обриднути, докучати; чоловік не любить дивити ся на такого, що їсть мало мов слабій, хоч сам не слабій.

2. Не пори-ж мене! (Гвілк.)

Не докучай мені.

Поротько. 1. Поротько насрав поўну коропку, на вербі повісиў, ворони потішиў. Ворони до бобу, Поротько до гробу. (Бірки Домініканські, п. Льв.)

Жартлива приказка про якогось Поротька.

Порох. 1. Витріпати в нього порох. (Жидач.)

В значіню: набити палицею.

2. З порохом справа, не з папером. (Бар.)

Є на чім написати, а нема чим приспати.

3. Не нюхав пороху. (Дрог.)

Говорять про такого, що не служив у війську. Пор. Даль I, 308; Adalb. Próch 2.

4. Не надай пороше на моє хороше! (Дар.)

Говорять гарно прибрана дівчина.

5. Як порох летит у гору, то буде дощ. (Чорнол.)

Порох із гостинців здіймає ся в гору при вітрі.

Портки. 1. Ей то ти портки вилатаю! (Наг.)

Погроза в значіню: набу по задниці. Пор. Wand. II, Hosen 49.

2. Мало в портки не нароби́в. (Наг.)

Говорять про такого, що перелякав ся чогось дуже. Пор. Wand. II, Hosen 61, 86.

3. Ой гуляйте портки мої, ще вас маю дома трої. (Грибів)
Приспівував парубок пускаючи ся в ланець з дівкою, що назвала його без-
портким.
4. Підеш без порток відси. (Кривор.)
За малі полеві шкоди здімають вноді з дитий штани.
5. Ти ще десь колись портки згубиш. (Наг.)
Говорять до недбалого, забудьковатого чоловіка. Пор. Wand. II, Hosen 71.
6. Ще я тобі портки скрою! (Наг.)
В значію: набу. Пор. Wand. II, Hosen 47.
- Поруганіє.** 1. Поругавіє на півперек сьвіта. (Борисл.)
Мова про великий скандал.
- Порука.** 1. Поруку тягнут за руку. (Гнілк.)
Хто ручить, той відповідає своєю особою.
- Порція.** 1. Може принести порцію і розгостити ясного папа? (ЮКм.)
Порція — чарка горілки.
2. Напе сі порцію горівки, тай му троха кишки затерпнут. (Ворохта)
Про робучого чоловіка, що не горілку на голодне черево.
- Порядний.** 1. Ни порядний, але вельможний. (Іванівці)
Про великого пана.
- Порядок.** 1. Верати сі в такі порьідки. (Наг.)
Мова про хатне безладє.
2. Допоряді до порядку. (Лім.)
Дай тому лад.
3. Нема там аві за грейцар порадку. (Наг.)
Про непорядне господарство.
- Посадити.** 1. Де ті посадьят, там сїди. (Наг.)
Говорять непосядующому чоловікови. Пор. Даль I, 291.
- Посвятити.** 1. Посвятити буде що, але на Воскресєнє. (Будван.)
Тепер нема ще що святити.
- Посестра.** 1. Ми собі в нини посестри, то ми собі викаєм. (Наг.)
Посестри і побратими, т. зв. названі сестри і брати викають собі по старому
звичая так само, як куми.
2. Посестро, г—о сі рознесло. (Наг.)
Кепкують із дівчат, що називають себе посестрами.
- Посивіти.** 1. Аж посивів з великої гризоти. (Наг.)
Говорять про передчасно посивілого чоловіка.
- Посилати.** 1. Тебе добре богачеви до смерть посилати. (Жидач.)
Говорять про лїнявого. Пор. Даль I, 599.
- Посікати.** 1. Дам ся посікати, дам ся порубати, а від ту нї буде гав-
дувати. (ЮКм.)
Говорить упертий чоловік, що не хоче иншому уступити ся з місця.
- Посісти.** 1. Як не посадеш на роботу, то робота посаде на тебе. (Дид.)
Як не допильнуєш роботи, то вона стане понад твою силу.

Посіяти. 1. Де го ни посій, там сї вродит. (Жидач.)

Про неповаданого властивого чоловіка. Пор. Adalb. Posiać 1; Schlei. 177; Слав. I, 158.

2. Посієш рідко, вродит сї дідько. (Наг.)

Густе сіяня буває також не все пожиточне. Пор. Сям. 2074, 2216; Haller II, 13.

3. Хто не посіяв до Богослова, той не варт доброго слова. (Горбачі)

Празник Івана Богослова припадає дня 8 мая ст. ст.

4. Що посієш, то й піжнеш. (Наг.) ...зійде. (Наг.)

Кожий збирає плоди своєї праці. Пор. Даль I, 269, Слав. I, 213, 235; Osm. Spr. 435; Schlei. 177; Гильф. 3551; Тимош. 79.

Послати. 1. Пішли осла, за ним посла. (Явор.)

Пошли дурного, то за ним треба слати посланця. Пор. Adalb. Poslać 9.

2. Пішли посла, за ним осла. (Явор.)

Про посла, за яким треба посилати підводу. Пор. Adalb. Posel 6.

Послушний. 1. Він такий послушний, що хоть би му казали дверми рпвати, то буде рппати. (Наг.)

Про послушного слугу.

Посмарувати. 1. Посмаруйте по нечистім місци. (ЮК.)

Нечиста справа ратуєть ся піддуном.

Посміх. 1. Він мене на посміх має. (Коссів)

Говорять дівка про ворожого їй парубка.

Посол. 1. Анї післа, анї хісна. (Ільк.)

Говорять, коли посланець висланий за якоюсь пильною орудкою, довго не вертаєть ся.

2. Крізь послів вовк не тив. (Город.)

Мусять мати сам свою здобичу в зубах. Пор. Adalb. Posel 7.

3. Ні післа, ні осла. (Мінч., Петр.)

Вар. до ч. 1. Пор. Adalb. Posel 1.

4. Післа ні сікуть, ні рубають. (Ільк.) ...січут. (Петр.)

Старий звичай міжнароднього права про нетикальність послів. Пор. Нос. ст. 408; Гильф. 2219; Тимош. 190; Adalb. Posel 4; Даль I, 539.

5. Посла пішли тай сям піди. (Сор.)

Про посланця, що не може сповнити порученого йому діла, так, що господар мусить іти сам за ним.

Посолити. 1. Посоли му під фостом, то го йнеш. (Григ.)

Жартливе поучене, як спіймати птаха.

Поспішити. 1. Поспішиш, людей насмішиш. (Льв.)

Остерігають такого, що квапить ся занадто. Пор. Нос. ст. 409; Сям. 2107.

Постава. 1. Постава свята, а суніліня злодійське. (Ільк.)

Говорять про святошу і фарисея.

Поставити. 1. Поставити на одну карту. (Дрог.)

Зважити ся на ризику, на безпеку.

2. Постав сі на задні лапки! (Наг.)

Тягни ся з остатнього, роби надвичайні видатки. Пор. Wand. I, Fuss 295.

Постарати. 1. Я на всьо постарав з за рук моїх. (ЮКм.)

Говорив старий гада.

Постаріти ся. 1. Постарів ся — певно не з роскошів. (Стан.)

Говорять про передчасно постарілого чоловіка.

Постати. 1. Днись таке постало, що отиць дітину обират. (ЮКм.)

Постало — замісь настало.

Постелити. 1. Всюди си постелив, а тепер не має де спати. (Гнілк.)

Напсував собі скрізь так, що ніде йому й прихилити ся.

2. Постелила му під квочкою. (Гнідк.)

Під голим небом; Квочка — сузір'я зване в астрономії Плеядами.

3. Постелити си добре всюди. (Гнідк.) ...але. (Гнідк.)

Виробити собі добре або лихе місце між людьми.

4. Як си хто постелит, так ся виспит. (Петр.)

Як хто що зробить, таку й користь з того має. Пор. Schlei. 179.

5. Як собі постелиш, так ся виспиш. (Ільк.)

Вар. до попер. ч. Пор. Даль I, 211, 246; Libl. 125; Слав. I, 213, 215; Нос. ст. 481; Тмош. 250; Adalb. Poslanie 1; Pościelać 1; Wand. I, Bett 66; Betten 10.

Постигнути. 1. Постигло му в пятах. (Ільк.)

Постигло невірно замісь постело, похололо.

Постити. 1. Постити тридівку. (Наг.)

Деякі люди постять від вечері в живний четвер аж до свяченого і се називає ся тридівка.

2. Чому хлопці постят? Бо Бог тільки за той піст хлопів держит на світі. (Дидьова)

Народне віруванє про важність посту.

Постіл. 1. Де ти сі взяв за стів з постілази! (Кольб.)

За стів садять тільки людей у чоботях, богатших. Говорять, коли хтось прибирає собі честь, яка йому не належить ся.

2. Для людей постіл, для мене сокіл. (Рава Р.)

Говорить мати про свого люда немилото сина. Пор. Слав. I, 186.

3. Який постіл, такі й волічки. (Ком.)

Постіл — ремінний ходак, до якого додають ремінні або вовняні волокни.

Посторонок. 1. Тобі би ще лиш єдної річи треба. — Чого? — Посторонка. (Люб. М.)

Говорив у сварці бідний чоловік богачови.

Постріл. 1. Бодай ті пострів утьєв з верха в голову! (Наг.)

Прокляте, про апоплексію. Пор. Слав. II, 135.

2. Пістріл на клубі можна дістати від тягару. (Ком.)

Постріл тут у значіню боляка, що чинить ся від двиганя тяжкого тягару.

Потопати. 1. Хто потапає, тот ся бритви хапає. (Ільк.) ...бричає.. (Залісе)

В нещастю чоловік хапає ся за найнезначнійший спосіб ратунку. Пор. Libl. 122; Даль I, 160; Нос. ст. 460; Schlei. 177; Гильф. 3248.

2. Хто пота́пат, тот ся піни ха́пат. (Мшан.)

Бойківський варіант до попер. ч.

Потекти. 1. Коби не потік, доки би я не втік. (Княж.)

Scil. горнець. Говорять улітайко (дротарь), що дротує горшки, та боїть ся, аби з направленого горшка не почало текти, поки ще він вийде з хати.

Потекти ся. 1. Потік ся на вломаний слух. (Богородч.)

Пішов кудись невідомо куди.

Поти. 1. От поти того маю! (Наг.)

Маю по горло (показують жестом, поводячи пальцем по горлі), маю аж за багато, надоїло вже.

Потикати ся. 1. Єди́я ся потикає, а другий запи́хає. (Гнідк.)

Один бере ся, а другий користає.

Потиснути ся. 1. Я ще й днись потисну ся, аби все йшло гладойко. (Ю. Кн.)

Потиснути ся — висилувати ся, доложити кошту.

Поті́ха. 1. Аби-сь тогди мав поті́ху, коли я ти скажу! (Городен., Ком.)

Прокляте в значіно: аби ти ніколи не мав поті́хи.

2. Бодай ти з нього поті́хи не мав! (Наг.)

Кленуть збиточну дитину при її батькові.

3. Бодай я з тебе не мав поті́хи! (Наг.)

Говорять чоловік своєму неприятеливи.

4. Дожнеш поті́хи, як квочка по качатах. (Гнідк.)

Квочка з качатами має тільки клопіт, бо вони все йдуть у воду.

5. Поті́ха би з него була, коби лиш ни вмер. (Кольб.)

Говорять про скороспілу, чудесну дитину.

6. Поті́ха, як з діравого мі́ха. (Мшан.)

Німа поті́ха. Пор. Нос. ст. 409; Adalb. Posiecha 2.

Поті́шити. 1. Боже вас поті́ш! (Стан.)

Побожне бажанє.

Пото́пленник. 1. На пото́пленника дощ іде. (Войн.)

Народне віруванє про те, що коли хто втопить ся, то потім зарав іде велика туча.

Поторганець. 1. А ци не дати тобі поторга́нець? (Дрог.)

Говорять челядники до термінатора, коли той в чимось провинить ся. Поторганець значить торгана за волосє або за вухо.

Потоцький. 1. Граф Потоцький, що в нього розум жіноцький. (Кол.)

Приказка з натяком на гр. Потоцького, польського гетьмана в часів Хмельниччини, що програв битву під Корсунем і дістав ся до неволі.

2. Граф Потоцький, що кладе до печи кльоцки. (Льв.)

Жартлива приповідка про львівського міщанина Потоцького, зовсім не графа, а ремісника.

Потреба. 1. В потребі пізнавай прия́теля. (Ільк.)

Житєва прагтина. Пор. Нещастє ч. 3; Гильф. 1709, 2250, 3184; Haller II, 13, 14, 19.

Потребувати. 1. Чого потребуєш, то й за дубельт купи, а чого не потребуєш, то й за півдармо продай. (Вікно)

Поучене жатевої мудрости. Пор. Wand. III, Nötig 5.

Потріб. 1. Буде на шитку потріб. (Бон. ВЛ.)

Буде на всяку потребу.

Потрібний. 1. Потрібне як бабі дяхо. (Дар.)

Про щось непотрібне.

2. Потрібне, як мертвому кадило. (Наг.)

Мертвому кадять при похороні, але се очевидно не для него, лише для приглушення трущачого сопуху. Пор. Даль I. 91.

2. Потрібний вс ми до хреню. (Кольб.) ...хрену. (Бібрка)

Непотрібний ні до чого.

3. Потрібний, як діра в мості. (Підгірки, Ільк.) Такий потр... (Кольб.)

Непотрібний, ще й заваждає. Пор. Wand. I, Brauchen 19; III, Nötig 16; Adalb. Potrzebny 6, 7.

4. Потрібний, як пійте колесо в возі. (Наг.)

Цілком зайвий. Пор. Wand. III, Nötig 31; Muka 2802; Libl. 151; Bebel 565; Adalb. Potrzebny 15.

5. Потрібний, як псу пята нога. (Льв.)

Зовсім непотрібний. Пор. Гальф. 835; Нос. ст. 298; Adalb. Potrzebny 20.

6. Такий потрібний, як за грейцар пес. (Кольб.)

Непотрібний ні до чого.

7. Такий потрібний, як а г—на батіг. (Кольб.)

Нездалий вінащо.

8. Так ми того потрібне, як жидови пархи. (Стрий)

Жидови пархи докучають.

9. Так потрібний, як чорт у Кохавині. (Петр., Залісе) ...дідько в дідькі. (Наг.)

Зовсім зайвий. Пор. Wand. III, Nötig 15; V, Willkommen 22; Adalb. Potrzebny 5.

10. Ти нам такий потрібний, як зуб у сраці. (Перерісль)

Кешували з якогось непотрібного чоловіка.

11. То му так потрібне, як сліпому зеркало а глухому музика. (Ільк.)

Не придало ся вінащо.

Потрібно. 1. Де ти непотрібно, дай ти там не носит. (Луч.)

Там не бувай, не появляй ся.

2. Потрібно го ту, як ділька в Ченстохові. (Підгірки)

Зовсім його тут не треба.

3. Потрібно ти того, як свини кадила. (Луч.)

Не потрібно зовсім.

Потріскати. 1. Потріскали би сте від моєї праці! (Наг.)

Прокляте на дармоїдів.

Потульний. 1. Потульний, хоць го до рани клади. (Наг.)

Говорять про лагідного, згідливого чоловіка.

- Потуха.** 1. Не давай потухи жінці. (Наг.)
Осторога потульнму чоловікови.
2. Ти їй потуху даєш, а вона ті не шьїнує. (Наг.)
Потуха — заохота, протекція. Говорили до мужа, що надто потавав своїй жінці.
- Потя.** 1. Коли потя їмати на силó? Як заверюха. (Мшан.)
В заверюху ловлять ся малі пташки, особливо жовтогрудки та воробці на сільця.
- Потягнути.** 1. Потягну тебе так, що сї й не стьїмиш. (Бор.)
Потягнути — вдарити.
2. Ци не любит він потьїгнути? (Наг.)
Потягнути — украсти.
- Потячий.** 1. Йому там лиш потьїчного молока не ставало. (Наг.)
Говорять про житя в достатках.
- Похатник.** 1. Ой ти похатянку якийсь! (Наг.)
Похатник — такий, що ходить від хати до хати.
- Похвала.** 1. Похвала з власної губи не поплачує. (Ільк.)
Самохвальба не є жадне свідочтво.
- Похвалити.** 1. Коби пофалити, та лиш ни наврочити. (Кольб.)
Люди боять ся хвалити щось надто виразно, щоб не наврочити.
- Похвалюющий.** 1. Похвалющому волотий даюг. (Луч.)
Похвалюющий — такий, що любить хвалити.
- Поховати.** 1. Поховали під дзвінницев, били в сраку маглівнищев. (Лол.)
Говорили про якусь відьму.
- Похресник.** 1. То мій похресник. (Наг.)
Похресник — хресний снв.
- Почастувати.** 1. Почистував го грубшим кіньцом. (Жидач.)
Ударив грубшим кінцем палиці.
- Почати.** 1. Ще сї не почьїло, а вже сї скінчїло. (Яс. С.)
Говорять про щось задумане, а не виконане.
2. Що ся почало, мусить ся скінчїти. (Льв.)
Говорять про всяке розпочате діло. Пор. Wand. I, Anfang 74, 76.
- Початок.** 1. Аби такий почьїток мав! (Дрог.)
Заклинає ся купець, для якого добрий початок важний для цілого торгу.
2. Від початку до кінця. (Льв.)
Сїї. зробити або прочитати. Пор. Слав. II, 29.
3. Кождий початок тяжкїй. (Льв.)
Найтяжше почати яєсь діло. Пор. Слав. II, 152; Adalb. Początek 10.
4. На почьїток і то добре. (Наг.)
Говорять рыбаки, зловивши за першим разом хоч би найменшу рибку, яку годить ся взяти. Пор. Даль. II, 8.
5. Такий сн уже почьїток мав. (Наг.)
Жалує ся чоловік на невдачу діла, яке мало кепський початок.
6. Усьому початок найтруднїщий. (Щен.)
Найтяжше зачати яєсь діло. Пор. Wand. I. Anfang 2

7. Як злий почыток, то й конаць буде злий. (Наг.) ...добрий ...добрий.
(Наг.)
Народне віруване. Пор. Adalb. Początek 2; Wand. I, Anfang 17; Тим. 56.
8. Який початок, такий конаць. (Кол.)
Ворожать при всякім ділі. Пор. Wand. I, Anfang 25, 73.
- Печонати.** 1. Почкай, утре й моя мати, буде і в мене кова́шня. (Мшан.)
Потішає один другого надією на смерть матери, при якій справляють ко-
машню, т. зн. угощене для похоронних гостей.
2. Ти почкай, а я пожду. (Я. С.)
Жартливе упізвиене.
- Почесна.** 1. Ти ще від мене таку почесну дістанеш, що не будеш знав,
котрими дверми втїкати. (Наг.)
Погроза нечемному гостеві.
- Почесьть.** 1. Почесьть комусь дати. (Лімна)
Віддати комусь честь.
- Починати.** 1. Добре ся починає. (Наг.) Не добре... (Наг.)
Починати собі — поводити ся з людьми.
2. Починай з кінця! (Наг.)
Жартливо говорять оповідачеві, аби починав своє оповідане. Пор. Wand. I,
Anfangen 30.
- Почорніти.** 1. Почорнів як сажі. (Наг.)
Осмалив ся.
2. Почорнів як свята земля. (Стан.)
Говорять про збідованого чоловіка.
- Пошановок.** 1. В добрім пошывнівку буде за дівку. (Наг.)
Говорять про малолітну служницю.
- Пошанувати.** 1. Як не пошануєш чужого, не діждеш ся свого. (Балиг.)
Всяке добро треба пошанувати, своє чи чуже.
- Пошитя.** 1. За боже пошитя кого взяти. (Гнідк.)
Боже пошитя — волосє
- Пошпотати ся.** 1. Як сі пошпоташ виходьчи з хати, то без біди не
вернеш. (Наг.)
Народне віруване.
- Правда.** 1. Аби раз правду сказав, то не скаже. (Наг.)
Говорять про чоловіка, що ніколи не скаже правди.
2. А правда, що вода мокра. (Поручин коло Бережан)
Запитують іронічно, коли хтось хотів сказати щось мудрого, а сказав дурницю.
3. Біду з'їдж, а правду вповідж. (Мик. н. Дн.)
Варіант пор. I, Дідько ч. 70: Adalb. Prawda 6.
4. Бог правду видит, але не скаже. (Наг.)
Правда часом укрита для людськи, хочий а відома тільки Богу. Пор. Даль.
I, 222.
5. Бода-с так по тій правді нинішний день прожив! (Наг.)
Прокляте брехунови.

6. Була колись правда тай заржавіла. (Збар.)
Тепер павує брехня. Пор. Adalb. Prawda 33; Даль I, 367.
7. Віи на правді, а ми на кривді. (Гнідк.)
Він умер, а ми ще живі.
8. Віи уже на правді. (Княж.) ...а ми ще на кривді. (Луч.)
Знач. уже вмер.
9. Він хйба тогди правду скаже, як сі помилит. (Наг.)
Говорять про брехливого чоловіка. Пор. Adalb. Prawda 30; Даль I, 230.
10. В тїм тїлько правди, як на решетї води. (Городок)
Говорять про очевидну брехню. Пор. Даль I, 231; Adalb. Prawda 108.
11. За правду бють, а за неправду і діди пють. (Ільк.)
Бо діди в своїх молитвах звичайно переборщують правду. Пор. Adalb. Prawda 110.
12. За правду хоть зараз умерти, то не жьиль. (Кос.)
Говорив твердохарактерний арештант. Пор. Adalb. Prawda 111.
13. За правду язик уривують, а за мовчінку каші дають. (Борис.)
Правди не люблять, а за брехню нагороджують.
14. І за правду бють. (Гнілк.)
Правда добрий товар, але не все поплатний. Пор. Adalb. Prawda 34.
15. Мале і дурне все правду скаже. (Наг.)
Воно не видумая нічого. Пор. Тимощ. 257.
16. Не все то правда, що на весїлю ладкають. (Ільк.) ...спївають. (Лев.,
Петр.) ...плещут. (Цен.)
В весїльних піснях звичайно прихвалює ся жите дївоцьке і в невістках. Пор.
Даль I, 229; Гильф. 1727; Leutsch 128; Adalb. Prawda I.
17. Не все тото правда, що в книжці пише. (Ільк.)
В книжках обїк правди богато видумок.. Пор. Adalb. Prawda 29.
18. Не всьо правда, що свашки ладкають. (Тухолька)
Вар. до ч. 12.
19. Не лкбить правди як пес шила. (Ільк.)
Про налогового брехуна.
20. Нема нинї в нікім правди, йно в Бозї та в менї трошки. (Ільк.)
...ні в кім ...иво у мві і в Бозї... (Наг.)
Говорив Циган. Пор. Adalb. Prawda 26.
21. Нема правди, вже давно вмерла. (Луч.)
Відповідають такому, що допитує ся остро, чи то правда. Пор. Слав. II, 73;
Нос. ст. 350.
22. Нема правди в світї, лише в Цигана та в Бога трошки. (Куки.)
Іронїзують над брехливістю Цигана або взагалї самохвалька.
23. Ні в кім нема правди, лише у мві тай у Бозї трошки. (Кол.)
Вар. до ч. 20.
24. Нїде правди діти. (Льв.)
Правди не утаїти.

25. По правді сказати. (Наг.) Правду кажучи. (Наг.) ...сказавши. (Наг.)
Вислов, який вставляє ся в ширше речене для ствердження його правди. Пор. Даль I, 222.
26. Правда в очи коле. (Ільк., Петр.)
Правду иноді приязно слухати. Пор. Даль I, 224, 390; Слав. II, 74; Libl. 23; Мука 3065; Нос. ст. 411; Osm. Spr. 298; Adalb. Prawda 43.
27. Правда давнійша як ши. (Гнідк.)
Що правдиве, триває довше як людське життя.
28. Правда є лише в мені тай в Бога трошки. (Кнігин.)
Вар. до р. 19, 21, 22.
29. Правда на дні моря спочиває. (Тереб.)
Песімістичний погляд на брак правди на землі. Пор. Adalb. Prawda 64.
30. Правда — на ср—ї ти фавда. (Наг.)
Мудроване.
31. Правда на ярмарку ціни не має. (Кол.)
На ярмарці обовязково всі брешуть, і ті, що купують і ті, що продають.
32. Правда під порогом стоїт, а неправда за столом сидит. (Дид.)
Нерівне ціноване правди і неправди в людським житю. Пор. Adalb. Prawda 62.
33. Правда під столом, а неправда на столі. (Мик. н. Дн.)
Вар. до попер. ч.
34. Правда рідкий гість. (Гнідк.)
Рідко хто говорить правду. Пор. Adalb. Prawda 56.
35. Правда розмислу не потребує. (Ільк.)
Правду можна казати, не надумуючи ся. Пор. Adalb. Prawda 55.
36. Правда як дві. (Ільк., Сіл. Б.)
Значіне неясне.
37. Правда, як грушка на вербі. (Сіж. Б.)
Говорять про очевидну неправду.
38. Правда як олива на верх вийде. (Ільк.)
Правда переможе брехню. Пор. Даль I, 223; Adalb. Prawda 39.
39. Правда яснійша від сонця, тай її свічкою шукати. (Гнідк.)
Безсумнівної правди дуже трудно докопати ся. Пор. Даль I, 220; Adalb. Prawda 40.
40. Правди не сховаєш. (Наг.)
Вона все вийде на верха. Пор. Adalb. Prawda 76.
41. Правдива.. правда. (ЮК.)
Дійсна правда.
42. Правди люди не люблять! (Льв.)
Вона в житю не поплачує. Пор. Libl. 24; Adalb. Prawda 14.
43. Правді давно вже віддавили. (Орел.)
Правду часто затаюють, а вона все виявляє ся. Пор. поль. Prawda szyję zła-
mała. Adalb. Prawda 59.
44. Правдою цілий світ вийдеш, а неправдою ані до порога. (Ільк.)...за поріг не вийдеш. (Льв.)

- Народне вірування, яке не все справджує ся. Пор. Libl. 23; Bebel 41; Adalb Prawda 70, 113.
45. Правду казати, приязнь теряти. (Гнідк.)
Правдолюбів звичайно не дуже люблять. Пор. Adalb. Prawda 48, 49, 73, 74, 78.
46. Сама правда, абиш так здоров був! (Сіхів)
Заклинає ся чоловік на правдивість своїх слів.
47. Така правда на світі: у кожної мами красні діти. (Балиг.)
Бо кожда мама уважає свої діти за найкращі.
48. Така правда, як вош кашле. (Лев., Ільк.) ...кашлав. (Кол.)
Говорять про всяку неправду. Пор. Libl. 192; Дик. 573; Adalb. Prawda 103.
49. Так то правда, як пси траву їдять. (Ільк.) ...як пес траву їсть.
..(Сор.)
Не цілковита правда, пес іноді таки їсть траву.
50. Тільки в тій правді, що в решеті води. (Сор.)
Говорять про всяку брехню.
51. То стара правда. (Наг.)
То всім давно відоме. Пор. Adalb. Prawda 90.
52. То така правда, як пес воду хлеще. (Ялиниця)
..Рідка, невеличка правда.
53. Хоць раз правду сказав! (Наг.)
Звичайно брехав. Пор. Schlei. 170.
54. Хтось би гадав, що то правда. (Наг.)
Говорять, коли хто говорить неправду. Пор. Adalb. 23.
55. Хто правдов живе, тому дихати не дає. (Наг.)
Такого люди ненавидять.
56. Хто правдов живе, тому серце гниє. (Буцн.)
Бо він гризеть ся всякою неправдою.
57. Чи потрапиш ти так сказати правду, як я збрешу? (Жидач.)
Збрехати легше як сказати правду.
58. Чия правда, того й гріх. (Яс. С.)
Значіне невияснене.
59. Що правда, то не гріх. (Ільк., Петр.)
Правдою згрішити не можна. Пор. Adalb. Prawda 7; Нос. ст. 473.
60. Що правда, то ся ни бою. (ЮКн.)
..Правду треба голосити сміло.
61. Я сі за правду не гніваю. (Наг.)
..Говорить чесний чоловік, якому сказали гірку правду.
62. Як то не правда, то абиш світа божого не видів! (Богородч.)
Заклинає ся чоловік на правдивість своїх слів.
63. Я там не був, де правду роздавали. (Біла)
Звиняє ся чоловік, якому закинули недокладне передане якогось факту. Пор. Adalb. Prawda 24.

Правдувати. 1. Хто правдує, того здує. (Наг.)
Правда нераз виходить чоловікови на зло.

Правило. 1. Я тебе набю на правило! (Дрог.)

Правило — приклад до набиваня чобіт з холявами.

Право. 1. Виходжувати право. (Стрий)

Давні процеси потягали за собою неминуче, довголітнє ходжене по різних інстанціях.

2. В праві тільки кінців, що в плоті двюр. (Луч.)

Право можна толкувати на різні способи. Пор. Adalb. Prawo 24.

3. Де йи таке право, аби діти з ґрунту асадити? (Тухля)

Нарікала вдова, коли її з муженими дітьми викинено з мужового ґрунту.

4. До права треба мати два мішки: оден грошей, а другий бачности.

(Ільк.)

Виходжене всякого права вимагає великих коштів і великої обережности. Пор. Adalb. Prawo 2.

5. Не виведеш му того з права. (Лучак.)

Не вигравеш з ним процесу.

6. Тут твоє песьєє право. (Наг.)

Говорять про якийсь неприємний обовязок.

7. У нас таке право: що-с купив, то пропало. (Ком.)

Купець не обовязаний звернути того, що купив, хоч би йому звертали гроші.

8. Це право мушу кочувати. (Довгон.)

Того права мушу доходити.

9. Щем у праві не била, а буду. (ЮКм.)

Говорила покривджена жінка, що була змушена удавати ся до суду.

Правувати ся. 1. Хто ся правув, будує, а лічат, того всяка біда цві-
чит. (Дрог.)

На того сплжють ся всякі клопоти. Пор. Adalb. Prawować się 3, 4; Wand. I, Arm 55.

Правцювати. 1. Правцюй, правцюй, а дома не ночуй. (Залуче)

Хто йде т. зв. правцями т. є. стежками, той часто блудить і мусить ночувати в дорові.

2. Хто правцує, тот дома ни ночує. (Кольб.)

Варіант до поперед. ч.

Пражити. 1. Як біб пражений, так лїні серце пукат. (ЮКм.)

Біб пражений тріскає на горичім даї.

Празник. 1. А де йдете? — На празник. — А відки йдете? — З пра-
знику. (Наг.)

Слова „На празник“ вимовляють рівним голосом, а слова „з празнику“ миг-
лим і плачавим, буцім то на празник ішли з великою певністю, що добре по-
гостять ся, а з празнику ніким незапрошені ідуть голодні і знеохочені.

2. А що, добрий празник був? — Чому, хто мав ніж, хліба вжив, а я
ламанцьом іно семеро з'їв. (Стрільб.)

Жартливе оповіданє про ситий празник.

3. Буде тобі празник! (Наг.)

Іронічно буде біда.

4. Буде ще й на наші вулиці празник. (Кол.)
І ми ще дождемо ся доброго часу. Пор. Дик. 640; Нос. ст. 43, 265.
5. В гу—ци, дїду, празник. (Яс. С.)
Вясмівали дїда, що прийшов у село на празник, не знаючи, коли він припадає.
6. З єднов гузицев на два празники. (Наг.)
Scil. не вистарчиш; говорять до такого, що починає нараз дві роботи. Пор. Wand. I, Arsch 28, 87.
7. Круглий празник. (Гнідк.)
Бійка.
8. На празник і пси збігають ся. (Гнідк.)
Бо там їдять м'ясо і викидають багато костей.
9. По празнику лекше на кішеню, а тяжше на голову. (Ком.)
Бо були великі видатки, а наступне пове клопотане про гроші.
10. Справити комусь круглий празник. (Наг.)
Набити п'ятиком.
11. Справлю я ти празник, що попанянташ руський місяць. (Луч.)
Наблю так, що будеш тямити дуже довго.
12. Який у вас празник — хіба вовка гонителя? (Будь.)
Говорять про збіговище в селі.
13. Як ідеш на празник, то найдь сі дома. (Наг.)
Бо може таке стати ся, що ніхто тебе не запросить у гостину.

Празниковий. 1. Ци нема тут празникових? Мусьят на панщину йти.
(Цюк.)

Був десь звичай, що чужосїльних празникових які лишали ся в селі три дні по празнику, гнали на панщину.

Практина. 1. Я вже прїбний у тїй практиці. (Лучак.)

Маю досвід у тїм дїлі.

Пранник. 1. Пере язиком, як пранником. (Кольб.)

Про балакучу, обмївну жінку.

2. На водї-с була, не глуха-с пранника — то по шийці, то по головці, тай до дому хойці. (Мик. в. Дн.)

Говорять до пралї, що прала довго, а напрала мало.

Прати. 1. Так го прав — від світа. (Лїмна)

Бив, що влізло ся.

2. Я би кожного вдівця прала серед села, як бере дівку. (ЮК.)

На погляд старших жінок вдовець не повинен брати дівку, лише вдову.

Працювати. 1. Працює гірш тельяти. (Сор.)

Насмішка над лїнвою дівкою.

2. Працює як чорний вїл. (Ільк.) ...як мурашка. (Льв.)

Про тяжку, затижну роботу. Пор. Нос. ст. 411; Wand. I, Ameise 1.

3. Працюй, а Бог ти допоможе. (Льв.)

Упїмнене неробучому чоловікови, що спускає ся на божу ласку. Пор. Wand. I, Arbeiter 5.

4. Треба працювати, аби не бідувати. (Балиг.)
Основне правило робучого життя.
5. Хто працює, той не горює. (Гнідк.)
Праця стає йому за найбільшу розривку.
- Праця.** 1. Аби ти моя праця боком лізла! (Жидач.) ...вилізла! (Наг.)
Промляте.
2. Без праці не їсти колачі. (Гнідк.)...не будуть.. (Наг.)
Вільний переклад поль. Bez pracy niema kolaczy. Пор. Adalb. Praca 1;
Нос. сто. 260; Wand. I, Arbeit 109, 111; Hempel 93.
2. Дарма твоя праця. (Льв.)
Даремно трудити ся. Пор. Слав. I, 181.
3. За свою працю хоть напий ся Яцю. (Явор.)
Видно, що невелика йому за неї плата.
4. На чужу працю губи не жалуй. (Луч.)
Праця тут у значіно страва, їдженя.
5. Праця робит богача. (Гнідк.)
Всяке багатство плине в праці. Пор. Adalb. Praca 38: Praca rozdasca; Praca
wzbogaca 43.
6. Пропала праця, як бочкою викотив. (Зібол.)
Говорить чоловік, що потерпів через повінь або градову тучу, яка винищила
його збіжжя на пни.
- Предвічний.** 1. Бог предвічний, тато слічний, а мама вже не така, бо
си варгі обпекла, як хліб саджбила. (Деліів)
Жартлива примівка на тему колядки: „Бог предвічний“.
- Премудрий.** 1. Премудрий як Саламон. (Наг.)
Іронізують над чоловіком, що вдає дуже мудрого. Пор. Wand. IV, Salomo 50.
- Престіл.** 1. Спустивши ся на престіл нема що дати на стіл. (Гнідк.)
Мова про попа, що понадівши ся на церковні прикраси і не дождавши ся їжі,
не мав що їсти.
2. Хто престолови служить, від престола живе. (Гнідк.)
Мова про удержане попа, яке повинно платити із його духовної служби. Пор.
Wand. I, Altar 1, 8; св. Павло I, Кор. 9, 13.
- Преч.** 1. Най сі преч каже! (Наг.)
Формула відігнання злої сили.
2. Нехай ся пріч каже. (Ільк.)
Вар. до поперед. ч.
3. Преч би сі казало! (Кол.)
Вар. до ч. 1 і 2.
- Прибагнути.** 1. Такого би не прибаг, не приповів. (Наг.) Того... (Наг.)
Про щось дивне, не подібне до віри.
- Прибрати ся.** 1. Прибрала ся, як бура на сабаш. (Коб.)
Значіне не зовсім ясне; що тяє бура? може Сура?
- Прибуток.** 1. З прибутку голова не болять. (Ільк.) Від... (Наг.)
Прибільшене добра не чинить ніякої шкоди. Пор. Нос. ст. 437; Adalb.
Przybytek 1.

2. Не з прибутка, але з убутка голова схне. (Гнідк.)

Чоловік журить ся не задля збільшення, але задля зменшення свого добра.

Привести. 1. Я нікого не маю чим привести. (Лім.)

Говорив бідний чоловік, що не мав за що привести свідків до суду для повертя своєї справи.

Привикати. 1. Мусиш привикати, бо не маєш своєї хати. (Заул.)

Говорять сироті, що наймив ся на чужу службу.

Привитати. 1. Привитав го грубши кінцьом. (Жидач.)

Привитав ударенем кіа.

Привід. 1. Дас привід до всього злого. (Наг.)

Про якогось бунтівного, зіпсованого чоловіка.

Привязати. 1. Привяжи собі гауду. (ЮК.)

Присялуй його, аби сидів дома; говорила жінка своїй сусідці.

Пригадати. 1. Як собі пригадаю, що в мене било, ни можу горі собов пари підтягнути. (ЮКм.)

Жалувала ся бідна жінка, згадуючи свої давні гаразди.

Пригар. 1. Спекла хліб тай самі пригарі. (Наг.)

Пригарі — пригорілий хліб.

Пригін. 1. У пригові дві вороні, в колесниці дві синиці, а в підтоці дві сороці. (Лімна)

Мудроване на тему складових частий вова.

Пригнати. 1. Ніч прижене, ніч вижене. (М. Яцк.) ...мене... (Наг.)

Говорить робітник, що йде перед сходом сонця на роботу, а в ночи вертає до дому, або також господар у літі.

Пригнести. 1. Вже-и ті трошка пригніт за шию до землі, та ще ті не так притисну. (Наг.)

Говорив богач до бідного.

Пригода. 1. Бодай ви пригоди не мали на худібці! (Любша)

Із жебрацької молитви.

2. В пригоді мисль о свободі. (Ільк.)

В лихій пригоді думай про вихід із неї. Пор. Adalb. Przygoda 6: O przygodzie myśl na swobodzie.

3. В пригоді пізнавай приятеля. (Ільк.)

Пригода має тут значіне потреби або нещастя. Пор. Слав. I, 83; Bebel 249 Adalb. Przygoda 10; Nempel 858—861; Wand. I, Freund 58.

4. Єдного пригода другого пересторога. (Ільк.)

З нещастя одного вчать ся інші розуму. Пор. Wand. I, Fall 4; Adalb. Przygoda 2.

5. Кожда пригода до мудрости дорога. (Ільк.) Чужа... (Наг.)

Бо з неї чоловік учать ся обережности. Пор. Даль I, 159; Libl. 9; Adalb. Przygoda 4.

6. Пригоди учать згоди. (Ільк.)

У лихій пригоді чоловік потребує помочи наших. Пор. Krumb. 6; Libl. 123; Adalb. Przygoda 13; Nempel 373.

7. Пригоди хоронят від шкоди. (Гнідк.)
 Бо вчать чоловіка обережності. Пор. Adalb. Przyszłość 8.
8. Ти станиш у пригоді, а ми станим у вигоді. (Жадач.)
 В нещастю поможемо тобі. Властиво повинно би бути: як ти будеш у пригоді, ми тобі станемо у вигоді.
- Пригоріти.** 1. Пригоріло аж до пушок. (Кольб.)
 Хтось держав скипку в руці, поки йому не пригоріло до болючого.
2. Як пригорит до пушок, то пустят. (Кольб.)
 Як дійде якась прикристь до крайности, то чоловік відкараскує ся від неї.
- Придати ся.** 1. Не так ми сі то придало, але так, що не дай Господи. (Береа.)
 Стало щось дуже в пригоді, понадобило ся, виратувало з лихої пригоди.
2. Придав ся на тамтого. (Лучак.)
 Подібний де нього зовсім.
3. Так си придав, як старий віник у новій хаті. (Карл.)
 Про щось непожачоче.
4. То ти сі не придасть ні на що. (Наг.)
 Се не принесє тобі ніякого пожитку. Пор. Adalb. Przydać się 2.
- Придаток.** 1. Придаток не стоїть за даток. (Ільк.)
 В придатку дає ся звичайно щось дуже маленьке. Пор. Adalb. Przydatek 1.
- Придуркуватий.** 1. То якийсь придуркуватий чоловік. (Наг.)
 Говорять про тупого, непам'ятливого чоловіка.
- Придусити.** 1. Придусив го до самої вешлі. (Наг.)
 Про бідного чоловіка пригнобленого багатцем.
- Придячити ся.** 1. Не придячило ми ся там бути. (Богородч.)
 Не пощастило.
- Приємний.** 1. Приємний як сіль в оці, а тернина в боці. (Дрог.)
 Про дуже наприяреного чоловіка. Пор. Libl. 166.
- Признати ся.** 1. Наперед признай сі, а потому сі відіпреш. (Цен.)
 Говорять жартливо злочинцєви при допиті, коли він не хоче признати ся до вини.
- Призначити.** 1. Як кому Бог призначит, так буде. (Вел. Очи)
 Народне, фаталістичне віруванє.
- Прийхати.** 1. Не по то я прийхала, абим в тебе обідала, лиш абим тебе відвідала. (Лучак.)
 Говорила сестра до негостинного брата. Примівка взята із народної пісні.
2. Приїхав верхом на палици. (Наг., Сор.)
 Приїшов пішки з палицею в руках. Пор. Даль I, 95; Adalb. Przyjechać 3.
3. Приїхав до дому, а ту ні вкרוїти, ні вдоїти, нема що робити. (Полениця)
 Вернув си на спустошене домашнє гніздо.
- Приймати.** 1. Приймай нале за велике. (Гнідк.)
 Говорить чоловік до свого добродія, даючи йому малий дарунок на знак своєї вдячности.

2. Приймай, що дають, не виварачьйй. (Наг.)
Упоминають перебарлявого просителя. Пор. Wand. I, Annehmen 1.
3. Тим приймас, що хата має. (Луч.)
Про звичайну гостинність, що приймає несподіваного гостя.
4. Треба приймати, як випаде. (Наг.)
Чоловік мусить приймати те, що дає йому доля. Пор. Wand. I, Annehmen 3.
- Прийти.** 1. До того ни прийди. (Жидач.)
Се не стане ся, сего не буде.
2. Время придетъ, слези утреть. (Кукиз.)
Час осушує сльози.
3. З чим прийшов, з тим і пішов. (Замул.)
Прийшов з порожніми руками і не дістав нічого. Пор. Wand. I, Gehen 281; Гильф. 270б; Даль I, 38; Слав. I, 215; II, 139.
4. Легко прийшло, легко й пішло. (Наг.)
Легко набуте добро швидко тратить ся. Пор. Слав. I, 231; Wand. II, Kommen 135; Adalb. Przyjść 1.
5. Ни прийде до того, аби ти била на горі, а я на споді. (ЮК.)
Говорив чоловік до супротивної жінки.
6. Прийде і на пса колись зима. (Ільк.)
На всякого чоловіка приходить лиха пригода.
7. Прийде на ківцький великдень. (Кольб.)
Не буде ніколи.
8. Прийде нічъ, прошу Бога, аби пильно день бив. (ЮКл.)
Говорив чоловік, що не міг спати в ночі.
9. Прийде ся розпукутня, рознасти. (ЮКм.)
Говорив чоловік, доведений до розпуки.
10. Прийдеш до сына, кенська гостина; прийдеш до доньки, наслухавши ся бідоньки; прийдеш до вятя, не твоя хата. (Мих.)
Говорила бідна вдова, що не могла найти нігде притулку.
11. Прийшла-и на нич. (ЮК.)
Зійшла вінащо.
12. Прийшло клам ід нам. (Жабє)
Прийшла якась нещаслива пригода.
13. Прийшов з порожніми руками. (Наг.)
Люди перадо бачуть такого, хто приходить до хати не приносячи нічого з собою. Пор. Даль I, 192.
14. Прийшов на косматицю. (Зібол.) ...космату. (Наг.)
До поліжницї зараз по породі, перед хрестинами хто прийде до хати, то витаєть ся з господарем не голою рукою, а через полу кожуха, по тім випе горілки; се значить: прийшов на косматицю; в Хирові кажуть: „На талганівку“, бо витаєть ся через „талган“, себ то через полотняну полу.
15. Прийшов не знати відки, найняв ся в баби мотати мітки. (Доброс.)
Говорили про якогось зайду.
16. Прийшов — не просив сі, пішов — не подькував. (Цен.)
Про а...у, що ходить від села до села без ніякого діла.

17. Прийшов непрошений, пішов кувдошений. (Наг.)
 Непрошеного гостя прогвано з хати стусанами. Пор. Гильф. 1541.
18. Прийшов — уже по всьому було. (Наг.)
 Прийшов до церкви по відправі. Пор. Wand. I, Fest 31; II, Kommen 281, 284.
19. Прийшов хтось тай взяв щось, пішов бим за ним, та не знаю за ким. (Наг.)
 Прямовляють, коли щось пропало загадковим способом.
20. Прийшов час і пора, рушай дівко до двора. (Кукиз.)
 Натяг на панщизняні порядки, коли дорослу, гарну дівку брали до двора, до панської служби.
21. Прийшов я до одної хати, там пироги роблять; прийшов до другої, там пироги їдять; прийшов до третьої, тай води напив ся. (Котуз.)
 Говорив бідний сільський учитель, що в неділю по богослуженню ходьв по хатах, надармо надіючи ся гостинности. Пор. Етн. Зб. VI, 6.
22. Чого-сь прийшла? — Спта, не решета. — Що будеш сіяти? — Муку, не попів. — Були у вас свати? — Таже не воли. — Принесли горівки? — Таже не води. — А підеш замуж? — Таже ня не понесут. — А вніеш ти націр? — Ет, розговорили-сьте ся. (Пост.)
 Жартлива розмова з відданицею, що була готова вийти замуж, але не знала молитви.
23. Як ми ту ще раз приїде, то го скажу псами затровити. (Наг.)
 Відгрожував ся сусід на нелюбого сусіда.
24. Як прийшло, так пішло. (Луч.)
 Говорять про зварюване добро, набуте легким способом. Пор. Schlei 160; Wand. I, Gewinne 2, 112; Даль I, 302; Libl. 204; Слав. I, 214; Wahl II, 34; Adalb. Przyjść 4.
25. Як прийшло, так ся розійшло. (Мінч., Ільк.)
 Вар. до попер ч.
26. Я прийшов за своїов кривдов, а вашов правдов. (Мшан.)
 Чоловік, якого в сусіднім селі скривдили закидаючи йому якусь крадіжку, прийшов стати до очей і виправдати ся. (М. Зубр.)
- Приказка.** 1. Не приказка, але правда. (Ільк.)
 Приказка основана на правдивім спостереженю.
2. Це як тої приказки кажут. (Кольб.)
 Се таке, як у приказці говорять.
- Приклад.** 1. Лучший приклад, ніж наука. (Ільк.)
 Живий приклад ліше навчає ніж слова. Пор. Wand. I, Beispiel 12, 13; Adalb. Przykład 6.
2. Ой, ту не в прикладом! (Котуз.)
 Нема ладу, не знають звичаю.
3. Перший приклад, як наука. (Гнідк.)
 Варіант до ч. 1. Першай в значіню: старший або ліпший.

Прикладати. 1. Вона мене до нього прикладат. (Мшав.)

Жалувала ся жінка на суодку, що помовляла її про неправі зносини з її мужем.

2. То він лиш так ніби прикладає ся. (Лол.)

Се він так удає, прикидає ся.

Прикликати. 1. Аби прикликати несприутного, як чоловік або жінка втіче в дому, треба взяти його або її сорочку, обмотати довкола жорнівки і обернути на жорнах три рази в лівий бік і кликати несприутного по імені, то його підійме на повітрі і принесе до хати. (Наг.)

Народне віруванє про приликуванє несприутного і припис, як доконати такого приликаваня.

Прикмета. 1. Ту добра прикмета на рибу. (Любша)

Прикмета — відповідне місце, виріб.

Прикрий. 1. То ще прикрий чоловік. (Наг.)

Образливий, сердитий.

Прикро. 1. Прикро ми жити на світі. (Наг.)

Не весело, утяжливо.

2. Тут прикро до гори. (Наг.)

Про дорогу або стежку на стрімку гору.

Прикусити. 1. Прикуси язик! (Наг.)

Мовчи, перестань говорити. Пор. Даль I, 529.

Прилипнути. 1. Прилип, як лист до голої сраки. (Наг.)

Коли хтось уперто пристає до когось.

2. Прилип як п'яний до плота. (Ільк.)

П'яний звичайно тримає ся плота, не можучи встояти на ногах.

Приліпити. 1. Що ти приліпит, того ніхто не відірве. (Лучак.)

Приліпити в значіню: набити.

2. Як Бог приліпит, то й очи засліпит. (Лучак.)

Варіант до приказки: Кого Бог хоче погубити, тому розум відбирає.

Приложити. 1. Приложити рук до чого. (Наг.)

Взяти щось до роботи, зробити. Пор. Даль I, 386.

Примівка. 1. Хто звіщчєв си з примівки, тому ціле житє неклом буде. (Манаст.)

Мова про вінчанє при помочи чарів, яке ніколи не буває щастиве.

Примова. 1. На другого примова, а є собі ані слова. (Ільк.)

Ворожит сам собі не ворожить і не примовляє.

Примха. 1. Примха го бери! (Комар.)

Примха персоніфікована як якась зла сила.

2. Примха го має. (Бар.) ...знає. (Кол.)

Про несприутного, що віддалив ся без відомої причини.

Принести. 1. Принєст ми води, то ти буду за старосту на весілю. (Яс. С.)

Говорить старший чоловік до дівчини. Пор. Слав. II, 72.

Принука. 1. Без принуки кум голодний пішов. (Явор.)

Не було кому припрошувати, тому він і не їв. Пор. Adalb. Przymus 1.

2. Все було, принуки не було. (Наг.)

Говорять про гостину. Пор. Adalb. Przynuka 2.

Приобрісти. 1. Як ся приобріло, так ся і з'їло. (Мінч., Ільк.)

Приобрісти — заробити або дістати якимось иншим способом.

Припадок. 1. А припадок би на тебе тьжкий упав! (Наг.)

Прокляте. Припадок — зла пригода.

2. Без припадку чоловік не прожве. (Наг.)

Без злої пригоди. Пор. Adalb. Przypadek 6.

3. Бодай на тя припадок упав! (Лім.)

Прокляте, вар. до ч. 1.

4. Припадок з тьв зшов. (ЮКм.)

Припадок — нещастє.

Припекти. 1. Як го припече, то утече. (Кольб.)

Не зможе витримати на якісь місці.

2. Як кого припече, то й сам ся притече. (Лол.) Кого... той сї... (Наг.)

Кому прийде потреба, той сам прийде до певного місця.

Приперти. 1. Ага, приперло тї, що-с до мене прийшов! (Наг.)

Говорять сусід сусїдови, що бун з ним доси у гнїву, а все таки прийшов, припертий якоюсь наглою потребою.

2. Припер го до стїни. (Льв.)

Накликав на него якусь біду, ввів його в безвихідне положенє. Пор. Слав. Ц, 78.

3. Так го припер, що анї му дихнути не дав. (Наг.)

Дошкулив йому, притїснив його.

Припити ся. 1. Припив сї як кліщ або пїввка. (Кольб.)

Припити ся в значїню приссати ся. Пор. Adalb. Przyłgnąć 2; Przyczerić się 4.

Припікати. 1. Кого не припікає, тот си не відсуває. (Ільк.) ...той сї...

(Наг., Петр.)

Хто не знає біди, той не береже ся ї. Пор. Мика 1598.

2. Мене не припікат. (Грип.)

Менї біда не дошкулює.

Припін. 1. З'припону зїрвав сї. (Наг.)

Первісно про пса, а переносно про чоловіка, що без вїякої рації напастує другого.

Припічок. 1. На припічок не годит сї класти ні сокири, ні долота, ні сверлика, бо сї горшки бют. (Наг.)

Народне віруванє.

Приповедїнка. 1. У нас така приповедїнка: де царубок, там і дївка.

(Ільк.)

Такий звичай, така установка.

Приповідати. 1. Не приповідавши — няй му буде в песю віру. — шось му викинуло над оком, гулю оттаку, рак ца що. (Кіндр.)

Вість про таку погану пригоду подають завжди з оговорками, а показуючи на власнім тілі, додають: най буде в його мірі, або, як ось тут, у песій мірі.

2. Як приповідает люде. (Корч.)

Говорить ся наводячи якусь приповідку. Пор. Wand. IV, Sprichwort 14.

Приповідка. 1. Кожда приповідка має свою причину. (Кол.)

Основа на якійсь фактатчній підставі.

2. Нема приповідки без правди. (Ільк., Петр.) ...приповістки. (Ільк.)

В кожній є більша або менша частина дійсного досвіду. Пор. Гильф. 2892; Libl. 26; Wand. VI. Sprichwort 5.

3. То не приповідка, но правда. (Луч.) ...а... (Наг.)

Завважують, коли хтось вимовить якесь влучне і гарне реченя.

Приповісти. 1. Такого не приповісти. (Наг.)

Говорять про якусь дивну новину. Пор. Даль I, 527.

Припоминати. 1. Хто припоминає, той ся допоминає. (Ільк.)

Припимнене довгу значить стілько, як припимнене о віддане.

Припустити ся. 1. Припустив сі в три латі. (Орт.)

Гумористична травестація вислову із „Вірую“ „при почтійствь Пилать“.

Приробити. 1. Тот приробит, а тот начькодит. (ЮКм.)

Тот-тот в значіню: один-другий.

Природа. 1. Природа одному мама, а другому начоха. (Гнідк.)

Природа дає одному богато, а другому мало.

2. Природу тяжко відмінити. (Ільк.)

Природа підлягає законам, незалежним від людської волі.

Природжений. 1. Як ни буди природжени, ни буди научени. (Жидач.)

В кого нема природних дарів, той не навчить ся нічого.

Присівати. 1. Мало сі присіват, бо ґрунту нива. (ЮКм.)

Говорять побіднілі Бойки.

Присід. 1. За єдним присідом вечера в обідом. (Ільк.)

В тїснім часі люди обідають иноді аж у вечер, аби не вечеряти сиремо.

Присісти. 1. Бодай го короста присіла! (Жидач.)

Прокляте. Короста — чухачка.

2. Присів пес ногу. (Будз.)

Травестія заклія: Присясто Богу!

3. Присіла, як дим хату. (Голешів)

Характеристика напасної живки.

4. Присіли, гий саранчи. (Жидач.)

Про дармоїдів, що накинули ся на чесь добро.

Прислів'є. 1. А прислівий би ті вкрило! (Наг.)

Прислів'є в значіню нещастя.

2. То ще прислів'є буде мов. (Будз.)

Буде якесь диво, скандал.

3. Ще прислів'я якого наробиш! (Будз.)

Наробиш лиха.

4. Я ще до якогось прислів'є прийду. (Будз.)

Дійду до якогось нещастя.

5. Я ще ту прислівя наробу. (Будз.)

Нароблю лиха, клопоту.

Прислуга. 1. Така прислуга, а нічо, то на едно выйде. (Наг.)

Про нехотепну, ліньву прислугу.

Приснити ся. 1. Най вам сі щось ладне приснит. (Наг.)

Примне побажане.

2. Най ся приснит своїм. (Лучак.)

Примовляють, коли згадують покійника.

3. Най ти сі Фавель приснит! (Наг.)

Фавель був жид-оучвар, що довгі літа вештав ся по дрогобицьким повіті в 50-их і 60-их роках мин. віку.

4. Ще ти сі тото приснит. (Наг.)

Примовляють, коли зайде розмова на щось страшне.

Присотати ся. 1. Присотав сі в три дороги. (Кол.)

Приблудив ся, прийшов блукаючи.

Приспа. 1. Приспа — заїдж гішен триста. (Яс. С.)

Мудроване.

Приспора. 1. Нема приспори. (Лучак.)

Нема прибутку, доходу.

Приставати. 1. З яким пристаеш, таким сам остаеш. (Ільк.) ...сі сам стаеш. (Наг.)

Про силу товариських зносин, які роблять чоловіка подібним до його окруження.

2. З яким хто пристає, таким сам буває. (Петр.) ...стає. (Наг.)

Інша форма вислову тої самої думки, що в попер. ч. Пор. Wahl I, 149; Schlei. 188; Слав. I, 72; II, 76; Даль I, 199; Нос. ст. 315, 438; Adalb. Przeważać 10.

3. Хто в ким пристає, таким сі стає. (Жидач.)

Варіант до ч. 1 і 2.

4. Хто пристає, тому розуму не стає, а хто зятя приймає, той і сего не має. (Кукиз.)

Приставати називає ся, коли парубок іде до хати жіничиних родичів. Доля такого „пристаа“ буває звичайно дуже незавидна.

5. Хто пристає, тому світа не стає. (Стежи.)

„Пристати“ тут у значіньку оженити ся з тим, щоб іти до батьківського дому своєї жінки.

Пристати. 1. Ви, видно, десь пристали з другого села. (Янів.)

Говорять до чоловіка, що виявляє відмінну, незвичайну в даній місцевості пошу або вдачу.

2. Пристань до мене, поможеш з голоду мерти. (Лучак.)

Говорила дівка бідному парубкови.

3. Пристань, пристань до вербунку, будеш їсти з маслом курку; будеш їсти, будеш пити, добевьками вуши бити. (Наг.)

Перед введенням обовязкової рекрутації при кінці XVIII віку до війська вербували охочих ваблячи їх обіцянками щедрої плати і веселого життя.

Присунути. 1. Коль я годна присунути, годна й відсунути. (ЮК.)

Говорять доросла дівка, що може посувати якийсь тягар.

Присхнути. 1. Присхло як на псові. (Іл'к.)

Говорять про якусь рану або боляче місце, що загоїло ся без ліків. Псе го-
їть свої рани влизуванєм.

2. Присхне, як на псі. (Жидач.)

Говорять про якусь незначну рану, що загоїть ся без лікарства.

Присяга. 1. Під присьгов, любочку: як ем сі вродив на Луки, то не
було ні хліба ні муки. (Воїн.)

Під присягою сїл. сказавши. Говорять чоловік для дїпшого запевненя, що го-
ворить правду. Про празник Луки диви під Лука.

Присягнути. 1. Присяг на мене за даремщиню. (Вел. Очи)

Винуватить пошкодований чоловік якогось свідка в фалшивій присязї.

Присяй-бо. 1. В него „присяй-бо“, як у жида „ай вай“. (Сїл. Б.)

Присяй-бо замісь присягаю Богу.

Притик. 1. Дає прїтики до попової кобили. (Голг.)

Притик — ватак; значіня привазки неясне.

Притиснути. 1. Так го притис, що анї не пікне. (Наг.) ...тїлько дитят.
(Борис.)

Притиснути в двоєлім значіню: фізичнім і моральнім, пригнобити, поневолити.

Притока. 1. Притоки дає вашїй кобилї. (Котуз.)

Варїант до Притик ч. 1.

Причепити. 1. Ні причіпити до кола, ні до плота. (Збар.)

Про щось негодяще, незгїдливе.

2. Ні причіпити, ні прилатати, ні кому дармо дати. (Збар.)

Варїант до попер. ч.

3. Причепив ся, як глухий до тіста. (Терноп.)

Недоладне порівнанє.

4. Причепив ся, як кіт до сала. (Сїл. Б.)

Пристрастив ся до чогось, унадив ся.

5. Причепив ся як клїщ до ср—и. (Ком.)

Про якогось придиравного, напасного чоловіка. Пор. Adalb. Przyłgnąć 2.

6. Причепив сї, як ріпїик до кожуха. (Наг.) ...як вош... (Наг.)

Говорять про чоловіка, що пристає до несвоєї компанїї. Пор. Wand. I, An-
hängen 2; Adalb. Przyczepić się 5.

7. Причепила ся публіка до чоловіка. (Замул.)

Публіка — або нечесна особа або якась шогана пригода.

8. Так причепив ся, як свиня до браги. (Луч.)

Порівнанє не досить відповідне, бо свиня звичайно браги не уживає.

Причина. 1. От аби причина до смерти. (Сор.)

Про якусь випадкову смерть із благої причини.

Причинити. 1. Бодай вам Біг причинив за вигоду віка і здоровля і мно-
гих літ. (ЮК.)

Побожне бажанє.

2. Причинні гіркоого до лихого. (Наг.)

Іронічно, коли на чоловіка в прикрямі положеню спадає ще якась лихо.

Причком. 1. Не причком*) кажучи. (Ільк.)

Говорять ся, коли хочеть ся сказати щось не зовсім виразно або тільки через порівняне.

Причта. 1. Без причти віка не пережити. (Гнідк.)

Причта в значіню пригоди або лихої пригоди.

2. Причта ми стала ся. (Лучак.)

Стала ся менї якась недобра пригода.

Пришити. 1. Авї пришити, авї прилатати. (Ільк.)

Про щось недоладне і ні до чого недале; первісно про шматок матерії. Пор. Adalb. Przułatać 1.

3. Приший го і до полтя, то не буде в него сала. (Гнілк.)

Пришити кого до полтя — образований вислов замісь: дати йому як найбільший достаток.

Приятьель. 1. Вірний приятіль, то найбільший скарб. (Залісе)

Зразок життєвого досвіду. Пор. Wand. I, Freund 173.

3. Для приятеля нового не пускай ся старого. (Ільк.) ...покидай... (Льв.)

Стара приязнь завше цінніша від нової. Пор. Гильф. 85; Wahl I, 85; Adalb. Przujaćiel 9; Wand. I, Freund 39, 64.

3. Ліпше сто приятелів, ніж оден ворог. (Яс. С.)

Один ворог може богато нашкодяти, а сто приятелів всеж таки можуть дещо помогти. Пор. Adalb. Przujaćiel 28; Wand. I, Freund 35.

4. Приятелева вода лучша ворогового меда. (Гнідк.)

З добрим приятелем лекше жити в найспромиїших відносинах, як безкетувати з ворогами.

5. Приятель від миски. (Гнідк.)

Називають себе так слуги, що їдуть в одній миски і вайчастійше бють ся за їду. Пор. Brzoz. Przujaćiel 21.

6. Хто приятелі лишат у пригоді, ни варт шо по сьвітї ходит. (Кольб.)

Некорисний осуд про пещиру приязнь.

Прісно. 1. Не томў прісно, шо не кисло, іно тому, шо не розчиняно.

(Ільк.)

Говорять про недоладну роботу, розпочату за пізно.

2. Тим то прісно, шо (не) кисло. (Мінч., Петр.)

Найпростійша рація.

Прісняк. 1. Їж прісняки, ваким будуть кисляки. (Ільк.)

Прісняк — прісна паляниця, яку печуть звичайно перед печенєм кислого хліба.

Пріська. 1. Тўкай, Прісько, бо йде військо! (Дар.)

Приказка до імени Пріська (Prisca)

Пріти. 1. Аж ни голова пріє. (Будз.)

Від великого клопоту або від утоми.

2. Пріє, як попівський наймит при мисці. (Луч.)

Виїданє страви — се по народному понятю головна робота попівського наймита.

*) В друку мб. через помилку: прудком.

- Пробачити.** 1. Пробачте *ми*, чесні люди! (Ільк.)
Формула перепросни у розмові.
- Пробувати.** 1. Ни пробуй в дурнь розуму. (Кольб.)
Бо його розум не вдержить ніякої проби.
- Провадити.** 1. Такої провадит, що вуха затикай. (Наг.)
Таке говорить, що нічого слухати.
- Провинити.** 1. Провинив *єм*, не жийли *ми* й терпіти. (Наг.)
Признає ся винуватий чоловік.
- Проводи.** 1. Від провід до провід бідуємо. (Снят.)
Інтересний спосіб означеня цілого року. Проводи — провідна або Фомина неділя, перша по Величдні.
- Проволокти.** 1. Хоть ся проволоче, то не уїче. (Петр.)
Про якусь затягну справу. Пор. Гильф. 3486, 3563; Adalb. Przewlec się 1.
2. Що сї проволоче, то не втече. (Наг.)
Варіант до попер. ч.
- Програти.** 1. Або *пріграю*, або *віграю*. (Лол.)
Важить ся чоловік на двое між зиском і стратою.
2. Програв під парафію. (Петр.)
Говорить про всяку страчеву, програпу справу.
3. Хто не програє, той не виграє (Льв.)
Хто боїть ся *вдавати* ся в гру і *стратити* в вій, той не виграє. Пор. Даль I, 323; Adalb. Przegrana 2.
- Продавець.** 1. Що продавець зафалює, то купец ганит. (М. Гош.)
Звичайна життєва практика.
- Продати.** 1. Аві продати, аві проміняти, — лучше було не брати. (Ільк.)
Говорить чоловік про неваду жінку.
2. Аві що продати, аві що проміняти. (Стоян.)
Кругла бідність.
3. Ні продати, ні промінети. (Мик. н. Дн.)
Говорить батько про свою дівку на відданю.
4. Продав конї, продав віз, на задї сї дожив віз. (Ком.)
Примівка про марнотратника або легкодуха.
5. Продав ката в мішку. (Дрог.)
Ошукав на продажи. Пор. Гильф. 2191; Adalb. Przedawać 2, 3.
6. Продав пса за лиса. (Ільк.)
Допустив ся ошукаництва.
7. Продай биці, купи киці. (Наг.)
Продати позиточну річ, а купити непотрібну.
8. Продай і кай ся. (Лучак.)
Каять ся чоловік, коли продасть занадто дешево. Пор. Гильф. 2312.
9. Продажа баба корову і купижа терферле на гоюву. (У.ВЛ.)
За продажу корову купила дорогу хустку на голову.
10. Продам Бар і Руду, заграю Ляхам в дулу. (Лучак.)
Приказка про якогось польського матната.

11. Продати биці, купити куці. (Гнілк.)
Продати бики, купити свині. Вар. до ч. 7.
12. Треба продати вола, ніж виправувати когута. (Яс. С.)
Процесове доходжене найдрібнішої справи коштує багато.
13. Що не продам, то такій дам. (Наг.) ...дармо... (Дрог.)
Говорив маючий купець, що не дуже дбав про те, аби випродати весь свій товар.
14. Яке продав, таке купив. (Дрог.)
Лихе продав, лихе купив. Пор. Мука 1461.
15. Як хочеш продати, то ся мусиш подати. (Довж.)
Мусиш попустити із первісної ціни.
- Продір.** 1. Продір — отець ти злодій. (Наг.)
Мудроване. Продір — голка в відломаним ушко.
- Продрогнути.** 1. Продрог до кости. (Наг.)
З великої студени.
- Пройти.** 1. Пройшло, минуло ся. (ЮКл.)
Про все минуло.
- Проїсти ся.** 1. Проїв би сі кризь Дів. (Наг.)
Говорять про ненажерного чоловіка. Пор. Libl. 160.
- Прокіп.** 1. Біжить Прокіп, кіпит окріп; як з Прокопом, так і без Прокопа. (Луч.)
Примівка до імени Прокіп.
2. Всадив Прокіп руку в окріп таї каже: Середа. (Коб.)
Гумористична примівка до імени Прокіп.
3. Прийшов Прокіп, налляв окріп; іде Гаврило — ще ся не зварило; прийшов Денис, налляв сім мис; прийшов Тарас, зів всьо нарає. (Мшан.)
Гумористичне оповідане про ягесь невидатне вариво. Пор. Етн. Збірник VI, ч. 70.
4. Як з Прокопом, так і без Прокопа. (Луч.)
Як з тим, так без того, про Прокопа байдуже. Пор. Нос. ст. 462; Adalb. Prokor 1.
- Проклясти.** 1. Проклинеш тую хвилю, в котрій ты мама родила. (Вел.Очи)
Говорить нещасливий чоловік.
- Прокляте.** 1. Прокляте не йде в ліс дрова рубати. (Наг.)
Воно паде на проклятого, або на того, що проклинає, або лишає ся зовсім без наслідка.
- Проклятий.** 1. Ото проклятий! І хліб їсть, і за вомом не біжить. (Дар.)
Мова про пса, що не хотів бігти за вомом.
- Прокупити ся.** 1. Нияй бодай тим прокупю ся перед Богом. (ЮК.)
Окупити свої гріхи.
- Пролежати.** 1. Пролежалам дві виділі в горячці без себе. (ЮК.)
Без себе — значить неприємна.
- Промарити.** 1. Промарнила славу і окаянна. (ЮК.)
Змарнувала свою добру славу і зробила ся людським посміховищем.

Про мене. 1. Най буде про мене, аби не в мене. (Лучак.)

Нехай говорять про мене поза очи, аби не в очи.

2. Про мене лівь на мене, але що мама скаже? (Рогат.)

Говорить дівка до парубка.

3. Про мене, Семене! (Наг.)

Я не маю нічого проти того.

4. Про мене тай про мої діти. (Кольб.)

Нехай стане ся щось лмхе, але не торкаючи мене і моїх дітей.

Проміняти. 1. Проміняв леміш за швайку. (Крех.)

Проміняти цінну річ за маловартну. Пор. Даль I, 304.

2. Проміньив ситце за решітце. (Наг.)

Проміняти дрібницю за дрібницю.

Пропадьош. 1. А пропадьош би ти був! (Наг.)

Великоруська форма „Пропадеш“ ужита в значіню іменника в прокладтю щоб ти пропав. Ремініценція з походу російського війська в 1849 р.

Пропасниця. 1. Біла би тобов пропасниці! (Наг.)

Прокляте. Пропасниця — лихорадка.

2. Пропасницю відігнати. (Гвідк.)

Її відганяють закляттями, які мають за собою дуже стару і цінну літературну традицію. В старих текстах „лихорадка“ називає ся трисавиця.

3. Пропасницю сиротивити. (Наг.)

В часі пропасниці хорому забагає ся особливо денних страв, квасного, соледкого, або овочів. По народньому віруваню для прогнання лихорадки треба їсти як раз противне тому, чого забагаєть ся.

Пропасти. 1. Аби-с пропав, аби за тобов лиш заклекотіло! (Наг.)

Прокляте; взяте дословно: щоб під тобою роввернула ся земля.

2. А бодай-ісь пропав, як мокрого року мериканка! (Жураки)

Американка — американська картопля удає ся тільки в сухім році. Коли в Жураках одного слотавого року вигнила вся американка, зложено отсе прокляте.

3. Бодай єс пропав у безвісти! (Наг.)

Прокляте: щоб ти заблудив ся десь у якімось відлюднім місці.

4. Вважай, бо пропадеш! (ЮКя.)

Говорять на небезпечнім місці, на стрімкій дорозі або на нагілм закруті ріжк.

5. Волів бни під землю пропасти, ніж маю таке слухати. (Корч.)

Волів би, щоб земля розступила під ним. Ідея та сама, що в ч. 1.

6. Пішло на пропале. (Наг.) На пропале. (Гвідк.)

Говорять про всяку пропащу річ.

7. Пропав без вісти. (Борис.)

Не стало по нім і слуху.

8. Пропав без знаку. (Наг.)

Не стало його й сліду.

9. Пропав би-сь, не снів би-сь ся! (Ільк.)

Прокляте: щоб ти згіб і не являв ся нікому навіть у сні.

10. Пропав кашук і паланця. (Печен.)

Мова про якусь згубу.

11. Пропав бідний без наймита. (Гнідк.)
Іронічний вислов; бідному не потрібно наймита, бо він сам мусить винайма-
ти ся.
12. Пропав капшук і штари новевькі. (Коб.)
Варіант до поперед.
13. Пропав мов під сиру землю. (Борис.)
Ідея та сама, що в числі 1.
14. Пропав як камінь у воді. (Стан., Тероб.) ...у морі. (Тероб.)
Камінь кинений у воду не легко віднайти. Пор. Нос. ст. 322; Libl. 215;
Adalb. Przeraś 2.
15. Пропав як пес у ярмарок. (Ільк.) ...у ярмарку. (Тер.) ...на ярмарку.
(Наг.)
Відбував ся кудись. Пор. Adalb. Przeraś 3.
16. Пропав як Фатьові ходаки. (Дид.)
Хто такий Фатьо — не відомо.
17. Пропадемо на прах вічний. (Карл.)
Розсиплемо ся порохом, помremo.
18. Пропало на нипішний день. (Наг.) ...по нивішній... (Бор.)
Дося не віднайдено.
19. Пропало — розступи сі земле! (Наг.)
Пропало, немов би його прогланула земля.
20. Пропало, що з воза упало. (Жидач.)
Вар. до I, Віз 16.
21. Пропало, як сім літ. (Жидач.)
Сім літ досять довгий час.
22. Пропало, як у воду впало. (Бергом.)
Що впаде в воду, то поплине з водою або втоне.
23. Уже пропало ледове прало. (Ком.)
В замі перуть на леду і не потребують дощок. Ледове прало — вигода для
прачок.
24. Цілкою пропав, як з моста внав. (Залісе)
Про чоловіка, що щез нагло з поміж людей.
- Пропити.** 1. Він би божу ногу пропив. (Жидач.)
Про бестимного п'яницю.
2. Мастку не пріпеш, а як і пріпеш, йиннако не озьмеш на тот бік.
(Тухля)
Приповідав п'яниця, що почував себе ще богачем.
- Проплакати.** 1. Ми вже його проплакали, так що наші сльози би його
втопили, як би сі зібрали до купи. (Вовчк.)
Говорили люди про недоброго пана.
2. Я ти проплачу. (ЮКм.)
Обвинувачу тебе своїми словами.
- Пропуцувати.** 1. Пропуцував гроші. (Льв.)
Розтратив, пор. німецьке Das Geld verputzen. Пrawdopodobно слід військової
цивілізації.

Прорік. 1. Бодай твій прорік у г—ю втік. (Наг.)

Прорік — пророковане. Говорять, коли хтось віщує комусь нещастя.

Пророк. 1. А пророкови що? (Ільк.)

Питане, на яке історія дає одинокі відповіді, що його не признавали або побивали камінем. Пор. Нос. ст. 416; Гильф. 2265; Wahl I, 94; Adalb. Prorok 1.

Просвистати. 1. Просвистав грошники. (Наг.)

Розтратити гроші.

Просвітлий. 1. Не виджу просвітлої години. (Наг.) Не маю... (Наг.)

Жалує ся нещасливий чоловік. Пор. Даль I, 148.

Просити. 1. Де кого не просят, то кійом виносят. (Ільк., Петр.) ...ни просьи, буком віносьи. (Кольб.)

Сумна пригода непрошеного гостя. Пор. Adalb. Prosić 4.

2. Де тя дуже просят, там очима переносят. (Балиг.)

Раді би бачити його.

3. Де тя не просят, най тя ноги не носят. (Балиг.) ...най... (Мшанець)

Туди не ходи.

4. Де тя вікто не просит, ней тя там не носят. (Кол.)

Там не бувай.

5. Де тя просять, не вчащай, де не просять, не бувай. (Ільк.)

Правило товариської обережності, щоб не надуживати чужої гостинності.

6. І проси і грови, нічого не помагає. (Наг.)

Про непослушного і лінивого чоловіка. Пор. Нос. ст. 382; Даль I, 283.

7. Його не треба два рази просити. (Наг.)

Готов зробити за першим показом. Пор. Wand. I, Bitter 42.

8. Кого не просят, того кійом виносят. (Лучак.)

Вар. до ч. 1.

9. Не дай сі два рази просити. (Наг.)

Говорять до чоловіка, що відмовляє ся від якоїсь просьби.

10. Просив си го під мильй Біг. (Наг.)

Просив його іменем божим.

11. Проси го — надиросі, то не дасьць. (Будз.)

Про немилосерного чоловіка.

12. Просили вас сердечне, абисте прийшли коначне. (Голг.)

Запрошують у гостяну.

13. Просили — не хотів, казали — мусів. (Ільк.)

Що не хотів по добрій волі, то зробив з примусу. Пор. Гильф. 62; Adalb. Prośba 17.

14. Просимо з собою, за лижкою до дому. (Задісе)

Просили в таку гостяну, при якій йому не дадуть нічого їсти.

15. Просимо — їмо, а хто прийде, тому ложкою по зубах дамо. (Сіл. Б.)

Ті, що обідають, просять прихожого до обіду, але не допускають його до нег.

16. Просимо — їмо, а як прийдете, то в лоб дамо. (Дар.)

Вар. до поперед. ч.

17. **Просимб**, кой їмо, але лязки не дамо. (Наг.)
 Вар. до ч. 13 і 14.
18. **Просимо** на хлїб, на сїль, на що Бог дав, (Наг.) ...на що маємо.
 (Наг.)
 Запрошують гостей, що прийшли на храм до села. Пор. Слав. II, 126.
19. **Просити** під мильїй бїк. (ЮК.)
 Вар. до ч. 7.
20. **Проси** сї, дарую ти жїтьє. (Наг.)
 Коли два борють ся і один перемагає другого, то примовляє до нього таким способом.
21. **Проси** як найбільше, а бери, що дають. (Ільк.)
 Житєва мудрість, а по части купецьке правило. Пор. Adalb. Prosić 19.
- Проскура**. 1. Чи вна нече проскури, жеби і не бити? (Бїтля)
 Проскурниця уважала ся в давнїх часах по части духовною особою, яку не можна було бити.
- Прослїдок**. 1. Нема й прослїдку, де що було. (Лучак.)
 Нема найменшого слїду.
- Просо**. 1. В чуже просо не пхай носа. (Дмитр.)
 Не встривай у чуже діло. Пор. Ніс. ч. 26.
2. Не мое просо, не мої воробці, не буду відганьити. (Наг.)
 Не мое діло, не буду мішати ся до него. Пор. Adalb. Proso 1, 7.
3. Тогди просо засїває ся, як глухий дуб розвиває ся. (Заставці)
 Дуб розвиває ся найпівнійше з усіх лісових дерев.
- Проспати** ся. 1. Проспат сї, добрий стане. (Наг.)
 Сердатий чоловік проспавши ся звичайно добре.
- Простерти** ся. 1. Простер би ти ся йому завтра до схід сонця. (Корч.)
 Простерти ся в значіню упасти трупом, лягти без життя.
- Простибїг**. 1. Меш мати простибїг. (Кол.)
 Формула подякування за вчинене добро, в значіню: будеш мати ласку божу, Бог тобі відплатить.
- Простий**. 1. Таке просте, як пьяному дорога в шинку. (Підгірки)
 Про щось дуже криве, звязановате.
- Простити**. 1. Най Бог простит, коли кортит. (Бергом.)
 Коли чоловіка на що скортить, то він иноді не уважає на жаден божий наказ.
- Просто**. 1. Просто з моста на бігущую воду. (Ільк.)
 Промляте, сеїл, щоб ти кинув ся з моста в воду. Пор. Adalb. Prosto 3.
- Простувати**. 1. Хто простує, той дома не вочує, а хто колує, той дома вочує. (Токи)
 Проста дорога в давнїйших часах бувала найнебезпечайша і найбутяжливїйша та, що звичайно лїпше було їхати обїздами.
- Просянка**. 1. Або я хочу просянки? (Будз.)
 Гра слів: просянка дословно значить поле, на яким зжато просо, але тут має значіне чогось прошеного.
- Просьба**. 1. Просьба мур пробиває. (Петр.)
 Змягчує і найтвердші серца. Пор. Adalb. Prośba 7.

2. **Просьба панська рівно з наказом ходить.** (Ільк.)
Коли пан просять, то підданий мусить уважати се за наказ. Пор. Adalb. Pzosié 16.
3. **Просьба стіну переба.** (Ільк.)
Вар. до ч. 1.
- Противити ся.** 1. Не противте сї тому, що скажу, бо то не з мої голови, то старі люде говорили. (Вовч.)
Оговірка чоловіка, що хоче иншим сказати якусь прикру правду.
- Противний.** 1. Не будте противни, же ми собі випємо. (Лемк.)
Говорили пюці до нещючого горілку.
- Прохват.** 1. З прохвату мене збудив. (Белз.)
Збудив нагло з твердого сну.
- Прошак.** 1. І бідний прошак — гість, так як богач бануш з'їсть, не лиш борш і кулешу. (Грин.)
Прошак — жебрак; коли дадуть добре їсти, то він такий сам гість як богач.
- Прошений.** 1. Де не прошений, там ковдошений. (Доброс.)
Вар. до Прийти ч. 17.
2. **Прошений хліб не ситит.** (Кол.)
Жебрацтво не збогачує чоловіка.
- Прут.** 1. Виросли, як прутом вигнав. (Наг.)
Мова про дитий, гусита або курята.
2. **Возмем прута тай осьвітимо воду.** (Іванівці)
Грозять дитині тілесною карою.
3. **Гни прут, поки сирій, бо як висхне, то ся зломе.** (Бергом.)
Так і чоловіка навчай, поки молодий і податливий.
4. **На прут кого вигнати.** (Гнідк.)
Значіне неясне.
5. **Прут — ріка дика, викидає з хати без процесу і параграфів.** (Снят.)
На Пруті трапляють ся наглі і страшні повені.
- Прядка.** 1. Добра прядка, за сїм педіль нитка. (Жидач.)
Про лїнivu прядку.
2. **Яка прядка, така нитка.** (Ільк.)
Лиха пряха лихі нитки пряде. Пор. Adalb. Pzadka 2.
- Пряха.** 1. Яка пряха, таке й полотно. (Ільк.)
Пряха — нитки, намотані в мітки.
2. **Яка пряха, такі й мітки.** (Ур.)
Бо мітки намотують ся з тої самої пряхі.
- Прясти.** 1. Напрядла кітка півтора мітка, а кіт сї розіграв тай то пірвав. (Кольб.)
Жартлива приказка про невдалу пряху.
2. **Пряду, пряду, тай нема ряду, а на менї драгть.** (Кол.)
Говорила бідна пряха, що прядла на заробок.
3. **Хто пряде в перший день великого посту, у того в сруу будут хробаки.** (Наг.)
Народне віруване.

Псалтира. 1. Пішла його псалтира на перець. (Ільк.)

Її подерла на завиване перцю.

Псубрат. 1. Ти псубрате! (Будя.)

Лайка.

Псючок. 1. Добрий в тебе псючок. (Будя.)

Лайка на брехливого, підлесного чоловіка.

Псякров. 1. Псякров, ти холеро кінська! (Підгірки)

Лайка. Про „пся кров“ див. Песій ч. 6.

2. Така пся кров, як катиці. (Жидач.)

Про лху жінку. Катича — fem. від кат.

3. Така пся кров, як копиці. (Жидач.)

Про грубу, черевату жінку.

Псяюха. 1. Псяюха — не рікши ну крашше. (Борис.)

Псяюха те саме, що пся кров.

Птах. 1. Він не нашого піря птах. (Коб.)

Він не нашого роду людина, не подібний до нас.

2. Злий то птах, що в своє гніздо каляє. (Гнідк.)

Злий чоловік, що поганить свою родину або своє домашнє огнище. Пор. Гильф. 539; Нос. ст. 299; Libl. 51; Wand. III, Nest 40.

3. Кождий птах у свій піс співає. (Гнідк.)

Співає так, як йому дзьоб виріс. Пор. німецьке: Er singt, wie ihm der Schnabel gewachsen ist.

4. Коли про молодих птахів, що ще в гнізді, заговорити при огни, то їх мурашки поїдят. (Кол.)

Народне віруванє.

5. Птаха пізнати по пірю, а пана по холявах. (Лім.)

Пізнаванє по холявах дивнє висше Пан ч. 112. Пор. Behel 45; Schlei. 157, 184; E. Rot. 157.

6. Рані птахи зуби терєбьит, а півні очи продирают. (Наг.)

Ті, що рано повставали, зараз понаїдали ся, а ті, що заспали, протирають очи. Пор. Смм. 2034.

7. Файні птахи, тільки що голови великі. (Утік.)

Мова про совні діти.

Птаха. 1. Кожда птаха своє гніздо хвалить. (Ільк.)

Кожда господаря хвалить свою хату.

2. Нікому сама птаха в руки не вскочить. (Ільк.)

Треба її якнємось способом зловити.

Пташина. 1. Ліпше пташині голодом у лісі, як при цукрі і богатій стрісі. (Гнідк.)

Краще пташині жити на свободі, як у клітці.

Пташка. 1. То непевна, то хитра пташка. (Ільк.)

Про непевну, хитру людину.

Пташок. 1. А ту-с ми, пташку! (Наг.)

Пташок у значіню злодія; окрик, коли пймають кого на горячій учинку.

2. Заки на малкує пташка — вола в'їсть. (Льв.)
Говорять про безталанного маляра.
3. Рані пташки зуби тереблять, а пізні очі. (Ільк.) ...очи протирают. (Петр.)
Варіанти до Птах ч. 6. Пор. Schlei. 168; Libl. 126; Wand. III, Krähe 10.
- Птиця.** 1. Добра птиця свого гнізда держит ся. (Гнідк.)
Добра дитина держить ся своєї хати.
2. Добра птиця свого гнізда не каляє. (Ільк.)
Добрий чоловік не поганить свого роду. Вар. до Птах ч. 2.*
3. Кожда птиці до свого гнізда зносить. (Кож.)
Кожий чоловік старає ся мати своє господарство.
4. Кожда птиця знайде свого Гриця. (Ільк.) ...шає... (Луч.)
Свого самця, свого товариша.
5. Кожда птиця своє гніздо хвалит. (Гнідк.)
Варіант до Птаха ч. 1.
6. Кожда птиця своему гнізду співає. (Гнідк.)
Кожий робить приємність для своєї родини.
7. Пізгати птицю по пірю. (Гнідк.)
Кожий рід птахів має нашу барву. Пор. Птах ч. 5.
8. Ранна птиця зуби теребит. (Лучак.)
Коротший варіант до Пташок ч. 3.
- Пуга.** 1. Згине пуга, буде друга. (Гол.)
Пуга має двояке значінє: пугач або батіг.
2. Яка пуга, така й смуга. (Ільк.)
Який батіг, такий синяк від його удару.
- Пугач.** 1. Не покажуї пугачеві вєркала, бо він сам знає, що красний. (Ільк.)
Пугач справді належать до найкрасших птахів, але наш народ уважає всі сови поганими птахами.
- Пуд.** 1. Дало му пуду. (Довгоп.)
Перелаяв ся.
2. Пудами того зробиш. (Наг.)
Спішно, гоном зробиш.
- Пудмати.** 1. Ни пуджай ся, нїт, не вирве тя! (ЮКм.)
Не лякай ся, бо нема тобі смерти.
2. Пуджый того, що сї боїт. (Жабє)
А я не бою ся. Пор. Даль I, 291.
- Пудний.** 1. Пудній година. (Кос.)
Страшна година.
- Пук.** 1. Що пук, то з рук. (Крив.) ...то все... (Карл.)
Пук тут означає мб. стрільця; значінє прикавки неясне.
- Пукнути.** 1. Мало-и не пук за сьміху. (Наг.)
Мало не тріє.
2. Хоть пукни туй зараз на місци, то нічого не вradiш. (Борис.)
Хоч трієни. Говорять про безвихідне положєнє.
- Пустка.** 1. Пустка така, що вітер по хаті ся гонит. (Луч.)
Про незамешкану або дуже убогу хату.

2. Пустков смердит. (Наг.)

Про давно незамешкану хату.

Пустий. 1. Все пусте! (Наг.)

Про марність усього світа. Пор. Wand. I, Eitel 2.

2. З пустого не виллеш. (Наг.)

Про пусту посудину, але також про малоумного чоловіка, від якого не довідашся нічого путнього. Пор. Сям. 1153.

3. З пустої ётодоли ино пуста птиця вилетит. (Гнідк.) ...пусте потьки... (Наг.)

Вар. до ч. 1. Пор. Сям. 1154.

4. З пустої студоли не вилетить хйба сова. (Ільк.)

З пустої сім'ї не вийде порядна людина.

5. Пуста твоя бесіда. (Наг.) ...робота. (Наг.)

Говорять до легкодухого, пустомовного чоловіка. Пор. I, Бесіда ч. 7.

6. Пустий як бубен. (Сор.)

Про надутого, балакучого чоловіка.

Пустити. 1. Пустити ёго під стів, а він лізе на стів. (Жйдач.)

Варіант до Пес ч. 160.

2. Пустив го в димом. (Наг.)

Спалив йому хату.

Пустота. 1. В кім пустота, в тім і робота. (Стан.)

Хто любить пустоту, веселість, буває иноді проте добрим робітником.

Пустувати. 1. Пустують; мало ківлиньки з хати не позносьит. (Наг.)

Мова про надмірно веселих, збиточних дітей.

Путеря. 1. Кождий робить позадь путёров тай позадь можністьов тай позадь ватьком. (Кривор.)

Путеря — сила або змога; позадь — в значіню: в міру, відповідно до чого.

Путе. 1. Набрало ся їх без путя. (Токи)

Набрало ся без ліку.

2. Нема там путя. (Токи)

Нема ладу.

3. Я бни в нини путя не видів. (Токи)

Не дав би собі ради.

Путь. 1. На путь ми сі прийшло. (Беле)

Випало піти в дорогу.

2. Хто на путі, мусит іти. (Гнідк.)

Хто вибрав ся в дорогу, мусить іти.

3. Хто путь перед собою має, часу не питає. (Гнідк.)

Хто має вибрати ся в дорогу, мусить поспішати.

Пушити. 1. Не пуши, головки не суши. (Ільк.)

Пушити — надувати, ганьбити, докоряти.

Пушка. 1. Лиш пушка пари в нім. (Наг.)

Пушка — по українськи пучка — те, що можна взяти стуленими двома пальцями: великим і вказівним.

2. Пушка сили, діжка смроду. (Підгірки)

Про слабосилого, а ненажерного чоловіка.

Пуца. 1. То на пуци казано. (Гвідк.)

Се говорено надармо.

Пуцанє. 1. Вечьир на пуциньи чельидь танцує на колопні, аби сї родили. (Жабе)

Народне віруванє і обряд.

2. Який день на пуциня, такий на Великдень. (Мшан.)

Народне віруванє.

Пхати. 1. Не пхай свої два крейцарі межи панцкі гроші. (Стрий)

Не втикай свого простого слова в розмову мудрих людей.

2. Не пхай ся, де тя не треба. (Ільк.)

Не встривай не в свою компанію.

3. Не пхай твого писка до чужої миски. (Бергом.)

Не впрошуй ся на чужий обід.

4. Пхає ся, як до сьвяченої води. (Мінч., Петр.)

Декуди по освяченю води в ріці на Йордан люди тиснуть ся до ополонки, щоб першому набрати води, вірячи, що та вода буде мати чудесну, лікарську силу, що буде помічна на різні слабости.

5. Пхає сї, як свиньї під чоловіка. (Кольб.)

Говорять згїрдно про натрутливого чоловіка.

6. Треба пхати біду на перед, коль в заду ни мож лишити. (ЮКм.)

Говорить бідний чоловік.

Пчих. 1. Бодай тобі тісний пчих був! (Кол.)

Жарливе прокляте. Оповідають, що колись була така пошесть, що люди від пчиханя умирали, і від тоді війшло в звичай по кождім пчиху говорити: На здоровя.

Пчихати. 1. Впчихай сї, заки того зробиш! (Наг.)

Се не легка робота.

Пчола. 1. В кого пчоли, в того мід. (Грин.)

Користь із пасіки.

2. І пчола на красний цьвіт летит. (Гвідк.)

Гарну людину всі люблять. Пор. Нос. ст. 418.

3. Пчоли міцно кусають на слоту. (Лучак.)

Перед слотою вони сердиті.

4. Пчоли сї устобили. (Стара С.)

Значить не сидїли в улію, але летїли в поле.

5. Пчоли — сьвйитого Петра телеса. (Наг.)

Народня легенда про те, що Ісус переїняв Петрові кашки в рїй пчїл, бо Петро як чоловік був звичайно голодний і жалував ся на голод.

6. Хто має пчоли, той має мід; хто має діти, той має смїд. (Наг.)

Гумористичне протиставленє користай пасіки і родинного житя.

7. Як даш пчолї їсти до святого Йвана, то вона зробит в тебе пана. (Залїсе)

Ранньою весною буває часом потрібно годувати пчоли в уліях, коли їм не стане власного корму та не можуть зібрати нічого в полі.

Пшенець. 1. В Пшенци всі купці: в осени продают, на яри купуют. (Мшан.)

Продають у осени збіжжя, щоб сплатити податки, а на весні купують те саме збіжжя за дорожшу ціну, бо нема що їсти ані засіяти.

- Пшениця.** 1. Коби тота пшениця добра була, то би її і там змолоди (Ільк.)
Говорив хтось про пшеницю звернену із млина.
2. Моя пшениця, мій чырь, бо я заробила. (ЮК.)
Що хто заробить, те його.
3. Пшениця дурниця, а гроші жара, сьогодні є, а завтра ница. (Голови)
В Головах пшениця не родить ся, хіба виїжково і для того тамошні Гуцули не придають їй важного значія.
4. Пшениця на гроші, а послід на хліб. (Будз.)
Характеристика новочасного селянського господарства на Поділю, де чільну пшеницю мусять продавати, а хіба послід уживати на власну потребу.
5. Пшениці му сі сипле. (Наг.)
Йому добре діє ся. Сипле ся — значить, виростає в колоски.
6. Пшениця му цвите. (Гнідк.)
Йому добре діє ся.
7. Пшениця, то хлопська мука, мельницька біда, а панська їда. (Шужи.)
Пшениця коштує селянина багато праці, але йде звичайно не на його пожиток. Пор. Етн. Зб. VI, 361.
8. Яка пшениця, така паланиця. (Ільк.)
Властивіше булоб сказати: яка пшенична мука.
9. Як мені пшениця родила, то мене й родина любила. (Токи)
Поки я був заможнійший.
- Пявка.** 1. Тогди то буде, як пявка крикне. (Сор.)
Пявка не кричить ніколи; про якусь неможливу річ.
- Пядь.** 1. Найлучше ся своєю пядею мірити. (Ільк.)
Пядь — значить віддалене між кінцем великого і сазівного пальця, простертих у простій лінії. Се була найстарша міра для предметів невеликої довготи.
- Пяний.** 1. Коли-сь не пяний, не потикай ся. (Гнідк.)
Говорять чоловікови, що позволяє собі на якийсь невчасний жарт.
2. Коли-сь пяний, то лїзь у болото, а не зачіпай. (Ільк.)
Віджараскують ся від зачіпок п'яного чоловіка.
3. Коли тобі два скажут, що ти пяний, лягай спати. (Льв.)
Жартлива характеристика думки більшости. Пор. Даль I, 317.
4. Пяний виспат сі, але дурний ніколи. (Наг.) ...безумний... (Гнідк.)
Знач. пяний гіпший від дурного. Пор. Wand. III, Nagr 331; Čelak. 209; Дик. 4729; Даль I, 564.
5. Пяний дурному брат. (Наг.)
Говорять про п'яницю, що ніколи не скаже нічого розумного. Пор. Zátur 70.
6. Пяний на все візвалаяє. (Ільк.)
У нього розум обесилений, він не може нічому противити ся.
7. Пяний плота сі чіпає. (Мик. н. Дн.)
Не маючи чепити ся чого иншого.
8. Пяний собі розум відбирає, а Біг му знов дає. (Ільк.)
Витверезівши він знов приходить до розуму і каєть ся.

9. П'яний свічки не поставить. (Ільк.) ...не засвітит. (Петр.) ...добре.
(Жидач.)

Він не може нічого вдержати твердо в руках.

10. П'яний як дитина і нехотя правду скаже. (Гнідк.)

П'яному розв'язує ся язик. Пор. лат. In vino veritas.

11. П'яний як віч темна. (Наг.)

Про смертельно п'яного чоловіка.

12. П'яний як решетою накритий. (Пост.)

Значіння неясне, може тому, що не може звести ся з місця.

13. П'яний як штік. (Наг.) ...шток. (Жидач.)

Про думе п'яного чоловіка, здає ся в німецького Stock, яке в полученню з прикметниками означає усилене прикмети, пр. stockfinster, stockdumm.

14. П'яні а діти і нехотя правду скажуть. (Ільк.)

Вар. до ч. 9.

15. П'яного молитва, як хорого піст. (Завул.)

Обоє неважні. Пор. Сим. 1738.

16. П'яного Ман Біг стереже. (Мик. н. Дн.)

Він хоч упаде, то звичайно не дуже потовче ся.

17. П'яному вступи сі в дороги. (Наг.)

Бо він шукає зачіпки. Пор. Wand I, Betrunkener 1.

18. П'яному море на коліна. (Льв.)

Він не вміє оцінити перешкоди, відважить ся на все. Пор. Libl. 160.

19. Такий п'яний, що хоть до нього хрести ся. (Лучак.)

Радше: хоч відхрещуй ся від нього, як від нечистого духа.

20. У п'яного що в серци, то й на язиці. (Наг.)

Він не вміє утаїти нічого.

21. Хоть п'яний, а правду каже. (Батят.)

П'яний не все бреше.

П'яниця. 1. Добро п'яниці капля. (Дар.)

Йому аби що-то, то задовольнить ся. Пор. Schlei. 177; Нос. ст. 418.

2. Лучший п'яниця, як недбалиця. (Мінч., Ільк., Петр.) Ліпший... (Залісе)

Через недбальство чоловік не раз більше тратить, як через п'ятику.

3. П'яниця і натще валит ся. (Гнідк.)

Він уже так знесилений, що натще виглядає як п'яний.

4. У п'яниці хата броваром смердит. (Борис.)

Смердить горілкою або пивом.

П'ята. 1. Аж му в п'ятах постило. (Гнідк.)

З великого страху.

2. Маю тебе в п'яті. (Наг.)

Вислов маловаження і погорди.

3. П'ятами в зад зативати ся. (Гнідк.)

Підсмакувати, кешкувати собі в ного.

4. П'ятами накивати. (Лев., Ільк., Остерн.)

Втікати. Пор. Libl. 214; Даль I, 329.

5. Пійти задерти. (Наг.)

Упасти горілиць або вмерти. Пор. Нос. ст. 418; Zátur. 60.

6. Я його в п'яті ношу. (Будз.)

Маю його в зневазі, не поважаю його. Пор. ч. 2.

П'ятий. 1. П'яте через десяте. (Льв.)

Про неодолене раховане. Пор. libl. 151; Нос. ст. 418.

Патка. 1. Не стало пійтки до дес'ятки. (Наг.)

Лихий рахунок.

2. Що пійтка, то не дес'ятка. (Сор.)

Бо дес'ятка в двох стільки, що п'ятка.

П'ятниця. 1. Буде сім п'ятниць в одну неділю. (Городен.)

Яксь неможлива будучина.

2. В п'ятницю не вільно хліба печи, аби сьвята П'ятнонька не гнівала ся. (Вислоб.)

Народне віруване.

3. В п'ятницю по Вознесенню не мож прати шматки. (Наг.)

Народне віруване.

4. Довша п'ятнонька, як неділі. (Бібр.)

Бо п'ятниця пісна, а неділя масна. Пор. Zátur. 621.

5. Ой П'ятнице, осиянцька гора горит! (Мшан.)

Значіне неясне.

6. П'ятниця на гусячих ногах ходит. (Мшан.)

Народне віруване. П'ятниця ідентифікує ся з Сивилою і старофранцузькою Бертою, що обі представляють ся як жінки на гусячих ногах, пор. Сирен.

П'ять. 1. Де п'ятьом варьят, там сі шестий погодує. (Наг.)

При більшій компанії легко одного заспокоїти. Пор. Мука 973.

2. Є нас ту п'ять, п'ятнадціть, без двох двадціть, семеро й троє і маленьких двох. (Наг.)

Жартлива загадка на суму 50.

3. Ні в п'ять, ні в дев'ять. (Ільк.) ...десять. (Наг.)

Про щось неодолене. Пор. Нос. ст. 382.

4. П'ять ти меже очима! (Іван.)

Значіне неясне, може паць, а може натяк на відомий грецький жест, де показане комусь долоні в п'ятьма простягненими пальцями значить велику образу. Греків, що ображають ся тим жестом, який у їх пов'язку означає злодія, називають пендосами.

Конець другого тому.

Етнографічний Збірник, т. VII. Містить: О. Роздольський, Галицькі народні казки	2-00
Етнографічний Збірник, т. VIII. Містить: О. Роздольський, Галицькі народні повісті	2-00
Етнографічний Збірник, т. IX. Містить: В. Гнатюк, Етнографічні матеріали з Угорської Русі. Т. III. (1. Матеріали записані в ком. Землян, Шарощ, Спіш. II. Пісні записані в Бачці)	3-00
Етнографічний Збірник, т. X. Містить: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упоряд. і пояснив др. Ів. Франко. Вып. I. (А—Відати)	3-00
Етнографічний Збірник, т. XI. Містить: Галицько-руські народні пісні з молодіжними. Зібрав др. І. Колесса	6-00
Етнографічний Збірник, т. XII—XIII. Містить: В. Гнатюк, Галицько-руські народні легенди, I—II, том по	3-00
Етнографічний Збірник, т. XIV. Містить: Оповідання Р. Ф. Чмизала. Зібрав В. Лесевич	4-00
Етнографічний Збірник, т. XV. Містить: Звідоби до галицько-руської демонології, т. I. Зібрав В. Гнатюк	4-00
Етнографічний Збірник, т. XVI. Містить: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упорядкував і пояснив др. Ів. Франко. Т. I, вип. II	5-00
Етнографічний Збірник, XVII—XIX. Містить: Коломийки, т. I—III (Т. XX друкується і буде містити IV т. Коломийок). Зібрав В. Гнатюк, том по	4-00
Етнографічний Збірник, т. XXI—XXII. Містить: Галицько-руські народні мелодії зібрані на фонограф Йосифом Роздольським, списав і зредагував Стан. Людкевич, том по	6-00
Етнографічний Збірник, т. XXIII і XXIV. Містить: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упорядкував і пояснив др. І. Франко. Т. II, вип. I. 800 К., т. II, вип. II	4-00
Життя і Слово, вісник літератури, історії і фольклору, томи I—IV, разом зібрано значне число народних переказів і оповідань про опришків	20-00 3-60
Записки т. I—LXXXIV—містять багату бібліографію по етнографії, огляди часописів і чимало статей і матеріалів, том по	3-00
Збірник філологічної секції, т. II, III, VII і X. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. I—IV; два перші томи кожний по 3 кор., два другі кожний по	4-00
Збірник філологічної секції, т. V. Містить: І. Верхратський, про говор галицьких Лемків. Побіч граматичної розвідки про говор Лемків подані тут також тексти лемківських народніх оповідань і пісень.	6-00
Збірник філологічної секції, т. VI. Посмертні згадки Митрофана Динарєва в поля фольклору й митології	4-00
Зоря, пismo літературно-наукове р. III, V, VI по 6-00 и VIII, IX, X і XI по (містять між иньшими етнографічні праці Д. Ленкого).	10-00
Зубрицький М. Тісні роки	0-30
„ „ Про ревруччипу	0-18
„ „ Пачкарство бавуну (тютюну) в горах у Галичині	
„ „ в XIX ст.	0-60
„ „ Велика родина в Мшацці	0-10
„ „ Верхня вовняна ноша укр. р. народа в Галичині	1-00
Клоустон, Народні назви і вигадки	1-00
Квіт Юрій. Бойківське весіле в Гвіздці	0-40
Колесса Фл. Ритміка українських народних пісень	4-00
Кузеля Зенон, Славянські балади на тему: хлопець перебирається в жіночу одіж	0-30
„ „ Угорський король Матвій Корвін в славянській усній словесности	2-00
„ „ Причання до народніх вірувань з початком XIX ст.	0-30
„ „ Про студії над дітьми	0-30
„ „ Бойківське весіле в Давочнім	0-60
Левицький Волод. Бойківське весіле в Доброгостіві	0-40
Левицький Печуй І. Світогляд українського народу. (Написано на основі книги Аванасєва „Постыческія воззрѣнія Славянъ на природу“)	0-60

атеріали до укр. руської етнольоґії, т. I.	8 00 K
атеріали до укр. руської етнольоґії, містить В. Шухевича: Гуцульщина, т. II. (400 к.); т. IV, V і VII по.	6 00 „
атеріали до укр. руської етнольоґії, т. III.	4 00 „
атеріали до укр. руської етнольоґії, т. VI.	6 00 „
атеріали до укр. руської етнольоґії, т. VIII і IX. Містить: Мр. П. Дитина в звичаях і віруваннях укр. народа, том по	3 00 „
атеріали до укр. руськ. етнольоґії, т. X. Іколасевич Я. Опис Іамнеського повіту	5 00 „
Гонювський Ом. Історія руської літератури, т. IV. (Життєписи і характеристика українсько-руських етнографів)	2 00 „
Лехнович В. Раси Європи і їх історичні взаємини	0 70 „
Хримович В. Останки комунізму у Войків	0 20 „
Руська історична бібліотека, т. XIX. Праця Ю. Целавича про опришків	0 40 „
Тудинський К. Лірики, студії. (Містить слоназ айринського жаргону)	0 40 „
Томашівський Ст. Причини до пізнани етногр. території Угор. Руси тепер і давніше	0 20 „
„ „ Угорські Русини в світлі мадирської урядової статистики	0 90 „
Франко Ів. Жіноча неволя в народних піснях	0 70 „
„ „ Вацлаам і Йоасаф, старохрист. роман	4 00 „
„ „ Наші козаци	0 40 „
„ „ Лукіян Кобилянці	0 40 „
„ „ Наливайко в мідній бачці. Причиною до історії легенди.	0 35 „
„ „ Пісня про Правду і Неpravду	1 00 „
„ „ Прятка про свічка і хромця	1 00 „
„ „ Слово про збуреня пекла	1 00 „
„ „ Козак Плавхта	0 60 „
„ „ Слово о Давареві воскресніи	1 00 „
„ „ До історії українського вертепа XVIII в.	1 60 „
„ „ Нові матеріали до історії українського вертепа	0 50 „
„ „ Студії над народними піснями	3 50 „
Гироцький Кость. Надробні хрести на Україні	0 60 „
Дербаковський Вадим. Дерев'яні церкви на Україні і їх типи	1 00 „
Дурат Василь. Увійсьське заочинця дівчиною в Бродях 1727 р.	0 20 „

Acme
Bookbinding Co., Inc.
100 Cambridge St.
Charlestown, MA 02129

3 2044 021 119 334

THE BORROWER WILL BE CHARGED AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE NOTICES DOES NOT EXEMPT THE BORROWER FROM OVERDUE FEES.

WIDENER
~~SEP 10 1993~~
BOOK DUE

WIDENER
BOOK DUE
CANCELLED FEB 13 1985
1631305
FEB 16 1986

